

T.C.

**RECEP TAYYİP ERDOĞAN ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
FELSEFE VE DİN BİLİMLERİ ANABİLİM DALI**

YENİ DİNİ HAREKETLER VE ŞİDDET

(Doktora Tezi)

Emine BATTAL

Yrd. Doç. Dr. Süleyman TURAN

Danışman

RİZE

2017

KABUL VE ONAY

Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Felesefe ve Din Bilimleri Anabilim Dalında, Emine BATTAL tarafından hazırlanan *Yeni Dini Hareketler ve Şiddet* başlıklı bu çalışma, 17/ 04/ 2017 tarihinde yapılan savunma sınavı sonucunda oy birliği/oy çokluğuyla başarılı bulunarak jürimiz tarafından Doktora Tezi olarak kabul edilmiştir.

Başkan: Prof. Dr. Mahmut AYDIN

Üye : Prof. Dr. S. Sabri YAVUZ

Üye : Prof. Dr. Hasan AYIK

Üye : Doç. Dr. Cengiz BATUK

Üye : Yrd. Doç. Dr. Süleyman TURAN

Yukarıdaki imzaların adı geçen öğretim üyelerine ait olduğunu onaylarım.

16 / 5 / 2017

Doç. Dr. Ahmet İshak DEMİR

Enstitü Müdürü

ETİK BEYAN

Bu tezdeki bütün bilgileri etik davranış ve akademik kurallar çerçevesinde elde ettiğimi ve tez yazım kurallarına uygun olarak hazırlanan bu çalışmada bana ait olmayan her türlü ifade ve bilginin kaynağına eksiksiz atıf yaptığımı bildiririm. İfade ettiklerimin aksi ortaya çıktığında ise her türlü yasal sonucu kabul ettiğimi beyan ederim. 15 / 05 / 2017

Emine BATTAL

ÖN SÖZ

“Yeni dini hareketler” kavramı, genellikle, 1950’lerden sonra ortaya çıkarak dini alanda geleneksel anlayışlara meydan okuyan ve alternatif bir hayat tarzı sunan birbirinden farklı oluşumları ifade etmek için kullanılmaktadır. Daha ziyade mutlak otoriteye sahip bir karizmatik lider ve belirli bir ideoloji etrafında toplanma özellikleriyle ön plana çıkan bu hareketler, tarih sahnesine çıkmaya başladıkları ilk andan itibaren, sahip oldukları sıra dışı inanç ve ritüeller, üye edinmede kullandıkları yöntemler, kadınlara ve erkeklere biçtikleri roller kadar insan hayatını hedef alan bazı radikal eylemlerle de dikkatleri üzerine çekmeyi başarmıştır. Nitekim Halkın Tapınağı, Branch Davidian, Güneş Tapınağı, Cennetin Kapısı ve Aum Shinrikyo hareketleri, başta Amerika olmak üzere Fransa, İsviçre, Kanada ve Japonya gibi ülkelerde gerçekleştirdikleri cinayet, suikast ve toplu intihar şeklindeki şiddet eylemleriyle XX. yüzyılın son çeyreğinde isimlerinden sık sık söz ettirmiştir.

Yeni dini hareketlerde görülen şiddet, şüphesiz ki, Türkiye’yi de yakından ilgilendiren bir meseledir. Söz konusu hareketler arasında yer alan Satanizm’in ülkemizdeki varlığı, hatırlanacağı üzere, 1998 yılında 14 ve 17 yaşlarındaki iki gencin el ele tutuşup, 14. kattan aşağıya atlayarak intihar etmeleri üzerine gündeme gelmiştir. Üstelik Satanizm’in ülkemizdeki mensuplarının gerçekleştirdiği şiddet eylemleri sadece intiharla sınırlı kalmamıştır. Zira Üç satanist’in 13 Eylül 1999 tarihinde, 21 yaşındaki Şehriban Coşkunfırat’ı bıçak, çekiç ve yumruk darbeleriyle öldürerek ardından da cesedine tecavüz etmeleri olayında olduğu gibi, Satanistler zaman zaman tecavüz ve cinayet olaylarıyla kendilerinden söz ettirmiştir.

Bunun yanı sıra ülkemizde, yeni dini hareketler kapsamında yer alıp almadığı tartışmalı olmakla birlikte, şiddete başvurma noktasında oldukça belirleyici bir niteliğe sahip olan karizmatik liderlik, kurtuluş anlayışı, yeni bir dünya düzeni/dini tesis etme düşüncesi gibi özellikler açısından onlarla büyük oranda benzerlik gösteren bazı dini gruplar bulunmaktadır. Bu grupların, Gülen Hareketi ya da 15 Temmuz’dan sonraki ismiyle FETÖ (Fetullahçı Terör Örgütü)

örneğinde de görüldüğü üzere, zamanla şiddet üreten bir mekanizmaya dönüşmesi hiç de uzak bir ihtimal değildir.

Bu tür dini yapılanmaların, genelde tüm dünyada özelde ülkemizde, her dönemde şiddet eylemleriyle gündemi meşgul edebilme potansiyeline sahip olmalarından ötürü bu çalışmada, yeni dini hareketler şiddet ilişkisi üzerinde durulmuştur. Bu yapılırken de gerçekleştirmiş oldukları şiddet eylemlerinin mahiyetinden dolayı “büyük beş” olarak isimlendirilen Halkın Tapınağı, Branch Davidian, Güneş Tapınağı, Cennetin Kapısı ve Aum Shinrikyo hareketleri temel alınmıştır. Yeni dini hareketler ve şiddet ilişkisini pek çok boyutuyla ele alan geniş kapsamlı bir araştırma olma niteliğini taşıyan bu çalışmanın, konu ile ilgili zihinlerde oluşan ya da oluşabilecek temel sorulara yanıt oluşturacağını ve bugün dünyanın farklı bölgelerinde devam etmekte olan din ve mezhep kavgalarının daha iyi analiz edilmesine katkı sağlayabileceğini ümit ediyoruz.

Bu çalışmanın ortaya çıkmasında birçok kişinin katkı ve desteği olmuştur. Bu bağlamda öncelikle çalışmanın başlangıcından sonuçlanmasına kadar hiçbir yardımını esirgemeyen, görüş ve önerileriyle bana rehberlik eden danışman hocam Yrd. Doç. Dr. Süleyman Turan’a hassaten teşekkür ederim. Tez izleme komitesi üyeleri olarak katkılarından ötürü Prof Dr. Salih Sabri YAVUZ ve Prof Dr. Hasan AYIK’a, ayrıca tezin ilk aşamasında yapmış olduğu yönlendirici ve destekleyici katkılarından dolayı Prof. Dr. Latif TOKAT’a şükranlarımı sunarım. Kendi çalışmaları arasında bana zaman ayıran ve tezin bazı bölümlerini okuma nezaketinde bulunarak katkılarını esirgemeyen Yrd. Doç. Dr. Bayramali NAZIROĞLU’na; yine yazdıklarımı okuyarak bazı eksiklikleri gidermemi sağlayan değerli arkadaşlarım Arş. Gör. Zeynep BAKTEMUR, Arş. Gör. Zahide KESKİN ve Arş. Gör. Sıla İSKEÇELİ’ye de teşekkür ederim. Son olarak, eğitim hayatım boyunca yanımda olan, maddi ve manevi yardımlarıyla beni daima destekleyen aileme de özel teşekkürlerimi sunuyorum.

Bu çalışma Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi Bilimsel Araştırma Projeleri Koordinatörlüğü birimince desteklenmiştir. Proje Numarası: 2014.104.02.01 (This work was supported by Research Fund of the Recep Tayyip Erdogan University. Project Number: 2014.104.02.01). Bu bağlamda, çalışmamızı proje olarak

desteklemelerinden ötürü Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi Rektörlüğü'ne ve Bilimsel Araştırma Projeleri Koordinatörlüğü yetkililerine de teşekkür ediyorum.

Emine BATTAL

Rize, 2017

İÇİNDEKİLER

TEZ ONAY SAYFASI	2
ETİK BEYAN	3
ÖN SÖZ	4
İÇİNDEKİLER	7
ÖZET	10
ABSTRACT	12
KISALTMALAR	14
GİRİŞ	15
Araştırmanın Konusu.....	17
Araştırmanın Önemi ve Amacı	19
Araştırmanın Kapsam ve Sınırlılıkları	21
Araştırmanın Yöntem ve Kaynakları	23

BİRİNCİ BÖLÜM

ŞİDDET VE YENİ DİNİ HAREKETLER

1.1. Şiddet Olgusu.....	27
1.1.1. Şiddetin Tanımlanması	27
1.1.2. Şiddetin Kaynakları	33
1.1.3. Şiddetin Meşrulaştırılması	35
1.2. Din - Şiddet İlişkisi	38
1.2.1. Dinler ve İçerdikleri Şiddet Unsurları	39
1.2.2. Din-Şiddet İlişkisi Konusunda Öne Sürülen Temel Teoriler.....	47
1.3. Şiddet Bağlamında Yeni Dini Hareketler	53
1.3.1. Barışa Yönelik Söylem ve Eylemleriyle Öne Çıkan Hareketler.....	54
1.3.2. Şiddete Dayalı Söylem ve Eylemleriyle Öne Çıkan Hareketler	60

1.3.2.1. Şiddetle İlişkileri Açısından Yeni Dini Hareketlerin Tasnifi	70
1.3.2.1.1. Devrimci Hareketler	70
1.3.2.1.2. Kırılgan Hareketler	72
1.3.2.1.3. Saldırıya Uğramış Hareketler	73
1.3.2.2. Beş Büyük Şiddet Hareketi.....	74
1.3.2.2.1. Halkın Tapınağı (Peoples Temple).....	75
1.3.2.2.2. Branch Davidian	81
1.3.2.2.3. Güneş Tapınağı Tarikatı (The Order of Solar Temple)	86
1.3.2.2.4. Cennetin Kapısı (Heaven's Gate)	89
1.3.2.2.5. Yüce Gerçek (Aum Shinrikyo).....	95

İKİNCİ BÖLÜM

YENİ DİNİ HAREKETLERDE ŞİDDETE YÖNELİK SÖYLEMLER VE EYLEMLER

2.1. Yeni Dini Hareketlerde Şiddete Yönelik Söylemler.....	101
2.2. Yeni Dini Hareketlerde Şiddete Yol Açan Faktörler.....	114
2.2.1. Teolojik Faktörler	116
2.2.1.1. Karizmatik Liderlik.....	116
2.2.1.2. Binyılcı – Apokaliptik İnanç Sistemi.....	123
2.2.1.3. Düalizm.....	134
2.2.1.4. Sosyal İzolasyon / Totaliter Yapılanma.....	138
2.2.2. Sosyal ve Kültürel Faktörler	142
2.2.3. Ekonomik Faktörler	144
2.2.4. Siyasal Faktörler	147
2.3. Yeni Dini Hareketlerde Şiddetin Yönü.....	154
2.3.1. İçer Dönük Şiddet Eylemleri.....	155
2.3.2. Dışer Dönük Şiddet Eylemleri	158

2.3.3. Yeni Dini Hareketlere Yönelik Şiddet.....	161
2.3.3.1. Zulüm Öyküleri Oluşturmak.....	162
2.3.3.2. Yeniden Programlama (Deprograming) Uygulamaları	164
2.3.3.3. Dini Gruplara Karşı Örgütsel Şiddet	166
2.4. Yeni Dini Hareketlerde Şiddet Türleri.....	170
2.4.1. Beyin Yıkama	170
2.4.2. Fiziksel Şiddet.....	175
2.4.2.1. İntihar Olayları.....	176
2.4.2.2. Cinayetler	178
2.4.3. Psikolojik Şiddet.....	184
2.4.4. Cinsel Şiddet.....	187
2.4.5. Ekonomik Şiddet.....	192
SONUÇ	195
KAYNAKÇA.....	203
ÖZ GEÇMİŞ	224

Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü

Ana Bilim Dalı: Felsefe ve Din Bilimleri

Tez Türü : Doktora

Danışman : Yrd. Doç. Dr. Süleyman TURAN

Hazırlayan : Emine BATTAL

Yıl : 2017

ÖZET

YENİ DİNİ HAREKETLER VE ŞİDDET

Yeni dini hareketler (YDH'ler)'in tarih sahnesine çıkmasından bu yana, onlarla ilgili pek çok mesele araştırma konusu olmuştur. Ayrıca, bazı grupların zaman zaman cinayet ve toplu intihar gibi şiddet eylemleriyle gündeme gelmeye başlamasıyla birlikte, yeni dini hareketlerin şiddetle ilişkisi de temel tartışma konularından biri haline gelmiştir. Bu çalışmada yeni dini hareketler ve şiddet ilişkisi; sergiledikleri şiddet eylemlerinin niteliğinden dolayı “büyük beş” olarak isimlendirilen Halkın Tapınağı, Branch Davidian, Güneş Tapınağı, Cennetin Kapısı ve Aum Shinrikyo hareketleri üzerinden iki ana başlık altında incelenmiştir.

Birinci bölümde; ilk olarak şiddetin tanımlanması, kaynakları ve meşrulaştırılması meselesi ele alınmakta, ardından geleneksel dinlerdeki şiddet unsurlarına değinilmektedir. Bu noktada, konunun açıklığa kavuşturulmasına katkı sağlaması amacıyla din-şiddet ilişkisi hakkındaki bazı teorilere de yer verilmektedir. Bunun akabinde söylemlerinde barış ve şiddet vurgusuna rastlanılan hareketler örneklendirilmekte ve şiddet olaylarının görüldüğü gruplar kendi aralarında bir tasnife tabi tutulmaktadır. Son olarak ise şiddetle anılan beş büyük hareketin genel bir portresi çizilmektedir.

İkinci bölümde; öncelikle YDH'lerin şiddete ilişkin söylemlerine atıfta bulunulmakta, ardından teolojik unsurlardan sosyo-kültürel, ekonomik ve siyasal

etkenlere kadar YDH'lerin şiddete yönelmesinde rol oynayan faktörler sıralanmaktadır. Daha sonra YDH'lerin hem kendi üyelerine hem de grupları dışında kalan ötekilere yönelik ne tür şiddet uygulamalarına başvurduğu üzerinde durulmaktadır.

Araştırma sonucundaki bulgulara göre; bazı YDH'lerin çeşitli faktörlerin etkisiyle şiddete yöneldiği tespit edilmiştir. Bununla birlikte YDH'ler tarafından uygulanan şiddetin, dışarıda kalanlardan daha ziyade üyeleri hedef aldığı fark edilmiştir. Ayrıca YDH'lerdeki şiddet türlerinin hakaret, aşağılama, tehdit etmeden ekonomik ve cinsel açıdan istismar etme, dövme, öldürme ve intihara teşvik etmeye varıncaya kadar oldukça geniş bir yelpazede çeşitlilik arz ettiği görülmüştür.

Anahtar Kavramlar: Yeni Dini Hareketler, Şiddet, İntihar, Cinayet.

Recep Tayyip Erdogan University Graduate School of Social Sciences

Department : Philosophy and Religious Studies

Thesis Type : PhD Dissertation

Supervisor : Yrd. Doç. Dr. Süleyman TURAN

Author : Emine BATTAL

Year : 2017

ABSTRACT

NEW RELIGIOUS MOVEMENTS AND VIOLENCE

Since the emergence of new religious movements (NRMs), the many issues concerned with them have been studied. Although some of these movements come to the fore by spectacular acts of violence such as murder and mass suicide, the relationship between them and violence has become the major topic of conversation. In this study, new religious movements and violence relationship is examined under two main headings on the basis of Peoples Temple, Branch Davidian, Solar Temple, Heaven's Gate and Aum Shinrikyo, which are called as the "big five" because of the nature of their violence acts.

In the first section, there are three main headlines: the fact of violence, the relation between religion and violence, and new religious movements in the context of violence.

In the second section, firstly it is mentioned from violence discourses of some NRMs, then is arranged the factors that lead to NRMs from theological elements to socio-cultural, economical and political causes. Later, it is emphasized the types of violence that NRMs apply to both their members and outsiders.

Our findings show that some NRMs have tended towards violence with the effect of the various factors; the violence acts of NRMs have aimed at the members

of these groups rather than the outsiders; and the types of violence in NRMs have varied a wide range from insult, humiliation and threatening to abuse, beating, killing and suicide.

Key Words: New Religious Movements, Violence, Suicide, Homicide.

KISALTMALAR

AFF	American Family Foundation
AÜİFD	Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi
AÜSBED	Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi
AÜSBFD	Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Dergisi
a. y.	Aynı yazar
bkz.	Bakınız
c.	Cilt
CAN	Cult Awareness Network
CFF	Citizen's Freedom Foundation
CÜİİBFD	Cumhuriyet Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi
Çev.	Çeviren
EJBO	Electronic Journal of Business Ethics and Organization Studies
Ed.	Editör
ER	Encyclopedia of Religion
FREECOG	Free the Children of God
NRM	New Religious Movements
SBE	Sosyal Bilimler Enstitüsü
TDK	Türk Dil Kurumu
vb.	Ve benzeri
vd.	Ve diğerleri
YDH	Yeni Dini Hareketler

GİRİŞ

Bilindiği üzere bir dönem, sekülerleşme paradigması çerçevesinde yapılan tartışmalarda din, seküler düşüncenin karşısına yerleştirilmiş ve dinin zaman içerisinde önemini kaybedip zayıflayacağı, toplumsal alanda etkinliğini yitireceği öngörüsünde bulunulmuştur. Ancak XX. yüzyılın ikinci yarısından itibaren dini çeşitliliğin artarak yaygınlaşması, özellikle de Yeni Dini Hareketler (YDH)¹ olarak isimlendirilen dini oluşumların tarih sahnesine çıkması din/dini anlayışların zaman içerisinde değişebildiğini ancak asla yok olmadığını, dolayısıyla da bu kanaatin bir yanlığı olduğunu gözler önüne sermiştir.²

Batı kültürünün son elli yılına damgasını vurmuş gelişmeler arasında yer alan YDH'ler, dini alanda eskisinden farklı ve yeni bir hayat tarzı oluşturmayı hedeflemiş ve bu doğrultuda faaliyet göstermek suretiyle geleneksel dini anlayış ve kurumlara meydan okuyarak onların yerini almaya çalışmıştır. Nitekim bu özelliklerine atıfla sosyolog Bryan Wilson söz konusu oluşumları “protesto hareketleri”³ olarak nitelendirmiştir. Ayrıca bu hareketler Batıda ve ülkemizde “yeni dinler”, “sekt”, “kült”, “yıkıcı kültürler”, “zararlı örgütler”, “gençlik dinleri”, “yeni dindarlık biçimleri”, “yeni dini akımlar”, “milenyum hareketleri”, “kült grupları”, “kıyamet tarikatları” ve “yeniçağ dinleri” gibi farklı isimlerle ifade edilmiştir.⁴ Bunlar arasında daha nesnel bir nitelik arz eden YDH'ler tabiri ise ilk olarak, bir Presbiteryen papazı olan araştırmacı Harold W. Turner tarafından kullanılmış, 1970'lerden itibaren de akademik çevrelerde yaygınlık kazanmaya başlamıştır.⁵ YDH'ler kavramı genellikle, çoğu 1950'lerden sonra ortaya çıkan,

---

¹ Yeni Dini Hareketler kavramı için, İngilizce kaynaklarda “New Religious Movements” ifadesinin ilk harflerinin bir araya getirilmesi ile oluşturulan NRM, Türkçe çalışmalarda ise yine aynı yöntemle elde edilen YDH kısaltması kullanılmaktadır. Çalışmamızda biz de genellikle bu kısaltmayı kullanma yoluna gittik. Ancak okuyucunun, açılımını unutabilme ihtimalinin yanı sıra cümlelerin akışını da göz önünde bulundurarak zaman zaman kavramın kendisini kullanmayı uygun gördük.

² Bkz. Peter L. Berger, “Secularization Falsified”, *First Things: A Monthly Journal of Religion and Public Life* 180 (2008): 23-27.

³ Bryan Wilson, *Dini Mezhepler*, çev. Ali İhsan Yitik ve A. Bülent Ünal (İstanbul: İz Yayıncılık, 2004), 1.

⁴ Mehmet Ali Kirman, *Yeni Dini Hareketler Sosyolojisi* (Ankara: Birleşik Yayınevi, 2010), 48; Ali Rafet Özkan, *Kıyamet Tarikatları: Yeni Dini Hareketler* (İstanbul: IQ Kültür Sanat Yayıncılık, 2006), 20-21.

⁵ George D. Chryssides ve Margaret Wilkins, *A Reader in New Religious Movements: Readings in the Study of New Religious Movements* (London: Continuum, 2006), 3.

1970’li yıllardan itibaren bilhassa da gençler arasında hızla popüler hale gelen ve dini ya da felsefi bir dünya görüşü sunarak taraftarlarına hayatın anlamı konusunda en doğru cevabı verdiğini iddia eden birbirinden farklı oluşumları tanımlamak için kullanılmıştır.⁶

İçinde yaşadıkları toplumda hakim olan ya da öğretilerinin dayandığı dini geleneklerden oldukça farklı nitelikler sergileyen YDH’lerin birbirleriyle de aralarında ciddi anlamda farklılıklar bulunmaktadır. Büyük oranda ortaya çıkışları ve gelişimleri esnasındaki karmaşık süreçlerin etkisiyle oluşan bu farklılıklar, YDH’lere çok yönlü bir nitelik kazandırmaktadır. Bu tür oluşumların birtakım ortak unsurlara sahip olmakla birlikte inanç ve uygulama noktasında oldukça renkli bir görünüm arz etmesi, tüm YDH’leri kuşatan tek tip bir tanımlama yapılmasını imkansız hale getirmektedir.⁷

Bu durumun araştırmacıları, daha iyi anlaşılmasını sağlamak amacıyla YDH’leri farklı tip ve kategorilere ayırmaya sevk ettiği de bilinmektedir. Bu bağlamda en sık karşılaşılan tasnifler, James Beckford’un Asya/Uzak Doğu ve Hıristiyan kökenli hareketler;⁸ Thomas Robbins ve arkadaşlarının monistik-düalistik gruplar;⁹ Frederick Bird’in hayran/dindar, müritlik, çıraklık anlayışına dayalı gruplar;¹⁰ Rodney Stark ve William Bainbridge’in kitle kültü, mürit kültü ve kült hareket;¹¹ Roy Wallis’in dünyayı onaylayan, dünya ile uzlaşan ve dünyayı reddeden hareketler;¹² Catherine Wessinger’in devrimci, kırılğan ve saldırıya

---

⁶ Eileen Barker, *New Religious Movements: A Practical Introduction* (London: HMSO Publication, 1989), 9. YDH’leri anlama ve açıklama çabaları sonucu ortaya çıkan çeşitli tanımlamalar hakkında daha detaylı bilgi için ayrıca bkz. Mehmet Ali Kirman, “Yeni Dini Hareketler: Tanım ve Kapsam”, *Yeni Dini Hareketler: Tarihsel, Teorik ve Pratik Boyutlarıyla* içinde, ed. Süleyman Turan ve Faruk Sancar (İstanbul: Açılım Kitap, 2014), 13-19.

⁷ Bkz. Süleyman Turan ve Faruk Sancar (ed.), *Yeni Dini Hareketler: Tarihsel, Teorik ve Pratik Boyutlarıyla* (İstanbul: Açılım Kitap, 2014), 10-11.

⁸ James A. Beckford, “New Religions”, *ER*, ed. Mircea Eliade, c.10 (New York: Macmillan Publishing, 1987), 390-394.

⁹ Thomas Robbins, Dick Anthony ve James Richardson, “Theory and Research on Today’s New Religions”, *Sociological Analysis* 39/2 (1978): 101-104.

¹⁰ Frederick Bird, “The Pursuit of Innocence: New Religious Movements and Moral Accountability”, *Sociological Analysis* 40/4 (1979): 336.

¹¹ William Sims Bainbridge ve Rodney Stark, “Cult Formation: Three Compatible Models”, *Cults and New Religious Movements: A Reader* içinde, ed. Lorne L. Dawson (UK: Blackwell Publishing, 2003), 64.

¹² Roy Wallis, “Three Types of New Religious Movements”, *Cults and New Religious Movements: A Reader* içinde, ed. Lorne L. Dawson (UK: Blackwell Publishing, 2003), 36-58.

uğramış hareketler¹³ şeklindeki sınıflandırmalarıdır. Bu tasniflerin YDH'lerin kökenlerini, ahlakî ve manevi gelişim yöntemlerini, taraftar ya da hedef kitle ile bağlantılarını ya da dış dünyayla ilişkilerini esas aldığı görülmektedir. Bu noktada konumuzla olan doğrudan bağlantısı dolayısıyla Wessinger'in devrimci, kırılğan ve saldırıya uğramış hareketler şeklindeki kategorizasyonuna ayrı bir parantez açarak değinmek gerekmektedir. Zira bu tasnif söz konusu hareketlerin bambaşka bir boyutuna, şiddetle ilişkilerine dikkat çekmektedir. YDH'lere ilişkin bu tanımlama ve tasnif girişimleri bir anlamda söz konusu oluşumların ne denli geniş bir yelpazede çeşitlilik arz ettiğini gözler önüne sermektedir. Ancak bu çeşitliliğin, YDH'lere ilişkin meselelerde genellemelere varmayı zorlaştıran bir işlev üstlendiğini de gözden kaçırmamak gerekir.

Öte yandan YDH'lerin tarih sahnesine çıkmasından bu yana, yeni dini hareketler tabirinin neyi ifade ettiği ve hangi inançların bu kapsama dahil olduğu, bu tür oluşumların temel özellikleri ve ortaya çıkmalarına neden olan sosyo-kültürel şartlar, söz konusu hareketlere üye olma ve üyelikten ayrılma süreçleri, bu tür gruplara gösterilen tepkiler ve yöneltilen ithamlar, bu hareketlerin başarı ve başarısızlıklarının nedeni, kadınlara ve erkeklere biçtikleri roller ve insanların beklentilerini suistimal edip etmedikleri hatta şiddete başvurup vurmadıkları gibi pek çok konu farklı disiplinlerden araştırmacıların ilgi odağı haline gelmiştir. Bu çerçevede bir yandan toplumsal bir olgu olmaları açısından sosyologların, diğer yandan bireylerin inanç ve düşünce dünyalarını şekillendirerek onların dindarlık niteliklerinde değişime yol açmaları bakımından psikologların üzerine eğildiği YDH'ler, tarihsel süreçte ortaya çıkan dinsel gelenekler yelpazesinin içerisinde yer almalarından dolayı Dinler Tarihi alanında araştırma yapanların da özel ilgisini çekmektedir.

Araştırmanın Konusu

İnsanlık tarihi kadar eskilere dayanan ve tarih boyunca sık sık yan yana anılan din ve şiddet olguları arasında görmezden gelinmesi mümkün olmayan bir

---

¹³ Bkz. Catherine Wessinger, "New Religious Movements and Violence", *Introduction to New and Alternative Religions in America* içinde, ed. Eugene V. Gallagher ve W. Michael Ashcraft (London, Westport: Greenwood Press, 2006), 1: 165-205.

ilişki söz konusudur. Kaldı ki geçmişte ve günümüzde gerek farklı dinlere mensup gerekse aynı dinin içerisinde farklı dinsel yorumları benimseyen birey ya da gruplar arasında zaman zaman katliam ve vahşet derecesine varan eylemler de dinsel şiddetin tarihin her döneminde toplumların hayatlarında ne denli egemen bir unsur olduğunu gözler önüne sermektedir.

Dinsel ve mezhepsel temele dayalı bu tür çatışmalar, XX. yüzyılın ikinci yarısından itibaren her geçen gün şiddetini arttırarak varlığını sürdürmekte ve dünya gündemini önemli ölçüde etkilemeye devam etmektedir. Şüphesiz ki bu döneme damga vuran olaylar arasında 1970’li yıllardan itibaren başta Batı olmak üzere tüm dünyanın oldukça geniş bir yelpazeye yayılan tecrübelerine tanıklık ettiği YDH’ler tarafından gerçekleştirilen baskı, zulüm, beyin yıkama, adam kaçırma, cinayet, suikast ve toplu intihar gibi şiddet eylemleri de bulunmaktadır. Yahudi ve beyaz olmayanlara karşı nefretin önemli bir yer tuttuğu Hristiyan Kimliği Hareketi ile bağlantısı bulunan Timothy McVeigh’in 19 Nisan 1995’te Oklahoma’daki Hükümet Binasına düzenlediği bombalı saldırı eylemi, 1995 yılında Aum Shinrikyo Hareketi’nin Tokyo metrosunda gerçekleştirdiği sarin gazı saldırısı, Yahudiler arasındaki en köktenci hareket olarak tanımlanan Gush Emunim üyelerinin Filistinli belediye başkanlarına yönelik suikast girişimleri, 2000 yılında On Emrin Restorasyonu Hareketi’nin dahil olduğu birtakım cinayet ve intihar eylemleri bunlardan bazılarıdır.

Hangi kültür ve dini gelenekte ortaya çıkarsa çıksın YDH’lerin zaman zaman şiddet eylemleriyle kendilerinden söz ettirmesi, cevaplanmayı bekleyen pek çok soruyu da beraberinde getirmektedir. Bu bağlamda “YDH’lerde ortaya çıkan şiddetin temel dayanakları nelerdir, bunlar arasında teolojik unsurlar da bulunmakta mıdır?” sorusu bu çalışmanın en temel problemini oluşturmaktadır. Bu temel probleme bağlı olarak ayrıca YDH’ler ile şiddet arasında doğrudan bir ilişki bulunmakta mıdır, Eğer varsa bu ilişkinin boyutu nedir, Şiddet eylemleri açısından daha fazla ön plana çıkan hareketler var mıdır, Varsa bunlar hangileridir, YDH’lerde hangi tür şiddet eylemlerine rastlanmaktadır, YDH’lerde uygulanan şiddet kimlere dönüktür, Üyelere mi yoksa üye olmayanlara karşı mı şiddete başvurulmaktadır, YDH’lerde şiddeti meşrulaştırmaya yönelik söylemlere yer verilmekte midir şeklindeki sorulara da yanıt aranmaya çalışılacaktır.

Araştırmanın Önemi ve Amacı

Farklı bir hayat tarzı, farklı değerler, farklı inanç ve ibadetlerle ortaya çıkan YDH'leri anlama ve açıklama noktasında Batıda farklı dillerde çok sayıda çalışma yapılmıştır. Çoğunluğu XX. yüzyılın son 20 yılında gerçekleştirilen ve XXI. yüzyılın başında da artarak devam eden bu çalışmalar, Batıda bu alanla ilgili kapsamlı ve zengin bir literatürün oluşmasını sağlamıştır. Bu literatür incelendiğinde, özelde YDH-şiddet ilişkisini ele alan ve yukarıdaki sorularla gündeme gelen hususları açıklamaya yönelik olarak kaleme alınan çalışmaların da ciddi bir yer teşkil ettiği fark edilmektedir. Ancak YDH'ler konusundaki çalışmaların son yıllarda artış gösterdiği ülkemiz için aynı şeyi söylemek pek mümkün görünmemektedir. Şüphesiz bunda YDH'lerin ilk olarak Batıda ortaya çıkması ve Türk toplumuna yönelik henüz olumsuz bir etkisinin görülmemiş olmasının önemli bir rolü bulunmaktadır.

Gerek Batı gerekse Uzak Doğu kökenli hareketlerin ülkemizde faaliyet göstermesinin yanı sıra bu hareketlere ilişkin sansasyonel haberlerin yaygınlaşmaya başlamasıyla birlikte YDH'ler konusu, Türkiye'nin gündemini de meşgul eden ve çeşitli tartışmalara yol açan konulardan birisi haline gelmiştir. Bu doğrultuda YDH'lere yönelik ilgi artmış ve araştırmacılar konu ile ilgili çalışmalar yapmaya başlamıştır. Ancak ülkemizdeki çalışmaların Batıdakilere kıyasla oldukça dar bir çerçevede geliştiği de yadsınamaz bir gerçekliktir. Zira ülkemizde gerek konu ile ilgili yayınlanan telif kitap ve makaleler gerekse çeşitli üniversiteler bünyesinde yaptırılan tezler incelendiğinde, daha ziyade YDH'leri tanımlamayı ve tanıtmayı hedefleyen çalışmalar ile Satanizm, Moonculuk, Sayentoloji, Ufoculuk, Hare Krishna, Teosofi ve Yeni Çağ Akımları gibi bazı spesifik hareketleri konu edinen deskriptif çalışmaların ön plana çıktığı görülmektedir.¹⁴ Hikmet Tanyu'nun *Yehova Şahitleri*, Mustafa Bıyık'ın *Küresel Bir Din Projesi Olarak Moonculuk*, Ahmet Güç'ün *Satanizm* isimli kitapları ile Ekrem Sarıkçıoğlu'nun "Sayentoloji Mezhebi Kurucusu ve Öğretisi", Ali İhsan Yitik'in "Hare Krishna Hareketi", Nasuh Günay'ın,

---

¹⁴ YDH'ler konusunda Türkiye'de ve Batıda yapılan çalışmaları görmek için bkz. Süleyman Turan, "Yeni Dini Hareketlerle İlgili Türkiye'deki ve Batı'daki Literatür Üzerine", *Yeni Dini Hareketler: Tarihsel, Teorik ve Pratik Boyutlarıyla* içinde, ed. Süleyman Turan ve Faruk Sancar (İstanbul: Açılım Kitap, 2014), 335-410.

“Dünya Kardeşlik Grubu (Piramitçiler veya Mevlanacılar)”, Ali Rafet Özkan’ın “Teosofi ve Yeni Çağ Hareketi” başlıklı makaleleri örnek olarak zikredilebilir.

YDH’ler olgusunun farklı açılardan daha iyi anlaşılmasına katkıda bulunan bu çalışmalardan bazılarında, özelde YDH-şiddet ilişkisine de değinilmektedir. Bu çerçevede konuyu doğrudan ele alan özellikle iki çalışma dikkat çekmektedir. İlki, Mehmet Ali Kirman’ın 2010 yılında yayınladığı *Yeni Dini Hareketler Sosyolojisi* adlı çalışmasında yer alan “Yeni Dini Hareketler ve Şiddet İlişkisi” başlığını taşıyan kısımdır. İkincisi ise 2014 yılında yayınlanan *Yeni Dini Hareketler: Tarihsel, Teorik ve Pratik Boyutlarıyla Yeni Dini Hareketler: Tarihsel, Teorik ve Pratik Boyutlarıyla* isimli editöryal çalışma içerisinde bulunan ve Adnan Bülent Baloğlu tarafından kaleme alınan “Yeni Dini Hareketler ve Şiddet: Şiddetin Yeni Adresi Yeni Dini Hareketler Mi?” başlıklı bölümdür. İlgili kitap bölümlerinin her ikisi de bütün YDH’lerin şiddet eğilimli olmadığını vurgulamakla birlikte temelde şiddete başvuran bazı hareketler ile onların temel karakteristikleri üzerine odaklanmaktadır. Dolayısıyla Türkiye’deki YDH literatürü içerisinde, YDH-şiddet ilişkisini kapsamlı bir şekilde ele alan bir çalışma karşımıza çıkmamaktadır. Bu bağlamda, ülkemizde YDH’ler ve şiddet konusunu, söylemlerde ortaya çıkmasından eyleme dönüştürülmesine, psikolojik boyutundan fiziksel yönüne, içe dönük uygulamalardan dışa dönük eylemlere kadar pek çok açıdan ele alan ilk geniş kapsamlı araştırma olması, çalışmamızı önemli kılmaktadır.

YDH-şiddet ilişkisinin farklı boyutlarıyla ele alınarak irdelenmesi için YDH’lerin gerçekleştirdiği şiddet eylemlerinin sayılarının az olmasına rağmen uzun zaman insanların hafızalarından silinmeyecek nitelikte olması ve buna bağlı olarak YDH’ler denildiğinde kamuoyu algısında şiddet imgesinin oluşması durumu bile, tek başına yeterli bir gerekçe oluşturmaktadır. Ancak böyle bir araştırmayı asıl önemli kılan husus, bu tür hareketlerin geçmişte olduğu gibi günümüzde de bir şiddet mekanizmasına dönüşebilme ihtimallerinin olduğu gerçeğidir. Bu bağlamda çalışmamızın temel amacı da YDH’lerde şiddete yönelik söylemlerin yanı sıra şiddete neden olan faktörleri tespit etmek ve bu tespitlerden hareketle YDH’lerin şiddeti meşru kılan bir mekanizmaya dönüşüp dönüşmediğini ortaya koymaktır. Şiddete eğilimli YDH’lerin temel karakteristiklerini belirleyerek günümüzdeki dini grupların benzer nitelikler sergileyip sergilemediğine dair birtakım ipuçları

sunmak, araştırmanın bir diğer hedefini oluşturmaktadır. Zira elde edilen bu bilgiler, genelde dünyanın pek çok bölgesinde halen kıyasıya devam etmekte olan din ve mezhep savaşlarının mahiyetinin anlaşılmasına, daha özeldense, Türkiye'nin toplumsal yapısı içerisinde ortaya çıkmış ve halen faaliyet sürdürmekte olan dini cemaat ve grupların şiddet potansiyeli hakkında sağlıklı değerlendirmelerin yapılabilmesine de katkıda bulunacaktır.

Araştırmanın Kapsam ve Sınırlılıkları

Bu çalışmada YDH'lerin şiddetle ilişkisi ele alınacağından, daha ziyade dinsel duygu, düşünce ve argümanlara başvuru olarak gerçekleştirilen şiddet türüne yer verilmektedir. Buna ilave olarak, şiddeti dar kapsamıyla ele alarak fiziksel şiddete ağırlık vermenin, fiziksel güç kullanımı haricindeki unsurların yol açacağı zararın göz ardı edilmesine neden olacağı düşüncesinden hareketle şiddeti geniş anlamıyla ele almayı tercih ettiğimizi belirtmek isteriz. Dolayısıyla bu çalışmada, kasıtlı olarak zarar verme amacı taşıması koşuluyla, dövme, yaralama, sakat bırakma, işkence etme, öldürme gibi fiziksel eylemlerin yanı sıra, fiziksel güç kullanımı içermeyen hakaret etme, küçük düşürme, tehdit etme, özgürlükleri kısıtlama gibi psikolojik açıdan zarara neden olan eylemler de şiddet kapsamında değerlendirilecektir. Ayrıca, şiddet çoğu zaman başkalarına yöneltilen bir eylem olsa da zaman zaman birey ya da toplumların kendi kendine yönelttiği bir eylem olarak da karşımıza çıkabilmektedir. Bu açıdan birey ya da grupların başkalarına yönelttiği şiddet eylemlerinin yanında, bir grubun tamamının ya da bazı bireylerinin ciddi şekilde yaralanmasına ya da ölmesine neden olan toplu intihar eylemleri gibi kolektif şiddet eylemleri de çalışmanın kapsamına dahil edilmiştir.

YDH'lere ilişkin en temel tartışma alanlarından biri olan ve pek çok boyutu bulunan YDH-şiddet ilişkisi ele alınırken çalışmanın kapsamı, şiddet eylemleri bağlamında Batılı araştırmacılar tarafından "büyük beş" olarak isimlendirilen Halkın Tapınağı, Branch Davidian, Güneş Tapınağı, Cennetin Kapısı ve Aum Shinrikyo hareketleri ile sınırlı tutulmuştur. Bununla birlikte metin içerisindeki bazı başlıklar örneklendirilirken, konuyu çok uzatmamak adına bu oluşumların her biri tek tek ele alınmamış, ilgili meseleyi en çarpıcı biçimde resmeden hareketlere atıfta bulunulmuştur. Ayrıca konunun daha iyi anlaşılmasına katkıda bulunması amacıyla

zaman zaman çalışmanın kapsamına dahil olmayan YDH'lerle ilgili örneklere de yer verilmiştir.

YDH'lerin isimlerinin Türkçe karşılıklarının kullanılması konusunda üç tür yaklaşım sergilenmiştir. 1) Halkın Tapınağı, Güneş Tapınağı ve Cennetin Kapısı'nda olduğu gibi dilimize çevirme konusunda herhangi bir güçlükle karşılaşılmayan hareket isimlerinin Türkçe karşılıkları verilmiştir. 2) Türkçe karşılığının bulunmasında zorlanılan Branch Davidian ismi olduğu gibi kullanılmıştır. 3) Türkçe'ye çevirisi "Yüce Gerçek" şeklinde mümkün olmakla birlikte yaygın bir bilinirlik kazanmış olmasından dolayı Aum Shinrikyo'nun orijinal haliyle kullanılması tercih edilmiştir. Bu hareketlerin isimleri haricindeki yabancı kavramlara müracaat edilirken ise ilk geçtikleri yerlerde Türkçe karşılıkları, hemen ardından da parantez içerisinde orijinal isimleri verilmiştir.

Çalışmamız iki ana bölümden oluşmaktadır. Kendi içinde üç alt başlıktan oluşan birinci bölümde, önce şiddet olgusu ele alınarak şiddetin tanımlanması, kaynakları ve meşrulaştırılması üzerinde durulmuştur. Ardından din şiddet ilişkisi bağlamında geleneksel dinlerin içerdikleri şiddet unsurlarına değinilmiş, konunun daha detaylı bir şekilde analiz edilebilmesine yardımcı olması amacıyla din-şiddet ilişkisi ile ilgili öne sürülen bazı teorilere yer verilmiştir. YDH'lerin şiddetle ilişkilerinin incelendiği üçüncü kısımda ise ilk olarak barış ve şiddet söylemleriyle öne çıkan hareketler örneklendirilmiş, hemen akabinde de YDH'lerin şiddetle ilişkileri açısından bir sınıflandırması yapılmıştır. Son olarak da şiddet eylemleriyle öne çıkan, yukarıda isimleri zikredilen beş hareketin genel bir portresi çizilmeye çalışılmıştır.

Kendi içinde dört alt başlıktan oluşan ikinci bölümde, ilk olarak YDH'ler tarafından geliştirilen şiddet söylemleri incelenerek şiddetin hangi temellere dayandırıldığı ortaya konulmaya çalışılmıştır. Ardından teolojik unsurlardan sosyo-kültürel etkenlere kadar YDH'lerde şiddete neden olan faktörlerin tespit edilmesi yoluna gidilmiştir. Daha sonra, YDH'lerde ortaya çıkan şiddetin kimi zaman içe dönük kimi zaman da ötekine yönelik olmasından hareketle uygulanan şiddetin yönü ele alınmış, son olarak YDH'ler tarafından uygulanan şiddet türleri

sıralanmıştır. Çalışmanın sonuç bölümünde ise ilk iki bölümde elde edilen bulgular ışığında birtakım değerlendirmelere yer verilmiştir.

Araştırmanın Yöntem ve Kaynakları

Bu çalışmada temelde deskriptif yöntem kullanılmıştır. Bu nedenle literatür taraması esnasında ulaşılan bilgiler olabildiğince objektif bir yaklaşımla işlenmiştir. Bununla birlikte yeri geldikçe birtakım değerlendirmelerde de bulunulmuştur. Ayrıca zaman zaman karşılaştırma metoduna başvurulmuş, çalışmada esas alınan hareketler bazı uygulamalar açısından gerek birbirleriyle gerekse günümüz toplumlarında faaliyet gösteren dini grup ve yapılanmalarla mukayese edilmiştir. Böylece farklı yer ve zamanlarda ortaya çıkan oluşumlar arasındaki benzerlikler tespit edilmeye ve bu tespitlerden hareketle meselenin günümüze bakan yönüne de ışık tutulmaya çalışılmıştır.

YDH'lerin zaman zaman gerek doğrudan gerekse dolaylı bir şekilde şiddet olaylarına karışması, bu alanda hatırı sayılır bir materyalin oluşmasını sağlamıştır. Bu çalışmada, söz konusu materyaller arasından daha ziyade araştırmanın kapsamında yer alan hareketlerle ilgili olanlar kullanılmıştır. Bu çerçevede öncelikle belirlenen hareketlerin öğretileri ile liderlerin ya da üyelerin konuşma ve yazışmalarını ihtiva eden, bu yönüyle de birincil kaynak niteliği taşıyan her türlü materyale başvurulmuştur. Halkın Tapınağı Hareketi ile ilgili olarak, lider Jim Jones'a ait konuşma kayıtları, üyelerin hareket içerisindeki tecrübelerine dair ifadeler, üyeler tarafından yazılmış mektuplar gibi çeşitli dokümanlara ulaşmak için, Jonestown'da intihar edenler arasında iki kız kardeşi bulunan Rebecca Moore tarafından yönetilen <http://jonestown.sdsu.edu/> isimli siteden oldukça yararlanılmıştır. Cennetin Kapısı Hareketi'ne ilişkin ilk elden verilere, grup üyeleri tarafından hazırlanan ve günümüzde de ulaşılabilen <http://www.heavensgate.com/> adlı web sitesi aracılığıyla ulaşılmıştır. Branch Davidian lideri David Koresh'e ait konuşmalar, dolayısıyla da hareketin öğretilerini içeren belgeler için <https://digital.library.txstate.edu/handle/10877/139> adlı siteye müracaat edilmiştir.

Bu çalışmada yararlanılan diğer birincil kaynaklar, üyeler ya da üyelerle iletişim kuran kişiler tarafından kaleme alınan çalışmalar olmuştur. Bu tür çalışmalar hareketlerin öğretisi ve uygulamalarıyla ilgili çeşitli hatıra ve tanıklıkları

aktarması açısından önem arz etmektedir. Bu bağlamda bir süre Branch Davidian Hareketi içerisinde kalan ancak daha sonra gruptan ayrılan Marc Breault'un arkadaşı Martin King ile birlikte hazırladığı *Inside the Cult: A Member's Chilling, Exclusive Account of Madness and Depravity in David Koresh's Compound* adlı çalışmasına yeri geldikçe atıfta bulunulmuştur. Yine eski bir Halkın Tapınağı üyesi olan Deborah Layton'un yazdığı *Seductive Poison: A Jonestown Survivor's Story of Life and Death in the Peoples Temple* adlı kitabı ile Leigh Fondakowski'nin Jonestown'daki toplu intihar olayından hayatta kalmayı başaranlarla yaptığı görüşmeleri bir araya getirerek oluşturduğu *Stories from Jonestown* adlı çalışmasından da mümkün olduğu ölçüde istifade edilmeye çalışılmıştır.

Öte yandan Güneş Tapınağı ve Aum Shinrikyo'ya ait temel kaynakların İngilizce olmaması, İngilizce'ye çevrilenler arasından temin edilebilenlerde ise bu çalışmaya veri sağlayacak nitelikteki bilgilere rastlanılamamasından dolayı bu iki hareketle ilgili konularda ikincil kaynaklara başvurmak zorunda kalınmıştır. Bu doğrultuda Güneş Tapınağı için editörlüğünü James R. Lewis'in yaptığı *The Order of Solar Temple: Temple of Death* isimli çalışmaya müracaat edilmiştir. Aum Shinrikyo için de Ian Reader tarafından kaleme alınan *Religious Violence in Contemporary Japan: The Case of Aum Shinrikyo* ile Robert Jay Lifton tarafından yazılan *Destroying the New World Save It-Aum Shinrikyo, Apocalyptic Violence and the New Global Terrorism* isimli çalışmalardan oldukça yararlanılmıştır.

Görüldüğü üzere, bu çalışmada birincil kaynaklar dışında söz konusu hareketleri inceleme konusu yapan, bunların öğretisi ve uygulamalarına ilişkin tahlil ve değerlendirmelerde bulunan kaynaklardan da büyük ölçüde istifade edilmiştir. Bu bağlamda, yukarıda Güneş Tapınağı ve Aum Shinrikyo hareketleri özelinde zikredilenlerin yanı sıra John R. Hall, Philip D. Schuyler ve Sylvaine Trinh'in *Apocalypse Observed: Religious Movements and Violence in North America, Europe and Japan*; Catherine Wessinger'in, *How the Millennium Comes Violently: From Jonestown to Heaven's Gate*; John Wallis'in *Apocalyptic Trajectories: Millenarianism and Violence in Contemporary World* adlı çalışmaları da sık sık atıfta bulunulan kaynaklardandır. Yine James R. Lewis'in editörlüğünü yaptığı *Violence and New Religious Movements* ile David G. Bromley ve J. Gordon Melton

tarafından derlenen *Cults, Religion and Violence* isimli çalışmalar da sıklıkla başvurulan kaynaklardan olmuştur.

Fark edileceği üzere bu çalışma esnasında büyük oranda İngilizce kaynaklardan faydalanılmıştır. Bunların yanı sıra tezimizin ana başvuru kaynaklarını oluşturmamakla birlikte, yer yer ülkemizde yapılan bazı akademik çalışmalara da müracaat edilmiştir. Ali Rafet zkan'ın *Kiyamet Tarikatları: Yeni Dini Hareketler*, Mehmet Ali Kirman'ın *Yeni Dini Hareketler Sosyolojisi* ve Ali Köse'nin *Milenyum Tarikatları: Batı'da Yeni Dini Akımlar* adlı çalışmaları bunlar arasında yer almaktadır. Süleyman Turan ve Faruk Sancar tarafından editörlüğü yapılan *Yeni Dini Hareketler: Tarihsel, Teorik ve Pratik Boyutlarıyla* isimli çalışmadan ve ayrıca konuya ilişkin olarak kaleme alınan makalelerden de istifade edilmiştir. Bütün bu kaynaklar değerlendirilirken kişilerin zgn olarak geliştirdikleri bakış açıları dikkate alınmış, dolayısıyla da öncelikle onların kendi perspektifleri verilmeye çalışılmıştır. Daha sonra da bu görüşlerden hareketle değerlendirmeler yapma yoluna gidilmiştir.

BİRİNCİ BÖLÜM

ŞİDDET VE YENİ DİNİ HAREKETLER

Tarihin her döneminde gerek farklı dinlere gerekse aynı dinin içerisindeki farklı gruplara mensup insanlar arasında zaman zaman katliam boyutuna ulaşan şiddet eylemleri yaşanmıştır. Din ile ilişkilendirilen kişi ya da gruplar tarafından gerçekleştirilen ve dini inançların referans olarak kullanıldığı bu tür şiddet eylemleri, yükselişe geçmeye başladıkları XX. yüzyılın ikinci yarısından itibaren, dünya genelinde, araştırmacıların ilgi odağı haline gelmiştir. Bu döneme damgasını vuran bir başka gelişme de geleneksel dini anlayışlara karşı bir tepki ve alternatif olarak ortaya çıkan yeni dini hareketler olmuştur. Farklı inanç ve ibadetler, farklı bir hayat tarzı ve farklı değerlerle dikkatleri üzerine çeken bu hareketlerden bazıları ise gerçekleştirmiş oldukları toplu intihar, cinayet gibi sansasyonel şiddet eylemleriyle büyük yankı uyandırmıştır. Öyle ki ölümlü sonuçlanan şiddet eylemleriyle gündeme gelmeleri, söz konusu hareketlerden “öldüren kültler”,¹⁵ “ölümcül kültler”¹⁶, “intihar kültürleri”¹⁷ gibi ifadelerle bahsedilmesine de yol açmıştır. Ayrıca YDH’lerin uygulamış olduğu şiddet olaylarının bir yandan din adına işlenen şiddetin ulaşabileceği boyutları gözler önüne sererken diğer yandan uzun süredir devam etmekte olan din ve şiddet ilişkisi tartışmalarına yeni bir boyut kazandırdığı söylenebilir.

Yeni dini hareketler ve şiddet ilişkisinin ele alındığı bir çalışmada, konunun daha iyi aydınlatılması ve temellendirilmesi açısından şiddet terimiyle ne kastedildiğini belirlemenin yanı sıra din ve şiddet arasındaki ilişkinin de ele alınması bir zorunluluk arz etmektedir. Bu düşünceden hareketle araştırmanın bu bölümünde ilk olarak şiddet olgusunun tanımı, kaynakları ve meşrulaştırılması meselesi ele alınacak, ardından oldukça köklü bir geçmişi olan şiddet ve din arasındaki ilişki üzerinde durulacaktır. Daha sonra ise YDH’ler ve şiddet arasındaki ilişki çeşitli açılardan irdelenerek ortaya konulmaya çalışılacaktır.

---

¹⁵ Bkz. Brian Lane, *Killer Cults: Murderous Messiahs and Their Fanatical Followers* (London: Headline, 1997).

¹⁶ Bkz. Robert L. Snow, *Deadly Cults: The Crimes of True Believers* (Westport: Praeger, 2003).

¹⁷ George D. Chryssides, *Exploring New Religions* (London: Continuum, 2001), 33-76; Ali Köse, *Milenyum Tarikatları: Batı’da Yeni Dini Akımlar* (İstanbul: Timaş yayınları, 2011), 54.

1.1. Şiddet Olgusu

1.1.1. Şiddetin Tanımlanması

“Şiddet” kavramı, kuvvetlendirmek, kuvvetli yapmak, sıkıştırmak, daraltmak anlamlarına gelen Arapça *şedde* fiilinden türemiş; güç, kuvvet, zorluk, sertlik, katılık, yumuşaklığın zıddı gibi anlamlara karşılık geldiği Arapça’dan¹⁸ Türkçe’ye geçmiştir. Şiddet kelimesi anlam olarak ise daha ziyade yine Arapça bir kavram olan “unf” ile örtüşmektedir. Zira “unf” kavramı yumuşaklığın zıddı, bir şeyi zor kullanarak yerine getirme, ihlal etme, bozma, kaos, kargaşa, tehdit ve hakaret gibi anlamlar içermektedir.¹⁹

Şiddet kavramı, İngilizcede *violence* kelimesi ile ifade edilmektedir. İngilizce *violence* kelimesi, Latince *violentus* ve *violare*’den gelmektedir. Felsefe alanındaki çalışmalarıyla tanınan Francis Wade; cebri, kuvvetli, hiddetli, sert, zorlu anlamlarına gelen *violentus* kelimesinin “bir şeyin yapılma tarzını” vurguladığını; incitmek, kötü davranmak, tecavüz etmek, zorlamak, çiğnemek, ihlal etmek, anlamlarına gelen *violare* kelimesinin ise “yapılan şeyi” vurguladığını ifade etmektedir.²⁰ Bu açıdan bakıldığında, Arapçadan dilimize geçmiş olan şiddet kelimesinin de yapılan şeyden daha ziyade yapma tarzına atıfta bulunduğu görülmektedir.²¹

Sözlüklerde şiddet kavramının, i) bir hareketin, bir gücün derecesi, yeğlilik, sertlik; ii) hız; iii) bir duygu ya da davranışın aşırılığı; iv) karşıt görüşte olanları inandırma veya uzlaştırma yerine kaba kuvvet kullanma olmak üzere dört temel anlamı ön plana çıkmaktadır.²² Ayrıca kuvvetli bir sesi zayıf sestten ayırmaya yarayan nitelik (akustik), bir genin şiddetini, nüfuzunu ve ifade gücünü tayin eden iki parametrenin tümü (biyoloji), bir elektrik akımının etkisini niteleyen büyüklük

¹⁸ İbn Manzur, *Lisanü'l-Arab* (Beyrut: Daru'l-Fikr, 1994), 3: 232; Ragıp el-İsfahanî, *Müfredat: Elfazi'l-Kur'an* (Beyrut: Daru's-Şamiyye, 1997), 447.

¹⁹ İbn Manzur, *Lisanü'l-Arab*, 257.

²⁰ Francis C. Wade, “On Violence”, *The Journal of Philosophy* 68/12 (1971): 370.

²¹ Yücel Dursun, “Şiddetin İzini Sürmek: Şiddet Nedir?”, *Felsefe ve Sosyal Bilimler Dergisi* 12 (2011): 4.

²² Şiddet kelimesinin sözlük anlamları ile ilgili geniş bilgi için bkz. TDK, *Türkçe Sözlük* (Ankara: TDK Yayınları, 2011), 2093; Mustafa Nihat Özün, *Büyük Osmanlıca Türkçe Sözlük* (İstanbul: İnkılap ve Aka Kitabevleri, 1979), 788; Şemseddin Sami, *Kâmûs-ı Türki* (İstanbul: Çağrı Yayınları, 2002), 771; Ali Püsküllüoğlu, *Büyük Türkçe Sözlük* (İstanbul: Can Yayınları, 2007), 1627; Orhan Hançerlioğlu, *Felsefe Sözlüğü* (İstanbul: Remzi Kitabevi, 1970), 348.

(elektronik), bir kuvvetin yaptığı etki miktarı, bu kuvvetin ölçüsü (fizik), bir sesin meydana getirdiği kuvvet duygusu (müzik) anlamlarında da kullanılmaktadır.²³ Bu anlamlarının yanı sıra, çoğu zaman yıkıcı bir güçle kendisini veya etkisini gösteren bir şeyin özelliği, beden gücünün kötüye kullanılması, silahlı etkinlikler ve aşırı saldırganlık özelliği taşıyan ilişkilerle belirginleşen edimlerin tümü gibi anlamları da bulunmaktadır.²⁴

Şiddet ile ilgili yapılan çalışmalar incelendiğinde şiddetin psikoloji, sosyoloji, antropoloji ve hukuk gibi farklı disiplinlerde farklı şekillerde ele alındığı ve şiddet kavramının tanımı üzerinde tam bir uzlaşımın bulunmadığı görülmektedir. Nitekim şiddet kelimesinin çok anlamlı kullanılması, şiddetin toplulukların buldukları mekana ve zamana göre değişen bir olgu olması, şiddetin her kesimden, her kültürden ve her yaştan kişileri kapsamaması ve uygulanan şiddet seviyelerinin farklı olması ortak bir şiddet tanımının yapılmasını zorlaştırmakta, şiddetin değerlendirilmesi çabalarının daha karmaşık ve meşakkatli bir hal almasına yol açmaktadır.²⁵ Bununla birlikte, şiddet kavramı ile ilgili yapılan çeşitli tanımlar incelendiğinde, bu tanımlarda bazı ortak unsurların bulunduğu fark edilmektedir. Kişinin canını acıtmak, yaralamak, öldürmek, mala zarar vermek amacıyla güç kullanmak; yasaya aykırı fiziki güç kullanmak; meşru olmayan bir hedefe varmak için şiddete başvurmak ya da başvurmakla tehdit etmek; genelde kabul gören kanun ve ahlak ilkelerine aykırı biçimde fiziksel yok etme eylemleri ve toplumsal ilişkilerde kabul edilebilirlik sınırlarını aşan zorlama faaliyetleri bu ortak öğeler arasında yer almaktadır.²⁶

Günlük hayattaki yaygın kullanımına bakıldığında, şiddetin çoğunlukla maddi zarar vermek ya da öldürmek amacıyla başka bir insana veya topluluğa karşı fiziksel güç kullanımına işaret ettiği anlaşılmaktadır. Nitekim antropoloji uzmanı David Parkin, şiddetin sahip olduğu birincil anlamların fiziksel zor yoluyla

---

²³ “Şiddet”, *Meydan Larousse: Büyük Lûgat ve Ansiklopedi*, c. 18 (İstanbul: Sabah Yayınları, 1992), 523.

²⁴ “Şiddet”, *Büyük Larousse Sözlük ve Ansiklopedisi*, c. 21 (İstanbul: Milliyet Yayınları, 1993), 11073.

²⁵ John Keane, *Şiddetin Uzun Yüzyılı*, çev. Bülent Peker (Ankara: Dost Kitabevi, 1996), 67; İbrahim Balcıoğlu, *Şiddet ve Toplum* (İstanbul: Bilge Yayınları, 2001), 18; Faruk Kocacık, “Şiddet Olgusu Üzerine”, *CÜİİBFD* 2/1 (2001): 2.

²⁶ Necmettin Özerkmen, “Toplumsal Bir Olgu Olarak Şiddet”, *Akademik Bakış Dergisi* 28 (2012): 3, erişim 12 Mart 2015, www.akademikbakis.org/eskisite/28/25.pdf.

sınırlama veya tahrip etme ve bu fiziksel zoru hukuk ötesi olarak değerlendirme olduğunu ifade etmektedir.²⁷ David Riches ise şiddeti, bir başka insana kasıtlı olarak fiziksel zarar vermek şeklinde tanımlamaktadır.²⁸

Bunların yanı sıra, kavramı dar anlamında kullanan John Keane, şiddeti “fiziksel güç kullanımının sonucu, buna maruz kalanın rahatsız olması, alıkonması, kabaca ya da sertçe müdahaleye uğraması, dokunulmazlığının bozulması, onurunun kırılması, aşağılanması ya da kirletilmesi”²⁹ olarak tanımlamaktadır. Siyaset bilimi alanındaki çalışmalarıyla tanınan Keane, kavramın anlamını insanın kendini gerçekleştirmesinin önündeki her türlü engeli de içine alacak şekilde genişletmenin, kavramın insan gereksinimleri bağlamında ontolojik açıdan değerlendirilmesine yol açarak sefalet, yabancılaşma ve bastırma gibi kavramlardan ayrılmasını imkansız hale getirdiğini savunmaktadır. O, bu düşüncesi doğrultusunda şiddetin daha iyi anlaşılabilmesi için “fiziksel müdahaleler” olarak değerlendirilmesi gerektiğini dile getirmekte ve şunları söylemektedir:

Şiddet, bir grubun ve/ya bireylerin başkalarının bedenlerine yönelttiği şok, çürük, çizik, şişme ya da baş ağrısından kırılmış kemiklere, kalp krizlerine, kol ve bacakların yitirilmesine, hatta ölüme dek uzanan bir dizi sonucun ortaya çıkmasına neden olabilecek nitelikteki, istenmeyen fiziksel müdahaleler olarak ele alınırsa daha iyi anlaşılabilir.³⁰

Buna karşılık kültür üzerine çalışmaları bulunan araştırmacı Raymond Williams şiddetin tanımlanmasında fiziksel güç kullanımının tek başına ele alınmasının yeterli olmayacağını savunmaktadır. Nitekim Williams, fiziksel saldırı ya da güç kullanımının, başkalarına bedensel açıdan zarar verse bile, herhangi bir izin ya da yetki doğrultusunda gerçekleştirilmesi durumunda, şiddet yerine güç kavramından bahsedilmesi gerektiğini ifade etmektedir. Bir başka ifadeyle, herhangi bir ülkenin kendisine yöneltilen tehdit ve saldırılar karşısında kendisini savunmaya yönelik eylemlerinin şiddet kapsamına dahil edilemeyeceğini, bu

²⁷ David Parkin, “Şiddet ve İrade”, *Antropolojik Açıdan Şiddet* içinde, ed. David Riches, çev. Dilek Hattatoğlu (İstanbul: Ayrıntı Yayınevi, 1989), 250.

²⁸ David Riches, “Şiddet Olgusu”, *Antropolojik Açıdan Şiddet* içinde, ed. David Riches, çev. Dilek Hattatoğlu (İstanbul: Ayrıntı Yayınevi, 1989), 14.

²⁹ Keane, *Şiddetin Uzun Yüzyılı*, 68.

³⁰ Keane, *Şiddetin Uzun Yüzyılı*, 68.

açından bakıldığında düzeni yeniden sağlamak üzere başvuru edilen tedbirlerin devlet şiddeti olarak değerlendirilmesinin hatalı olacağını kaydetmektedir.³¹

Williams'ın bu değerlendirmeleri, şiddetle ilişkilendirilen hatta zaman zaman şiddet yerine kullanılan bazı kavramlara gönderme yapmaktadır. Nitekim şiddet üzerine görüşleriyle dikkat çeken isimlerden Hannah Arendt güç, kuvvet, otorite, iktidar ve şiddet kavramlarının çoğu zaman eş anlamlı kelimelermiş gibi birbirinin yerine kullanıldığını dile getirmektedir. Buna karşın Arendt, bu kavramların farklı özelliklere işaret ettiğini ve aralarında birtakım nüansların bulunduğunu savunmakta, bu nedenle de bunları ciddi anlamda birbirinden ayırmak gerektiğini vurgulamaktadır. Bu noktada Arendt, şiddetin fenomenolojik açıdan kuvvete yakın olmakla birlikte araçsal karakteri itibarıyla diğer kavramların tamamından ayrıldığını belirtmektedir. Ona göre, şiddetin tüm araçları doğal kuvveti arttırmak amacıyla tasarlanıp kullanılmakta ve nihai aşamada ise şiddet doğal kuvvetin yerini almaktadır. Başka bir ifadeyle doğası gereği araçsal olan şiddet, daima bir amaç doğrultusunda meşrulaştırılmaya ihtiyaç duyduğundan, başka hiçbir şeyin esas olma özelliği taşımamaktadır.³²

Şiddetin fiziksel zarar verme yönünü ön plana çıkaran dar anlamdaki kullanımlara karşılık Fransız düşünür Yves Michaud, şiddetin sadece fiziksel güç kullanımından ibaret olmadığını düşünmektedir. Michaud, herhangi bir fiziksel güç kullanımının söz konusu olmadığı aşağılama, tehdit, bir kişiyi suç işlemeye ya da

---

³¹ Raymond Williams, *Anahtar Sözcükler: Kültür ve Toplumun Sözvarlığı*, çev. Savaş Kılıç (İstanbul: İletişim Yayınları, 2005), 400.

³² Hannah Arendt'in iktidar, kuvvet, güç ve otorite kavramlarına ilişkin açıklamaları şöyledir:
İktidar: Bir insanın sadece eylem yapma kabiliyetine değil, aynı zamanda eylemi uyum içinde yapma kabiliyetine karşılık gelir. İktidar hiçbir zaman tek bir bireyin mülkünde bulunmaz. İktidar, bir gruba aittir ve grup bir arada bulunduğu süre varlığını devam ettirebilir. Dolayısıyla grup ortadan kalktığı zaman iktidar da ortadan kalkar.

Kuvvet: Tek olan, bireysel olan bir şeyi niteleyen kuvvet, bir kişi ya da nesnede içkin olan ve onun karakterine ait olan bir niteliktir. Bu nedenle kuvvetin varlığı başka kişi ya da nesnelere bağımlı değildir. Bununla birlikte başka nesne ya da kişilerle ilişkilerde kendini gösterebilir.

Güç: Gündelik dilde genellikle, bilhassa da şiddet baskı aracı olarak kullanılıyorsa, şiddetle aynı anlamda kullanılmaktadır. Terminolojik dilde ise fiziksel ve toplumsal hareketlerin serbest bıraktığı enerjiyi belirtmek için kullanılan bir kavramdır.

Otorite: Otorite, kişilere ait olabileceği gibi makamlara da ait olabilir. Otoritenin en önemli özelliği, itaat etmesi istenen bireylerin herhangi bir baskı ya da iknaya gerek olmaksızın verilen kararı sorgulamaksızın kabul etmeleridir. (Kavramlarla ilgili daha detaylı bilgi için bkz. Hannah Arendt, *Şiddet Üzerine*, çev. Bülent Peker (İstanbul: İletişim Yayınları, 2012), 53-57).

şiddet eylemi gerçekleştirmeye sevk etmek gibi eylemleri de şiddet kapsamına dahil etmekte ve kavramın bu dar anlamdaki kullanımını biraz daha genişletmektedir:

Bir karşılıklı ilişkiler ortamında taraflardan biri veya birkaçı doğrudan veya dolaylı, toplu veya dağılık olarak, diğerlerinin bir veya birkaçının bedensel bütünlüğüne veya törel (ahlaki/moral/manevi) bütünlüğüne veya mallarına veya simgesel ve sembolik ve kültürel değerlerine, oranı ne olursa olsun zarar verecek şekilde davranırsa, orada şiddet vardır.³³

Michaud gibi Hıristiyan teolog Robert McAfee Brown da kavramı geniş manada ele alarak şiddetin fiziksel yönünün yanı sıra siyasal, ekonomik, psikolojik, duygusal, zihinsel gibi farklı boyutlarının bulunabileceğine işaret etmektedir:

Şiddetin esas kapsamlı manası insanlığa zarar vermektir. Bu zarar verme eylemi açıkça fiziksel yıkım eylemi olabileceği gibi üstü kapalı bir şekilde de gerçekleşebilir. Yani ortada insanlığa karşı fiziksel bir zararın çok ötesinde bir zarar da olabilir.³⁴

Bu son iki tanım göz önünde bulundurulduğunda, sözlü veya yazılı, fiziksel veya psikolojik, doğrudan veya dolaylı, aktif veya pasif, kamusal veya özel, bireysel veya kurumsal, sistematik veya sistematik olmayan her türlü incitme, taciz, ihlal, yaralama ya da öldürme eyleminin şiddet kapsamı içerisinde yer alabileceğini söylemek mümkündür. Bu durumda şiddet, güç ya da baskı uygulamak suretiyle insanların fiziksel ve ruhsal açıdan zarar görmesine neden olan bireysel ya da toplu eylemlerin tamamını bünyesinde barındırmaktadır. Dolayısıyla sadece vurma, yakma, yıkma, öldürme gibi fiziksel davranışları değil, aynı zamanda aşağılamak, tehdit etmek, ekonomik, sosyal ve dini özgürlükleri kısıtlamak ya da ortadan kaldırmak gibi eylemleri de içermektedir.

Şiddet olgusunun açıklanması ve anlaşılması bakımından önem arz eden bir diğer husus şiddetin sınıflandırılmasıdır. Nitekim şiddet kavramı üzerine yapılmış çeşitli tasnifler bulunmaktadır. Bu tasniflerden biri fiziksel güç kullanımı temel alınarak yapılmaktadır. Bu açıdan şiddet, *doğrudan şiddet* ve *dolaylı şiddet* olmak üzere iki temel kategoride ele alınmaktadır. Doğrudan şiddet, savaşta öldürmek, ölüm cezası ve katletme gibi eylemleri; dolaylı şiddet ise fakirlik, ırkçılık ve cinsel sömürü gibi durumları ifade etmektedir.³⁵

³³ Yves Michaud, *Şiddet*, çev. Cem Muhtaroglu (İstanbul: İletişim Yayınları, 1991), 8-9.

³⁴ Robert M. Brown, *Religion and Violence* (Philadelphia: The Westminster Press, 1987), 7.

³⁵ Kadir Albayrak, *Semavi Dinlerde Barış ve Şiddet İkilemi* (Ankara: Sarkaç Yayınları, 2010), 8-9.

Şiddete başvuran aktörler dikkate alınarak yapılan bir başka tasnife göre ise şiddet, *bireysel şiddet* ve *kolektif şiddet* olmak üzere iki ana gruba ayrılmaktadır. Bireylerin yaralanmasına ve ölümüne neden olan, cinsel şiddete yol açan davranışlar ile intihar eylemleri bireysel şiddet olarak isimlendirilirken ayaklanmalar, devrimler, soykırımlar, iç savaşlar, uluslararası savaşlar, kitlesel imha eylemleri ve toplu intihar gibi gruplar ya da devletler tarafından gerçekleştirilen şiddet eylemleri kolektif şiddet olarak nitelendirilmektedir.³⁶

Batı'da barış araştırmalarının kurucusu olarak tanınan Johan Galtung ise şiddeti üç ana başlık altında ele almaktadır: *Doğrudan şiddet*, *yapısal şiddet* ve *kültürel şiddet*. Galtung öldürme, yaralama, kuşatma, sosyal ilişkilerden yoksun bırakma, yeniden sosyalleştirme, baskı altında tutma, alıkoyma gibi eylemleri doğrudan şiddet sınıfına dahil etmektedir. Kapitalist ekonomilerde işçilerin sömürülmesi, bir ülkeden yabancıların ihraç edilmesi, bir toplumda bireylerin rızasının olmadığı ya da onların menfaatlerine karşı kullanılan toplumsal yapıların uyguladığı baskı gibi durumlara işaret eden yapısal şiddet sınıfına istismar, marjinalleştirme, ihraç etme ve parçalara ayırma gibi eylemleri yerleştirmektedir.³⁷ Kültürel şiddeti ise din, ideoloji, dil, sanat gibi kültürel kurumların gerçekleştirdiği uzun süreli yapısal şiddet olarak nitelendirmektedir. Galtung, dini inanç ve değerlerin referans alındığı şiddet türü olan dinsel şiddeti³⁸ kültürel şiddetin en bariz örneği olarak değerlendirmektedir.³⁹

---

³⁶ Artun Ünsal, "Genişletilmiş Bir Şiddet Tipolojisi", *Cogito* 6-7 (1996): 31.

³⁷ Johan Galtung, "Violence, Peace and Peace Research", *Journal of Peace Research* 6/3 (1969): 174-182.

³⁸ İnsanlık tarihi boyunca meydana gelen şiddet türlerinden biri olan dinsel şiddeti en genel ifadeyle, kendilerini dindar olarak tanımlayan birey ya da gruplar tarafından gerçekleştirilen ya da desteklenen şiddet türü olarak tanımlamak mümkündür. Dinsel inanç ve kutsal metinlerin dayanak ve malzeme olarak kullanıldığı bu şiddet türünün temel özellikleri şunlardır: 1) Din adına şiddet uygulayanların tek hakikat iddiasında bulunmaları, 2) Dini lidere körü körüne itaat, 3) Dinsel geleneklerin gelecekte daha iyi bir yeryüzü cenneti vaat etmeleri, 4) Dünyayı mutlak bir şekilde iyi ve kötü olmak üzere ikiye ayırarak kendi dünya görüşlerini kusursuz olarak algılamaları, 5) Şiddet eylemlerinin din adamları sınıfının liderliğinde gerçekleştirilmesi, 6) Savaş amaçlarının dini olması ve 7) Şehitlik gibi kavramların kullanılması. Bkz. Albayrak, *Semavi Dinlerde Barış ve Şiddet İkilemi*, 10-11.

³⁹ Johan Galtung, "Cultural Violence", *Journal of Peace Research* 27/3 (1990): 291-305.

1.1.2. Şiddetin Kaynakları

Kaynakları, nedenleri ve doğası bakımından farklı sahalardaki pek çok araştırmacının ilgi odağı olan şiddetin, kimler arasında hangi biçimlerde ortaya çıktığının yanı sıra neden ortaya çıktığı da üzerinde durulan önemli konular arasında yer almaktadır. Bilindiği üzere şiddetin doğal, bedensel, ruhsal ve toplumsal birçok nedeni bulunmakta ve bu nedenler arasında karşılıklı ilişki ve etkileşimler meydana gelmektedir.⁴⁰ Başka bir ifadeyle şiddet, çok sayıda değişkenin bir ürünü olarak ortaya çıkmaktadır. Bu açıdan bakıldığında şiddeti bir ya da birkaç değişkene indirgeyerek anlamaya ve açıklamaya çalışmak mümkün görünmemektedir. Dolayısıyla bir şiddet eylemini tam olarak açıklığa kavuşturabilmek için onun ortaya çıkmasında rol oynayan bütün etkenleri anlamak gerekmektedir.

Saldırgan davranışların ve şiddetin kaynağı meselesinin öteden beri pek çok araştırmacıyı meşgul ettiği ve araştırmacıların bu konuda birbirinden farklı yaklaşımlar benimsedikleri görülmektedir. Şiddetin kaynağını farklı nedenlere dayandıran bu yaklaşımlar genel olarak iki grupta toplanabilir. Bu yaklaşımlardan ilki şiddetin insanın yapısal bir özelliği olduğunu savunurken, diğeri şiddetin çevreden öğrenildiğini ileri sürmektedir.

Birinci görüşte olanlar temel olarak şiddet ve saldırganlığın bütün canlıların en temel içgüdüsel özelliklerinden birisi olduğu kanaatini taşımakta ve bu düşünce doğrultusunda insanda da şiddetin doğuştan bulunduğunu yani şiddetin insanın yapısal bir özelliği olduğunu ileri sürmektedir. Bu görüşte olanlar, insanın bilinçaltında saldırganlık içgüdüünün bulunduğunu ve insanın bu saldırganlık içgüdüünden arındırılmayacağını savunmaktadır. Hatta bazıları dinlerde yer alan öldürme yasağını, saldırganlık ve şiddetin insan doğasından kaynakladığının delili olarak yorumlamaktadır.⁴¹

---

⁴⁰ Özcan Köknel, *Bireysel ve Toplumsal Şiddet* (İstanbul: Altın Kitaplar Yayınevi, 2000), 15. Ayrıca şiddeti din eğitimi ve değerler bağlamında ele alan bir çalışma için bkz. Adem Güneş, *Şiddet, Din Eğitimi ve Değerler* (İstanbul: Arı Sanat Yayınevi, 2016).

⁴¹ Celal Çayır ve Özer Çetin, "Din ve Şiddet Üzerine Psikolojik Bir Yaklaşım", *DÜİFD* 13/1 (2011): 9.

John Keane'nin şiddetin insan doğasında var olduğuna ilişkin ifadeleri oldukça dikkat çekicidir:

Kurbanlarının kulaklarını veya cinsel organlarını bir hamlede kesip onları, katledilmeden önce silah zoruyla bu organlarını çiğnemeye zorlayan askerlerin bu iğrenç eylemlerinin arkasında aşağılık insan doğasından başka ne olabilir ki? Askerlerin, topladıkları kalabalığın önünde anneleri, korkudan tir tir titreyen çocukların kafalarına kurşun sıkarak öldürmeye zorlamaktan ve daha sonra o annelere ve kalabalığa ateş açmaktan keyif almalarını bir düşünün: Bu, doğuştan gelen şiddet eğilimlerimiz olduğunu kanıtlamaz mı? Kurbanın içine bir fare sokarak, yavaş ölüm sürecini zalimce bir aşağılamayla başlatan işkencecinin duyduğu sapkınca sadist mutluluğu başka ne açıklayabilir?⁴²

İkinci görüşte olanlar ise fiziksel ihtiyaçlarının doyuma ulaşması, tehdit ve tehlike altında bulunmaması halinde bile kendi türüne saldıran, işkence eden ya da öldüren tek canlı türü olarak nitelendirdikleri insandaki şiddet eğilimli davranışların, bütün canlılarda doğal ve evrensel olarak var olan saldırganlık ve şiddet dürtüsünden kaynaklanmadığını düşünmektedir. Bu bakımdan şiddet eylemlerinin, insanın yapısal özellikleri dışında bazı sosyal, siyasal, ekonomik, ideolojik şartlarda ortaya çıktığını ve insanın kişiliğini şekillendirdiğini, başka bir ifadeyle şiddetin çevresel etkenlerden kaynaklanan bir davranış olduğunu ileri sürmektedir.⁴³

Toplumsal etkileşimler kapsamında şiddete neden olan en önemli faktörlerden biri, toplumda kendilerine farklı davranıldığını ve azınlık durumunda olduğunu düşünen insanlarda ortaya çıkan güvensizlik ve ümitsizlik duygusudur. Güvensizlik duygusuna kapılan insanlar katı, sert ve saldırgan davranışları benimseyebilmekte ve bu türden davranışların saygınlıklarını koruma yolu olduğunu düşünmektedirler. Nitekim bu düşünce yapısı din, mezhep, tarikat gibi gruplardan bazılarının gerçekleştirmiş oldukları şiddet eylemlerinin arka planında da yer almaktadır. Dahası bu anlayışın etkisi altındaki bireyler çoğu zaman kendilerinin doğru ve haklı olduğuna, diğerlerinin ise hatalı ve haksız olduğuna inanmakta, bunun doğal bir sonucu olarak kendisi gibi düşünmeyenlere hoşgörü

⁴² Keane, *Şiddetin Uzun Yüzyılı*, 105.

⁴³ Rafael Moses, "Şiddet Nerede Başlıyor?", çev. Ayşe Kul, *Cogito* 6-7 (1996): 23; İbrahim Balcıoğlu, "Şiddetin Doğal ve Toplumsal Kaynakları", *Biyolojik, Sosyolojik ve Psikolojik Açından Şiddet* içinde, ed. İbrahim Balcıoğlu (İstanbul: Yüce Yayın, 2000), 51-58.

göstermemekte, daha ileri boyutta ise onlara yaşam hakkı tanımamaya başlamaktadır.⁴⁴

Burada şiddetin toplum içerisinde nasıl sunulduğunun ve toplum tarafından nasıl kabul gördüğünün de önem arz ettiğini belirtmek gerekir. Nitekim şiddetin, herhangi bir toplulukta bir yaşam biçimi olarak benimsenmeye başladığında sorun olarak algılanmadığına, hatta sorunları çözenin bir aracı olarak kullanıldığına şahit olmak mümkündür. Bu durum şiddetin her toplumda her zaman kötü olarak kabul edilmediğini, şiddet eyleminin yapıldığı yere, zamana, kimin yaptığına ve ne amaçla gerçekleştirildiğine göre meşru ya da gayr-ı meşru olarak nitelendirilebildiğini göstermektedir. Bu nedenle, hangi durumlarda gerçekleştirilen eylemin şiddet olduğu konusunda bir fikir birliği bulunmamaktadır. Çünkü şiddetin ne olup ne olmadığı, hangi tür eylemlerin hangi şartlar altında şiddet olarak kabul edilip edilemeyeceği hususunda her toplumun kendine özgü değerleri bulunmaktadır. Bu farklılık nedeniyle bir toplum tarafından şiddet olarak kabul edilen bir eylem diğer toplum tarafından şiddet olarak değerlendirilmeyebilmekte, haklı ve gerekli bir eylem olarak nitelendirilebilmekte; bir topluluğun terör eylemi olarak gördüğü eylemler diğer toplum tarafından özgürlük mücadelesi olarak kabul edilebilmektedir. Bu açıdan şiddetin meşruluğu/meşrulaştırılması sorunu konu ile ilgili önemli tartışmalar arasında yer almaktadır.

1.1.3. Şiddetin Meşrulaştırılması

Meşrulaştırma kavramı, eylem ve söylemlerin toplum tarafından kabul edilebilir hale getirilmesi, ahlaki ve makul gerekçelere dayandırılması anlamına gelmektedir.⁴⁵ Başka bir ifadeyle, bir davranışın toplum tarafından onaylanması ve kabul edilmesi durumuna işaret etmektedir. Bilindiği üzere, tarih boyunca şiddete başvuran birey ya da gruplar, toplum nezdinde kabul görebilmek için çeşitli argümanlar üzerinden eylemlerini meşrulaştırmaya çalışmışlardır.⁴⁶ Şiddetin hemen her zaman meşrulaştırıcı bir araç ile varlık alanına çıkması durumu, belirli şartlar

---

⁴⁴ Köknel, *Bireysel ve Toplumsal Şiddet*, 40.

⁴⁵ Bkz. Gordon Marshall, *Sosyoloji Sözlüğü*, çev. Osman Akınay ve Derya Kömürcü (Ankara: Bilim Sanat Yayınları, 1999), 495-496.

⁴⁶ Çayır ve Çetin, "Din ve Şiddet Üzerine Psikolojik Bir Yaklaşım", 14-26.

altında şiddetin meşru kabul edilip edilmeyeceği tartışmalarının gündeme gelmesine yol açmıştır.

Şiddetin meşruluğu tartışmalarında iki ana yaklaşım göze çarpmaktadır. Bu yaklaşımlardan ilki, kendini savunmak da dahil hiçbir şart ve zeminde şiddeti meşru görmeyerek şiddetin her zaman kötü sonuçlar doğuracağını, şiddetin bireylerin irade ve özgürlüğünü ortadan kaldırmaya yönelik bir eylem olduğunu ve bu nedenle şiddetten uzak durulması gerektiğini savunmaktadır. Bu yaklaşımı benimseyenler şiddetsizlik ilkesini temel almakta ve şiddet politikalarına karşı şiddet içermeyen alternatiflerin bulunduğunu, düzeni ve adaleti sağlamak için şiddete başvurmanın esas olduğunu ileri sürmektedir. Hintli devlet adamı Mahatma Gandhi ile Müslüman düşünür Cevdet Said, bu yaklaşımın önde gelen savunucularındandır. Şiddetsizliği bir direniş formu olarak ortaya koyan Gandhi, bireylerin yaşamları boyunca tüm davranış biçimlerini yapılandırmada şiddetsizlik içeren “ahimsa” ilkesini esas almaları gerektiğini ileri sürmektedir. Ona göre zorbalığa zorbalıkla, nefrete nefretle karşılık vermek kişideki bozulmayı arttırmakta, şiddetsizlik ise kişinin doğasını iyileştirerek ona sosyal düzeni sağlama ve adaleti hakim kılma noktasında yol göstermektedir.⁴⁷ Cevdet Said de aynı şekilde düşüncesini şiddet karşıtlığı üzerine inşa etmektedir. Bu doğrultuda Said, tevhid geleneğinde ve İslam’ın yapısında şiddetsizlik tavrının esas olduğunu, İslam’ın doğruları hiçbir zaman şiddet kullanarak gösterme yoluna gitmeyeceğini, aksine yumuşak ve tatlı öğütlerle kötülükleri etkisiz hale getirmekten yana olduğunu dile getirmektedir.⁴⁸

Buna karşılık, ikinci yaklaşımı benimseyenler ise şiddeti yüceltici bir anlayış sergilemektedir. Bunlar, kötü olarak nitelendirilse bile şiddetin gerekli olduğunu; kötünün iyi olanı etkisizleştirmesini ya da yok etmesini engelleyebilmek için şiddetin etkili ve meşru bir yöntem olarak kullanılabileceğini savunmaktadır.

---

⁴⁷ Thomas Merton, *Gandhi ve Şiddet Dışı Direniş*, çev. Seda Çiftçi (İstanbul: Kaknüs Yayınları, 2003), 43.

⁴⁸ Bkz. Cevdet Said, *Âdemin Oğlu Habil Gibi Ol*, çev. Abdi Keskinsoy (İstanbul: Pınar Yayınları, 2015); a.y., *Âdemoğlunun İlk Mezhebi – İslam ve Şiddet Üzerine*, çev. H. İbrahim Kaçar (İstanbul: Pınar Yayınları, 2013). Ayrıca bkz. Rıfat Atay, “Bir Savunma Aracı Olarak Pasifizizm: Cevdet Said Düşüncesinin Bir Okuması”, *Din ve Şiddet: Tarihi, Dini, Siyasi, Sosyo-Psikolojik, Kültürel Boyutlarıyla* içinde, ed. Faruk Sancar (Ankara: Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi Yayınları, 2016), 557-569.

Georges Sorel ve Machiavelli bu yaklaşımın savunucuları arasında yer almaktadır. Sorel, modern dünyanın kurtuluşu için gerekli olan yüksek ahlaki değerlerin şiddet üzerine tesis edilmesi gerektiğini ileri sürmektedir.⁴⁹ Yönetimi elde edebilmek için kötülük yapmaktan asla çekinilmemesi gerektiğini savunan Machiavelli ise şiddeti, başarı sağlayan en temel erdem konumuna yerleştirmektedir.⁵⁰

Bilindiği üzere şiddet, gerek bireysel gerekse toplumsal uygulamalarda, hem gerçekleştirilmesi hem de varlığını sürdürebilmesi noktasında daima, söz konusu eylemi haklı kılacak bir düşünce ya da inanca dayandırılmak suretiyle meşrulaştırılmaya ihtiyaç duymaktadır. Öyle ki bu ihtiyaç meşru müdafaa kapsamında değerlendirilemeyecek şiddet eylemlerinin gerçekleştirilmesi durumunda da geçerliliğini sürdürmektedir. Bu bağlamda Rafael Moses'ın şiddete ilişkin şu değerlendirmesi dikkat çekicidir:

Bazı psikologlar profesyonel katillerin bile (ekmek paralarını kazandıkları) cinayetleri işlemeyen önce, birbirlerine kurbanlarının ölümü hak ettiklerini ve hatta onları öldürmenin doğru ve önemli bir iş olduğu inancını aşılıp bu inancı kuvvetlendirmek için bir araya geldiklerini öne sürmektedir. Bir başka deyişle insanlar, planlanmış bir şiddet eylemini haklı görmeye çalışarak vicdanlarını rahatlatmak zorundadırlar. Bu insanlar bile, çevreleri ve yakınları tarafından doğru bir davranış sergiledikleri duygusuna kapılmalarını sağlayacak denli bir onaylama ve desteğe gereksinim duymaktadır. Böylece niyetlerinin doğru olduğuna inanacak kadar “narsist” bir destek almış olurlar. İşte bu nedenden ötürü ideolojiler, şiddet unsurunu körüklemeye olabildiğince uygundur.⁵¹

Bu ifadelerden anlaşıldığı üzere, meşrulaştırma ihtiyacı, gerek bireysel gerekse kolektif şiddet eylemlerinde, kişinin ya da grubun şiddet eylemini gerçekleştirebilmesi ve insanları haklı olduğuna inandırabilmesinin ön koşuludur. Zira eğer şiddet meşru kabul edilir ve ettirilirse, bu amaç doğrultusunda gerçekleştirilen şiddet eylemleri sorgulama, eleştirme, karşı çıkma gibi olumsuz durumlarla karşı karşıya kalmayacaktır.

Bu noktada şiddetin meşrulaştırılmasının toplum dinamiklerine göre değişiklik gösterdiğini ifade etmek gerekir. Yani şiddeti bireyler ya da toplumlar nezdinde meşru veya gayri meşru hale getiren şey bireyden bireye ve toplumdan topluma değişiklik gösteren unsurlardır. Şiddetin meşruluğuna gerekçe gösterilen

⁴⁹ George Sorel, *Şiddet Üzerine Düşünceler*, çev. Anahibid Hazaryan (Ankara: Epos Yayınları, 2008), 255.

⁵⁰ Olgun Közleme, “Liderlik, Siyasal Otorite Tipleri ve Karizma”, *Toplum Bilimleri Dergisi* 7/13 (2013): 245.

⁵¹ Moses, “Şiddet Nerede Başlıyor?”, 24.

bu unsurlar konusunda insanlar arasında genel bir uzlaşma bulunmamaktadır.⁵² Bununla birlikte ideolojiler, örf ve adetler, liderlerin sözleri, anayasa, hukuk ilkeleri, kültürel değerler bu unsurlar arasında yer almaktadır. Ayrıca, şiddetin meşrulaştırılması noktasında dini inanç ve öğretilere de sıklıkla başvurulmaktadır. Kaldı ki, çoğu zaman ekonomik ve siyasi gerekçelerle patlak veren çatışmalar kolaylıkla dini bir yapıya büründürülebilmektedir. Bu esnada insanlar din adına çatıştıklarını düşünmektedir. Ancak şu da bilinen bir gerçekliktir ki onlar, uğruna çatıştıkları dinin ne olduğu ya da ne olmadığıyla ilgilenmemektedir. Zira bu kişiler çatışma esnasında sadece dini kullanmaya ihtiyaç duymaktadır.⁵³ Bu durum, insanların eylemlerini bilhassa da şiddet eylemlerini meşrulaştırmasında din ve dini metinlerin görmezden gelinemeyecek derecede etkin bir rol oynadığını ortaya koymaktadır.

1.2. Din - Şiddet İlişkisi

Din, insanlık tarihinin başlangıcından itibaren tarihin her döneminde bireyleri ve toplumları etkileyen, bireysel ve toplumsal kimliği şekillendiren, mensuplarına belli bir dünya görüşü kazandıran ve bu doğrultuda onları “öteki” karşısında bir konuma yerleştiren bir olgu olarak karşımızda durmaktadır. Bu nedendir ki, din araştırmalarının ortaya çıktığı ilk dönemlerden itibaren, insanların hem düşünce dünyasında hem de eylemlerinde etkisini hissettiren bu olgunun anlaşılması noktasında çok sayıda çalışma gerçekleştirilmiştir. Ancak gerek dinin çok yönlü niteliğe sahip olması gerekse dini tanımlayanların kendi kültür, anlayış ve yaşam biçimlerinin etkisinde kalmasından dolayı çeşitli görüş ayrılıkları yaşanmış ve üzerinde herkesin ittifak edebileceği bir din tanımı yapılamamıştır. Elbette dinin nasıl tanımlanabileceğine ilişkin tartışmalara girmeyi düşünmüyoruz. Ancak burada en azından dinin, sadece ilahi bir boyutunun bulunmadığını, aynı zamanda bireysel ve toplumsal bir yöne de sahip olduğunu belirtmek gerekir.⁵⁴ Nitekim *bir cemaatin sahip olduğu, kutsal kitap, peygamber*

⁵² Armağan Öztürk, “Bir Haklı Savaş Tartışması: Şiddet Meşru Olabilir Mi?”, *Doğu Batı* 43 (2007-2008): 117.

⁵³ Bilal Sambur, “Şiddet Dindarlığımızın Doğal Bir Boyutu Mudur?”, *Liberal Düşünce* 34 (2004): 139.

⁵⁴ Mahmut Aydın, *Ana Hatlarıyla Dinler Tarihi: Tarih, İnanç ve İbadet* (İstanbul: Ensar Neşriyat, 2014), 33; Ünver Günay, *Din Sosyolojisi* (İstanbul: İnsan Yayınları, 2002), 208.

veya kurucu, Tanrı kavramlarını da içinde bulunduran inanç sistemi ve bu sisteme bağlı olarak yaptığı ibadet, yerine getirmeye çalıştığı ahlaki kurallar bütünüdür⁵⁵ şeklindeki din tanımının da dinin bu boyutlarına dikkat çektiği görülmektedir.

Görünür iddiaları dikkate alındığında, tarih sahnesine çıkmış olan hemen hemen bütün dinlerin şiddet ve savaşı değil, barış ve huzuru tavsiye ettiğini söylemek mümkündür. Nitekim birtakım marjinal dini oluşumlar haricinde hemen hemen bütün dinsel gelenekler, yapısı gereği hem iyiye hem kötüye, hem doğruya hem yanlışla, hem inanmaya hem de inkar etmeye eğilimli bir karaktere sahip olan insanın bu değişken tabiatını disiplin altına almayı, hakikat ve kurtuluş öğretileri doğrultusunda insanı eğitmeyi amaçlamaktadır. Bu çerçevede dinler, insanın sahip olduğu üstün özellikleri ön plana çıkarırken kötü özellikleri engellemeye çalışmakta; çatışma, kargaşa, zulüm, haksızlık gibi olumsuz davranışlara karşı hoşgörü, adalet, iyilik gibi pozitif değerleri yerleştirmeyi ve nihai aşamada da barış ve huzuru tesis ederek insanların mutluluğunu sağlamayı hedeflemektedir.⁵⁶

Bununla birlikte dinlerin insanlık tarihinde zaman zaman yıkıcı roller üstlendiği, savaş ve anlaşmazlıklara esin kaynağı olduğu da göz ardı edilemeyecek bir gerçektir. Kaldı ki, dinlerin inanç sistemleri incelendiğinde şiddete kapı aralayan, doğrudan şiddeti emreden ya da destekleyen ve bir şiddet eyleminin meşrulaştırılmasında dayanak olarak kullanılan çeşitli unsurları ihtiva ettikleri, bir başka ifadeyle bünyelerinde grup içi ya da gruplar arasında savaş ve çatışmaların oluşmasına zemin hazırlayan şiddete eğilimli yapılar barındırdıkları da görülmektedir.⁵⁷

1.2.1. Dinler ve İçerdikleri Şiddet Unsurları

Dinler ve içerdikleri şiddet unsurları bağlamında ilk olarak antik dinlere atıfta bulunulabilir. Bu dinler, sahip oldukları tanrılar panteonundaki savaş tanrı/tanrıçalarının fazlalığı ve tanrı/tanrıçaların gerçekleştirmiş oldukları ilginç şiddet eylemleriyle dikkat çekmektedir. Örneğin, Antik Mezopotamya

⁵⁵ Günay Tümer ve Aburrahman Küçük, *Dinler Tarihi* (Ankara: Ocak Yayınları, 2002), 7.

⁵⁶ Şinasi Gündüz, *Dinsel Şiddet* (Samsun: Etüt Yayınları, 2002), 19; Gündüz, *Küresel Sorunlar ve Din* (Ankara: Ankara Okulu Yayınları, 2010), 14.

⁵⁷ Geniş bilgi için bkz. James K. Wellman ve Kyoto Tokuno, "Dinsel Şiddet Kaçınılmaz Mıdır?", çev. İhsan Çapcıoğlu, *Dini Araştırmalar* 7/20 (2004): 361.

mitolojisindeki ana tanrıçalardan biri olan Anat, acımasız bir savaşçı olma özelliğiyle bilinmektedir. Nitekim bu özelliğine atıfla genellikle kan denizinde yüzerken tasvir edilmektedir. Yine Babil'in baş tanrısı olarak kabul edilen Marduk'un dünyayı, düşmanı olan Tiamat'ın bedeninden yarattığı kabul edilmektedir.⁵⁸ Yunan mitolojisinde, Zeus ile Hera'nın oğlu Ares en büyük savaş tanrısı, Athena ise savaş tanrıçası olarak karşımıza çıkmaktadır. Antik Mısır mitolojisinde, Month savaş tanrısı, Neith ise savaş tanrıçası olarak tanrılar panteonunda yer almaktadır. Antik Roma mitolojisinde Mars savaş tanrısı, Bellona savaş tanrıçası; Sümer mitolojisinde ise Ianna savaş tanrıçası olarak nitelendirilmektedir.⁵⁹

Dinlerdeki şiddet unsurları konusunda Hint kökenli dinlere de yer vermek gerekmektedir. Bilindiği üzere Hint dinlerinde genel olarak "ahimsa" yani şiddetsizlik ilkesi ön plana çıkmaktadır. Bununla birlikte bu dinlerin zaman zaman farklı gerekçelerle de olsa "ahimsa" yerine "himsa"yı yani şiddeti tercih ettiklerine de şahit olunmaktadır.⁶⁰ Nitekim Hint kökenli dinler denince akla gelen ilk inanç sistemi olan Hinduizm'de kast sisteminin ikinci sırasında yer alan, Tanrı'nın kollarından yaratıldığına inanılan, sosyal düzenin ve dharmanın silahlı koruyucuları olarak kabul edilen Kşatriyaların ahimsa prensibinden muaf olduklarına inanılmaktadır. Bu doğrultuda öldürmenin ve şiddetin her şeklinin günah olduğuna dair inanca rağmen dharmayı korumak adına gerçekleştirilen savaşlara izin verilmektedir.⁶¹ Bunların yanı sıra Hinduizm'in üç ana tanrısından biri olan Şiva, elinde kılıcı olan, yok edici, yıkıcı, sert ve intikam alma eğilimleri olan bir tanrı olarak tasvir edilmektedir. Yine Vedalar'da adı geçen Indra, savaş tanrısı olarak kabul edilmekte ve bu tanrının, halkı için zafer dolu savaşlar yaptığına

---

⁵⁸ Karen Armstrong, *Mitlerin Kısa Tarihi*, çev. Dilek Şendil (İstanbul: Merkez Kitapçılık, 2006), 36, 48.

⁵⁹ Fritz Graf, "Violence", *ER*, ed. Lindsay Jones, c. 14 (USA: Thomson Gale, 2005), 9597-9598.

⁶⁰ Bkz. Cengiz Batuk, "Ahimsa Versus Himsa' Hint Dinlerinin Şiddet/sizlikle Dansı", *Din ve Şiddet: Tarihi, Dini, Siyasi, Sosyo-Psikolojik, Kültürel Boyutlarıyla* içinde, ed. Faruk Sancar (Ankara: Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi Yayınları, 2016), 145-160.

⁶¹ Hinduizm'de üç türlü savaştan bahsedilir: 1) Dharma Yuddha, 2) Artha Yuddha ve 3) Kama Yuddha. Dharma Yuddha, din uğruna savaşmak; Artha Yuddha, güç ve zenginliği ele geçirmek için savaşmak; Kama Yuddha, kişisel şan, şeref ve övünme için savaşmak anlamına gelmektedir. Bu savaş türlerinden sadece din uğruna şiddet uygulamaya müsaade edilirken diğer ikisine izin verilmemektedir. Anantanand Rambachan, "The Co-Existence of Violence and Non-Violence in Hinduism", *The Ecumenical Review* 55/2 (2003): 116.

inanılmaktadır. Ayrıca Hinduizm’de, günümüzde de varlığını devam ettiren, kocaları ölen kadınların, eşlerinin ölümünün ardından kendilerini yakma (sati) geleneği ve Hinduizm’e mensup olanların kendi bütünlükleri açısından zararlı gördükleri farklı din mensuplarıyla giriştikleri çatışmalarda şiddete başvurmaları da Hinduizm’de şiddet unsurları bağlamında ele alınabilir.⁶² Bütün bunlardan hareketle, Hinduizm’de bazı durumlarda şiddet kullanımına izin verildiği hatta şiddete başvurma’nın gerekli görüldüğü sonucuna ulaşmak mümkündür.

Hint kökenli dinlerden biri olan ve ilk bakışta barışçı hatta pasif bir din olarak görünen Budizm’de de zaman zaman soykırıma varan şiddet eylemlerine rastlanabilmekte ve bu durum Budizm’in şiddete asla başvurmayan bir din olarak nitelendirilmesine engel olmaktadır. Kaldı ki bazı Budist metinlerinde, birtakım soylu amaçları gerçekleştirebilmek için şiddete başvurma’nın, Buda’nın öğretilerine aykırı olmadığına dair ifadeler rastlanmaktadır. MS 4. yy’da Budist rahip Mahanama tarafından kaleme alınan *Mahavamsa* isimli metin bunların başında yer almaktadır. Çok sayıda savaş ve şiddet olayı içeren bu metinde bilhassa Sri Lankalı Budist kral Dutthagamani’nin Tamilli işgalci kral Elara’ya karşı savaşı ele alınmaktadır. Dahası Dutthagamani, Kral Elara’nın şahsında sembolize edilen kafirleri öldürmekle görevlendirilmiş bir kahraman olarak takdim edilmektedir. Mahavamsa ayrıca, Budist rahiplerin krallara vermiş olduğu savaş cevazlarını da ihtiva etmektedir.⁶³ Nitekim bu gibi metinler doğrultusunda bazı Budist keşişlerin barışı temin edebilmek adına Budist olmayanlara karşı şiddete ve savaşa izin verdikleri, hatta ilerleyen zamanlarda aynı amaç doğrultusunda kendi gruplarına mensup olmayan Budistlere karşı dahi şiddeti meşrulaştırdıkları da bilinmektedir. Hatta Budizm’in bazı ekollerinde düşmanları öldürmenin, onların kötü karmadan kurtulmalarına ve karmik açıdan gelişmelerine yardımcı olduğu, bu nedenle de yasak ve kötü bir eylem olmadığı düşünülmektedir.⁶⁴

---

⁶² Kadir Albayrak, “İdeal Barış Söylemi ile Reel Şiddet Eylemi Arasında Dinler”, *Din ve Dünya Barışı: Uluslararası Sempozyum* içinde, haz. Necmettin Gökür ve Recep Alpyağıl (İstanbul: İstanbul Üniv. Yay., 2008), 584.

⁶³ *Mahavamsa*’nın içeriğiyle ilgili olarak bkz. <http://mahavamsa.org/mahavamsa/original-version/>, erişim 6 Ağustos 2016.

⁶⁴ Bkz. Michael Jerryson, “Buddhist Traditions and Violence”, *The Oxford Handbook of Religion and Violence* içinde, ed. Mark Juergensmeyer, Margo Kitts ve Michael Jerryson (Oxford: Oxford University Press, 2013), 41-66; Mahinda Deegalle, “Is Violence Justified in Theravada Buddhism?”, *The Ecumenical Review* 55/2 (2003): 122-131.

Hint kökenli dinlerden bir diğeri olan ve en temel kural olarak ahimsa ilkesini benimseyen Caynizm’de de şiddet uygulamaları görülmektedir. Bu konuda atıfta bulunulabilecek en temel husus, hiçbir canlıya zarar vermeme noktasında oldukça titiz davranan Caynistlerin kendi yaşamları açısından bu kuralı yok saymalarıdır. Zira bilindiği üzere, bilhassa maddi olan her şeyden uzak durmayı kendilerine prensip edinen Caynist keşiş/keşişelerin hayatlarının büyük bir bölümü açlık ve sefalet içerisinde geçmektedir. Öyle ki bu tutum, daha da ileriye götürülerek din mensuplarından yaşamlarının son safhalarında ölüm orucu tutmaları istenmektedir.⁶⁵ Böylelikle bir anlamda din mensupları, şiddet içeren bir davranışa teşvik edilmektedir.

Yine Hint kökenli dinler arasında yer alan Sihizm’de de şiddet unsurlarına rastlanmaktadır. Sihizm’in en önemli sembollerinden biri olan “kirpan” isimli hançer şiddeti çağrıştıran unsurların başında yer almaktadır. Bir Sih’in her zaman yanında taşımak zorunda olduğu kirpan, kişinin hem kendisini hem de zayıfı koruması amacıyla bulundurulmaktadır.⁶⁶ Ancak bu durum kirpanın tamamen keyfi nedenlerden dolayı başkalarına zarar vermek için kullanılabilme ihtimalini ortadan kaldırmamaktadır. Sihizm’in şiddetle ilişkisi bağlamında ele alınabilecek bir diğer husus şehitlik vurgusudur. Nitekim onuncu guru Gobin Singh tarafından kurulan ve askeri karakterli bir kardeşlik teşkilatı olan “Khalsa”ya mensup olan Sihler, şehitliği kendilerine bahşedilmiş olan en büyük onur kabul etmektedir. Yine bu anlayışa paralel olarak Sihler, varlıklarını sürdürmek için giriştikleri her türlü mücadeleyi ve bu uğurda akıttıkları kanı kutsal olarak nitelendirmektedir.⁶⁷ Nitekim Sihlerin gerek kendi içlerindeki farklı gruplara gerekse farklı din mensuplarına karşı giriştikleri mücadele, savaş ve çatışmalar da bu anlayışın bir yansıması olarak karşımıza çıkmaktadır.

---

⁶⁵ Ali İhsan Yitik, *Doğu Dinleri* (İstanbul: İSAM Yayınları, 2014), 156. Caynizm’deki “ölüm orucu” uygulaması ile ilgili geniş bilgi için bkz. Jeffery D. Long, *Jainism* (London: I.B. Tauris, 2009), 110-111; Whitney Braun, “Sallekhana: The Ethicality and Legality of Religious Suicide by Starvation in the Jain Religious Community”, *Medicine and Law* 27/4 (2008): 913-924.

⁶⁶ Yitik, *Doğu Dinleri*, 183.

⁶⁷ Cynthia Keppley Mahmood, “Sikh Traditions and Violence”, *The Oxford Handbook of Religion and Violence* içinde, ed. Mark Juergensmeyer, Margo Kitts ve Michael Jerryson (Oxford: Oxford University Press, 2013), 67-77.

Din-şiddet ilişkisi ele alınırken elbette Ortadoğu kökenli dinlerden de bahsetmek gerekmektedir. Bu çerçevede öncelikle Ortadoğu kökenli dinlerin en eskisi olan Yahudilik üzerinde durulabilir. Yahudilik ve şiddet ilişkisi üzerine yapılan çalışmalar⁶⁸ incelendiğinde, Yahudiliğin şiddetle yakın bir ilişki içerisinde olduğu düşüncesinin yaygın bir kabul gördüğü anlaşılmaktadır. Öyle ki Barry Moser, Yahudiliği şiddet üzerine kurulu bir din olarak nitelendirmektedir. Ona göre, iman, umut, sevgi gibi değerlere de önem atfedilmekle birlikte, Eski Ahit'in ana temasını kan ve mezar taşları oluşturmaktadır.⁶⁹ Kaldı ki Yahudi kutsal metinlerinde de bu iddiayı doğrular nitelikteki ifadeler rastlamak mümkündür. Zira Yahudi kaynakları incelendiğinde, Yahudiliğin gerçekten de kimi zaman İsrailoğullarının düşmanları olarak nitelendirilen diğer milletlere kimi zaman da bizzat İsrailoğullarına Tanrı tarafından uygulanan şiddet olayları içerisinde teşekkül ettiği görülmektedir. Bu bağlamda Yahudilik'te öncelikli olarak İsrailoğullarının Mısır'dan çıkmasına müsaade etmeyen Firavun'un kavmine karşı terör estiren ve İsrailoğullarını kurtarmak için Mısır'da ilk doğanların kanını akıtan bir Tanrı ile karşı karşıya kalınmaktadır. İkinci olarak dikkat çeken husus ise Tanrı'nın bu şiddetinden zaman zaman İsrailoğullarının da nasibini aldığı ve Tanrı ile yaptıkları ahde aykırı davranarak karşı geldiklerinde Tanrı'nın şiddetine maruz kaldıklarıdır. Bu nedendir ki Yahudiler, tarih boyunca kazandıkları her savaşta Tanrı'nın kendi ordularının başında bulunduğu, kaybettikleri her savaşta da işlemiş oldukları günahlardan dolayı Tanrı'nın kendilerini cezalandırdığı inancını benimsemişlerdir.⁷⁰ Bu durum göz önünde bulundurulduğunda, Yahudiliğin hem

⁶⁸ Konu ile ilgili yapılmış olan çalışmalara birkaç örnek olarak bkz. Susan Niditch, *War in the Hebrew Bible: A Study in the Ethics of Violence* (Oxford: Oxford University Press, 1993); Eliot S. Horowitz, *Reckless Rites: Purim and the Legacy of Jewish Violence* (Princeton: Princeton University Press, 2008); Michael Dobkowski, "A Time for War and a Time for Peace: Teaching Religion and Violence in the Jewish Tradition", *Teaching Religion and Violence* içinde, ed. Brian K. Pennington (Oxford: Oxford University Press, 2012), 47-73; Cengiz Batuk, "Tanrı'nın Asi Çocukları: Zalimlik ve Mazlumluk Arasında Şiddet Sarmalındaki Yahudiler", *Milal ve Nihal* 5/1 (2008): 157-187.

⁶⁹ Barry Moser, "Blood & Stone: Violence in the Bible & the Eye of the Illustrator", *Cross Currents* 51/2 (2001): 219-220.

⁷⁰ Baki Adam, "Yahudilik ve Şiddet", *İslamiyat* 5/1 (2002): 23-34; Salime Leyla Gürkan, "Barış ve Şiddet Ekseninde Yahudilik", *Din ve Şiddet: Tarihi, Dini, Siyasi, Sosyo-Psikolojik, Kültürel Boyutlarıyla* içinde, ed. Faruk Sancar (Ankara: Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi Yayınları, 2016), 117-143. Konuya ilişkin geniş bilgi için ayrıca bkz. Robert Eisen, *The Peace and war in Jewish Tradition: From the Bible to Modern Zionism* (Oxford: Oxford University Press, 2011); Ron E. Hassner ve Gideon Aran, "Religion and Violence in the Jewish Traditions", *The Oxford*

kutsal metinlerinde hem de tarihsel tecrübesinde şiddetin yadırganmadığı hatta Tanrı'nın emri olduğu gerekçesiyle meşrulaştırıldığı sonucuna ulaşmak mümkündür.

Hıristiyanlık da tarihin farklı dönemlerinde çeşitli şiddet eylemleriyle gündeme gelmiştir. Haçlı Seferleri, engizisyon mahkemeleri, Hıristiyanlaştırma politikası doğrultusunda bütün dünyaya egemen olan sömürgecilik uygulamaları bunlar arasında yer almaktadır. Yine haklı savaş doktrini, şehitlik anlayışı ve savaşçı papaların varlığı da Hıristiyanlığın şiddet yönüne işaret etmektedir. Ayrıca Yeni Ahit metinlerinde şiddeti çağrıştıran çok sayıda ifadeye rastlamak mümkündür. Özellikle de Yeni Ahit'in son kitabı olan Vahiy Kitabı'nda şiddet, kan, intikam ve savaş sahneleri önemli bir yer tutmaktadır. Öte yandan Hıristiyan kefarete doktrinine göre İsa, insanlığın günahlarına kefarete olarak Tanrı tarafından çarmıhta kurban edilmiştir. İsa'nın çarmıhta acı çekerek ölmesi olayı, Hıristiyanlık'ta şiddetin meşrulaştırılmasının temel dayanağı haline gelmiştir. Bunun tabii bir sonucu olarak gelecekte iyi olayların gerçekleşebilmesi, kötülüğün yok edilebilmesi, sapkın akımların engellenebilmesi ve nihai noktada insanların kurtuluşa ulaşabilmesi için şiddete başvurmanın gerekli olabileceği düşüncesi benimsenmiştir.⁷¹ Burada Hıristiyanların Yeni Ahit'te yer alan “Birbirinizi sevin, sizi sevdiğim gibi, siz de birbirinizi sevin.” (Yuhanna 13: 34) gibi çeşitli ifadelerden hareketle Hıristiyanlığı sevgi ve barış dini olarak tanıtmaya çalıştıklarına da dikkat çekmek gerekmektedir. Öte yandan Hıristiyanlığın tarih boyunca şiddet üreten ve başvurduğu şiddeti meşrulaştıran bir din olduğu gerçeği de açık bir şekilde karşımızda durmaktadır. Kaldı ki hem tarihsel süreçte yaşanan heretiklerin yakılması, engizisyon mahkemeleri ve Haçlı Seferleri gibi olaylar hem de Yeni Ahit'te geçen “Yeryüzüne barış getirmeye geldiğimi sanmayın! Barış değil kılıç getirmeye geldim.” (Matta 10: 34), “Beni kral olarak istemeyen düşmanlarıma gelince onları buraya getirin ve kılıçtan geçirin.” (Luka 19: 27) şeklindeki ifadeler Hıristiyanlığın şiddet yönüne işaret etmektedir.⁷²

Handbook of Religion and Violence içinde, ed. Mark Juergensmeyer, Margo Kitts ve Michael Jerryson (Oxford: Oxford University Press, 2013), 78-99.

⁷¹ Bkz. Albayrak, *Semavi Dinlerde Barış ve Şiddet İkilemi*, 135-179.

⁷² Gündüz, *Dinsel Şiddet*, 33-49. Ayrıca bkz. Ömer Faruk Harman, “Hıristiyanlık ve Şiddet”, *Din ve Şiddet: Tarihi, Dini, Siyasi, Sosyo-Psikolojik, Kültürel Boyutlarıyla* içinde, ed. Faruk Sancar

Ortadoğu kökenli dinler zincirinin son halkası olan İslam'a gelince, onun da gerek kutsal metinlerinde gerekse tarihsel serüveninde şiddet içeren ifade ve olayların yer aldığı görülmektedir. Bir başka ifadeyle İslam'da da diğer dinlerde olduğu gibi savaş, öldürme ve şiddet kullanma mekanizmaları mevcuttur. Öyle ki, İslam'da yer alan bu şiddet, savaş ve öldürmeyle ilgili örneklerden hareketle İslam dinini şiddet dini ya da şiddet yanlısı bir din olarak değerlendirenler bulunmaktadır. Bu yöndeki değerlendirmelerin ise daha ziyade Kur'an'da yer alan cihad kavramı üzerinden yapıldığı görülmektedir. Ancak Müslüman araştırmacıların çoğu Kur'an'daki cihad ayetlerinin, İslam'ın insan hayatına büyük önem verdiği ve savaşa ise ancak zorunlu hallerde müsaade ettiği şeklinde anlaşılması gerektiğini düşünmektedir. Bu araştırmacılar ayrıca, cihad anlayışından hareketle İslam'ı şiddet dini olarak nitelendirenlerin İslam'a karşı önyargılı bir tutumun yanı sıra Kur'an ayetleri ile peygamberin hadislerini anlama konusunda metodolojik bir bilgi eksikliğine sahip olduklarını ileri sürmektedir.⁷³ Ayrıca cihadın sadece elde silahla savaşmak anlamına gelmediği, savaşmanın cihadın sadece bir boyutu olduğu ve bu boyutun diğer kısımlar içerisinden sıyrılarak daha fazla ön plana çıktığı ancak gerek ayetler gerekse peygamberin uygulamaları incelendiğinde cihadın şiddete referans gösterilemeyeceği de vurgulanmaktadır.⁷⁴ Öte yandan, tarih boyunca İslam adı altında ortaya çıkan çeşitli grupların Kur'an ayetleri ile Peygamberin söz ve uygulamalarını referans göstererek şiddete başvurduğu, günümüzde bu anlayışı devam ettiren grupların varlığı tüm açıklığıyla karşımızda durmaktadır.

Buraya kadar ifade edilenler göz önünde bulundurulduğunda, dinlerde var olan tanrı tasavvurları, kutsal metinler, dünyanın sonuna ilişkin öğretiler, şiddetle özdeşleştirilebilen ibadet ve uygulamalar, şehitlik ya da inananların kendilerini Tanrı'ya kurban etme anlayışları gibi unsurların, dinlerin şiddetle ilişkilendirilmesinin önünü açtığı ve din mensuplarının şiddete ilişkin bakış açılarını şekillendirdiği görülmektedir. Ayrıca bu tür dini inanç ve tutumlar, temel

---

(Ankara: Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi Yayınları, 2016), 165-171; Llyod Steffen, "Religion and Violence in Christian Traditions", *The Oxford Handbook of Religion and Violence* içinde, ed. Mark Juergensmeyer, Margo Kitts ve Michael Jerryson (Oxford: Oxford University Press, 2013), 100-125.

⁷³ Saffet Köse, "Cihad Şiddete Referans Olabilir Mi?", *İslam Hukuku Araştırmaları Dergisi* 9 (2007): 38.

⁷⁴ Köse, "Cihad Şiddete Referans Olabilir Mi?", 68. Ayrıca bkz. Albayrak, *Semavi Dinlerde Barış ve Şiddet İkilemi*, 180-222.

motivasyonu ne olursa olsun başvurulan şiddeti meşrulaştırmada da önemli bir fonksiyon üstlenmektedir. Nitekim tarih boyunca yaşanan birçok şiddet olayında dinsel argümanların ön plana çıkması da bu duruma işaret etmektedir. Çünkü din, ilahi bir varlığın otoritesinden yararlanma, inandırıcılığı artırma, gelmesi muhtemel itirazların önüne geçme gibi fonksiyonları açısından insanlar üzerinde daha fazla etkili olma niteliğine sahiptir. Bu özelliğinden dolayıdır ki, bir şekilde şiddete bulaşan ve şiddet eylemlerinin içerisinde yer alanlar, eylemlerine meşruiyet kazandırabilmek için sık sık dine ve dini unsurlara başvurma yoluna gitmekte, bu sayede uygulamış oldukları şiddeti öncelikle kendi nazarlarında haklı ve gerekli bir eylem konumuna yerleştirmektedir.⁷⁵ Bir şiddet eyleminin bu şekilde meşrulaştırılması bir yandan şiddete başvuranların bu şekilde vicdanlarını rahatlatmalarına yardımcı olurken⁷⁶ diğer taraftan da söz konusu şiddet eylemlerini gerçekleştirebilecek cesareti kendilerinde bulabilmelerini sağlamaktadır.⁷⁷

Din ve şiddet ilişkisini inceleme konusu edinen pek çok araştırmacı bu iki olgunun tarih boyunca birbirleriyle yakın ilişki içerisinde olduğunu dile getirmiştir.⁷⁸ Hatta bazıları, dinlerin zaman zaman şiddeti çağrıştıran ya da açıkça ifade eden yaklaşımlara yer vermesi, tarih boyunca dinler arasında çeşitli nedenlerle birçok çatışmanın meydana gelmiş olması, hatta aynı dine mensup farklı grup ve mezhepler arasında kanlı savaşların yaşanması gibi örneklerden hareketle dinlerin doğrudan şiddete yol açtığını iddia etmişlerdir.⁷⁹

Burada şu noktayı vurgulamak gerekir ki, dinlerin şiddete neden olduğu iddiası yeni ortaya atılmış bir düşünce değildir. Zira dinlerin ve dini inançların kaçınılmaz bir şekilde şiddete yol açtığı şeklindeki iddiaların eski dönemlerden itibaren dile getirildiği bilinmektedir. Nitekim MÖ 99-55 yılları arasında yaşamış olan Titus Lucretius, bu yöndeki iddiaların erken dönem savunucuları arasında yer almaktadır. Dini inançların hurafelerden ibaret olduğunu savunan Lucretius, din adamlarını da bu hurafeleri yayan kişiler olarak değerlendirmektedir. Din adamlarının bu hurafeleri yaymak suretiyle terör ve dehşet saçtıklarını ve böylece

---

⁷⁵ Gündüz, *Dinsel Şiddet*, 26

⁷⁶ Moses, “Şiddet Nerede Başlıyor?”, 24.

⁷⁷ Keane, *Şiddetin Uzun Yüzyılı*, 89.

⁷⁸ Graf, “Violence”, 9596.

⁷⁹ Charles Kimball, *When Religion Becomes Evil* (New York: HarperCollins, 2008), 25-35.

bütün suçlara kaynaklık ettiklerini ileri sürmektedir.⁸⁰ Yine günümüze daha yakın isimlerden olan Bertrand Russell da aynı şekilde dinin, şiddetin en temel kaynağı olduğunu savunmaktadır. Russell, dinin korkudan kaynaklanan bir hastalık ve insanlık için sonsuz bir sefalet kaynağı olduğunu; bu sebeple dini inançların yoğun olduğu, dogmatik inançların kök saldıği dönemlerde vahşetin arttığını ve işlerin kötüye gittiğini, insanların gerçek anlamda Hıristiyanlığı benimsediği dönemlerde gerçekleşen engizisyon ve cadıların yakılması olaylarının buna örnek teşkil ettiğini ifade etmektedir.⁸¹

1.2.2. Din-Şiddet İlişkisi Konusunda Öne Sürülen Temel Teoriler

Temelde muhataplarının mutluluğunu ve kurtuluşunu sağlamak iddiasıyla ortaya çıkan dinlerin diğer taraftan şiddet ve terör eylemleriyle yan yana anılması, ilk bakışta bir araya getirilmeleri mümkün görünmeyen din ve şiddet olgularının birbirleriyle nasıl bir ilişki içerisinde olduğunun tekrar tekrar sorgulanmasına yol açmıştır. Bu bağlamda din ve şiddet arasında doğrudan bir ilişki var mıdır? Şiddet eylemlerinin meşrulaştırılmasında neden dine başvurulmaktadır? Dinin şiddeti meşrulaştırma aracı olarak kullanılması, dinin özü itibariyle şiddete izin verdiği anlamına gelir mi? Eğer din, özü itibariyle barış ve huzuru tavsiye ediyorsa nasıl oluyor da nefret ve düşmanlıkların kaynağı olarak sunuluyor? Din referanslı şiddetin kaynağı din ve dini metinler mi yoksa dindarlar mıdır? gibi sorular çeşitli vesilerle tartışma platformuna taşınmıştır. Bu durum din-şiddet ilişkisinin mahiyetini anlama ve açıklamaya dönük teorilerin ortaya çıkmasını sağlamıştır. Nitekim biz burada, son yıllarda dikkat çeken ve konuya ilişkin önemli tespit ve değerlendirmelerde bulunan birkaç teoriye değinmek istiyoruz. Zira söz konusu

---

⁸⁰ Lucretius, dini inançlarla ilgili şunları söylemektedir:

“Anımsa Aulis'te Diana Tapınağı'nda kanının döküldüğünü o suçsuz kızcağızım. Savaşçıların, Soylu Yunan komutanlarının çiçekleriyle süslenmiş İphianassa'nın; Ölüm kaplamış gençliğini kızım. Görmesin diye toyunlar gizlemiş geceden bıçağı; görünce boşalmış gözyaşları, tutulmuş dili kızcağızın korkudan. Bükülmüş dizleri, kapanmış yere. Ne işine yaramış bu yoksulun, "kızını tanrılara adayan ilk kral" denmişse babasına. Yakalamış onu kimileri, götürmüşler sunağa. Kutlu törenler bitsin diye değil, mutlu bir üstünlük sağlasın diye tanrılar Yunan donanmasına. Görklü Hymene birlikleri bir adak için böyle iğrenç işler öğretmiş insanlara; bu saçmalıklar, bu boş inançlar! Böylesini yapar ancak din kötülüğün.” Bkz. Titus Lucretius, *On the Nature of Things*, çev. Martin Ferguson Smith (Cambridge: Hackett Publishing Company, 2001), 5.

⁸¹ Bertrand Russell, *Neden Hıristiyan Değilim*, çev. Ender Gürol (İstanbul: İlke Kitap, 1996), 108-112.

teoriler şiddeti tercih eden dini oluşumların benzer niteliklerini tespit etmenin yanı sıra din ve şiddet ilişkisine dair farklı perspektifler sunmak suretiyle çalışmamızın zeminini sağlamlaştırmada bize yardımcı olacaktır.

Din ve şiddet ilişkisi üzerine araştırma yapan hemen herkesin dikkate aldığı çalışmaların başında, Rene Girard'ın *Şiddet ve Kutsal* başlığı ile Türkçe'ye çevrilen kitabı yer almaktadır. Girard söz konusu çalışmasında, bu iki olgu arasındaki ilişkiyi, suçu başka bir varlık üzerine yükleyerek onu günah keçisi ilan etme mekanizması ile açıklamaya çalışmaktadır. Bu bağlamda, tarih sahnesinde görülen uygulamalardan ve bilhassa da birçok dinsel gelenekte bulunan kurban ibadetinden yola çıkarak şiddetle dinin iç içe olduğunu ileri sürmekte ve bunu, “kutsalın asıl merkezini ve ruhunu şiddet oluşturur” cümlesiyle vurgulamaktadır.⁸² Şiddetin başlangıçta bireysel olarak meydana geldiğini ve kontrol altına alınmadığı takdirde toplumda da yaygınlık kazanmaya başladığını düşünen Girard, kurban ritüelini toplumu şiddetten koruma aracı olarak kabul etmektedir. Nitekim ona göre, kurban olmazsa şiddet bir çıkış yolu bulamaz ve tüm toplumu yok eder. Bu nedenle toplumu şiddetten kurtarmanın, toplum içerisindeki düzen ve sükûnetin devamlılığını sağlamanın tek yolu, topluluğu meydana getiren bireylerin sahip oldukları şiddet güdülerini de tatmin edecek bir kurban aracılığıyla şiddetin yönünü değiştirmekten geçmektedir.⁸³ Bu çerçevede mit ve ayinlerin kökenlerini de inceleyen Girard, pek çok dinsel gelenekte bulunan kurban ritüelinin kötü şiddeti faydalı şiddete dönüştürme işlevi bulunduğuna işaret etmektedir.⁸⁴

Regina Schwartz ise *The Curse of Cain* isimli kitabında din ve şiddet ilişkisini kimlik teorisi üzerinden açıklamaya çalışmaktadır. Şiddetin kökenlerini kimlik kavramı içerisine yerleştiren Schwartz, kimlik oluşumu esnasında gerçekleşen bütün eylemlerin birer şiddet eylemi olduğunu iddia etmektedir. Bu bağlamda, şiddetin sadece “öteki”ne uygulanan bir şey olmadığını, aslında en başta “öteki”nin inşasının bir şiddet olduğunu dile getirmektedir.⁸⁵ Buradan hareketle

---

⁸² Rene Girard, *Şiddet ve Kutsal*, çev. Necmiye Alpay (İstanbul: Kanat Kitap, 2003), 42.

⁸³ Girard, *Şiddet ve Kutsal*, 93.

⁸⁴ Girard, *Şiddet ve Kutsal*, 113-123. Kurbanın şiddeti giderdiği yönündeki benzer düşünceler için ayrıca bkz. Ali Murat Daryal, *Kurban Kesmenin Psikolojik ve Metafizik Temelleri* (İstanbul: M.Ü. İlahiyat Fakültesi Vakfı Yayınları, 2009).

⁸⁵ Regina M. Schwartz, *The Curse of Cain: The Violent Legacy of Monotheism* (London: The University of Chicago Press, 1997), 5.

Schwartz bu çalışmasında, monoteist düşüncenin oluşturduğu kolektif kimlik kavramını ele almakta ve şiddetle ilişkisini ortaya koymaya çalışmaktadır. Bu noktada kolektif kimliğin şiddete dönük beş yönü üzerinde duran ve bunları İsrailoğulları üzerinden izah etmeye çalışan Schwartz'a göre, kolektif kimliğin şiddete dönük ilk yönünü İsrailoğullarının Tanrı ile yapmış oldukları ahit oluşturmaktadır. Kimliklerini, Tanrı ile yaptıkları ahit ve Tanrı tarafından seçilmiş oldukları düşüncesi üzerine inşa eden İsrailoğulları, bu inanç doğrultusunda diğer bütün milletleri ötekileştirmektedir. Kolektif kimliğin şiddete dönük ikinci yönünü, belli bir toprak parçası etrafında kenetlenme teşkil etmektedir. Zira İsrailoğulları bu toprak parçasının kendilerine Tanrı tarafından vaat edildiğine inanmakta, bu nedenle de söz konusu toprak parçasını ele geçirirken ya da korurken şiddete başvurmanın olağan bir durum olduğunu düşünmektedir. Kimliğin şiddete dönük üçüncü yönü akrabalık unsurudur. Nitekim İsrailoğulları ancak aynı soya sahip insanların aynı kimliği paylaştığını kabul etmekte ve böylece kendileri ile diğerleri arasında keskin bir sınır ortaya koymaktadır. Schwartz kolektif kimliğin şiddete dönük bir diğer yönü olarak millet kavramını ele almakta ve İsrailoğulları'nın Tanah'ta yer alan anlatılar çerçevesinde inşa ettikleri tarihlerinde ulusal kimlikle kutsalın iç içe geçmiş olduğunu, bu durumun şiddet dolu bir milliyetçilik anlayışının ortaya çıkmasına yol açtığını belirtmektedir. Schwartz kolektif kimlik ve şiddet ilişkisi bağlamında son olarak hafıza kavramından bahsetmektedir. Bu hususta İsrailoğullarının tarihini kayıt altına alıp bu tarihi kutsallaştıran Tanah'ın İsrailoğullarını, geçmişlerini kullanarak tanımladığını ve bu tanımlamanın şiddet unsurlarını da kapsamına aldığını belirtmektedir.⁸⁶

Mark Juergensmeyer ise din ve şiddet arasındaki ilişkiyi birkaç ortak değer ve faktöre indirgeyerek açıklamayı tercih etmektedir. Nitekim farklı dinsel geleneklerdeki radikal hareketlerin gerçekleştirmiş olduğu şiddet eylemlerine katılmış ya da bu eylemleri destekleyen kişilerle yaptığı görüşmelerden hareketle din ve şiddet ilişkisini analiz ettiği ve farklı dini gelenekler tarafından sergilenen şiddet eylemlerinin ortak özelliklerini tartıştığı *Terror in the Mind of God* isimli kitabında bu yöntemi kullanmakta, din referanslı şiddeti bilhassa kozmik savaş

---

⁸⁶ Schwartz, *The Curse of Cain*, 15-176.

faktörünü dikkate alarak açıklamaktadır. Bu bağlamda şiddete başvuranların, eylemlerini iyi ile kötü, Tanrı ile şeytanın takipçileri arasındaki kutsal mücadelenin bir parçası olarak sergilediklerini, hatta evreni iyi ve kötü güçler arasındaki bir savaş alanı olarak yorumlamanın neticesi olarak şiddet kullanımını meşrulaştırdıklarını ifade etmektedir. Ayrıca, şeytanlaştırılan ve evrensel düşman olarak nitelendirilen ötekilere karşı şiddet dahil her türlü davranışın Tanrı tarafından da onaylandığına inanıldığını ve bu eylemlerin gerçekleştirilmesinin kutsal bir görev kabul edildiğini belirtmektedir.⁸⁷

Juergensmeyer gibi Charles Kimball da din-şiddet ilişkisini, birtakım ortak faktörler üzerinden ele almakta ve bir dinin şiddete eğilimini gösteren “beş uyarıcı işaretin” bulunduğu dikkat çekmektedir. Kimball, bu işaretleri; i) mutlak doğruluk iddiaları, ii) körü körüne itaat, iii) ideal zamanın tesisi, iv) amacı meşrulaştırma ve v) kutsal savaş ilan etme şeklinde sıralamaktadır. Dinlerin şiddet eğilimini gösteren ilk işaret olarak mutlak hakikat iddialarına değinen Kimball’a göre, bir dinde mutlak doğruluk iddiaları dile getirilmeye başladığı zaman şiddete eğilim de belirgin bir şekilde yükselişe geçmektedir. Çünkü mutlak doğruluk iddialarına kilitlenmiş olan inançlar, insanların kendilerini Tanrı’nın temsilcisi olarak görmelerine neden olmaktadır. Bu inanca bağlı olarak da inananlar din adına şiddete ve yıkıcı davranışlara başvurabilmektedir. Dinlerin şiddet eğilimini arttıran ikinci etken, körü körüne itaattir. İnananlar kendi bireysel sorumluluklarını terk ederek mutlak itaat isteyen ve sınırsız bir güce sahip olan karizmatik liderlerin otoritesine teslim olduğunda din, kolaylıkla şiddet üreten bir mekanizma haline dönüşebilmektedir. Kimball’a göre, dinlerde şiddet ihtimalini arttıran bir diğer husus ideal zamanı oluşturma düşüncesidir. Dinsel geleneklerin birçoğunda dünyada bir şeylerin yanlış gittiğine ve gelecekte her şeyin düzeldiği ideal bir zamana kavuşulacağına yönelik inançlar bulunmaktadır. Nitekim bu inanca sahip olan dinsel geleneklerden bazıları, söz konusu ideal zamanın bir an önce başlamasını sağlamak adına şiddet eylemlerine başvurmaktadır. Kimball’a göre, son uyarıcı işaret ise kutsal savaş ilan etmedir. Bu aşamada din mensupları, dini liderler öncülüğünde, kendilerini kutsal birer savaşçı olarak görmeye başlamakta,

---

⁸⁷ Mark Juergensmeyer, *Terror in the Mind of God: The Global Rise of Religious Violence* (London: University of California Press, 2000), 148-152.

kötülüğün güçleri olarak nitelendirdikleri ve ötekileştirdikleri insanlara karşı kutsal bir savaş ilan etmektedirler. Bunun sonucu olarak da biyolojik, kimyasal ya da nükleer silahların kullanıldığı çeşitli saldırılar gerçekleştirilebilmektedirler.⁸⁸

Din ve şiddet ilişkisini konu edinen bir başka önemli çalışma Charles Selengut'un *Sacred Fury* adlı eseridir. Selengut bu çalışmasında, dinsel şiddet olgusunu beş farklı yaklaşım ve perspektiften yararlanarak ele almaktadır. Bunlar, i) dinsel anlaşmazlık ve şiddeti dinsel doğrular ve vahiy adına gerçekleştirilen kutsal mücadeleler olarak kabul eden kutsal savaş yaklaşımı, ii) dinsel anlaşmazlıkları din içerisinde ortaya çıkan ve şekillenen psikolojik ikilemler olarak gören psikolojik yaklaşım, iii) dinsel şiddeti, tanrının düzenini sağlamak üzere iyi ile kötü güçler arasında meydana gelecek olan bir savaş şeklinde tasavvur eden apokaliptik yaklaşım, iv) şiddeti, dini kültüre, kutsal sahalara ve tarihsel kimliğe yönelik tehditlere karşı ortaya çıkan bir tepki olarak telakki eden medeniyet yaklaşımı, v) dinin, inananları fiziksel teslimiyete, fedakarlığa ve nihai aşamada bedensel şiddete boyun eğmeye davet ettiğini iddia eden bedensel yaklaşımdır. Selengut, konuyu tipolojik bir yöntem kullanarak ele almakta ve böylece dinsel şiddete yol açan teolojik, psikolojik, kültürel, tarihsel vb. farklı faktörleri tespit ederek ortaya koymaktadır.⁸⁹

Son olarak Hector Avalos'un *Fighting Words* isimli çalışmasına da değinmek gerekir. Avalos bu çalışmasında, din ve şiddet ilişkisini nadir kaynak teorisi çerçevesinde ele almaktadır. Avalos'a göre bir din, genellikle nadir kaynaklar oluşturduğunda şiddete yol açmaktadır. Şiddetin meydana gelmesine neden olan bu nadir kaynak ise bir dinin taraftarlarının, o dinin sağlamış olduğu faydaların bütün insanlığa eşit olarak dağıtılmadığını ya da dağıtılamayacağını iddia ettiklerinde ortaya çıkmaktadır.⁹⁰ Avalos bu düşünce doğrultusunda; i) herkesin söz konusu kutsal iletişimi sağlayamadığı zaman nadir kaynak haline gelen *kutsal ruhun verdiği ilham*, ii) herkesin üzerinde yaşama hakkı bulunmadığında nadir kaynak haline gelen *kutsal alan*, iii) belirli bir dinsel grup,

---

⁸⁸ Kimball, *When Religion Becomes Evil*, 49-138.

⁸⁹ Bkz. Charles Selengut, *Sacred Fury: Understanding Religious Violence* (Lanham, MD: Altamira Press, 2003), 17-223.

⁹⁰ Hector Avalos, *Fighting Words: The Origins of Religious Violence* (New York: Prometheus Books, 2005), 22.

kendileri dışındakilere sunulmayan bazı özel hak ve imtiyazlara sahip olduğunda nadir kaynak haline gelen *grup imtiyazcılığı* ve iv) herkes tarafından ulaşılamayacak bir konuma yerleştirildiğinde nadir kaynak haline gelen *kurtuluş* olmak üzere dört temel nadir kaynaktan bahsetmekte ve neticede şiddetin, her dinde bu dört nadir kaynağın oluşturulmasının ardından ortaya çıktığını savunmaktadır.⁹¹

Yukarıda yer verdiğimiz tespit ve değerlendirmeler bazı temel faktörlerin şiddetin ortaya çıkmasında hayati derecede önemli bir fonksiyon üstlendiğini göstermenin yanı sıra, şiddetin tek bir dine hasredilemeyeceğini de ortaya koymaktadır. Mutlak hakikat iddiasında bulunan, tanrı adına konuşma yetkisine sahip olduğunu düşünen, kendilerini mutlak iyi safında konumlandırırken kendilerinden olmayanları mutlak kötü olarak kabul eden, şiddeti din adına gerçekleştirilen kutsal bir eylem olarak gören her bir dini oluşum şiddete yönelebilmekte ve şiddeti meşrulaştırabilmektedir. Öyle ki din, dini metin ve geleneklerin farklı din, inanç ve ideolojileri benimseyen insanları tehdit/düşman olarak görecektir ve onlara karşı şiddeti meşrulaştıracak şekilde yorumlanması nihai noktada terör örgütlerinin kurulması ve eli kanlı teröristlerin yetiştirilmesine dahi hizmet edebilmektedir.

Burada tarih boyunca ve günümüzde dinlerin dünyanın bazı yerlerinde zulüm ve savaşı tetiklerken bazı yerlerinde de barış ve huzura katkıda bulunduğunun da dikkate alınması gerektiğini tekrar belirtmek isteriz. Zira bu durum, bugün evrensel bir problem teşkil eden genelde şiddet özelde dinsel şiddet sorununun, aslında dinlerden daha ziyade o dinlere inanan ve dini hayatı inşa eden insanlardan kaynaklandığını ortaya koymaktadır.⁹² Göz önünde bulundurulması gereken bir başka husus da dinin insan hayatının diğer alanlarından tamamen ayrı düşünülmemesidir. Bu perspektiften bakıldığında şiddetin dayandığı arka plan açısından çok yönlü bir yapıya sahip olduğu, yalnızca dini inanç ve tutumlarla ilgili olmadığı görülmektedir. Zira dini gibi görünen pek çok şiddet eyleminin ardında çoğu zaman psikolojik, sosyolojik, kültürel, ekonomik ve siyasal etkenler de

---

⁹¹ Avalos, *Fighting Words*, 103-112.

⁹² Hasan Onat, "Küresel Şiddet ve Terör: İnsan Olma Onuruna Vurulan Darbe", *Dini Araştırmalar Dergisi* 7/20 (2004): 26.

bulunmaktadır.⁹³ Ya da tersinden ifade edecek olursak, etnik, siyasi, ideolojik amaç ve menfaat gibi din dışı birtakım nedenlerden dolayı şiddete başvuranlar eylemlerinin meşruiyetini ve dolayısıyla da menfaatlerinin sürekliliğini sağlayabilmek için dini kullanma yoluna gidebilmektedir. Bu nedendir ki, farklı zaman dilimlerinde ve farklı coğrafyalarda ortaya çıkan çatışma ve anlaşmazlıklarda tek başına dini faktörleri ön plana çıkararak, şiddetin gerekçesi olarak sadece dini suçlamak çok isabetli bir yaklaşım olmayacaktır.

Son olarak şunu ifade etmek gerekir ki, insanlık tarihi boyunca insanın ayrılmaz bir parçası olarak karşımıza çıkan şiddet, bundan sonra da çeşitli biçimlerde varlık göstermeye devam edecektir. Zira günümüzde dünyanın hemen her yerinde yaşanmakta olan her türlü şiddet olayı da bu gerçeği gözler önüne sermektedir. Ancak bu durum, asla insanlığın kaçınılmaz bir şekilde şiddete teslim olmaya, şiddete yönelmeye, şiddet yöntemlerine başvurmaya ve şiddet ruhunun egemenliği altına girmeye mahkum olduğu şeklinde yorumlanmamalıdır. Her ne kadar genelde şiddeti daha özelden dinsel şiddeti bütünüyle ortadan kaldırmak en azından şimdilik mümkün görünmese de en aza indirebilmek için alınabilecek önlemler mutlaka vardır. Bu bağlamda üzerinde durulması gereken en temel husus da, Thomas Halik'in ifadesiyle, ellerdeki ve kalplerdeki taşların temizlenmesidir.⁹⁴ Yani başkalarına karşı uygulanan şiddeti haklı çıkarmak için kullanılacak, dini metin ve semboller başta olmak üzere, her türlü argüman yeniden gözden geçirilerek hangi din söz konusu olursa olsun, dini geleneklerin şiddeti besleyecek şekilde yorumlanmasının önüne geçilmeye çalışılmalıdır.

1.3. Şiddet Bağlamında Yeni Dini Hareketler

XX. yüzyılın ikinci yarısından itibaren bazı hareketlerin uzun zaman hafızalardan silinmeyecek mahiyetteki şiddet eylemleriyle gündeme gelmeye başlamasıyla birlikte, YDH'lerin şiddete eğilimli olduğu şeklinde yaygın bir kanaat oluşmuştur. Fakat tam bu noktada, söz konusu hareketlerin şiddete eğilimli olup olmadığı konusunda net bir şey söylemenin oldukça zor olduğunu belirtmek

---

⁹³ Gündüz, *Dinsel Şiddet*, 25.

⁹⁴ Thomas Halik, *Tanrı'yı Sabırla Beklemek*, çev. İbrahim Kapaklıkaya (İstanbul: Yeni Anadolu Yayıncılık, 2014), 198.

gerekir. Bazı hareketlerin bir ülkede yasa dışı organizasyonlar içerisinde yer alırken başka bir ülkede yasal sınırlar içerisinde faaliyet gösterebilmesi, bir kısım hareketlerin hiçbir şiddet eylemi gerçekleştirilmemiş olmalarına rağmen sadece mevcut geleneksel dinlere muhalif olmalarından dolayı sapkın ve tehlikeli kabul edilerek şiddetle özdeşleştirilmeleri ihtimali, hareketlerden ayrılan eski üyelerin ya da halihazırda böyle gruplar içerisinde yakını bulunan kişilerin söz konusu hareketleri karalamak için şiddet hikayeleri uydurabilmesi gibi durumlar da YDH'leri şiddet üretim merkezleri ya da şiddetin temsilcileri olarak görme konusunda ihtiyatlı olmak gerektiğini gözler önüne sermektedir. Öte yandan sayıları binlerle ifade edilen YDH'ler arasında, yeri geldiğinde şiddet ve teröre başvuran, üyelerini ölmek ya da öldürmek hedefine odaklayan hareketlerin yanı sıra üyelerinden asla kin, nefret ve hiddetle davranmamalarını isteyerek şiddetsizlik, sevgi ve barış ilkelerine vurgu yapan hareketlerin varlığı da göz ardı edilmemelidir.

1.3.1. Barışa Yönelik Söylem ve Eylemleriyle Öne Çıkan Hareketler

YDH'lerin öğretisi ve uygulamaları incelendiğinde, bu hareketlerden bazılarının başkalarına zarar vermeyi ya da onları istismar etmeyi manevi huzura kavuşmanın önündeki en büyük engel olarak gördüğü ve bu noktadan hareketle üyelerine şiddet içerikli davranışlardan uzak durmalarını, hatta pasifizmi tavsiye ettiği görülmektedir. Kaldı ki, insanları savaş ve çatışmadan uzak tutarak dünya barışını tesis etmeyi amaçlayan ve bu doğrultuda faaliyet gösteren çeşitli grupların varlığı bilinmektedir.⁹⁵ Hatta bazı hareketlerin isimlerinde de barış kavramına rastlamak mümkündür. *Barış Misyonu* (Peace Mission), yaygın adıyla Moon Hareketi olarak bilinen *Dünya Barışı ve Birliği İçin Aile Federasyonu* (The Family Federation for World Peace and Unification), *Barış Tapınağı* (Shanti Mandir) bu hareketlere örnek olarak verilebilir.

Barış söylemiyle dikkat çeken YDH'lerin belirgin örneklerinden biri 1937 yılında Dada Lekhraj tarafından kurulan Hinduizm kökenli *Brahma Kumaris Hareketi*'dir. Kendisini barış için faaliyet gösteren bir organizasyon olarak nitelendiren bu hareketin öğretisinde barışın, görünen fiziksel bedenden daha

---

⁹⁵ Robert Kisala, "Peace and Japanese New Religious Movements", *Encyclopedia of New Religious Movements* içinde, ed. Peter B. Clarke (London: Routledge, 2006), 485-487.

ziyade ruh/öz, yani insanın kendi iç dünyasıyla ilgili evrensel bir kavram olarak kabul edildiği görülmektedir.⁹⁶ Buna göre dünya barışını tesis edebilmek için öncelikle insanların kendi ruhlarının derinliklerine doğru yol alarak içsel huzura ulaşmaları gerekmektedir. Bunun yolu ise temelde Raja Yoga isimli bir meditasyon tekniğini uygulamaktan geçmektedir.⁹⁷

Brahma Kumaris üyeleri huzur, sakinlik, sevgi, şefkat, hoşnutluk, empati, cömertlik, kibarlık gibi kavramlara odaklanarak insanları dönüştürmeyi hedefleyen bu meditasyon sayesinde, barışsız yaşam ve çatışmaların kaynağında yer alan maneviyat eksikliği ve olumsuz davranışların giderileceğine, nihai aşamada herkesin ve herşeyin uyum içerisinde yaşadığı daha barışçıl bir dünyanın teşekkül edeceğine inanmaktadır. Dahası bu inanç, pratik hayatta da karşılığını bulmakta, hareket üyeleri her ayın üçüncü pazarı öğleden sonra, yaklaşık bir saat süren “dünya barışı için meditasyon” adlı bir etkinlik gerçekleştirmektedir.⁹⁸ Son olarak şunu da ifade etmek gerekir ki, Brahma Kumaris’in barışa yönelik söylem ve eylemleri, 1980 yılında Birleşmiş Milletler tarafından gönüllü kuruluş olarak tanınmasını, 1981 ve 1986 yıllarında barış madalyası ile ödüllendirilmesini, 1987 yılında da Birleşmiş Milletler Uluslararası Barış Gönüllüsü ödülünü almasını sağlamıştır.⁹⁹

Meditasyonun dünya barışının sağlanmasında etkili olacağını savunan bir başka hareket ise *Transandantal Meditasyon Hareketi*’dir. 1958 yılında Maharishi Mahesh Yogi tarafından Hindistan’da kurulan Transandantal Meditasyon öğretisi, meditasyon aracılığıyla insanları, ruhsal ve bedensel açıdan iyi olmalarını sağlayarak mutluluğa ulaştırmayı hedeflemektedir. Kaldı ki hareket üyeleri de meditasyonun toplum içerisinde uyumlu birlikteliklerin ve barışın artmasında etkili olduğunu, toplumda yeteri kadar kişinin meditasyon yapması durumunda da şiddet ve suç işleme oranlarının düşeceğini, trafik kazalarının azalacağını ve hatta savaşlarda gerileme yaşanacağını savunmaktadır.¹⁰⁰

---

⁹⁶ <http://www.brahmakumaris.org/noticias-y-medios-de-comunicacion/whatwedo/meditation/worldmeditation.htm>, erişim 20 Mayıs 2016.

⁹⁷ <http://www.brahmakumaris.org/news-and-media-sv/articles-sv/artcl-meditation-sv/Instruments%20of%20Peace-sv>, erişim 20 Mayıs 2016.

⁹⁸ <http://www.brahmakumaris.org/meditation/where-to-meditate>, erişim 20 Mayıs 2016.

⁹⁹ <http://www.brahmakumaris.com/articles/awards-recognitions/>, erişim 20 Mayıs 2016.

¹⁰⁰ <http://tr.tm.org/toplumsal-degisim>, erişim 23 Mayıs 2016.

Meditasyonu bir barış projesi olarak sunan Maharishi, bireysel barışı dünya barışının temel taşı olarak kabul etmekte, huzurlu bireyler olmadan barış içerisinde huzurlu bir dünya olamayacağını dile getirmektedir. Maharishi'ye göre, öncelikle bireyler arasında, ardından da tüm dünyada huzuru ve barışı tesis edebilmenin yolu Transandantal Meditasyonun öğrenilerek düzenli bir şekilde uygulanmasından geçmektedir. Zira düzenli yapılan meditasyon, insanları suç işlemeye yönelten, nefret ve düşmanlığın ortaya çıkmasına neden olan uyuşturucu bağımlılığı, stres, açgözlülük, hırs, saldırganlık gibi yıkıcı duygu ve davranışların yok olmasını ve bunların yerini iyi, güzel, doğru duygu ve davranışların almasını sağlayacaktır. Böylece tüm insanlık için yeni bir ilerleme ve uyum çağı başlayacak ve bu çağda savaşlar yeryüzünden kalkacak, sonuçta barışın hakim olduğu bir dünya tesis edilmiş olacaktır.¹⁰¹

Barışa eğilimli hareketler arasında zikredilebilecek bir başka örnek Hindistan kökenli bir akım olan *Sai Baba Hareketi*'dir. 1950 yılında Satya Sai Baba tarafından kurulan bu hareketin dört temel öğretisinden¹⁰² ikisini “barış” (şanti) ve “ilahi sevgi” (prema) ilkeleri oluşturmaktadır. Barış ilkesi, savaşlardan uzak durarak barışa ulaşmayı, herkesle ve herşeyle uyum içerisinde yaşamayı ifade etmektedir. Hareket üyeleri, insanlığı tehdit eden olaylar yaşanmaya başladığında büyük avatarların insanlığı yok olmaktan kurtarmak üzere yeryüzüne indiğine, nitekim liderleri Satya Sai Baba'nın da insanlığın ekonomik krizler, ahlaki yozlaşma, küresel ısınma, nükleer felaketler başta olmak üzere insanlık için büyük tehlikeler barındıran XXI. yüzyıldaki kurtarıcısı olduğuna inanmaktadır. Buna göre Sai Baba, sahip olduğu avatarik yani tanrısal gücü kullanarak nükleer savaşı engelleyebilecektir. Bununla birlikte savaşın engellenerek barışın sağlanmasında asıl rol oynayacak etmen, insanların bu noktadaki çabaları olacaktır.¹⁰³

¹⁰¹ <http://tr.tm.org/toplumsal-degisim>, erişim 23 Mayıs 2016.

¹⁰² Sai Baba'nın öğretisinde yer alan dört önemli prensip şunlardır: 1) *Satya* (Hakikat), 2) *Dharma* (Görev), 3) *Şanti* (Barış) ve 4) *Prema* (ilahi Sevgi). Satya, yaratılış düzenini ve bu düzen içerisindeki Tanrı'yı, dünyayı ve insanın yerini kavramayı; dharma kişinin dini, sosyal ve ahlaki sorumluluklarını; şanti insanlığı savaştan uzak tutarak barışa ulaştırmayı, diğer insanlarla ve tabiatla uyum içerisinde yaşamayı; prema ise Tanrı sevgisi ve Tanrı'nın yarattığı her şeye karşı sevgiyi ifade etmektedir. Bkz. David Burnett, “The Satya Sai Baba Society”, *New Religions-A Guide: New Religious Movements, Sects and Alternative Spiritualities* içinde, ed. Christopher Partridge (USA: Oxford University Press, 2004), 179-180.

¹⁰³ Chryssides, *Exploring New Religions*, 189; Köse, *Milenyum Tarikatları*, 157.

Sai Baba hareketinde öne çıkan ve barışın sağlanması açısından önem arz eden bir diğer ilke ise sevgi, özellikle de ilahi sevgi ilkesidir. Zira sevginin insanlığın geleceğini belirleyeceğine, bu nedenle de insanların birbirlerini, bilhassa da Tanrı'yı sevmek anlamına geldiği için Sai Baba'yı sevmeleri gerektiğine inanılmaktadır. Kaldı ki, Satya Sai Baba da insanlara sevgi prensibini hatırlatmak, onların kalbinde aşk lambasını yakarak bu lambanın ışığının her geçen gün artmasını sağlamak üzere geldiğini ifade etmektedir. Satya Sai Baba ayrıca, insanların sevgi aracılığıyla Tanrı'ya ulaşabileceklerini savunmakta ve bu doğrultuda yeryüzünde tek bir dinin bulunduğunu, onun da sevgi dini olduğunu iddia etmektedir. Bu açıdan bakıldığında sevgi ve inancın birbirinden ayrılmaz iki unsur olduğuna dikkat çektiği görülmektedir. Nitekim Sai Baba'nın, "inancın olduğu yerde sevgi, sevginin olduğu yerde hakikat, hakikatin olduğu yerde barış, barışın olduğu yerde mutluluk, mutluluğun olduğu yerde de Tanrı vardır" şeklindeki ifadeleri de bu konudaki düşüncelerini belirgin bir şekilde yansıtmaktadır.¹⁰⁴

1954 yılında Sun Myung Moon tarafından, Hıristiyanlığın doğu din ve gelenekleri çerçevesinde yeniden yorumlanmasıyla oluşturulan senkretik yapılı bir dini oluşum olan *Moon Hareketi* de görünür iddiaları açısından barış vurgusuyla dikkat çeken hareketler arasında yer almaktadır. Bu hareketin ağırlık verdiği ana temalardan birini barışın sağlanması oluşturmaktadır. Hareketin konu ile ilgili söylemleri incelendiğinde, barış kavramının ideal aile öğretisi ile ilişkilendirilerek ele alındığı görülmektedir. Buna göre, barışa giden yol ailenin yeniden yapılandırılarak ideal ailenin oluşturulmasından geçmektedir.¹⁰⁵

Moon öğretisinde önemli bir yer tutan ideal aile anlayışına göre Tanrı, Adem ile Havva'yı evlenip çocuklar yetiştirmeleri ve Tanrı merkezli bir aile oluşturmaları için yaratmıştır. Ancak Adem ile Havva'nın Lucifer tarafından kandırılarak günah işlemesi, ideal aile modelini oluşturmada başarısız olmalarının yanı sıra insanlığın düşüşüne ve Moon'a kadar geçen süre zarfında günah içerisinde

---

¹⁰⁴ Sathya Sai Baba, "Love and Morality - The Need of the Hour", erişim 18 Mayıs 2016, <http://www.sathyasai.org/discour/2002/d021225.htm>.

¹⁰⁵ Bkz. Mustafa Bıyık, *Küresel Bir Din Projesi Olarak Moonculuk* (İstanbul: Birey Yayıncılık, 2002), 114.

çoğalmasına neden olmuştur. Bunun üzerine Tanrı merkezli ideal aileyi oluşturma ve böylece Tanrı ile insan arasındaki ilişkiyi onarma görevi Moon'a verilmiştir. Nitekim Moon, iyi bir eş seçerek asli günahattan uzak ideal bir aile oluşturmaya başarmıştır.¹⁰⁶ Buradan hareketle Moon Hareketi'nin ideal ailenin gerçekleştirilmesine ilişkin girişimlerinin, grup üyeleri tarafından, kusursuz bir toplum bir toplum ve nihai aşamada da özgürlük, birlik ve mutluluğun hakim olduğu mükemmel bir dünya oluşturma hedefinin ilk aşaması olarak algılandığını söylemek mümkündür.

Moon Hareketi'nin barış söylemleri ile ilgili olarak dikkat çeken önemli bir husus, hareketin barış ve barışla ilişkilendirilebilecek sevgi, dostluk, diyalog, hoşgörü, herkesin kendi inancını özgürce yaşaması gibi temalara daha ziyade geniş ve kapsamlı ulusal ya da uluslararası toplantılarda ağırlık vermesidir.¹⁰⁷ Moon Hareketi'nin dışa yönelik söylemlerinde karşılaşılan bu barışçıl yaklaşıma hareketin temel öğretisinde de aynı belirginlikte yer verildiğini söylemek ise pek mümkün görünmemektedir. Kaldı ki tek din, tek dil, tek kültür, tek millet ve son aşamada tek dünya ya da bir başka ifadeyle Mesih olarak kabul edilen Moon'un liderliğinde teokratik bir Tanrısal Krallık oluşturma hedefi de hareketin diğer ulusal din, kimlik ya da milletlerin varlığını sürdürmesini önemseydiğine dair olumlu bir izlenim sunmamaktadır.¹⁰⁸ Buradan yola çıkarak, Moon Hareketi'nin barış, sevgi, hoşgörü, refah ve özgürlük gibi kavramları daha ziyade diğer insanları harekete kazandırma amacı doğrultusunda kullandığı sonucuna ulaşılabılır.

Barış söylemiyle dikkat çeken YDH'ler arasında son olarak Türkiye'de ortaya çıkan *Dünya Kardeşlik Birliği Mevlana Yüce Vakfı* isimli harekete atıfta bulunmak istiyoruz. 1993 yılında Vedia Bülent Çorak'ın öncülüğünde kurulan bu hareketin söylemlerinde, tüm insanlığın ortak ideal kavramları arasında yer alan sevgi, barış, dostluk gibi kavramlara belirgin bir vurgunun yapıldığı görülmektedir. Hareket üyeleri tarafından Vedia Bülent Çorak'ın aldığı vahiyleri ihtiva ettiğine inanılan ve bu bakımdan kutsal kabul edilen Bilgi Kitabı'nda konuya ilişkin şu ifadeler göze çarpmaktadır:

---

¹⁰⁶ Bıyık, *Moonculuk*, 48-54.

¹⁰⁷ Bıyık, *Moonculuk*, 146.

¹⁰⁸ Bıyık, *Moonculuk*, 158-159.

Haydi öyle ise, Tohumları Ekelim, Yeşerenleri Olgunlaştıralım. Olgunlaşanları Hasada hazırlayalım. Dili, Dini, Irk Ayrımını bırakalım. İnsanlık Yarışına, Sevgi ve Dostluk Olimpiyatına “HAZIRIZ” diye Bağıralım. Sevgili Dostlar, Göz Göze, El Ele Barışa gidelim. Gelin Sevgi Çiçekleri açsın, Kardeşlik Tohumları ekilsin, Vicdanlar rahatlasın, Kardeş Kardeşi yok etmesin. En Yücede, En Büyük Bütünde, Zamanların yok olduğu Zamansızlıklarda, Ölümsüzlüklerde Taht Kuralım Kardeşçe. Sevgi Şarkıları ile Dostluk Çağrıları ile, Gönül Birliği ile, El Ele, Omuz Omuz tüm Dernek, tüm Gruplara hiçbir şey beklemeden kucak açalım, Birleşelim. Hoşgörü ile, Aklımızla, Mantığımız ile, Şuurumuz ile Birleşelim. Sevgi, Dostluk, Barış Çağrısına Sevenlerin Diyarından seslenelim. Bu yaptığımız Uyarıları Dikkate alalım, Çatımızı genişletelim ki, Evimize kötülükler girmesin Sevgi ile dolalım ki, Sevgisizlikler bizi boğmasın. Haydi hep beraber MEVLÂNA ÇATISINDA tüm Dünyaya seslenelim... Çağrı Bizden Kardeşler, Kabullenme Sizden. Kapılarımız açık, Bizim Dergâhımız Sevenlerin Dergâhı. Bekleniyorsunuz. Sevgiler, Saygılar Bizden, Kardeşliğe Adım Atmak Sizden.¹⁰⁹

Burada bir noktaya işaret etmek gerekmektedir. Bilgi Kitabı’nda, yukarıdaki pasajda da fark edileceği üzere, Türk ve İslam kültürüne mâl olmuş birtakım isimlere yer verildiği görülmektedir. Gerek harekete meşruiyet kazandırabilmek gerekse görüşlerini geniş kitlelere ulaştırabilmek adına atıfta bulunulan bu kişilerin başında ise Mevlana Celaleddin Rumi, Yunus Emre ve Atatürk yer almaktadır. Bu yaklaşım, hareketin barışa ilişkin söylemlerinde de karşımıza çıkmaktadır. Öyle ki hareket, sadece Türkiye’nin değil tüm evrenin mürşidi olarak kabul ettiği Atatürk’ün “Yurtta Sulh, Cihanda Sulh” sözünü barış ilkesi olarak belirlemiştir.¹¹⁰

Hareketin her yıl, 1 Kasım tarihinde, “Evrensel Kardeşlikten Dünya Barışına Çağrı” sloganıyla düzenlemiş oldukları toplantı ise barış vurgusunun uygulamaya yansımaları olarak karşımıza çıkmaktadır. Panel ve ödül töreni olmak üzere iki ana bölümden oluşan bu etkinlikte Türkiye’de ve dünyanın diğer bölgelerinde yaşamları boyunca insanlığa ışık tuttuğu, sevgi, dostluk, kardeşlik ve barış yolunda hizmeti gaye edindiği düşünülen kişi ve kuruluşlara ödüller verilmektedir. Zira dostluk ve sevgi için sarfedilen tüm çabaları desteklemek, bu amaç doğrultusunda faaliyet gösteren birey ve kuruluşlara ödül vermek ve bu

---

¹⁰⁹ Vedia Bülent Çorak, *Bilgi Kitabı* (İstanbul: Dünya Kardeşlik Birliği Mevlana Yüce Vakfı Yayını, 2000), 609-610. Bilgi Kitabı yaklaşık 900 sayfadan meydana gelen tek ciltlik bir kitaptır. Tek cilt halinde basılan bu kitap kendi içerisinde 4 cilt halinde, sayfaları 9-14 arasında değişen 55 fasikül ile 7 özel ek fasikülden oluşmaktadır. 1-18. fasiküller I. ciltte, 19-36. fasiküller II. ciltte, 37-54. fasiküller III. ciltte, 55. fasikül ile 7 özel ek fasikül “18 Çalışma Programı ve Özel Ekler” başlıklı son ciltte yer almaktadır. Bununla birlikte biz bu kitabı kaynak gösterirken, tek ciltlik bir kitap olmasından hareketle cilt ve fasikül numaralarını belirtmeyerek doğrudan sayfa numarasını vermeyi tercih ettik.

¹¹⁰ Çorak, *Bilgi Kitabı*, 25.

konuda konferanslar, seminerler ve paneller düzenlemek suretiyle savaşız, barış dolu bir dünyanın oluşturulabileceğine inanılmaktadır.¹¹¹

Öte yandan Dünya Kardeşlik Birliği Hareketi'nin öğretisinde diğer dinler ve bu dinlerin kutsal metinlerinin geri plandaki şuurların ürünü olduğu, bu nedenle ruhsal gelişimini tamamlayamamış, kavrayış düzeyi düşük insanlara yönelik bilgiler içerdikleri ve bu bilgilerin de ancak tekamülün alt basamakları için geçerli olduğu şeklindeki düşüncelere de rastlanmaktadır.¹¹² Ancak hem söz konusu dinleri hem de onlara inananları küçümseyen böyle bir yaklaşım, tüm insanlığın barış ve huzur içerisinde yaşadığı bir dünyanın oluşturulmasına engel teşkil eden en temel unsurlar arasında yer almaktadır.

1.3.2. Şiddete Dayalı Söylem ve Eylemleriyle Öne Çıkan Hareketler

Yeni dini hareketler ve şiddet ilişkisi üzerine yapılan araştırmalar incelendiğinde, YDH'lerin şiddetle doğrudan bir ilişkilerinin bulunup bulunmadığı, böyle bir ilişkinin kabul edilmesi durumunda bu ilişkinin hangi boyutta ve ne tür özelliklere sahip olduğu, şiddete neden olan faktörlerin neler olduğu gibi konularda farklı görüşlerin benimsendiği görülmektedir. Ortaya konulan bu farklı görüşler genellikle “yeni dini hareketler şiddete eğilimlidir” ve “yeni dini hareketlerin şiddete eğilimli olması abartılmaktadır” şeklinde iki ana başlık altında sınıflandırılmaktadır.¹¹³ Bu noktada ifade etmek gerekir ki, YDH'lerin bir bütün olarak şiddetten uzak olduğunu söylemek mümkün olmadığı gibi, bir genelleme yaparak bütün YDH'lerin şiddete eğilimli olduğunu söylemek de yukarıdaki örneklerde de işaret edildiği üzere mümkün değildir.¹¹⁴ Nitekim Gordon Melton ve David Bromley, YDH-şiddet ilişkisine dair; i) yeni dinlerin karıştığı şiddet yaygındır, ii) yeni dinler şiddet eğilimlidir, iii) yeni dinler şiddeti teşvik eder, iv)

---

¹¹¹ <http://www.dkb-mevlana.org.tr/tr/evrensel-cagrimiz/dunya-barisina-cagri.html>, erişim 1 Haziran 2016.

¹¹² Bkz. Çorak, *Bilgi Kitabı*, 62, 304, 368.

¹¹³ Mehmet Ali Kirman, *Yeni Dini Hareketler Sosyolojisi* (Ankara: Birleşik Yayınları, 2010), 268.

¹¹⁴ Kirman, *Yeni Dini Hareketler Sosyolojisi*, 268-270; Adnan Bülent Baloğlu, “Yeni Dini Hareketler ve Şiddet: Şiddetin Yeni Adresi Yeni Dini Hareketler Mi?”, *Yeni Dini Hareketler: Tarihsel, Teorik ve Pratik Boyutlarıyla* içinde, ed. Süleyman Turan ve Faruk Sancar (İstanbul: Açılım Kitap, 2014), 291-292.

yeni dinler tarafından uygulanan şiddet engellenemez şeklinde dört temel yanlış anlamının söz konusu olduğunu ileri sürmektedir.¹¹⁵

Öte yandan Melton ve Bromley, YDH'lerin adının karıştığı şiddet eylemlerinin yaygın olduğu şeklindeki varsayımın çürütülebileceğini dile getirmekte ve bu konuda dört temel argüman ortaya koymaktadır:

1) Gerçekten yeni din olarak isimlendirilebilecek hareketlerin sayısı oldukça azdır. Zira Hare Krishna'nın Hinduizm'den, Aum Shinrikyo'nun Budizm'den, Branch Davidian'ın Adventizm'den birtakım özellikler taşıması gibi yeni olarak nitelendirilen pek çok hareket aslında ideolojik ve kurumsal unsurlarını öteden beri süre gelen geleneklerden ödünç almaktadır. Öyle ki, bu durum dini hareketlerin yeniliği sorununu ciddi anlamda karmaşık bir mesele haline getirmektedir.

2) Şiddetin birçok türü mevcuttur ve bu şiddet türlerinin dini bir grup ya da amaçla ilişkili olma ihtimali kadar olmama ihtimali de bulunmaktadır. Bununla birlikte cinayet ve intihar gibi şiddet olayları her nedense ana akım dini geleneğe mensup olanlardan daha ziyade yeni bir dine üye olmuş olan kişilerle ilişkilendirilmekte, dahası YDH'lerin karıştığı şiddet olayları daha fazla ve daha sansasyonel bir şekilde gündeme getirilmektedir. Bu durum, YDH'lerde şiddetin yaygın olduğu izlenimine neden olmaktadır. Ancak son kırk yıl içerisindeki toplu cinayet ve intihar eylemleri incelendiğinde, bu tür olaylara karışan YDH'lerin sayısının yirmiyi aşmadığı görülmektedir.

3) Farklı zaman dilimlerinde tarih sahnesine çıkan YDH'lerin sayıları binlerle ifade edilmektedir. Bu nokta göz önünde bulundurulduğunda, YDH'lerin karıştığı şiddet eylemlerinin sayısının çok fazla olmadığı fark edilmektedir.

4) Farklı geleneklerden belirli unsurlar alarak senkretik bir yapı oluşturan dini yapılanmalar ve hareketler de yeni kabul edilse bile şiddetin yaygınlığı konusundaki göreceli ölçütler oldukça problematik bir nitelik taşımaktadır. Bir

---

¹¹⁵ J. Gordon Melton ve David G. Bromley, "Challenging Misconceptions About the New Religions–Violence Connection", *Cults, Religion and, Violence* içinde, ed. David G. Bromley ve J. Gordon Melton (Cambridge: Cambridge University Press, 2004), 43.

başka ifadeyle, şiddetin yaygınlığı tezi, yenilik ve şiddet kavramlarının tanımlanması noktasındaki problemden kaynaklanmaktadır.¹¹⁶

Melton ve Bromley YDH-şiddet ilişkisine dair yanlış anlamalardan biri olarak kabul ettikleri ‘yeni dini hareketler şiddete eğilimlidir’ şeklindeki kanaatle ilgili olarak da bazı değerlendirmelerde bulunmaktadır. Bu bağlamda onlar, YDH’lerin şiddete eğilimli olmasında binyılcı/apokaliptik ideolojiler ile karizmatik liderlik unsurlarının öne çıktığını ve bu unsurların hareketlerde şiddetin meydana gelmesinin temel kaynağı olarak görüldüğünü ifade etmektedir. Bununla birlikte karizmatik liderlik ve binyılcı/apokaliptik ideolojiler ile şiddet arasında doğrudan bir ilişki kurmanın oldukça problemlili bir mesele olduğunun da altını çizmektedir. Zira onlara göre, karizmatik liderlik ve apokaliptik inançlar sadece YDH’lerde değil, yerleşik dini geleneklerde de şiddete neden olabilmektedir.¹¹⁷

Melton ve Bromley YDH’lerin şiddete teşvik ettiği şeklindeki düşüncüyü de YDH-şiddet ilişkisi ile ilgili yanlış anlaşılmalardan birisi olarak nitelendirmektedir. Onlara göre, “eğer YDH’ler çılgın liderler, fanatik taraftarlar ve değişken yapı gibi unsurlar bir araya geldiği için şiddete eğilimli ise, o halde bu unsurlar YDH’leri şiddete teşvik eden en muhtemel kaynaklardır” şeklindeki anlayış, bu tür hareketlerin ya kendilerine yönelik toplu intihar ya da başkalarına yönelik cinayet eylemlerine kalkışacakları şeklinde iki muhtemel senaryonun ortaya çıkmasına zemin hazırlamaktadır. Ancak Amerika tarihinde çok az rastlanan bu tür şiddet olayları her iki senaryo ile de bire bir örtüşmemektedir. Buna karşılık ise bazı hareketler, dışarıdan yöneltilen şiddet eylemlerinin ve provokasyonların hedefinde yer almaktadır.¹¹⁸

Melton ve Bromley’e göre YDH-şiddet ilişkisi konusunda yanlış anlaşılma son husus, yeni dini hareketler tarafından uygulanan şiddetin engellenemeyeceğidir. Onlara göre, YDH’ler kadar yerleşik sosyal düzen de şiddet eylemlerine karışabilir ve şiddete neden olabilir. Dolayısıyla sadece YDH’ler

---

¹¹⁶ Melton ve Bromley, “Challenging Misconceptions”, 43-45.

¹¹⁷ Melton ve Bromley, “Challenging Misconceptions”, 46- 47.

¹¹⁸ Melton ve Bromley, “Challenging Misconceptions”, 48-52.

tarafından uygulanan şiddet değil, aynı zamanda yerleşik sosyal düzen tarafından uygulanan şiddet de önceden tahmin edilemeyebileceği için engellenemeyebilir.¹¹⁹

YDH'lerin şiddetle ilişkisi konusunda Melton ve Bromley ile benzer bir yaklaşım sergileyen bir diğer araştırmacı da Eileen Barker'dır. Barker, YDH'lere mensup olanların, bu tür hareketlere üye olmayanlara göre daha fazla suç eylemlerine karıştıkları ve ahlaki olmayan davranışlar sergiledikleri şeklindeki kanaatin abartıldığını düşünmektedir. Zira ona göre, bazı hareket üyelerinin modern toplumda olağan kabul edilenden daha ahlaki ve daha manevi yaşantılara ulaşmaya çalıştığı hususu, çoğu zaman göz ardı edilmekte ya da tam olarak bilinmemektedir.¹²⁰

Öte yandan YDH'lerin şiddete eğilimli olduğu şeklindeki yaygın kanaati doğrulayacak nitelikte somut örnekler bulunmaktadır. Bu bağlamda ilk olarak *Mormon Hareketi*'ne yer verilebilir. Joseph Smith tarafından 1830 yılında Amerika'da kurulan Mormon Hareketi üyeleri, 1838 yılında ABD'nin Missouri eyaletinde baskı ve şiddetle karşı karşıya kalmıştır. Missouri valisi onlardan eyaleti terketmelerini istemiş, bunu sağlamak için ise hareket üyelerinin dövülmesi ve öldürülmesi de dahil çeşitli yollara başvurmuştur. Bu ve benzeri şiddet uygulamaları karşısında Joseph Smith başlangıçta üyelerine intikam almamaları yönünde telkinde bulunmuştur. Ancak gruba yönelik saldırıların artması üzerine bu söylemini değiştirerek takipçilerini direnişe teşvik etmeye başlamıştır. Bu söylem değişikliği yine de hareket üyelerinin Missouri'den zorla çıkarılmalarını engelleyememiştir.¹²¹

Missouri'den ayrılmalarının ardından ABD'nin Illinois eyaletindeki Nauvoo kasabasına yerleşen Mormonlar burada kısa süre içerisinde hızlı bir gelişme kaydetmiştir. Ancak Smith'in burada uygulamaya koyduğu çok eşlilik politikası bir süre sonra hareketin yara almasına ve üye kaybetmesine yol açmıştır. Bunun yanı sıra hareketten ayrılan bazı üyeler de grubun aleyhinde yayın yapan bir gazete çıkarmaya başlamıştır. Smith, bu gazetenin yayınları karşısında öfkelenmiş ve takipçilerinden gazeteye saldırı düzenlemelerini istemiştir. Bu olay üzerine

---

¹¹⁹ Melton ve Bromley, "Challenging Misconceptions", 52-53.

¹²⁰ Barker, *New Religious Movements*, 10.

¹²¹ Wessinger, "New Religious Movements and Violence", 168.

Smith, “özgür yayın hakkına karşı” saldırıda bulunma gerekçesiyle tutuklanmıştır. Tutuklanmasından kısa bir süre sonra bulunduğu hapisaneyeye baskın düzenleyen bir grup tarafından 27 Haziran 1844 tarihinde öldürülmüştür.¹²²

İlerleyen yıllarda da Mormonlara yönelik tepkiler artarak devam etmiştir. Bunun üzerine Mormonların büyük bir çoğunluğu Brigham Young önderliğinde 1847 yılında Utah’a yerleşmiştir. Bu dönemde hareketin liderliğini üstlenen Young, Utah’a yerleştikten kısa bir süre sonra çok evliliğin kamusal bir doktrin olması gerektiğini ilan etmiştir. Mormon Hareketi içerisinde ortaya çıkan bu ve benzeri söylemler, ABD yönetimi ile aralarında uzun mücadelelerin başlamasına ve şiddetli çatışmaların meydana gelmesine neden olmuştur. Öyle ki, çok eşli Mormon erkekleri yakalanarak hapsedilmiştir. Mormonlara yönelik olarak gerçekleştirilen bu saldırıların sonucunda, Mormonlar kendilerini savunmak için silahlanmaya başlamış ve silahlı bir birlik oluşturma yoluna gitmiştir. Nitekim sayıları 50-60 civarında olan bir grup silahlı Mormon, 11 Eylül 1857 tarihinde Utah’ın güneyinde bulunan Mountain Meadows Vadisi’nde Kaliforniya’ya gitmekte olan 50’si çocuk 120 göçmeni öldürmüştür. Bu olay tarihe “Mountain Meadows Katliamı” olarak geçmiştir.¹²³

Şiddet eylemlerinden bahsedilebilecek bir başka hareket *Ananda Marga Hareketi*’dir. 1955 yılında Prabhat Ranjan Sarkar tarafından kurulan bu hareket, Hindistan’da “şiddet içeren terörist bir organizasyon” olarak nitelendirilmiş bir oluşumdur. Öyle ki hareket, 1975-1977 yılları arasında yasaklanmış ve hareketin bazı üyeleri tutuklanmıştır. Hareketin şiddet bağlamında en dikkat çekici eylemlerinden biri, hareket üyesi 6 kişinin, liderlerinin 1971 yılında bazı eski üyelerin öldürülmesine azmettirme suçundan tutuklanmasına tepki olarak kendilerini ateşe vererek intihar etmeleridir. Ananda Marga Hareketi bunun haricinde de üyelerini askeri eğitime tabi tutarak şiddete teşvik etmek, hareketten ayrılmak isteyenleri öldürmek, Londra’da bir diplomatın bıçaklanması eylemine

---

¹²² Richard Lyman Bushman, *Mormonism –A Very Short Introduction* (Oxford: Oxford University Press, 2008), 12-13.

¹²³ Bushman, *Mormonism*, 94-96; Wessinger, “New Religious Movements and Violence”, 169.

karişmak, Sidney’de iki Londra’da ise bir kişinin ölümüne neden olan bombalama eylemleri gerçekleştirmek şeklindeki suçlarla da itham edilmiştir.¹²⁴

Synanon Hareketi de şiddetle ilişkilendirilen hareketler arasında yer almaktadır. 1958 yılında Charles Dederich tarafından bir yardımlaşma vakfı olarak kurulan bu hareketin kuruluşundaki en temel ilkelerinden biri şiddetsizliktir. Ancak hareket 1975 yılından itibaren bu konudaki yaklaşımını değiştirerek saldırgan bir tutum benimsemeye başlamıştır. Hareket içerisinde sadakati sağlamak ya da muhalif ve isyankar tutumları cezalandırmak için şiddete başvurulmasına izin verilmesi de bu duruma işaret etmektedir. Ayrıca bu hareketin silahlanmanın yanı sıra “imparatorluk deniz piyadeleri” (imperial marines) olarak isimlendirilen üyelerinin savaş eğitimi aldıkları yönünde bilgiler de bulunmaktadır. Buradan hareketle, başlangıçta şiddetten uzak bir yardım vakfı olarak ortaya çıkan bu hareketin zamanla suç olaylarına karişan bir yapılanmaya dönüştüğü sonucuna ulaşmak mümkündür.¹²⁵

Hare Krishna Hareketi’nde de şiddet eylemlerine rastlanabilmektedir. Bangladeşli Bhaktivedanta Swami Prabhupada tarafından 1966 yılında kurulan bu hareketin şiddetle gündeme gelmesi ilk defa 1991 yılında, hareketin Batı Virginia’da yayılmasında büyük emeği olan Kirtanananda Swami Bhaktipada’nın 1986 yılında üyelerinden birini ölüme teşvik etme suçundan cezalandırılmasıyla gerçekleşmiştir. Bununla birlikte hareketin şiddet bağlamında ele alınabilecek en dikkat çekici uygulamalarından biri hareket üyelerinin çocuklarından ayrı yaşamak zorunda bırakılmasıdır. Çocuklar, çok küçük yaşlardan itibaren ailelerinden koparılarak harekete ait yatılı okullara gönderilmiştir. Bunun gerekçesi ise çocuk yetiştirme sorumluluğuyla karşı karşıya kalan ebeveynlerin grup içerisinde kendilerine verilen görevleri yerine getirememeye ihtimallerinin ortadan kaldırılmasının zorunluluk arz ettiği şeklinde açıklanmıştır. Ancak Hare Krishna Hareketi, bu okullara gönderilen çocukların fiziksel ve cinsel açıdan istismara maruz bırakılmasıyla suçlanmıştır. Öyle ki, kız erkek ayrımı olmaksızın bazı çocukların cinsel açıdan istismar edilirken bazılarının da acımasız şekilde

¹²⁴ Helen Crovetto, “Ananda Marga, PROUT, and the Use of Force”, *Violence and New Religious Movements* içinde, ed. James R. Lewis (Oxford: Oxford University Press, 2011), 249-274.

¹²⁵ Teresa Nguyen, “Synanon”, erişim 19 Ocak 2016, <http://wrlldrels.org/profiles/Synanon.htm>.

dövüldükleri, yerlerde sürüklenmek, günlerce çöp bidonu içerisinde kapalı bırakılmak gibi insanlık dışı muamelelere maruz kaldıkları dile getirilmektedir. Ayrıca bu yatılı okullarda kalan çocukların orada kaldıkları süre zarfında psikolojik açıdan da ciddi istismara maruz kaldıklarına dair beyanlar bulunmaktadır.¹²⁶

Çocuklara yönelik şiddet ve istismar ile gündeme gelen bir başka hareket ise 1970’li yıllarda Ariel Ben Sherman tarafından kurulan *İyi Çoban Tapınağı* (Good Shepherd Tabernacle) olmuştur. Komün hayatı süren bu harekette bulunan çocuklardan bazıları, hareketten ayrıldıktan sonra, iplerle bağlanarak ya da kelepçelenerek karanlık odalarda hapsedildiklerini, tavandan aşağıya asılı bırakıldıklarını, yiyecek-içecek ve tuvalet ihtiyacını karşılamaktan mahrum edildiklerini anlatmışlardır. Bu çocuklar ayrıca, sürekli olarak dövüldüklerini ve bunun komündeki günlük yaşamlarının bir parçası haline geldiğini de dile getirmişlerdir.¹²⁷

Çocuklara yönelik şiddetten söz açılmışken çocuk tecavüzlerinin oldukça yaygın olduğu *Satanizm*’e de değinmek gerekmektedir. 1966 yılında Anton La Vey tarafından kurulan ve Şeytan’la ilgili inançlara yer veren Satanizm’de, üyelerin uymak zorunda oldukları 11 kuraldan biri olan “küçük çocuklara zarar vermeme” kuralını ihlal ettikleri bilinen bir gerçektir. Nitekim Avrupa ve Amerika’da satanistlerle ilgili davaların büyük bir bölümünü çocuk tecavüzleri ve cinayetlerin oluşturması da bu durumu doğrular niteliktedir. Taraftarlarına suçu, intikam almayı ve nefreti tavsiye eden bir inanç sistemi olma özelliğine sahip Satanizm’in şiddet eylemleri elbette sadece çocuklara yönelik olmamıştır. Zira Satanizm her yaşta insanın Şeytan’a kurban edildiği cinayetlerin yanı sıra şeytana olan bağlılığın ve sadakatin bir göstergesi olarak gerçekleştirilen intiharlarla da gündeme gelmiştir.¹²⁸

Satanizm’deki şiddet uygulamalarının en belirgin örneklerine Satanizm’in temel ritüellerinden biri olan *Kara Ayin*’de (Black Mass) rastlanmaktadır. Şeytan’a Tapma Ayini olarak da isimlendirilen bu ayinde insan kurban edilmektedir. Toprak anayı temsil etmesi ve tabii edilgen alıcı konumunda olmasından dolayı çıplak

---

¹²⁶ Snow, *Deadly Cults*, 40.

¹²⁷ Snow, *Deadly Cults*, 45.

¹²⁸ Nasuh Günay, “Şeytana Tapmada Modern Yol Satanizm”, *Araştırmalar: İnsan Bilimleri Araştırmaları Dergisi* 2 (1992): 111-128.

kadının sunu olarak kullanıldığı bu ayin, Şeytan'a yapılan dualarla başlamakta, daha sonra da ayine katılanların herhangi bir ayırım yapmaksızın, mahremiyet, cinsiyet ya da akrabalık gözetmeksizin partnerleriyle cinsel ilişkiye girmesiyle devam etmektedir.¹²⁹ Ayinin sonunda ise genellikle 7 yaşını tamamlamış olan kız çocukları arasından seçilen altar (sunak) ile öncelikle ayini yöneten papaz, ardından da ayine katılan diğer erkekler cinsel ilişkiye girmekte, bunun sonucunda da çocuk orada ölmektedir. Şayet altar olarak seçilen kişi yetişkin bir kadın ise cinsel ilişkilerin ardından kılıç darbesiyle öldürülmektedir. Her iki durumda da sunak olan kadın Şeytan'a kurban edilmiş olmaktadır.¹³⁰

Şiddet olaylarının görüldüğü bir başka hareket *Jesus-Amen Hareketi*'dir. Bu hareketin hem lideri hem de üyeleri 1996 yılında 25 yaşındaki bir kadını döverek öldürmek suçundan yargılanarak hapis cezasına çarptırılmıştır. *San Francisco Chronicle* gazetesinde yayınlanan raporlara göre, öldürülen kadın uykusuzluk (insomnia) probleminde şikayet etmekteyken Jesus-Amen üyeleri onun gerçek sorununun kötü ruhlar tarafından ele geçirilmesi olduğunu düşünmüştür. Nitekim bu düşünceden yola çıkan üyeler kadını kötü ruhlardan kurtarmak üzere harekete geçmiş ve bir şeytan çıkarma ayini gerçekleştirmiştir. Altı saat süren bu ayinde kadın yüzden fazla tekme ve yumruk darbesine maruz kalmıştır. Ayrıca kadının çığlıklarını engellemek amacıyla ağzına da havlu tıkanmıştır. Aldığı darbeler sonucunda kadının on dört kaburga kemiğinin kırıldığı tespit edilmiştir. Başına almış olduğu şiddetli darbeler ölümüne neden olmuştur. Kadın öldükten sonra hareket üyeleri dört gün boyunca onun ölü bedeninin başında bekleyerek onun için dua etmiştir. Bu noktada hareket üyelerinin kadının almış olduğu darbeler sonucunda öldüğünü kabul etmediğini belirtmek gerekir. Zira bu olayın ardından tutuklanan hareketin lideri, kadının altı saat boyunca dövüldüğü için değil, kötü ruhlar bedenini ele geçirdiği için öldüğünü söylemiştir.¹³¹

¹²⁹ Bu ayinle hakkında daha detaylı bilgi için bkz. Anton Szandor LaVey, *The Satanic Bible* (New York: Avon Books, 1969), 56-59, 79-89; Ahmet Güç, *Satanizm* (Ankara: Diyanet İşleri Başkanlığı Yayınları, 2002), 197-225.

¹³⁰ Özkan, *Kıyamet Tarikatları*, 145-164.

¹³¹ Tara Shioya, "Pair Sentenced to 3 Years in Ritual Beating Death", *San Francisco Chronicle*, 3 Ağustos 1996, erişim 18 Şubat 2016, <http://www.sfgate.com/bayarea/article/Pair-Sentenced-to-3-Years-in-Ritual-Beating-Death-2971328.php>. Ayrıca bkz. Snow, *Deadly Cults*, 39.

1987 yılında Credonia Mwerinde ve Joseph Kibwetere tarafından kurulmuş olan *On Emrin Restorasyonu Hareketi* (Movement for the Restoration of the Ten Commandments of God) de şiddete başvuran gruplar arasında yer almaktadır. İnsanlar on emri terkettiği için dünyanın çok yakında sona ereceğine inanan bu hareket cinayet ve toplu intihar eylemleriyle gündeme gelmiştir. Bu harekete mensup yaklaşık 540 üye 17 Mart 2000 tarihinde Uganda’da kapısı ve pencereleri dışarıdan çivilenerek kapatılmış olan bir kilisede kendilerini yakarak intihar etmiştir. Yangının ardından kilisenin içerisindeki bir çukurda yanmış halde bulunan 6 kişinin ise yangından önce öldürüldüğü tespit edilmiştir. Bunun haricinde gizli toplu mezarlarda toplam 444 ceset [Buhunga (153 ceset), Rugazi (155 ceset), Rushajwa (81 ceset) ve Buziga’daki (55 ceset)] daha bulunmuştur.¹³²

Şiddet eylemlerinin görüldüğü hareketler bağlamında son olarak *Yeni Işık Evi Hareketi*’ne (New Lighthouse Movement) yer verilebilir. 1990’lı yıllarda İsa olduğunu iddia eden Arnaud Mussy tarafından kurulan Yeni Işık Evi Hareketi, 2002 yılı Eylül ayında üyelerinin toplu intiharı ile gündeme gelmiştir.¹³³ Bu hareketin üyeleri 24 Ekim 2002 tarihinde kıyametin kopacağına; ancak dünyanın sonu gelmeden önce yeni bir yaşama başlamak üzere uçan dairelerle Venüs gezegenine götürüleceklerine inanmaktaydı. Grubun lideri ilk olarak kıyametin 2002 yılı Şubat ayında gerçekleşeceği kehanetinde bulunmuştur. Bu tarihte beklenen son gerçekleşmeyince yeni bir tahminde bulunarak dünyanın sonunun 11 Temmuz 2002’de gerçekleşeceğini iddia etmiştir. Ancak bu tarihte de beklenen olay meydana gelmemiştir. Bunun üzerine bazı üyeler intihar girişiminde bulunmuştur. Çok geçmeden grubun lideri yeni bir tahminde bulunarak kıyametin 24 Ekim 2002’de kopacağını ileri sürmüştür. Ancak henüz bu tarih gelmeden Eylül ayında hareket üyesi üç kişi Kamboçya’da kendilerini yakarak intihar etmiştir. Diğer bazı üyeler ise kendilerini bıçaklayarak öldürmeye çalışmış, ancak başarılı olamamışlardır.¹³⁴

---

¹³² Jean-François Mayer, “‘There Will Follow a New Generation and a Earth’: From Apocalyptic Hopes to Destruction in the Movement for the Restoration of the Ten Commandments of God”, *Violence and New Religious Movements* içinde, ed. James R. Lewis (Oxford: Oxford University Press, 2011), 191-214.

¹³³ James R. Lewis, *Cults: A Reference and Guide* (London and New York: Routledge, 2012), 230.

¹³⁴ Snow, *Deadly Cults*, 119.

Halkın Tapınağı, Güneş Tapınağı ve Cennetin Kapısı hareketlerinde görülen toplu intihar eylemleri, Branch Davidian Hareketi üyelerinin kendilerine ait Mount Carmel yerleşkesinde trajik bir şekilde ölmeleri, Aum Shinrikyo Hareketi tarafından düzenlenen sarin gazı saldırıları YDH'lerdeki şiddet olayları konusunda en fazla öne çıkan örnekler arasında yer almaktadır. Nitekim gerçekleştirmiş oldukları şiddet eylemleriyle insanları dehşete düşürerek hafızalarda derin bir yer edinen bu hareketler, bu çalışmanın da örneğini oluşturmaktadır. Ancak bu hareketler ilerleyen bölümlerde daha detaylı bir şekilde ele alınacağından burada daha fazla ayrıntıya yer verilmeyecektir.

Elbette YDH'lerde görülen şiddet uygulamalarıyla ilgili örnekleri daha da çoğaltmak mümkündür. Ancak burada yer verdiğimiz örnekler YDH'lerin şiddetten bütünüyle uzak olmadığını, farklı zamanlarda farklı gerekçelerle şiddete başvurabildiklerini ve YDH'lerde şiddetin ulaştığı boyutları gösterme noktasında yeterlidir. Bu örnekler ayrıca şiddete bulaşmış ya da şiddet eğilimli dini grupların birtakım ortak özelliklere sahip olduğunu da ortaya koymaktadır. Bu ortak özelliklerin başında, taraftarlardan mutlak bir itaatin istenmesi yer almaktadır. Nitekim Eric Hoffer da şiddete eğilimli dini hareketler de dahil olmak üzere her türlü kitle hareketinin sahip olduğu en temel ortak özelliğin, taraftarlarında ölümü göze alma duygusu yaratmaları ile taraftarlarından körü körüne bir inanç ve mutlak bir sadakat istemeleri olduğunu ifade etmektedir.¹³⁵

Şiddete eğilimli dini grupların sahip olduğu diğer ortak özellikleri ise şu şekilde sıralamak mümkündür: 1) kıyamete dayalı düşünce yapısı ve buna bağlı olarak gelişen dünyanın sonunun yaklaştığı şeklindeki eskatolojik bir inanç benimseme, 2) hırslı bir karizmatik lider tarafından yönlendirilme, 3) mevcut herşeyi iyi-kötü düalizmi içerisinde görme, 4) kendi grupları dışında kalanları şeytanlaştırma, 5) psikolojik ve fiziksel barikatlar kurarak üyelerini dış dünyadan tamamen soyutlama, 6) grup sınırlarının dışında kalanlardan tehdit ya da tehlike bekleme, 7) amaçlarını gerçekleştirecek kurumsal yapıyı tesis etmede yetersiz kalma ya da başarısız olma, 8) zehir ya da kitle imha silahları da içerebilen silah

---

¹³⁵ Eric Hoffer, *Kesin İnançlılar*, çev. Erkal Günür (İstanbul: Plato Film Yayınları, 2011), 7.

depoları oluşturarak son savaşa hazırlık yapan bir dünya görüşüne sahip olma.¹³⁶ Burada bir noktanın altını çizmek gerekir; bu özelliklere sahip bütün hareketlerin istisnasız bir şekilde şiddete başvurduğunu söylemek elbette mümkün değildir. Bununla birlikte bu tür özelliklere sahip hareketlerin şiddet eylemlerine karışmasının sıradışı bir durum arz etmediğini de belirtmek gerekir. Bu açıdan söz konusu özellikler bir dini harekette şiddet olaylarının gerçekleşebilme ihtimaline dair ipuçları da sunmaktadır.

1.3.2.1. Şiddetle İlişkileri Açısından Yeni Dini Hareketlerin Tasnifi

Şiddete başvuran ya da bir şekilde şiddet olaylarının içerisinde yer alan YDH'ler incelendiğinde, bu hareketlerin şiddete ilişkin tutum ve davranışları, şiddet eylemlerinin türü ve hedefi, şiddete başvurma yöntem ve araçları, şiddet eylemlerinin oranı, kapsamı ve büyüklüğü, şiddete yönelmelerinde etkili olan dinamikler gibi hususlar açısından farklılık arz ettiği görülmektedir. Nitekim yukarıda ele aldığımız örneklerde de fark edilebileceği üzere bu hareketlerden bazıları kendi içsel dinamiklerinden hareketle şiddete başvururken bazıları da maruz kaldıkları saldırılara şiddetle karşılık vermektedir. Yine bu hareketlerden bir kısmı küçük ölçekli şiddet eylemleri gerçekleştirirken bir kısmı ise çok daha büyük çaplı şiddet olaylarıyla kendini göstermektedir. Tam bu noktada söz konusu farklılığın, YDH'lerin şiddetle ilişkileri açısından sınıflandırılmasına imkan tanıdığını da belirtmek gerekmektedir. Nitekim YDH'ler konusunda önemli çalışmaları bulunan Catherine Wessinger böyle bir sınıflandırma yapmaktadır. Literatürde yaygın kabul görmesi açısından önem arz eden bu tasnifinde Wessinger, şiddet olaylarının görüldüğü hareketleri üç temel gruba ayırmaktadır: 1) Devrimci YDH'ler, 2) Kırılğan YDH'ler ve 3) Saldırıya Uğramış YDH'ler.¹³⁷

1.3.2.1.1. Devrimci Hareketler

XVII. yüzyılda Rus Ortodoks Kilisesi'ne yönelik yapılan reform ve değişikliklere karşı çıkanların bir araya gelmesiyle oluşan Eski İnananlar (Old

---

¹³⁶ Thomas Robbins ve John R. Hall, "New Religious Movements and Violence", *Teaching New Religious Movements* içinde, ed. David G. Bromley (Oxford: Oxford University Press, 2007), 250-254; Vamık D. Volkan, *Körü Körüne İnanç*, çev. Özgür Karaçam (İstanbul: Okuyan Us, 2012), 202-203; Ingmar Karlson, *Din, Terör ve Hoşgörü*, çev. Turhan Kayaoğlu (İstanbul: Homer Kitabevi, 2003), 182.

¹³⁷ Wessinger, "New Religious Movements and Violence", 167.

Believers), İncil hukuku ve beyaz ırkın üstünlüğünü savunan, bu doğrultuda Yahudilere ve beyaz olmayanlara karşı nefret söylemi geliştiren radikal bir hareket olan Hıristiyan Kimliği (Christian Identity), Usame bin Ladin tarafından kurulan ve 11 Eylül saldırılarıyla gündeme gelen El-Kaide, Hizbullah ve benzeri radikal İslami hareketler Wessinger'in devrimci kategorisinin örnekleri arasında yer almaktadır.

Zaman zaman büyük çaplı saldırı ve şiddet olaylarıyla gündeme gelen devrimci hareketler, gerçekleştirmiş oldukları bu şiddet eylemlerini genellikle kötülüğe vurulan bir darbe ve zalimlerden kurtulmanın bir yolu olarak değerlendirmektedir. Böyle bir eğilimin oluşmasında ise hiç şüphesiz ki bu hareketlerin öğretilerinin büyük etkisi bulunmaktadır. Zira bu tür hareketlerin düşünce sistemleri içerisinde bir Armageddon beklentisi yani dünyanın sonunu getirecek olan iyilerle kötüler arasındaki savaşın yaklaşmakta olduğu düşüncesinin yanı sıra bu son savaşta iyi konumunda kendilerinin yer aldığı, bundan dolayı da kötülerin tehdidi ve zulmü altında oldukları inancı da önemli bir yer tutmaktadır. Bu hareketler ayrıca bu son savaşın işaretlerini ortaya çıkarma görevinin de kendilerine verildiğini düşünmektedir. Bu tarz inanç ve yaklaşımlar ise söz konusu hareketlerin şiddete yönelmesine zemin hazırlamaktadır.¹³⁸

Dünyada kitlesel kurtuluşu sağlama hedefi de devrimci hareketlerin şiddete başvurmasında etkili olan bir başka önemli unsur olarak karşımıza çıkmaktadır. Zira bu hareketler toplu kurtuluş noktasında gerekli olan yaşam koşullarını gerçekleştirebilmek için yozlaşmış olan eski düzenin bozularak yerine yeni bir düzenin tesis edilmesi gerektiğini düşünmektedir. Bu noktada şunu da ifade etmek gerekir ki, mevcut düzendeki bazı insanların, kurumların ve devletlerin elit sınıfların ya da sömürgeci güçlerin temsilcileri olarak değerlendirilmesi bu hareketlerin inananlarının kendilerini tehdit edilen ve baskı gören konumuna yerleştirmelerine ve bu yüzden de sistemi değiştirmeyi hedefleyen birer devrimci haline gelmelerine katkıda bulunmaktadır.¹³⁹

---

¹³⁸ Catherine Wessinger, "Introduction: The Interacting Dynamics of Millennial Beliefs, Persecution, and Violence", *Millennialism, Persecution and Violence –Historical Cases* içinde, ed. Catherine Wessinger (Syracuse: Syracuse University Press, 2000), 33; Wessinger, "New Religious Movements and Violence", 181.

¹³⁹ Wessinger, "New Religious Movements and Violence", 181.

Burada son olarak bir hususa daha işaret etmek gerekmektedir: Devrimci hareketler toplumsal egemenliklerini sağlayamadıkları zaman da toplum üzerinde egemen hale geldiklerinde de şiddete başvurabilmektedir. Bu tür hareketler toplumsal egemenlik sağlayamadıklarında, Hıristiyan Kimliği ve El-Kaide örneklerinde olduğu gibi, hem istenilen devrimi gerçekleştirmek hem de yeni üyeleri bu mücadeleye dahil etmek amacıyla üyelerini şiddet ve terör eylemlerine teşvik etmektedir. Öte yandan toplumsal egemenlik sağlamaları da uyguladıkları şiddeti genellikle durdurmamaktadır. Öyle ki, 1940'lı yıllarda Alman Nazileri'nin ve 1970'lerde Kamboçya'daki Kızıl Kmerler'in yaptığı gibi kendi saflarında yer almayan ya da kendilerine zarar verdiğini düşündükleri kişilere yönelik katliam derecesine varan şiddet eylemleri gerçekleşebilmektedir.¹⁴⁰

1.3.2.1.2. Kırılğan Hareketler

Wessinger'e göre On Emrin Restorasyonu, Halkın Tapınağı, Güneş Tapınağı, Aum Shinrikyo ve Cennetin Kapısı kırılğan hareketlerin en temel örneklerini oluşturmaktadır. Düşman olarak algıladıkları dışarıdakilere karşı şiddetin yanı sıra üyelere yönelik şiddetin de en dikkat çekici örneklerine rastlanılan bu tür hareketlerin, genellikle grup içerisinde meydana gelen zayıflıkların, toplum tarafından kendilerine yöneltile baskı ve muhalefetin bir araya gelerek grubun dini hedefini ve temel yapısını tehdit ettiği düşüncesinden hareketle şiddete başvurduğu görülmektedir. Yani bu grupların şiddete başvurmasının temel nedeni tehlike altında olduğunu düşündükleri dini hedeflerini korumaktır. Öyle ki söz konusu hareketler bu hedefi koruyabilmek için kendi şiddet araçlarını geliştirmektedir. Dahası üyelerini de ölme ve öldürmeye gönüllü bireyler haline getirmektedir.¹⁴¹

Kırılğan hareketlerden bazıları daha ziyade içsel dinamiklerin etkisiyle şiddete yönelirken bazıları da dış baskılara bağlı olarak şiddete başvurmaktadır. Nitekim bu tür hareketlerden bazılarında düalist ve binyılcı dünya görüşü, karizmatik otorite ve totaliter yapılanma faktörlerine bağlı olarak ortaya çıkan içsel problemler şiddet eğilimini arttırmaktadır. Buna karşılık bazı hareketler ise bu iç faktörlerin etkisiyle oluşan içsel gerilimin dış toplumdan gelen baskı ile birleşmesi

---

¹⁴⁰ Wessinger, "New Religious Movements and Violence", 181.

¹⁴¹ Wessinger, "Introduction", 25.

sonucunda şiddete yatkın hale gelmektedir.¹⁴² Özetle, grubun özellikle de liderin otoritesinin tehdit altında olduğuna dair bir algının hakim olduğu bu tür hareketler, dışarıdakiler tarafından zulme uğratıldıklarını düşünmektedir. Söz konusu hareketler, buna bağlı olarak kendileri ile kendilerinden olmayanlar arasında iyi-kötü ayrımı yaparak çatışmacı bir dünya görüşünü benimsemektedir.

1.3.2.1.3. Saldırıya Uğramış Hareketler

Bilindiği üzere, YDH'lerin çoğu zaman şiddetin başlatıcısı konumunda yer aldığı düşüncesi genel kabul görmektedir. Öte yandan, bu yaygın kanaatin aksine, şiddet uygulayan değil şiddete maruz kalan YDH'ler de bulunmaktadır. 1992 yılında kurulan fakat Çin hükümeti tarafından rejimi ve sosyal istikrarı tehdit etmekle hatta şeytani bir tarikat olmakla suçlanan, bu nedenle de ülkede faaliyet göstermesi yasaklanan Falun Gong Hareketi ile Mormon ve Branch Davidian hareketleri bunlar arasında yer almaktadır. Kendilerini tehlikeli gören devlet birimlerinin ve vatandaşların saldırısına uğrayan bu hareketler, kendilerine yapılan saldırılara çoğu zaman şiddetle karşılık vermektedir. İşte bu tür hareketleri Wessinger, saldırıya uğramış gruplar olarak nitelendirmektedir. Wessinger, böyle hareketlerin karıştıkları şiddet olaylarını kendilerinin başlatmadığını bilakis çeşitli gerekçelerle kendilerine yöneltilen saldırılara şiddet içeren yöntemlerle karşılık verdiklerini dile getirmektedir.¹⁴³

Bu kategoride yer alan hareketler, toplum tarafından meşru dinler olarak kabul edilememekte, hatta yerleşik düzene yönelik bir tehdit olarak değerlendirilmektedir. Ancak söz konusu hareketler toplumdaki bu algının, yanlış anlaşılmalarından kaynaklandığını ve bu durumun kendilerini halkın ve emniyet birimlerinin tehdidiyle karşı karşıya bıraktığını düşünmektedir.¹⁴⁴ Bu son nokta göz önünde bulundurulduğunda bu tür hareketlerin, başvurmuş oldukları şiddet eylemlerini kendilerini korumak adına gerçekleştirdikleri birer savunma eylemi olarak gördüklerini söylemek mümkündür.

---

¹⁴² Wessinger, "New Religious Movements and Violence", 176.

¹⁴³ Wessinger, "New Religious Movements and Violence", 168.

¹⁴⁴ Wessinger, "Introduction", 16-25.

Wessinger'in yapmış olduğu bu üçlü tasnif incelendiğinde, önemli bir ayrıntı göze çarpmaktadır. Wessinger, şiddet bağlamında YDH'leri tasnif ederken sadece dünyanın sonuna ve yeni bir hayatın başlangıcına yönelik binyılcı-apokaliptik inanç sistemlerine sahip hareketleri dikkate almaktadır. Dolayısıyla binyılcı inançlara sahip olmayan ancak şiddet eylemlerine rastlanan Hare Krishna, Ananda Marga gibi hareketler bu tasnifin kapsamı dışında kalmaktadır. Bu noktada şunu da ifade etmek gerekir ki, binyılcı anlayışa sahip olmayan hareketleri bu gruptandırmaya dahil etmek mümkündür. Zira binyılcı inanca sahip olmama durumu, mevcut düzeni kökten değiştirme arzusuyla şiddete başvuran bir grubu devrimci ya da yaşamış olduğu içsel problemlerden dolayı şiddete yönelen bir hareketi kırılğan olarak nitelendirmeye engel teşkil etmemektedir.

1.3.2.2. Beş Büyük Şiddet Hareketi

Daha önce de ifade ettiğimiz üzere, bir genelleme yaparak bütün YDH'lerin şiddete eğilimli olduğunu, tamamının şiddet üreten bir mekanizma haline dönüştüğünü söylemek mümkün değildir. Kaldı ki, binlerle ifade edilen sayıları dikkate alındığında, adı şiddetle yan yana anılan YDH'lerin çok fazla olmadığı görülmektedir. Fakat bu YDH'lerin bir bütün halinde şiddetten uzak olduğu anlamına da gelmemektedir. Nitekim bir şekilde şiddete bulaşmış ve gerçekleştirmiş oldukları şiddet eylemleriyle büyük yankı uyandırmış hareketler de bulunmaktadır. Bunlar arasında özellikle uzun zaman hafızalardan silinmeyecek nitelikteki şiddet eylemleriyle gündeme gelmiş olan Halkın Tapınağı, Branch Davidian, Güneş Tapınağı, Aum Shinrikyo ve Cennetin Kapısı hareketleri ön plana çıkmaktadır. Öyle ki gerçekleştirmiş oldukları şiddet eylemlerinin büyüklüğünden dolayı bu hareketler, Batılı araştırmacılar tarafından "büyük beş" (big five) olarak nitelendirilmektedir. Ayrıca bugün bile YDH-şiddet ilişkisi denilince ilk olarak bu beş hareket akla gelmektedir. Dolayısıyla şiddet eğilimli hareketlerin temel özelliklerinin neler olduğu, bu tür hareketlerin şiddete yönelmesinde hangi faktörlerin rol oynadığı, hareket üyelerinin şiddet eylemlerine gönüllü olarak katılıp katılmadığı gibi soruların cevaplanmasına katkıda bulunmak için bu beş hareketin ortaya çıkışı ve gelişiminden ana hatlarıyla bahsetmek yararlı olacaktır.

1.3.2.2.1. Halkın Tapınağı (Peoples Temple)

Halkın Tapınağı Hareketi; Pentekostalizm, Hıristiyan Sosyal İncil Hareketi, Sosyalizm ve Komünizm gibi farklı dini ve ideolojik düşüncelerin karışımından oluşan bir inanç sistemine sahip eklektik yapılanma olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu hareket, karizmatik bir vaiz olarak nitelendirilen ve daha çok Jim Jones adıyla bilinen James Warren Jones (1931-1978) tarafından 1954 yılında kurulmuştur. Jim Jones, 1931 yılında Amerika'nın Indiana eyaletinin Randolph County şehrindeki Crete Kasabası'nda dünyaya gelmiştir. Babası James Thurman savaş malulü olduğu için ailenin geçimini annesi Lynetta Putnam üstlenmiştir. Buna bağlı olarak, Jones'un sosyal adalet ve eşitlikle ilgilenmesinde annesinin büyük bir etkisi olmuştur.¹⁴⁵ Fakir bir ailede büyüyen Jones, sağlıklı, zengin, statü ve imtiyaz sahibi kişilere karşı büyük bir öfke duymaya başlamıştır.¹⁴⁶ Bu durum gençlik yıllarında verdiği sokak vaazlarında *Sosyal İncil* öğretilerine yer vermesine ve ırkların kardeşliği üzerine vurgu yapmasına yol açmıştır.¹⁴⁷ Öyle ki yaşamının ilerleyen döneminde ırkların birbirleriyle uyum içerisinde yaşamasına yönelik söylem ve girişimlerinden dolayı, siyah ırka mensup olan kişiler tarafından haftalık olarak çıkartılan *Indianapolis Recorder* isimli gazetede ilan edilen insan ilişkileri onur listesinde Jones'un ismine de yer verilmiştir. Dahası Jones 1961 yılında, *Indianapolis İnsan Hakları Komisyonu*'na yönetici olarak atanmıştır.¹⁴⁸

Anne ve babası 1945 yılında ayrılınca Jones, annesi ile birlikte Richmond'a yerleşmiştir. Orada bir yandan lise eğitimini sürdürürken diğer yandan da bir hastanede hizmetli olarak çalışmıştır. Bu esnada aynı hastanede stajyer bir hemşire olarak çalışan ve kendisi gibi, hem beyaz hem de Metodist olan Marceline Baldwin ile tanışmıştır. 12 Haziran 1949 yılında evlenen Jones ve Baldwin, evlendikten kısa bir süre sonra Indianapolis'e taşınmıştır.¹⁴⁹

---

¹⁴⁵ John R. Hall, *Gone From the Promised Land: Jonestown in American Cultural History* (New Brunswick: Transaction Publishers, 1987), 6.

¹⁴⁶ John Walliss, *Apocalyptic Trajectories: Millenarianism and Violence in the Contemporary World* (Oxford: Peter Lang, 2004), 42.

¹⁴⁷ Köse, *Milenyum Tarikatları*, 54.

¹⁴⁸ David Chidester, *Salvation and Suicide: An Interpretation of Jim Jones, the Peoples Temples and Jonestown* (Bloomington and Indianapolis: Indiana University Press, 1988), 4.

¹⁴⁹ Chidester, *Salvation and Suicide*, 3.

Jones, ırkların eşitliği mücadelesinde kendisinin en büyük destekçisi olan eşi ile birlikte ilerleyen yıllarda komünizmi benimsemiş ve koyu bir komünizm taraftarı olmuştur. Hatta komünizmi anlatabilmek için kiliseleri kullanabileceğini düşünmüş ve bu amacını gerçekleştirebilmek için 1952 yılında İndianapolis'teki bir Metodist Kilisesi'nde öğrenci papaz olarak göreve başlamıştır.¹⁵⁰ Fakat Kilise, onun ırkların kardeşliğine yönelik vaazlarına ve üyeliğe kabul etmedikleri Afrika kökenli Amerikalıları dini törenlere getirmesine karşı çıkınca buradan ayrılmak zorunda kalmıştır. Buradan ayrıldıktan sonra, önce Yedinci Gün Baptistleri'ne, daha sonra da Pentakostaller'e katılmıştır. Pentekostal Kilisesi'ndeki bir ayin sırasında bir kadın, Jones'un peygamber olduğunu ve o akşam görevine başlayacağını ilan etmiş, Jones da bu duruma kayıtsız kalmayarak kendisine inananları etrafında toplamaya başlamıştır.¹⁵¹ 1954 yılında *Birlik Cemaati* (Community Unity) adını verdiği kendi grubunu kurmuştur. Bir yıl sonra ise grubun ismini *Halkın Tapınağı Apostolik Kilisesi* (Peoples Temple Apostolic Church) olarak değiştirmiştir.¹⁵²

Kurduğu kilisede koro faaliyetleri ve gençlik kolları gibi aktiviteler gerçekleştiren Jones, zamanla ruhsal şifa dağıtan bir dini lider olarak ün kazanmıştır. Bununla birlikte sosyal incil öğretisinin adalet ve eşitlik mesajlarını da yaymaya devam etmiştir. Bu doğrultuda kimsesizlere ve yoksullara daha fazla yardım etmeye başlamıştır. Hatta eşi ile birlikte, kendi evlerini farklı ırklardan insanları barındıran ve bu özelliğinden dolayı "gökkuşağı ailesi" olarak isimlendirilen bir bakım evine dönüştürmüştür. Jones ve grubunun gerçekleştirmiş olduğu bu tür faaliyetler, hareketin İndianapolis'te oldukça büyük bir ün kazanmasını sağlamıştır. İrkçı politikalara açıkça karşı çıkarak her ırktan insana kapılarını açan Jones diğer taraftan ırkçı kesimlerin düşmanlığını kazanmış ve kilisesi zaman zaman bu kesimlerin saldırılarına maruz kalmıştır.¹⁵³

---

¹⁵⁰ Chryssides, *Exploring New Religions*, 36.

¹⁵¹ Catherine Wessinger, *How the Millennium Comes Violently: From Jonestown to Heaven's Gate* (New York: Seven Bridges Press, 2000), 32

¹⁵² Jim Jones grubun ismini belirlerken, Pentekostalizm'de Kutsal Ruh'un var olduğu yerin adı olmasından dolayı özellikle "Tapınak" (Temple) kelimesini tercih etmiştir (Chryssides, *Exploring New Religions*, 36).

¹⁵³ John R. Hall, "Peoples Temple", *America's Alternative Religions* içinde, ed. Timothy Miller (Albany, N.Y.: State University of New York Press, 1995), 305; Rebecca Moore, "Peoples Temple: A Typical Cult?", *Introduction to New and Alternative Religions in America* içinde, ed. Eugene V. Gallagher ve W. Michael Aschcraft (London, Wesport: Greenwood Press, 2006), 2: 113-114.

Halkın Tapınağı Hareketi'nin bu dönemde sıradan bir Hıristiyan kilisesi özelliği göstermeye devam ettiği görülmektedir. Öyle ki, 1959 yılında temel Hıristiyan kiliselerinden birisi olan *İsa Mesih'in Müritleri Kilisesi* (The Disciples of Christ Church) ile birleşerek *Halkın Tapınağı Hıristiyan Kilisesi* (Peoples Temple Christian Church) ismini almıştır.¹⁵⁴

Halkın Tapınağı Hareketi'nde Peder Divine'ın lideri olduğu *Barış Misyonu* (Peace Mission) isimli hareketin de belirgin izleri bulunmaktadır. 1950'li yılların sonunda bu hareket ile yakın ilişki içerisine giren Jones, Father Divine'dan oldukça etkilenmiş, kendi grubunu ve kimliğini oluşturmada ondan esinlenmiştir. Bu bağlamda Halkın Tapınağı Hareketi'ne, Barış Misyonu Hareketi'nde olduğu gibi geniş bir aile olma niteliği kazandırmaya çalışmıştır. Yine Father Divine gibi Jones da takipçilerinden kendisine “baba” şeklinde hitap etmelerini istemiştir. Bunun yanı sıra, Father Divine'ın eşine “anne” denilmesinden hareketle Jones da takipçilerini eşi Marceline'ye “anne” şeklinde hitap etmeye teşvik etmiştir.¹⁵⁵

Jones, takipçileri tarafından zamanla yüceltilmeye başlayınca Halkın Tapınağı'nın teolojisinde de ciddi değişiklikler gerçekleşmiştir. Jones artık geleneksel Hıristiyanlığı alenen suçlamaya başlamıştır. Ayrıca İncil'i *Kara Kitap* olarak isimlendirmiş ve kapitalizm, kölelik, ırk ayrımcılığına yer verdiğini dile getirerek onu şiddetli bir şekilde eleştirmiştir. Bununla yetinmeyen Jones, 1970'li yılların başında *Yazılı Yasa Öldürür* (The Letter Killeth) başlıklı bir kitapçık yayınlamış ve bu kitapçıkta Eski ve Yeni Ahit'te tespit ettiği çelişkileri ve şiddet ifadelerini listeleme yoluna gitmiştir.¹⁵⁶

Jones, oluşturduğu bu yeni teolojisinde Hıristiyanlığın geleneksel tanrı anlayışını da reddetmiştir. Bu doğrultuda Hıristiyanlığın “Gök Tanrısı”nın var olmadığını, buna karşılık dünyada mevcut olan hastalık, yoksulluk, adaletsizlik ve ırk ayrımı gibi problemleri çözmeye çalışan gerçek Tanrı'nın kendi şahsında var olduğunu iddia ederek “Tanrı benim” ifadesini kullanmaya başlamıştır.¹⁵⁷ Jones'un

---

¹⁵⁴ John A. Saliba, “The Peoples Temple”, *New Religions-A Guide: New Religious Movements, Sects and Alternative Spiritualities* içinde, ed. Christopher Partridge (USA: Oxford University Press, 2004), 77.

¹⁵⁵ Hall, “Peoples Temple”, 305.

¹⁵⁶ *The Letter Killeth* başlıklı bu kitapçık için bkz. http://jonestown.sdsu.edu/?page_id=14111, erişim 21 Haziran 2015.

¹⁵⁷ Chidester, *Salvation and Suicide*, 52-53; Chryssides, *Exploring New Religions*, 37.

bu ifadeyle, kendisine özel bir statü mü atfettiği yoksa kendisine inananları içlerindeki Tanrı'yı bulmaya mı davet ettiği konusunda bir kesinlik söz konusu değildir. Ancak şu kadarını ifade etmek mümkündür ki, Jones, Tanrı'nın bu dünyadan başka alemlerde aranılarak değil, bu dünyada insan hayatının iyileştirilmesi için çalışılarak bulunacağına mutlak bir şekilde inanmıştır.¹⁵⁸

Öte yandan Jones, söylemlerinde sürekli olarak, yakın zamanda ırk savaşlarının ve soykırımların meydana geleceğini, dünyanın nükleer bir savaşa sona ereceğini dile getirmiştir. Kıyametin yaklaşmakta olduğunu vurgulayan Jones, kıyametin 15 Temmuz 1967 tarihinde gerçekleşeceğine dair bir kehanette dahi bulunmuştur. Ancak söz konusu tarihte beklenen olaylar gerçekleşmemiştir. Bunun üzerine Jones yeni tarihi bildiğini ancak bu bilginin kendisinde gizli kalması gerektiğini iddia etmiştir. 1962 yılında *Esquire* isimli bir dergide nükleer felaketten etkilenmeyecek yerlerden bahseden "Dünyada Sığınılacak Dokuz Yer" (Nine Places in the World to Hide) başlıklı bir makale okumuştur. Jones, makalede ismi geçen dokuz güvenli yer arasından Kuzey Kaliforniya'da bulunan Redwood Valley'i tercih etmiş ve 1965 yılında yarısı siyah yarısı da beyaz ırktan olan yaklaşık 150 inananı ile birlikte Indianapolis'ten ayrılarak buraya yerleşmiştir.¹⁵⁹

Redwood Valley'e taşındıktan kısa bir süre sonra Halkın Tapınağı Hareketi'nin gerilemesine neden olan birtakım olumsuz gelişmeler meydana gelmiştir. Bu bağlamda ilk olarak, 1969 yılında Jones'un Carolyn Layton isimli bir kadınla ilişkisinin olduğu ortaya çıkmıştır. Bu olaydan kısa bir süre sonra Jones daha başka seks skandallarıyla da gündeme gelmiştir. Yine 1973 yılında Los Angeles'teki halka açık bir tuvalette sergilediği uygunsuz birtakım davranışlar nedeniyle tutuklanmıştır. Elbette ki bu, Jones'un skandallarının sonuncusu olmamıştır. Öyle ki hareketin Guyana'ya taşındığı daha sonraki yıllarda da Jones bu tarz davranışlar sergilemeye devam etmiştir. Ancak ilginç olan şudur ki, söz konusu olaylar Jones'un grup üzerindeki otoritesine ciddi derece olumsuz bir etkisi olmamıştır.¹⁶⁰ Bununla birlikte bu yaşananlar bazı üyelerin hareketten ayrılmasına yol açmıştır. Üstelik bu kişiler hareketten ayrılmakla kalmamış, Jones'un

---

¹⁵⁸ Chryssides, *Exploring New Religions*, 37.

¹⁵⁹ Moore, "Peoples Temple: A Typical Cult?", 115; Chryssides, *Exploring New Religions*, 39.

¹⁶⁰ Chryssides, *Exploring New Religions*, 39.

skandallarını da gündeme taşımıştır. Bunun üzerine medyada hareket aleyhine yayınlar yapılmaya başlanmıştır. Medyanın bu olumsuz yayınlarına hareket içerisinde yakınları bulunanların harekete yönelik saldırılarının da eklenmesi üzerine grup Kaliforniya'dan taşınmak zorunda kalmıştır. 1977 yılında Güney Amerika'daki Guyana'ya göç eden hareket üyeleri başkent Georgetown'a 200 km mesafe uzaklıkta bulunan ıssız ve altyapısı olmayan bir alana yerleşerek, orada Jonestown olarak isimlendirdikleri bir yerleşim yeri inşa etmişlerdir.¹⁶¹

Hareketin Jonestown'a taşınması gruba yönelik olumsuz iddiaları sonlandırmamış, bilakis hareketle ilgili olarak, çocuk kaçırma ve çocuk istismarı, Jones'un kadınlarla hatta erkeklerle ilişki kurduğu, gayri meşru çocuklarının olduğu, grubun silah depoladığı gibi çok daha şiddetli iddialar gündeme getirilmiştir. Bunun yanı sıra hareket içerisinde yakınları bulunanlar bir araya gelerek hareketin soruşturulmasına yönelik ciddi girişimlerde bulunmuşlardır. Bu bağlamda, bir yandan Jonestown aleyhindeki medya yayınlarını desteklerken diğer taraftan da Dışişleri Bakanlığı, Sosyal Güvenlik Kurumu gibi federal birimlere hareketle ilgili şikayetlerini iletmışlerdir. Giderek artan kamuoyu baskısı sonucunda ABD Kongre Üyesi Leo Ryan, 17 Kasım 1978'de söz konusu iddiaları yerinde incelemek üzere, harekette yakını bulunan birkaç kişi ve birkaç gazeteci ile birlikte Jonestown'a gitmiştir.¹⁶² Jones ve grup üyeleri başlangıçta bu ziyarete karşı çıkmış, ancak daha sonra Ryan ve beraberindekilerin Jonestown'a girmesine itiraz etmemişlerdir. Ryan, 17 Kasım gecesi Jonestown sakinleriyle görüşmeler yapmıştır. Bu görüşmeler esnasında edindiği bilgi ve izlenimler doğrultusunda, üyelerin Jonestown'daki yaşamlarına dair herhangi bir sorunlarının bulunmadığı sonucuna ulaşmıştır. Bununla birlikte 18 Kasım sabahı bazı üyeler Ryan'a hareketten ayrılmak istediklerini bildirmiştir. Bunun üzerine Ryan, hareketten ayrılmak isteyen 16 kişiyi de yanına alarak Jonestown'dan ayrılmıştır. Ancak Jones'un sadık takipçilerinden biri onları takip etmiş ve Jonestown'a altı kilometre uzaklıkta bulunan Port Kaituma isimli uçak pistinde, iki küçük uçağa binmeye çalışırken üzerlerine ateş açmıştır. Açılan ateş sonucunda Kongre üyesi Leo

---

¹⁶¹ Chryssides, *Exploring New Religions*, 40.

¹⁶² Moore, "Peoples Temple: A Typical Cult?", 120.

Ryan, hareketten ayrılan Patricia Park isimli bir kişi ve isimleri Robert Brown, Don Harris, Greg Robinson olan üç gazeteci ölmüş, 11 kişi de yaralanmıştır.¹⁶³

Bu olay üzerine Jones bütün müritlerini bir araya toplamış ve uzun süren bir tartışmanın ardından onları toplu intihara ikna etmeyi başarmıştır. Üyelerin birçoğu siyanürlü bir karışımdan içmek suretiyle intihar etmiştir. Ebeveynler zehirli içeceği önce bebeklerine ve çocuklarına içirmiştir. Yetişkinlerden bazıları zehiri, iğneyle vücuduna enjekte etmeyi tercih ederken, bazıları fincandan içmiş, bazıları da ağızlarına püskürtmüştür. Bütün bunlar olurken kimsenin kaçmaması için etrafa silahlı görevliler yerleştirilmiştir. Kaldı ki kaçmaya çalışan bazı üyeler bu silahlı görevliler tarafından vurulmuştur. Nihayetinde orada bulunan herkesin hayatına bir şekilde son verilmeye çalışılmıştır.¹⁶⁴ Daha sonra bölgede yapılan incelemeler esnasında ölenlerin arasında hareketin lideri Jim Jones'un cesedi de bulunmuş ve başına aldığı bir kurşun darbesiyle öldüğü tespit edilmiştir. Bundan dolayı Jones'un intihar edip etmediği kesin olarak anlaşılamamıştır. Bununla birlikte yapılan otopsi sonucunda yaralarının intihar belirtisi taşıdığı ifade edilmesi üzerine Jones'un da intihar ettiği görüşü ağırlık kazanmıştır.¹⁶⁵

Jonestown'da ölenlerin yaklaşık 150'sinin 65 yaş ve üzeri, 340'ının 19 yaş ve altında olduğu tespit edilmiştir.¹⁶⁶ Jonestown'da ölenlerin cesetleri Guyana'dan ABD'ye getirilmiş ancak mezarlık yöneticileri çeşitli gerekçeler ileri sürerek defnedilmelerine izin vermemiştir. Uzun süren tartışmaların ardından Oakland'daki Evergreen Mezarlığı yetkilileri yaklaşık 400 cesedi kabul etmiştir. Diğer cesetlerin bir kısmı ise aile mezarlıklarına gömülmüştür.¹⁶⁷

Hareket üyesi yaklaşık 120 kişinin Jonestown'da gerçekleşen bu toplu intihar eyleminden kurtulmayı başardığı ifade edilmektedir. Ancak bu kişiler çevreleri tarafından sürekli olarak suçlamalara maruz bırakılmış, Jonestown'da gerçekleşen ölümlerden sorumlu tutulmuştur. Üstelik başa çıkmaları gereken tek sorun bu olmamıştır. Zira bu kişilerden bazıları yaşamlarının devamında klinik depresyon tedavisi görürken bazıları da alkol ve uyuşturucu ile mücadele etmek

---

¹⁶³ Hall, *Gone From the Promised Land*, 279.

¹⁶⁴ Saliba, "The Peoples Temple", 77-78.

¹⁶⁵ Rebecca Moore, "Jim Jones", *ER*, ed. Lindsay Jones, c. 7 (USA: Thomson Gale, 2005), 4951.

¹⁶⁶ Wessinger, *How the Millennium Comes Violently*, 45.

¹⁶⁷ Chidester, *Salvation and Suicide*, 15-24.

zorunda kalmıştır. Öte yandan yaşanan bütün bu olaylar bazı üyelerin kendilerini toplumdan soyutlamasına ve herkesten uzak bir şekilde yaşamayı tercih etmesine yol açmıştır. Buna karşılık bazı üyeler ise öğretmen, yazar, satış temsilcisi, kütüphane görevlisi, marangoz gibi meslekler edinerek toplum içerisinde yaşamaya devam etmiştir.¹⁶⁸

Jonestown'da yaşanan bu trajik ölümlerin ardından, bu kadar çok sayıda insanın grup halinde intiharı nasıl tercih edebildiği sorusu, en temel tartışma konularından birisi haline gelmiştir. Buna bağlı olarak söz konusu olayı açıklamaya yönelik çeşitli iddialar ortaya atılmıştır. Bunlar arasında en ilgi çekici olanı ise Jim Jones'un insanların hangi ölçüde kontrol edilip yönlendirilebileceğini tespit etmeye çalışan bir CIA ajanı olduğu, dolayısıyla da dini bir lider olarak nitelendirilemeyeceği iddiası olmuştur. Grup üyeleri üzerinde beyin yıkama tekniklerinin uygulandığı ve grubun Jones'u Mesih olarak gören sapkın ve fanatik bir dini cemaat olduğu şeklindeki iddialar ise toplum nezdinde yaygın kabul görmüştür.¹⁶⁹

1.3.2.2.2. Branch Davidian

Branch Davidian Hareketi, Davidian Yedinci Gün Adventistleri'nden ayrılarak ortaya çıkmış bir gruptur. Yedinci Gün Adventistleri'nin kökeni ise 1782-1849 yılları arasında yaşamış olan William Miller'a dayanmaktadır. Bilindiği üzere Miller, İsa'nın ikinci gelişinin 21 Mart 1843 ile 21 Mart 1844 tarihleri arasında gerçekleşeceğini iddia etmiştir. Ancak Miller'ın öngördüğü bu tarih aralığında İsa'nın dönüşü gerçekleşmemiştir. Bunun üzerine Miller, yeni bir tarih belirlemiş ve İsa'nın 22 Ekim 1844'te geleceğini ilan etmiştir. Fakat bu tarihte de beklenen dönüş gerçekleşmemiştir. Bu durum Miller'a inananlarda büyük bir hayal kırıklığı yaşatmıştır. Nitekim yaşanan bu hayal kırıklığı bölünmelere ve yeni grupların ortaya çıkmasına yol açmıştır. Bu gruplardan birisi, Miller'ın İsa'nın dönüşüne ilişkin kehanetinin doğru olduğuna ve İsa'nın çok yakın biz zamanda geleceğine inanmaya devam edenlerin, Joseph Bates, James White ve Ellen G. Harmon'un

---

¹⁶⁸ Rebecca Moore, "Jonestown and the Study of NRMs: How Survivors and Artists are Reshaping the Narrative of Jonestown", *The Bloomsbury Companion to New Religious Movements* içinde, ed. George D. Chryssides ve Benjamin E. Zeller (London: Bloomsbury, 2014), 78.

¹⁶⁹ Chryssides, *Exploring New Religions*, 34.

önderliğinde bir araya gelerek oluşturduğu Yedinci Gün Adventistleri olmuştur. Kaldı ki, Branch Davidian Hareketi'nin ortaya çıkmasında temel aktör olarak kabul edilen Victor Houteff da belli bir süre bu grup içerisinde yer almıştır. 1934 yılına kadar Yedinci Gün Adventistleri Kilisesi'ne mensup olan Houteff, bu tarihte kilise tarafından aforoz edilmiş, bunun üzerine 1935 yılında kendi grubunu kurmuştur. Bu grup 1942 yılında, "Davidian Yedinci Gün Adventistleri" olarak isimlendirilmiştir.¹⁷⁰

Liderliği boyunca Houteff'in vaz ettiği en temel esas dünyanın son zamanlarında Kral Davud gibi bir kurtarıcının ortaya çıkacağı ve İsrail'de fiziksel olarak Tanrı'nın krallığını kuracağı inancı olmuştur. Ona göre, hem dini hem dünyevi kral olma görevi üstelenen bir peygamber vasfına sahip olacak olan bu yeni Davud'un ortaya çıkmasıyla birlikte Yedinci Gün Adventistleri kötülüklerden arınacak ve bu modern Davud'un liderliğinde kendilerine vadedilmiş olan krallığa kavuşacaktır. Bu noktada Houteff'in bu son zamanın Kral Davud'u düşüncesinin daha sonra Branch Davidian Hareketi teolojisinin de önemli bir özelliği haline geldiğini hatırlatmak gerekir.¹⁷¹

Victor Houteff'in 1955 yılında ölmesi üzerine grubun liderliğini eşi Florence Houteff üstlenmiştir. Florence Houteff, liderliği devraldıktan kısa bir süre sonra İsa'nın ikinci gelişinin 22 Nisan 1959 tarihinde gerçekleşeceğini iddia etmiştir. Ayrıca İsa'nın bu gelişinde İsrail ve Filistin topraklarından Araplar ile Yahudileri çıkararak oralara Davidianları yerleştireceğini ileri sürmüştür. Ancak bu kehaneti gerçekleşmeyince 1962 yılında öğretisinin hatalar içerdiğini açıklayarak hareketini feshetmiştir. Bu fesih kararının ardından üyeler farklı gruplar oluşturmuştur. Bu gruplardan biri, Benjamin Roden öncülüğünde kurulan Branch Davidian Hareketi olmuştur.¹⁷²

Benjamin Roden, birçok üyenin desteğini alarak Waco'daki Mount Carmel adı verilen 77 dönümlük alanda Branch Davidian grubunu meydana getirmiştir.

---

¹⁷⁰ David V. Barrett, "Branch Davidians", *Encyclopedia of New Religious Movements* içinde, ed. Peter B. Clarke (London: Routledge, 2006), 78.

¹⁷¹ Chryssides, *Exploring New Religions*, 48-49.

¹⁷² William S. Bainbridge, *The Sociology of Religious Movements* (New York: Routledge, 1997), 112; James R. Lewis, "The Branch Davidians", *New Religions: New Religious Movements, Sects and Alternative Spiritualities* içinde, ed. Christopher Partridge (Oxford: Oxford University Press, 2004), 79.

Liderliği süresince takipçilerine “ölü bir asa gibi olmaktan kurtularak yaşayan bir dala dönüşmeyi” anlatan Benjamin Roden 1978 yılında ölünce, grubun liderliğini eşi Lois Roden üstlenmiştir. 1977 yılından beri vizyonlar gördüğünü söyleyen Lois Roden’in en dikkat çekici söylemi, Tanrı’nın hem erkek hem de dişi doğasının olduğu ve İsa’nın yeryüzüne tekrar geldiğinde dişi kimliğinde olacağı şeklindeki iddiası olmuştur. Ancak onun bu söylemi grup içerisinde ayrılıkların meydana gelmesine yol açmıştır. Zira Roden’in bu görüşlerini onaylamayan bazı üyeler grubu terk etmiştir. Öte yandan Lois Roden’in oğlu George Roden ise kendisinin lider olması gerektiğini ileri sürerek hem grup üyelerinden kendisine itaat etmelerini talep etmiş hem de liderliğin kendisine verilmesi için mahkemeye müracaat etmiştir. Böylece anne ile oğul arasında sert bir liderlik mücadelesi başlamıştır.¹⁷³

Gruba 1983 yılında katılan ve daha sonra hareketin liderliğini üstlenecek olan David Koresh (1959-1993),¹⁷⁴ oğlu ile giriştiği bu liderlik mücadelesinde Lois Roden’in safında yer almıştır. Böylece Lois Roden bu mücadelede kendisine iyi bir dost ve müttefik kazanmıştır. Bu durum, Gorge Roden’in David Koresh ile de bir güç mücadelesi içerisine girmesine neden olmuştur. Lois Roden ise oğlu ile en yakın müttefiki arasında meydana gelen bu güç mücadelesini, Koresh’in kendisinin yerine geçecek kişi olduğunu söyleyerek ve hareket üyelerini onun vaazlarını dinlemeye teşvik ederek sonlandırmaya çalışmıştır.¹⁷⁵ Fakat Lois Roden 1986 yılında ölünce George Roden, Koresh’i silah zoruyla Mount Carmel’den çıkarmıştır. Böylece Mount Carmel’den ayrılmak zorunda kalan Koresh, sonrasında George Roden’i deccal ilan etmiştir.¹⁷⁶

Mount Carmel’den ayrıldıktan sonra Kudüs, Avustralya ve İngiltere’ye giderek yeni takipçiler edinen Koresh, yaklaşık dört yıl sonra Waco’ya geri

---

¹⁷³ Lewis, “The Branch Davidians”, 79.

¹⁷⁴ Branch Davidian Hareketi’nin esas kurucusu ve lideri kabul edilen David Koresh’in asıl ismi Vernon Wayne Howell idi. Vernon Howell, George Roden’i saf dışı bırakıp Mount Carmel yönetimini ele geçirincede kendisi için yeni bir dönemin başladığını ve bu yeni dönemde isminin de farklı olması gerektiğini düşünmeye başlamıştır. Bu düşünce doğrultusunda 1990 yılında adını David Koresh olarak değiştirmiş ve kendisini Mesih ilan etmiştir. David ismini Kral David’den (Davud Peygamber), Koresh ismini ise İbranileri Babil’deki esaretten kurtaran Fas Kralı Cyrus’tan almıştır. Bkz. Barrett, “Branch Davidians”, 79.

¹⁷⁵ Lewis, “The Branch Davidians”, 79.

¹⁷⁶ Lewis, “The Branch Davidians”, 80; Chryssides, *Exploring New Religions*, 51.

dönmüştür. Geri döner dönmez yaptığı ilk iş ise George Roden'i polise şikayet etmek olmuştur. Bu şikayet üzerine polis, Mount Carmel'e bir baskın düzenlemiş ve bu esnada kendileriyle silahlı çatışmaya giren George Roden'i tutuklamıştır. George Roden'in tutuklanmasının ardından Koresh, Mount Carmel'e yerleşerek hareketin yönetimini ele geçirmiştir.¹⁷⁷

Çok iyi Kitab-ı Mukaddes bilgisine sahip olan Koresh, özellikle Vahiy Kitabı'nın beşinci ve altıncı bölümlerinde bahsedilen yedi mühür ile ilgili gizemli apokaliptik anlatımlardan etkilenmiştir. Kaldı ki daha sonra söz konusu yedi mührü anladığını ve yedinci mührü açacak güce sahip olduğunu söyleyerek beklenen Mesih'in kendisi olduğunu iddia etmeye başlamıştır.¹⁷⁸ Bir süre sonra ise bu iddiasına bağlı olarak, gruptaki bütün kadınlar üzerinde hak sahibi olduğunu, istediği kadınla birlikte olabileceğini, kadınların kendisinden daha iyi bir erkeğe sahip olamayacaklarını ve kendisinden olacak çocukların kutsal olacağını ilan etmiştir.¹⁷⁹ Öyle ki iddialara göre Koresh, eşinin 12 yaşındaki kız kardeşi ile hareket üyelerinin eşlerinin de aralarında yer aldığı 15'ten fazla kadınla ilişki kurmuştur. Koresh'in küçük yaşta kız çocuklarıyla birlikte olması, 1992 yılında hareket ile ilgili çocuk istismarı iddialarını gündeme getirmiş ve hareket hakkında soruşturma başlatılmıştır. Ancak yeterli delil bulunamadığı için soruşturma bir müddet sonra erdirilmiştir.¹⁸⁰

Koresh, 1991 yılından itibaren apokaliptik söylemlere ağırlık vermeye başlamıştır. Bu söylem doğrultusunda, dünyanın sonunu getirecek olayların daha önceki öğretilerde anlatılanların aksine İsrail'de değil Amerika'da kendi grubuna yapılacak bir saldırıyla başlayacağını iddia etmiştir.¹⁸¹ Vaazlarında da sık sık artık dünyanın sonunun yaklaştığı ve ebedi kurtuluşa ulaşmak için hazır olmak gerektiği

---

¹⁷⁷ Barrett, "Branch Davidians", 79.

¹⁷⁸ Barrett, "Branch Davidians", 79.

¹⁷⁹ Koresh'in Yeni Işık (New Light) adını verdiği bu doktrine göre, Koresh'ten olacak çocuklar yeni bir nesil oluşturacak ve dünyayı yöneteceklerdi. Wallis, *Apocalyptic Trajectories*, 93. Bu nedenle gruptaki kadınlar sadece Koresh'ten çocuk sahibi olabiliyorlardı. Dolayısıyla, diğer erkeklerle birlikte olmaları yasaklanmıştı. Buna bağlı olarak evli olanlar da dahil kadınlar ve erkekler ayrı ayrı mekanlarda yaşıyorlardı. Bkz. Lewis, "The Branch Davidians", 80; Chryssides, *Exploring New Religions*, 54.

¹⁸⁰ Barrett, "Branch Davidians", 79.

¹⁸¹ Kimball, *When Religion Becomes Evil*, 102; David G. Bromley, "Dramatic Denouements", *Cults, Religion and Violence* içinde, ed. David G. Bromley ve J. Gordon Melton (Cambridge: Cambridge University Press, 2004), 31.

üzerinde durmuştur. Nitekim hareket üyeleri de bu düşünce doğrultusunda yiyecek, silah ve mermi depolamaya başlamıştır.¹⁸²

1992 yılının sonlarında Amerika Alkol, Tütün, Ateşli Silahlar ve Patlayıcılar Bürosu (Bureau of Alcohol, Tobacco and Firearms/ ATF), Mount Carmel yerleşkesinde silah depolandığına dair bir ihbar almıştır. ATF Bürosu bu ihbar üzerine bir inceleme başlatmış ancak soruşturmayı derinleştirmek için yeterli delil elde edememiştir. Bununla birlikte daha fazla bilgi edinebilmek için hareketin eski üyeleri ve onların akrabaları ile irtibat kurmaya çalışmıştır. Bu bilgi toplama süreci devam ederken, 1993 yılı Ocak ayında harekete yönelik çocuk tacizi iddiaları resmi raporlara girmiştir. Bunun üzerine ATF yetkilileri taciz ve silah depolama iddialarını araştırmak üzere 28 Şubat 1993'te Mount Carmel'e silahlı bir baskın düzenlemiştir. Baskın esnasında ATF yetkilileri ile grup üyeleri arasında çıkan silahlı çatışmada ATF yetkililerinden 4 kişi ölmüş, 20 kişi yaralanmıştır. Branch Davidian üyelerinden ise 5 kişi ölmüş, Koresh de dahil 4 kişi yaralanmıştır. Aynı gün öğleden sonra iş için Mount Carmel dışında olan Michael Schroeder, Norman Allison ve Woodrow Kendrick isimli hareket üyeleri Mount Carmel'e girmeye çalışmıştır. Bu esnada Michael Schroeder ATF yetkilileri tarafından vurularak öldürülmüş, Norman Allison tutuklanmış, Woodrow Kendrick ise kaçmayı başarmıştır. Bu olayın ardından Mount Carmel, ATF ve FBI yetkilileri tarafından kuşatılmıştır.¹⁸³

51 gün süren kuşatma esnasında teslim olmaları için Koresh ve takipçilerine defalarca çağrıda bulunulmuştur. Ancak bu çağrılara rağmen onlar teslim olmayınca 19 Nisan 1993 tarihinde kuşatma şartları ağırlaştırılmıştır. Tanklar ve ağır silahlarla duvarlarda delikler açılmış, yerleşim yerlerine göz yaşartıcı gaz olarak bilinen CS gazı sıkılmıştır. Bu esnada çıkan bir yangınla birlikte Mount Carmel'de büyük patlamalar meydana gelmiştir.¹⁸⁴ Bu patlamadan sadece dokuz

---

¹⁸² Alan Aldridge, *Religion in the Contemporary World: A Sociological Introduction* (Cambridge: Polity Press, 2000), 176.

¹⁸³ Wessinger, *How the Millennium Comes Violently*, 57; Barrett, "Branch Davidians", 79.

¹⁸⁴ Kenneth Newport, Mount Carmel'deki yangının nasıl başladığına dair dört muhtemel açıklamanın yapılabileceğini ileri sürmektedir: 1) Branch Davidianlar yangını kasıtlı olarak çıkarmıştır, 2) Hükümet görevlileri yangını kasıtlı olarak çıkarmıştır, 3) Branch Davidianlar yangını kazayla çıkarmıştır, 4) hükümet görevlileri yangını kazayla çıkarmıştır. Bkz. Kenneth G. C. Newport, *The Branch Davidians of Waco: The History and Beliefs of an Apocalyptic Sect* (Oxford: Oxford University Press, 2006), 279.

kişinin kurtulabildiği, Koresh de dahil olmak üzere, 23'ü çocuk 80'den fazla grup üyesinin öldüğü ifade edilmektedir.¹⁸⁵

1.3.2.2.3. Güneş Tapınağı Tarikatı (The Order of Solar Temple)

Güneş Tapınağı Tarikatı, Fransız Joseph Di Mambro (1924-1994) ve Luc Jouret (1947-1994) tarafından 1984 yılında kurulmuştur. Küçük yaşlardan itibaren ezoterik öğretilere ilgi duyan Di Mambro, bu öğretilere olan ilgisinin etkisiyle 1956 yılında *Rosicrucian Order AMORC* (Ancient and Mystic Order of the Rosy Cross) isimli tarikata katılmış ve 1969 yılına kadar tarikata bağlılığını sürdürmüştür. 1969 yılında tarikatla ilişkisini kesmiş olmasına rağmen hayatının sonraki döneminde de bu tarikatın Di Mambro üzerindeki etkisi devam etmiştir.¹⁸⁶

Di Mambro, 1970'li yılların başında dolandırıcılık suçlamalarıyla karşı karşıya kalmış, bunun üzerine Güney Fransa'dan ayrılarak doğuda, İsviçre sınırı yakınlarında bir yere yerleşmiştir. Burada 1973 yılında *Yeni Çağa Hazırlanma Merkezi*'ni (Center for Preparing the New Age) kurmuş ve bu merkez aracılığıyla 1976 yılında kendisini "manevi üstad" ilan etmiştir. Kısa bir süre sonra İsviçre'nin Cenevre kenti yakınlarında bir ev satın almış, takipçileriyle burada yaşamaya ve ezoterik ayinler yapmaya başlamıştır. 1978 yılında yine Cenevre'de *Altın Yol Vakfı*

---

¹⁸⁵ Wessinger, *How the Millennium Comes Violently*, 58.

¹⁸⁶ Güneş Tapınağı Tarikatı'nın öğretilerinin şekillenmesinde Rosicrucian Order Tarikatı ile bu tarikatın kökenlerinin dayandığı Tapınak Şövalyeleri'nin oldukça önemli bir etkisi bulunmaktadır. Bu bağlamda Di Mambro'nun, Tapınak Şövalyeleri'ni Fransa'da yeniden canlandıran isim olarak nitelendirilen Fransız ezoterist Jacques Breyer'dan (1922-1996) büyük ölçüde etkilendiğini de ifade etmek gerekir. Bilindiği üzere Tapınak Şövalyeleri, Haçlı Seferleri esnasında Avrupa'dan Kudüs'e giden Hristiyan hacıların yol güvenliğini sağlamak amacıyla 1118 yılında Hugues De Paynes ve Godfred Saint-Omer tarafından Fransa'da askeri bir manastır tarikatı olarak kurulmuştur. Tapınak Şövalyeleri, Kudüs Kralı, manastır rahipleri ve Papa tarafından desteklenmiştir. Kendilerini "İsa'nın yoksul şövalyeleri" olarak isimlendiren Tapınak Şövalyeleri zamanla büyük bir servet ve siyasi bir güç elde etmiştir. Bu durum 1307 yılında Papa V. Clement ve Kral IV. Philip tarafından baskı alınmalarına neden olmuştur. 1312 yılında ise tamamen feshedilmişlerdir. 19. yüzyılda bu tarikatı yeniden canlandırdıklarını, üstad-çırak ilişkisinin yüzyıllardır gizli bir şekilde devam ettiğini ileri süren bazı gruplar ortaya çıkmıştır. Brayer ve takipçilerinin de aralarında bulunduğu bu gruplar, 1314 yılında ölen ve son üstad olarak bilinen Jack de Molay'dan bu yana üstad silsilesini bildiklerini iddia etmiştir (Jean-François Mayer, "The Order of the Solar Temple", *New Religions: New Religious Movements, Sects and Alternative Spiritualities* içinde, ed. Christopher Partridge ve J. Gordon Melton (Oxford: Oxford University Press, 2004), 347-348; Chryssides, *Exploring New Religions*, 63; Köse, *Milenyum Tarikatları*, 69).

(Golden Way Foundation) isimli bir teşkilat kurmuştur. Bu yapılanma sonraki birkaç yıl boyunca grubun merkezi olmuştur.¹⁸⁷

Bu dönemde grubun daha etkili olabilmesi ve yayılabilmesi için karizmatik bir isme ihtiyaç duyulduğunu düşünen Di Mambro, 1980'lerin başında homeopati uzmanı olan Belçikalı Luc Jouret ile tanışmıştır. Güçlü bir hitabet yeteneğinin yanı sıra karizmatik bir yapıya da sahip olan Jouret, 1982 yılında Di Mambro'nun grubuna katılmış ve böylece Di Mambro, aradığı karizmatik isme kavuşmuştur. Güçlerini birleştiren bu iki isim, 1984 yılında Güneş Tapınağı Tarikatı'nı kurmuştur. Bu oluşumun faaliyetlerinde, Di Mambro sahne arkasında rol alırken Jouret sahnede yer almıştır.¹⁸⁸

Öğretilerinde apokaliptik bir söyleme ağırlık veren Di Mambro ve Jouret, 1994 yılında gerçekleşecek olan nükleer bir savaşla dünyanın sonunun geleceğini iddia etmiştir. Öyle ki bu iddia üzerine grup üyelerinden bazıları, bütün mal varlıklarını satarak nükleer felaketten zarar görmeyeceklerine inandıkları Kanada'ya taşınmıştır. Öte yandan Güneş Tapınağı üyeleri, özel bir misyonu tamamlamak üzere bu gezegene gönderildikleri inancını benimsemiştir. Bu doğrultuda dünyada geçici olduklarını ve çok yakında bedensel varlıklarından ayrılarak "source" adını verdikleri "yüce kaynak"a kavuşacaklarını dile getirmişlerdir. Dahası bedensel varlıklarından ayrılır ayrılmaz "solar" (güneş) adını verdikleri görünmez, parlak bir şekle kavuşacaklarını, "transit" (geçiş) adını verdikleri bu kavuşmanın ise ancak yanarak gerçekleşeceğini iddia etmişlerdir.¹⁸⁹ Hareket üyeleri ayrıca bedensel varlıklarından ayrılmak suretiyle tüm dünyayı etkileyecek olan nükleer felaketten kurtulacaklarını da ileri sürmüşlerdir.¹⁹⁰

---

¹⁸⁷ Peter B. Clarke, "Order of the Solar Temple", *Encyclopedia of New Religious Movements* içinde (London and New York: Routledge, 2006), 472; Wessinger, *How the Millennium Comes Violently*, 220.

¹⁸⁸ Clarke, "Order of the Solar Temple", 472.

¹⁸⁹ Aldridge, *Religion in the Contemporary World*, 177. Güneş Tapınağı ölümü ruhun fiziksel bedenden ayrıldığı, fiziksel bedenin ölmesiyle ruhun sonsuzluğa kavuştuğu ve sınırlılıklarından kurtulduğu bir geçiş olarak nitelendirmiştir. 1994 yılında gerçekleştirilen ilk intihar eyleminden önce hareket üyeleri tarafından çeşitli gazeteci, araştırmacı ve hükümet yetkililerine gönderilen intihar mektuplarında da buna dikkat çekilmiştir. Bu mektuplarda toplu halde ölmenin gerekçesi, Sirius yıldızına geçiş ya da üyelerin Sirius yıldızında sahip olacakları olağanüstü solar isimli bedenlerine kavuşmalarına izin vermek şeklinde açıklanmıştır (Palmer, "Purity and Danger in Solar Temple", 39).

¹⁹⁰ Walliss, *Apocalyptic Trajectories*, 135.

1990 yılına gelindiğinde liderlerin sahtekarlık yaptığına dair iddialar gündeme gelmeye ve buna bağlı olarak da üyeler arasında hoşnutsuzluklar baş göstermeye başlamıştır. Öyle ki gizli ayinler esnasında gerçekleştiği söylenen mucizevi olayların ve geldiği iddia edilen ruhların aslında sahte düzenlemeler olduğu, geceleri gerçekleştirilen ayinlerde Tapınak Şövalyeleri'nin Üstad-ı Azamlarının kozmik misyonu gerçekleştirmek için Di Mambro'nun etrafında toplandıkları iddiasının yalan olduğu gibi gerekçelerle Di Mambro'nun kendi çocuğu Emanuelle de dahil yaklaşık 15 kişi hareketten ayrılmıştır.¹⁹¹

Gruptan ayrılanlardan bazıları hareket aleyhinde açıklamalarda bulunmuştur. Bu tür açıklamalar 1993 yılında Jouret'in de aralarında bulunduğu birkaç üyenin yasa dışı yollarla silah edinme ve depolama iddiaları ile ilgili olarak sorgulanmasına neden olmuştur. Bu sorgulama sonunda Jouret ile birlikte Pierre Vinet ve Herman Delorme isimli iki üye tutuklanmıştır. Bu olay üzerine zorlu bir döneme giren Güneş Tapınağı Hareketi, eski üyelerinden Antonia Dutoit, eşi Nicki ve üç aylık oğulları Christopher Emanuel'in 30 Eylül 1994'te Quebec'teki evlerinde ölü bulunmasının ardından, artık cinayet eylemleriyle de anılmaya başlamıştır.¹⁹²

Bu olaydan dört gün sonra, 4 Ekim 1994'te Kanada'da, Di Mambro'nun evinde biri bebek olmak üzere 5 yanmış ceset bulunmuştur. Ancak yapılan incelemelerde bu kişilerin yangın başlamadan önce bıçaklanarak öldürüldüğü, ardından da evin ateşe verilerek yakıldığı tespit edilmiştir. 5 Ekim gecesi ise Güneş Tapınağı'nın İsviçre'deki merkezinde bir yangın meydana gelmiştir. Yangından sonra bölgede yapılan incelemelerde bir kısmı silahla başlarından vurulmuş, bir kısmı ise başlarına plastik poşetler geçirilerek boğulmuş 23 ceset bulunmuştur. Olay yerinde yapılan incelemelerde bu kişilerin ölmeden önce uyuşturucu aldıklarına dair belirtilere de rastlanmıştır. Bu olaydan birkaç saat sonra yine İsviçre'de harekete ait bir başka mekanda aynı şekilde bir yangın meydana gelmiş ve bu yangının ardından mekanda 25 ceset bulunmuştur. Ölen bu 25 kişiden 10'unun başlarından vurularak öldürüldüğü belirlenmiştir. Görünen o ki, üyelerden bazıları intihar etmemiş, bilakis öldürülmüş; yangınlar da kundaklama yöntemiyle

¹⁹¹ Clarke, "Order of the Solar Temple", 472; Köse, *Milenyum Tarikatları*, 72.

¹⁹² Chryssides, *Exploring New Religions*, 65.

başlatılmıştır. Bu üç olayda, aralarında grubun liderleri Di Mambro ve Jouret'in de yer aldığı toplam 53 kişi ölmüştür. Ölen bu 53 üye, İsviçreli hakim Andre Piller tarafından “uyanmışlar” (awakened), “ölümsüzler” (immortals) ve “ihamet edenler” (traitors) olmak üzere üç grupta sınıflandırılmıştır. Buna göre, liderlerin yakın çevresinde bulunan 15 kişiden oluşan uyanmışlar, zehir içerek intihar etmiştir. 30 kişiden meydana gelen ölümsüzler, bir ritüel esnasında ilaçla uyuşturulduktan sonra ya vurularak ya da boğularak öldürülmüştür. 8 kişiden oluşan ihamet edenler ise infaz edilmiştir.¹⁹³ Burada son olarak İtalyan sosyolog Massimo Introvigne'nin hareket üyesi bu 53 kişinin ölümü ile ilgili ilginç bir bağlantı kurduğunu da ifade etmek gerekir. Zira Introvigne, son anda kaçarak hayatta kalan Thierry Huguenin isimli hareket üyesinin “Jouret ve Di Mambro 1310 yılında yakılarak öldürülen 54 Tapınak Şövalyesinin ruhuyla bağlantı kurabilmek için aslında 54 kişinin ölmesini planlamışlardı” şeklindeki ifadesini aktararak farklı yüzyıllarda gerçekleşen bu iki ölümü birbiriyle ilişkilendirmiştir.¹⁹⁴

Öte yandan Güneş Tapınağı ile ilişkili cinayet ve intihar eylemleri bunlarla sınırlı kalmamıştır. 16 Aralık 1995 tarihinde Fransa Alplerinde yer alan Grenoble şehrinde 16 kişi, 20 Mart 1997 tarihinde Kanada'nın Quebec şehrinde 5 kişi aynı şekilde ölü bulunmuştur. Böylece Güneş Tapınağı'nın gerçekleştirmiş olduğu şiddet eylemleri, 30 Eylül 1994 ile 20 Mart 1997 tarihleri arasında Kanada, İsviçre ve Fransa'da toplam 77 kişinin ölmesiyle sonuçlanmıştır.¹⁹⁵

1.3.2.2.4. Cennetin Kapısı (Heaven's Gate)

Cennetin Kapısı Hareketi, Bonnie Lu Nettles (1927-1985) ve Marshall Herf Applewhite (1931-1997) tarafından kurulmuştur. Kendilerini “Guinea ve Pig”, “Bo ve Peep”, “Do ve Ti”, “the two” (ikili) gibi isimlerle tanıtan Nettles ve Applewhite ilk kez 1972 yılında, Nettles'in hemşire olarak çalıştığı bir hastanede tanışmıştır. Kısa sürede yakın arkadaşlık kuran ikili, Tanrı'nın bir amaç uğruna kendilerini bir araya getirdiğine inanmaya başlamıştır. Nitekim bu inanç doğrultusunda onlar 1973

¹⁹³ Susan J. Palmer, “Purity and Danger in the Solar Temple”, *The Order of the Solar Temple: The Temple of Death* içinde, ed. James R. Lewis (London: Ashgate, 2006), 40.

¹⁹⁴ Massimo Introvigne, “Ordeal by Fire: The Tragedy of Solar Temple”, *The order of the Solar Temple: The Temple of Death* içinde, ed. James R. Lewis (İngiltere: Ashgate, 2006), 36.

¹⁹⁵ Henrik Bogdan, “Explaining the Murder Suicides of Order of the Solar Temple: A Survey of Hypotheses”, *Violence and New Religious Movements* içinde, ed. James R. Lewis (Oxford: Oxford University Press, 2011), 134.

yılında mistik bir tecrübe yaşadıklarını ve Vahiy Kitabı'nda bahsedilen "iki tanık"ın kendileri olduğunu iddia etmişlerdir.¹⁹⁶ Görevlerinin İncil'in eski dilini modern anlayışa uyarlamak olduğunu düşünen ikili, tıpkı İncil'de geçen iki tanık gibi öldürüleceklerini ve göğe yükseltileceklerini ileri sürmüştür. Bununla birlikte iki tanıktan farklı olarak, Vahiy Kitabı'nda bildirildiği gibi dipsiz kuyudan çıkan bir canavar tarafından değil, gizli düşmanları tarafından öldürüleceklerini ve bir bulut içerisinde değil, uzay gemisi içerisinde göğe yükseleceklerini dile getirmişlerdir.¹⁹⁷

Liderlerden Marshall Appewhite, 1931 yılında Presbiteryen bir papazın oğlu olarak Texas'ta dünyaya gelmiştir. Yüksek öğrenimini Austin Koleji'nde tamamlamış, ardından kısa bir süre Richmond'daki Union Teoloji Semineri (Union Theological Seminary)'nde ilahiyat dersleri almıştır. Ancak daha sonra müzik kariyeri yapmayı tercih etmiş ve Gastonia'da bir Presbiteryen kilisesinde müzik direktörü olarak çalışmaya başlamıştır. 1966 yılında Houston'daki St. Tomas Üniversitesi Sanat Bölümü'nde müzik profesörü olmuştur. 1968 yılında ise bir erkek öğrenci ile yaşadığı skandal ilişki nedeniyle üniversiteden atılmıştır. Bu olaydan yaklaşık iki yıl sonra eşi ve çocukları tarafından da terk edilmiştir. Bütün bu olaylara bağlı olarak hem fiziksel hem de ruhsal rahatsızlıklar yaşayan Appewhite, Houston'daki bir hastanede tedavi görmeye başlamış ve burada evli ve dört çocuk sahibi Bonnie Nettles ile tanışmıştır.¹⁹⁸

1927 yılında Texas'ta doğan Bonnie Nettles, Baptist bir ailede yetişmiştir. Astroloji, spiritualizm ve teosofiye ilgisi bulunan Nettles, bu ilgisi doğrultusunda 1966 yılında Houston'daki Teosofi Derneği'ne üye olmuştur. Ayrıca Nettles daha sonra Appewhite'ı da bu dernek vasıtasıyla astroloji ve metafizik konularla tanıştırmıştır.¹⁹⁹ Nitekim bu dernek, Nettles ve Appewhite'in kendi öğretilerinin şekillenmesinde oldukça etkili olmuştur. Zira bilindiği üzere, Appewhite ve Nettles tanıştıktan kısa bir zaman sonra bir süreliğine Houston'da din, sanat ve müzik sınıfları oluşturdukları bir *Hiristiyan Sanat Merkezi* (Christian Art Center)

---

¹⁹⁶ Aldridge, *Religion in the Contemporary World*, 178; Rosamond C. Rodman, "Heaven's Gate", *Introduction to New and Alternative Religions in America* içinde, ed. Eugene V. Gallagher ve W. Michael Ashcraft (London, Westport: Greenwood Press, 2006), 5: 198.

¹⁹⁷ Rodman, "Heaven's Gate", 199.

¹⁹⁸ Rodman, "Heaven's Gate", 198.

¹⁹⁹ Köse, *Milenyum Tarikatları*, 76.

kurmuş, daha sonra ise metafizik konularla ilgili araştırma yapmak amacıyla *Bilgi Mekanı* (Know Place) isimli bir merkez açmıştır. Bu süre zarfında Applewhite, Teosofi Derneği'nin kurucusu olan Helena P. Blavatsky'nin, 1988 yılında iki cilt halinde yayınladığı *Gizli Öğreti* (The Secret Doctrine) isimli kitabı üzerinde çalışmaya başlamıştır. Applewhite ve Nettles yapmış oldukları bu araştırma ve okumalar doğrultusunda, Hıristiyan ve Teosofi inancı doktrinlerini UFO'lara, dünya dışı varlıklara ve uzaylılara inanç ile birleştirerek kendi öğretilerini oluşturmuştur. Bu öğretiye göre Applewhite, Nettles ve takipçileri bir uzay aracı vasıtasıyla insanüstü varlık alanına,²⁰⁰ yani Göklerin Krallığı'na yükselecek ve bu yükseliş esnasında tıpkı tırtılın kelebek olması gibi bedensel bir dönüşüm gerçekleşecektir.²⁰¹

1973 yılında Houston'dan ayrılan Applewhite ve Nettles, birkaç aylık bir seyahatin ardından Güney Oregon'daki bir kamp alanına yerleşmiştir. Vahiy Kitabı'nda "iki tanık"tan bahseden pasajın eskiden söylenmiş olmasına rağmen açıkça kendilerine işaret ettiğine, kendilerinin "iki tanık"ın modern inkarnasyonu

---

²⁰⁰ Cennetin Kapısı öğretisine göre, i) Yeryüzünde yaşayanlar, ii) İnsan Üstü Evrimsel Düzey'e (The Evolutionary Level Above Human / TELAH) yerleşenler ve iii) Lüsiferyanlar olarak bilinen 'düşman uzay ırkları' olmak üzere üç türlü varlık alanı bulunmaktadır. Bkz. Wessinger, *How the Millennium Comes Violently*, 71. TELAH'da yaşayan varlıkların bedenlerinin, yeryüzünde yaşayan insan bedenlerinden farklı olmakla birlikte fiziksel olduğuna; gözlerinin, kulaklarının, gelişmemiş bir burunlarının ve telepatik iletişim kurabilme yetenekleri olduğu için kullanma ihtiyacı duymamalarına rağmen bir ses kutularının bulunduğu inanılmaktadır. Cennetin Kapısı öğretisine göre, bu üst düzey varlık alanının üyeleri, yeryüzündeki bazı insanları seçerek kendi ruhlarıyla işaretlemiştir. Seçilen bu insanlar ise üst düzey varlık alanının temsilcilerinin öğretileri yardımıyla metamorfik tamamlanma yani üst düzey varlık alanına ulaşmak için gerekli hazırlıkları yapma yönünde gelişim göstermek zorundadır. Ancak buna rağmen bazı bireylerin bu yönde gelişim göstermeye devam etmemeye karar verebilme durumu söz konusu olabilmektedir. Devam etmeme kararı alan bu kişiler, Lucifer'in takipçisi, dolayısıyla da Cennetin Kapısı Hareketi'nin düşmanları haline gelmektedir. Öte yandan seçilmişlerden bazıları yetersiz gelişme gösterme durumuyla karşı karşıya kalabilmektedir. Bu durumda olan üyeler ise üst düzey varlık alanının temsilcileri yeryüzünü yeniden ziyaret edinceye kadar yeryüzünden kaldırılmakta, temsilcilerin yeryüzüne gelmesinin ardından onlara yeniden fiziksel bir beden verilmektedir. Üst düzeyin temsilcileri tarafından yeryüzüne gerçekleştirilen bu tarz ziyaretler ise nadirdir. Nitekim bu ziyaretlerin sonuncusu 2000 yıl önce İsa ve ekibi tarafından gerçekleştirilmiştir. Ancak Lüsiferyanlar, insan ırkını İsa ile ekibini öldürmeleri için kıskırtmış ve onları yanlış öğretileri yaymaya teşvik etmiştir. Bu yanlış öğretilere İsa'nın bebek olarak doğduğu inancı da dahildir. Çünkü İsa'nın bedeni eski bir üst düzey varlık alanı üyesi tarafından işaretlenmiştir. Dünyevi misyonunu yerine getirmek için görevlendirilinceye kadar geçen süre içerisinde de manevi gelişimini tamamlamıştır. Yeniden dirilişinde ise yeni bir üst düzey varlık alanı bedeni giymiş ve göğe yükselişi esnasında bir UFO ile cennete götürülmüştür. İsa'nın gelişinden 2000 yıl sonra Applewhite ve Nettles'in oluşturduğu iki kişilik bir ekip yeryüzüne gönderilmiştir. Bu ikili üst düzey varlık alanı için seçilmiş olan işaretli bireyleri toplamakla görevlendirilmiştir. Bkz. Chrissydes, *Exploring New Religions*, 71-72.

²⁰¹ Wessinger, *How the Millennium Comes Violently*, 233.

olduklarına burada inanmış ve bu öğretilerini insanlara anlatmaya karar vermişlerdir. Bu doğrultuda ABD ve Kanada'nın çeşitli yerlerinde toplantılar düzenlemişlerdir. Bu tür faaliyetler etkisini göstermiş ve zamanla hareketin üye sayısında artış meydana gelmiştir. Hareket, Amerika kamuoyundaki asıl popülerliğini ise 1975 yılında Oregon'da 20-30 üyesinin esrarengiz bir şekilde ortadan kaybolduğu haberlerinin medyada geniş bir yer bulmasıyla kazanmıştır.²⁰²

Grubun ülkenin çeşitli yerlerine dağılan hücrelere bölünmesi gerektiğini düşünen Applewhite ve Nettles, bu yüzden başlangıçta takipçilerini tek bir merkezde toplamamıştır. Gruplar halinde farklı farklı yerlerde yaşayan bu üyeler, ellerinde kapsamlı bir öğreti olmadığı için liderleri yanlarında olmadığı ne yapacaklarını bilememişlerdir. Bu durum taraftar toplamada başarısız olmalarına hatta mevcut üyelerin dahi gruptan ayrılmasına ve sayılarının her geçen gün azalmasına yol açmıştır.²⁰³

Bunun üzerine Applewhite ve Nettles, kalan takipçilerini Wyoming yakınlarındaki bir kamp alanında bir araya toplamıştır. Burada hareketin uzay jargonunun hakim olduğu öğretisi, üyelerin dış görünüşlerine de yansımış ve hareket üyeleri insanüstü varlık alanına ait olduklarının göstergesi olarak, su geçirmeme özelliğine sahip naylon anorak kumaştan üretilen üniformalar giymeye başlamıştır. Öte yandan hareket yine burada dünyevi arzuları terk etmiş bir topluluk haline gelmiştir. Zira hareket üyelerine alkol, uyuşturucu ve cinsel ilişki yasaklanmıştır. Öyle ki grup üyelerinden bazıları cinsel arzularını kontrol altına alabilmek için ilaç kullanma yoluna gitmiştir. Applewhite'm da aralarında yer aldığı bazı üyeler ise daha da ileri giderek kendilerini hadım ettirmiştir.²⁰⁴ Hareket üyeleri için yasak olan bir başka husus ise dış dünya ile gereksiz ilişki kurmaları olmuştur. Üstelik bu yasak doğrultusunda üyelerin aileleri ve eski arkadaşlarıyla görüşmelerine, hatta televizyon seyretmelerine, gazete ve kitap okumalarına, müzik dinlemelerine ve geçmiş hakkında konuşmalarına dahi izin verilmemiştir.²⁰⁵ Buna karşılık ise üyelerden dürüst olma, irade kontrolü ve gösterişten uzak durma gibi

---

²⁰² Walliss, *Apocalyptic Trajectories*, 151.

²⁰³ Köse, *Milenyum Tarikatları*, 77.

²⁰⁴ Rodman, "Heaven's Gate", 202.

²⁰⁵ Rodman, "Heaven's Gate", 201

olumlu davranışlar sergilemeleri beklenmiştir.²⁰⁶ Bunların haricinde üyeler, dünya ile bağlarını kestiklerinin sembolik bir göstergesi olarak isim değiştirmek,²⁰⁷ saç kesmek ve malı-mülkü terk etmek gibi uygulamalar da gerçekleştirmiştir.²⁰⁸

Bu dönemde kanser hastalığıyla mücadele eden Nettles, 1985 yılında ölmüştür. Nettles'ın ölümü başlangıçta grup üyeleri arasında kısa süreli bir şaşkınlığa neden olmuştur. Fakat Applewhite grup üyelerine, sahip olduğu bedensel aracın Nettles'ın enerjisini kaldırmadığını, bu yüzden üst düzeye ulaşmak için bedenini terk ettiğini ve orada grubun diğer üyelerini beklediğini söylemiştir. Bu açıklama doğrultusunda grup üyeleri, Nettles'ın bedensel hayatını tamamlayıp üst varlık düzeyine geçtiğine ancak zihinsel telepati yoluyla Applewhite ile sürekli iletişim halinde olduğuna inanmaya başlamıştır. Nettles'ın ölümünden yaklaşık üç yıl sonra hareket, yeni üyeler edinmek amacıyla dış dünya ile tekrar iletişime geçmiştir. Bu bağlamda hareket, 1988 yılında kendisi ile ilgili yanlış anlaşılmalara ortadan kaldırmak ve daha önce medyada kendileri ile ilgili yayınlanan olumsuz haberlerin yalan ve yanlış olduğunu ispatlamak için '88 *Update* başlıklı bir kitapçık yayınlamıştır. Bunun yanı sıra *USA Today* isimli gazeteye tam sayfa reklam vererek adını daha geniş kitlelere ulaştırmaya çalışmıştır. Ayrıca yıllar önce gruptan ayrılmış olan eski üyelerle de yeniden iletişime geçmek için büyük bir çaba sarf etmişlerdir. 1988 yılındaki yaklaşık dokuz aylık bu iletişim kurma döneminin ardından hareket, öncekinden de daha küçük bir grup olarak yeniden kendi kabuğuna çekilmiştir.²⁰⁹

Grup 1995 yılında New Mexico'ya, 1996 yılında da San Diego'ya yerleşmiştir. Bu arada bazı üyeler gruba mali destek sağlamak amacıyla dış dünya ile ilgilenmeye başlamış ve bu doğrultuda web tasarımı yapan *Yüce Kaynak* (Higher Source) isimli bir internet danışmanlık şirketi kurmuştur. Kısa bir süre sonra ise Applewhite'ın daha önce yazmış olduğu yazıların güncel versiyonlarının ve bazı

---

²⁰⁶ Chryssides, *Exploring New Religions*, 74.

²⁰⁷ Gruba üye olan kişiler isimlerini, Scrody, Jstody, Rkkody, Neody gibi "-ody" son ekine sahip isimlerle değiştirmiştir. Rodman, "Heaven's Gate", 201.

²⁰⁸ Köse, *Milenyum Tarikatları*, 77.

²⁰⁹ Rodman, "Heaven's Gate", 202-203.

konuşmalarının kayıtlarının yer aldığı www.heavensgate.org isimli kendi web sitelerini oluşturmuşlardır.²¹⁰

1996 yılında bazı astronomlar Hale-Bopp kuyruklu yıldızının dünyaya yaklaşacağını ve kısa bir süreliğine de olsa açıkça görülebileceğini hatta kuyruklu yıldızın arkasında değişik bir nesne bulunduğunu ileri sürmüştür. Bu haber Cennetin Kapısı üyelerinin heyecanlanmasına neden olmuştur. Zira onlara göre kuyruklu yıldız üst düzeyden onları almaya gelen, Nettles'ın kaptanı olduğu bir uzay gemisinin işaretidir. Nitekim bu durumu web sitelerinden, "Hale-Bopp kuyruklu yıldızı beklediğimiz işaretir ve Hale-Bopp cennetin kapısının kapanması anlamına geliyor" şeklinde ilan etmişlerdir. Dahası grup üyeleri uzun tartışmaların ardından insani araçlarından yani geçici bedenlerinden kurtularak üst düzeye toplu halde ulaşabilmenin en iyi yönteminin intihar etmek olduğuna karar vermiş ve ayrılış tarihlerini 22 Mart 1997 olarak belirleyerek gerekli hazırlıklara başlamıştır.²¹¹

Hareketin belirlemiş olduğu bu tarihte beklenen uzay gemisi gelmemiş, dahası ileri sürülen iddiaların da sahte olduğu ortaya çıkmıştır. Ancak bu durum, grup üyelerinin intihar etmesini engellememiş ve sonuç olarak 19'u erkek 20'si kadın toplam 39 kişi San Diego'da uyku hapi karıştırılmış votkadan içerek intihar etmiştir. Üyelerden geriye ise intihar etmediklerini, kendilerini üst düzeye götürmek için gelen uzay aracına binmek üzere olduklarını iddia ettikleri video kayıtları ve internet mesajları kalmıştır.²¹²

Adli tıp uzmanları, hareket üyelerinin ölümlerinin 24-48 saatlik bir süre içerisinde kademeli olarak gerçekleştiğini tespit etmiştir. Buna göre 15 kişilik ilk grup uyku hapi karıştırılmış puding ya da votka tükettikten sonra başlarına plastik poşetler geçirmiştir. Bu kişilerin ölmesinin ardından diğerleri başlarından plastik poşetleri çıkartmış ve cesetlerin üzerini mor bir örtü ile örtmüştür. Ardından 15 kişilik ikinci grup ve son olarak da 7 kişilik grup aynı şekilde intihar etmiştir. En son ölen ve muhtemelen daha önce belirlenmiş olan iki üyenin cesedi ise başlarında plastik poşetlerle bulunmuş ve üzerlerinde de mor bir örtünün olmadığı fark

---

²¹⁰ Rodman, "Heaven's Gate", 203.

²¹¹ Rodman, "Heaven's Gate", 204.

²¹² Aldridge, *Religion in the Contemporary World*, 179.

edilmiştir. Ayrıca ölenlerin tamamının saçlarını bütünüyle kestiği; siyah pantolon, “Cennetin Kapısı Misafir Takımı” (Heaven’s Gate Away Team) yazılı siyah gömlek ve siyah ayakkabı giydiği; kendi yataklarına sırt üstü uzandığı; her bir cesedin yanında, içinde temiz kıyafetler, spiralli defterler ve dudak kremi bulunan küçük bir valizin olduğu görülmüştür. Yine ölenlerin ceplerinde pasaport, 5 dolarlık banknot ve bir miktar madeni para da bulunmuştur. Bu durum, kendilerinin insani vasıtalarından kurtularak dünyadan ayrılış olarak değerlendirdikleri bu eylemin intihar olarak algılanabileceğinin farkında olan Cennetin Kapısı üyelerinin, gerçekleştirdikleri eylemi intihar olarak değil, aksine üst düzey varlık alanına seyahat olarak tasavvur ettiklerinin bir göstergesidir.²¹³

Bu olaydan birkaç gün sonra, 1 Nisan 1997’de Kuzey Kaliforniya’da daha önce Cennetin Kapısı Hareketi’yle herhangi bir bağlantısının bulunmadığı tespit edilen bir kişi daha intihar etmiştir. Ölen diğer hareket üyeleri gibi mor bir örtüyle sarmalanmış bir şekilde bulunan bu kişi, geriye Hale-Bopp uzay gemisinde diğerlerine katılmayı amaçladığını ifade eden bir not bırakmıştır. Ancak bu olay, Cennetin Kapısı Hareketi ile ilişkili intihar olaylarının sonuncusu olmamıştır. Nitekim 6 Mayıs 1997’de, Wayne Cook ve Chuck Humprey isimli iki eski üye, grubun intiharlara yönelik tabiriyle ifade edilecek olursa, insani vasıtalarından kurtulma ve grubun geri kalanına yetişme girişiminde bulunmuştur. Bunlardan Wayne Cook ölmüş, Chuck Humprey ise hayatta kalmıştır. Fakat ilk denemede başarısız olan Humprey vazgeçmemiş, 1998 yılı Şubat ayında karbonmonoksit gazı ile kendisini zehirleyerek intihar etmiştir. Böylece Cennetin Kapısı Hareketi öğretisi çerçevesinde intihar edenlerin sayısı 42’ye ulaşmıştır.²¹⁴

1.3.2.2.5. Yüce Gerçek (Aum Shinrikyo)

1987 yılında Japonya’da ortaya çıkan Aum Shinrikyo Hareketi, asıl adı Matsumoto Chizua olan Shoko Asahara (1955-) tarafından kurulmuştur. Asahara 1955 yılında Japonya’nın güneyindeki Kumamoto’da fakir bir ailenin yedinci çocuğu olarak dünyaya gelmiştir. Doğuştan gelen glokom hastalığı dolayısıyla çok az görebilen Asahara, altı yaşındayken ailesi tarafından görme engelliler için

²¹³ Rodman, “Heaven’s Gate”, 204-205.

²¹⁴ Rodman, “Heaven’s Gate”, 205; Wessinger, *How the Millennium Comes Violently*, 231.

açılmış olan yatılı bir okula gönderilmiştir. Onu psikolojik olarak derinden etkileyen bu durum, Asahara'nın ailesinden uzaklaşmasına hatta onları reddetmesine yol açmıştır. Dahası Aum Shinrikyo Hareketi'ne üye olmak isteyenlerin geleneksel aile bağlarını ve değerlerini reddetmesi gerektiği şeklindeki yaklaşımının yanı sıra, hareketin dünyayı reddetme eğiliminin oluşmasında da etkili olmuştur.²¹⁵

Asahara, yaşamının daha sonraki yıllarında Kumamoto şehrinde lisanslı bir masör ve akupunktur uygulayıcısı olarak çalışarak geçimini sağlamıştır. 1976 yılında, bir seans esnasında bir müşterisinin vücut bütünlüğüne kasten zarar vermek suçundan yargılanmış ve 150 dolar para cezasına çarptırılmıştır.²¹⁶ Asahara bu dönemde ayrıca tıp eğitimi almak üzere Kumamoto Üniversitesi'ne başvurmuştur. Ancak Tıp Fakültesi görme yeteneği bozuk kişileri kabul etmediği için Asahara'nın başvurusu reddedilmiştir. Bunun üzerine Asahara 1977 yılında Tokyo'ya taşınmış ve burada tıp eğitimi almak için Tokyo Üniversitesi'ne girmeye çalışmıştır. Ancak üniversitenin giriş sınavlarında başarısız olduğu için burada da amacını gerçekleştirememiştir.²¹⁷

Asahara, Tokyo'daki ilk yıllarında da akupunktur uygulayıcısı olarak çalışarak ve bitkisel ilaçlar satarak geçimini sağlamıştır. Yine burada tanıştığı Matsumoto Tomoko ile 1978 yılında evlenmiş ve çiftin altı çocukları olmuştur. Grubun dini uygulamaları noktasında öne çıkan üçüncü kızları, Aum Shinrikyo içerisinde Asahara'nın varisi olarak kabul edilmiştir.²¹⁸ Bu yıllarda Asahara ayrıca gelecekte haber verme, kehanet, mistisizm, ruhsal ve dini meselelere merak salmıştır. Bu doğrultuda bir yandan Budizm ile ilgili kitaplar okurken diğer yandan da Shinji Takashi tarafından kurulmuş olan *Tanrı Işığı Derneği* (God Light Association) gibi bazı yeni dinlerin öğretileri ile ilgili kitaplar okumuştur. 1981 yılında, Kriyama Seiyu tarafından kurulmuş yeni bir din olan *Agonshu*'ya üye olarak orada yoga ve meditasyonla ilgili bilgiler edinmiştir. 1984 yılında 15

---

²¹⁵ Ian Reader, *Religious Violence in Contemporary Japan: The Case of Aum Shinrikyo* (Richmond, Surrey: Curzon, 2000), 40.

²¹⁶ Richard Danzing vd., *Aum Shinrikyo - Insights into How Terrorists Develop Biological and Chemical Weapons* (Center for a New American Security Report, Washington, 2011), 7.

²¹⁷ Reader, *Religious Violence in Contemporary Japan*, 44.

²¹⁸ Ian Reader, *A Poisonous Cocktail? Aum Shinrikyo's Path to Violence* (Copenhagen: NIAS Press, 2011), 20.

takipçisi ile birlikte Agonshu'dan ayrılarak kendi yoga ve meditasyon grubunu oluşturmuştur. Asahara'yı başlangıçta bir öğretmen olarak gören grup üyeleri daha sonra onu Aum'un gurusu, mutlak ruhani üstat ve hakikatin kendisi olarak kabul etmeye başlamışlardır.²¹⁹

Asahara, gerçekleştirdiği çeşitli etkinlikler ve halka açık konuşmalar sayesinde dikkatleri hareketin üzerine çekmeyi başarmıştır. Bunun yanı sıra *Twilight Zone* isimli derginin 1985 basımında yer alan, Asahara'nın lotus pozisyonunda meditasyon yaparken yerden birkaç santim yükselmiş haldeki fotoğrafı da hareketin ünlenmesinde oldukça önemli bir rol oynamıştır. Böylece çeşitli yaş ve sınıftan kişiler harekete üye olmaya başlamıştır. Ancak hareket özellikle gençlerin ve eğitilmiş kişilerin ilgisini çekmiştir. Bunların çoğunu cezbeden şey ise hareketin aydınlanma ve bireysel kurtuluşa ulaşma vaadi ile dünyanın kurtuluşunu ve dönüşümünü gerçekleştirecek olan bir hareketin parçası haline gelme duygusu olmuştur.²²⁰

Asahara, 1986 yılında Hindistan'a gitmiş ve orada birtakım asketik (çileci, zahid) uygulamalar gerçekleştirmiştir. Döndükten sonra Himalaya dağlarında tek başına gerçekleştirdiği iki aylık meditasyondan sonra aydınlanmaya ulaştığını, hatta Hindu ilahı Şiva da dahil olmak üzere çeşitli ruhların kendisiyle konuşarak onu dünyanın kurtuluşu ve yenilenmesi için görevlendirdiklerini iddia etmiştir. Artık kendisini dünyayı kurtarmakla görevlendirilmiş bir savaşçı olarak gören Asahara, 1986 yılı Nisan ayında *Aum Münzeviler Topluluğu* (Aum Shinsennokai) hareketini oluşturmuştur. 1987 yılında ise bu hareketin adını Aum Shinrikyo olarak değiştirmiştir.²²¹ Hareketin ismini değiştirdiği bu tarihte Matsumoto Chizuou olan adını da değiştirmiş, dini söylem ve amaçları doğrultusunda Shoko Asahara ismini kullanmaya başlamıştır.²²²

Asahara, 1985 yılının ikinci yarısından itibaren, aydınlanma arayışı esnasında kişisel manevi uygulamalara başvurulması ve asketizmin önemini

---

²¹⁹ Reader, *A Poisonous Cocktail?*, 21.

²²⁰ Shimazono Susumu, "In the Wake of Aum: The Formation and Transformation of a Universe of Belief", *Japanese Journal of Religious Studies* 22/3-4 (1995): 383-391.

²²¹ Wessinger, *How the Millennium Comes Violently*, 127-128.

²²² Yeni bir isim alma Japonya'da oldukça yaygın bir uygulamaydı. Ruhani ve dini bir yolculuğa tahsis edilen yeni yaşamı benimseyebilmek adına geçmiş bağlardan kurtulmayı simgelemekteydi. Bkz. Reader, *Religious Violence in Contemporary Japan*, 39.

vurgulamaya devam etmekle birlikte daha ziyade dünyanın sonuna yönelik söylemlere ve binyılcı öğretilere ağırlık vermeye başlamıştır. Bu bağlamda yaklaşmakta olan kıyameti, ancak kendisi ve kendisine inananların engelleyebileceğini iddia etmiştir. Ancak bunu gerçekleştirebilmek için dünyadan vaz geçerek aydınlanmaya ulaşmış olan dindarlardan oluşan 30.000 kişilik manevi bir orduya ihtiyaç olduğunu ileri sürmüştür.²²³ Böyle bir ordu oluşturmayı hedefleyen Asahara, 1988 yılı Ağustos ayında kurtulacak bölge olduğunu ilan ettiği Fuji Dağı'nın eteğinde yer alan Fujinomiya bölgesinde bir karargah tesis etmiştir. Burada üyelerden bedenlerini arındırmak, kurtuluşa ulaşmak ve yaklaşmakta olan Armagedon'daki felaketten korunmak amacıyla erken uyanma, bedenen çalışma, vejeteryan beslenme, perhiz yapma, çok az uyuma gibi aşırı derecede zorlu ve dünyevi zevklerden yoksun asketik bir yaşam sürmeleri istenmiştir. Ancak zamanla asketik uygulamaları teşvik etmenin ötesine geçilerek bu uygulamalar zorla yaptırılmaya başlanmıştır. Öyle ki, üyeleri daha asketik bir hale getirebilmek adına üyelerin dövülmesi dahil işkence olarak nitelendirilebilecek pek çok yöntem uygulanmıştır. Üstelik bu uygulamaların bazıları ölümle sonuçlanmıştır.²²⁴

Aum Shinrikyo Hareketi yine bu tarihlerde hem hareketin yerleşim yeri yakınlarında ikamet eden insanlarla hem de tüm ailevi bağlarını kopararak harekete katılan üyelerin aileleriyle çatışmalar yaşamaya başlamıştır. Öte yandan *Sunday Mainichi* isimli bir dergi de hareket hakkında, üyelerin ailelerinden koparılarak onlarla iletişime geçmelerinin engellendiği, harekete katılan gençlerin resmi eğitim almalarına izin verilmediği, üyelerin harekete büyük bağışlar yapmaya zorlandığı, Asahara'nın kanından içme, onun elinin değdiği sularla yıkanma gibi eylemlerin gerçekleştirildiği üyeliğe kabul törenlerinde insanların yüksek meblağlar ödemek zorunda bırakılarak maddi açıdan istismar edildiği gibi konular üzerine odaklanan makaleler yayınlamıştır. Bu yayınların ardından dergi gerek harekete halen üye olanların ailelerinden gerekse hareketin eski üyelerinden hareketle ilgili yüzlerce şikayet mektubu almıştır. Bunun üzerine dergi aynı hareketten şikayetçi olan bu insanların birbiriyle iletişime geçmesine yardımcı olmuştur. Bu sayede bir araya gelen bu insanlar *Aum Kurbanları Derneği*'ni (Society of Aum Victims)

---

²²³ Reader, *Religious Violence in Contemporary Japan*, 90.

²²⁴ Reader, *A Poisonous Cocktail?*, 28.

kurmuştur.²²⁵ Bu derneğin avukatlığını ise Tsutsumi Sakamoto üstlenmiştir. İşe başlar başlamaz Aum Shinrikyo Hareketi'ni araştırmaya başlayan Sakamoto, çok geçmeden Asahara'nın kan araştırmasının²²⁶ yalan olduğunu söyleyerek hareketin dolandırıcılık yaptığına dair kanıtlara ulaştığını iddia etmiştir.²²⁷ Bunun üzerine Asahara, Aum misyonuna zarar gelmesini engellemek gerekçesiyle Sakamoto'nun ailesi ile birlikte öldürülmesi emrini vermiştir. Bu olay, Aum Shinrikyo Hareketi'nin dışa yönelik ilk şiddet eylemi olarak tarihe geçmiştir.²²⁸

Bu süreçte Asahara hareketin kötü şöhretini azaltmak, daha fazla taraftar toplamak ve toplum üzerinde daha etkili olmak için siyasetten yararlanmaya karar vermiştir. Bu doğrultuda 1989 yılı sonunda *Yüce Gerçeklik Partisi*'ni (Aum Shinrito) kurmuştur. Parti, 1990 yılı Şubat ayında seçimlere katılmış ancak başarılı olamamıştır. Seçimlerde yaşanan bu başarısızlığın ardından Asahara, Nisan ayında Japonya'nın güneyindeki Okinawa takımadaları içerisinde bulunan Işığıki adasında bir toplantı düzenlemiştir. Asahara bu toplantıda kıyametin artık kaçınılmaz olduğunu, sadece kendi öğretilerini takip eden çok az kişinin hayatta kalacağını ve insanlığın herhangi bir kurtuluş şansının bulunmayacağını ilan etmiştir. Çünkü ona göre dünya Aum'u kabul etmemiştir ve bu yüzden Aum kendi öğretilerini reddettiği için cezalandırılmayı hak eden herkese karşı savaşırken sadece kendi takipçilerini kurtarmakla meşgul olacaktır.²²⁹

Bu tür düşünceler doğrultusunda gittikçe daha fazla şiddete yönelen hareket, 1994 yılı Haziran ayında Japon devletinden ayrıldığını ve Asahara tarafından yönetilen kutsal bir hükümet oluşturduğunu ilan etmiştir. Bu dönemde hareket ayrıca, kendilerinin de dahil olduğu adli bir olayı yöneten birkaç hakimi öldürmek amacıyla Matsumoto'da, 7 kişinin ölümüne, 147 kişinin de yaralanmasına neden olan bir sarin gazı saldırısı gerçekleştirmiştir. Yürütülen soruşturma sonucunda polis, harekete yönelik bir operasyon yapmaya karar vermiştir. Bunun üzerine

---

²²⁵ Reader, *A Poisonous Cocktail?*, 38.

²²⁶ Asahara'nın kanının Kyoto Üniversitesi laboratuvarlarında analiz edildiği ve daha önce hiç kimsede görülmemiş kendine özgü bir DNA'nın olduğu söylenmekteydi. İnisiyasyon/ harekete giriş törenlerinde, yeni üye bu eşsiz DNA formuna sahip Asahara'nın kanından içerek manevi güçlerini arttırmış olurdu. Bkz. Reader, *A Poisonous Cocktail?*, 38.

²²⁷ Helen Hardacre, "Aum Shinrikyo and the Japanese Media: The Pied Piper Meets the Lamb of God", *History of Religions* 47/2-3 (2007-2008): 186.

²²⁸ Reader, *A Poisonous Cocktail?*, 40.

²²⁹ Reader, *A Poisonous Cocktail?*, 45.

hareket üyeleri 20 Mart 1995 tarihinde Tokyo’da hükümet binasının da bulunduğu bölgenin merkezindeki metro istasyonu olan Kasumigaseki istasyonuna sarin gazı saldırısı düzenlemiştir. Bu saldırıda 12 kişi ölmüş, yaklaşık 6000 kişi de yaralanmıştır.²³⁰

Saldırıdan iki gün sonra polis, hareketin Kamikuishiki’deki ana merkezi ile Japonya’daki diğer bütün karargahlarına toplu baskınlar düzenlemiştir. Yapılan bu baskınlar sonucunda, Asahara da dahil olmak üzere yaklaşık 150 üye tutuklanmıştır.²³¹ 1995 yılında yaşanan olayların ardından üyelerin birçoğu hareketten ayrılmıştır. Asahara’nın ailesine mensup birkaç kişi ile cezalarını çektikten sonra hapisten çıkan bazı üyeler hareketin şiddeti meşrulaştıran öğretilerini terk ettiklerini ilan ederek hareketi devam ettirmişlerdir. Nitekim geçmişlerinden koparak yollarına devam ettiklerinin bir göstergesi olarak hareketin adını 2000 yılında “Aleph” olarak değiştirmişlerdir.²³²

---

²³⁰ Danzing vd., *Aum Shinrikyo*, 19, 31-32.

²³¹ Asahara, 2004 yılında Aum Hareketi üyelerini cinayete azmettirmekle suçuyla yargılanarak idama mahkum edilmiş, ancak cezasının infazı ertelenmiştir. Şu an 62 yaşında olan Asahara, günlerini hapiste geçirmeye devam etmektedir. Bkz. <http://www.abc.net.au/news/2016-09-08/aum-shinrikyo-appeal-dismissed-by-high-court/7827254>, erişim 20 Ocak 2017.

²³² Susumu Shimazono, “Aum Shinrikyo”, *Encyclopedia of New Religious Movements* içinde, ed. Peter B. Clarke (London: Routledge, 2006), 51.

İKİNCİ BÖLÜM

YENİ DİNİ HAREKETLERDE ŞİDDETE YÖNELİK SÖYLEMLER VE EYLEMLER

Bir önceki bölümde işaret edildiği üzere, yeni dini hareketler zaman zaman suikast, cinayet, toplu intihar, bombalama, adam kaçırma, cinsel istismar gibi çeşitli şiddet eylemleriyle adından söz ettirmiştir. Söz konusu hareketlerin bu tür şiddet eylemleriyle gündeme gelmesi, zihinlerde konu ile ilgili birçok sorunun belirmesine yol açmıştır. Bilhassa hafızalardan silinmeyecek mahiyetteki şiddet olaylarının meydana geldiği 1990'lı yıllardan itibaren bu tür hareketlerin şiddetle doğrudan bir ilişkisinin bulunup bulunmadığı, şiddete ne derecede eğilimli oldukları, hangi faktörlerin etkisiyle şiddete yöneldikleri, şiddeti meşrulaştırıp meşrulaştırmadıkları gibi konular yoğun bir şekilde tartışılmaya başlamıştır. Kaldı ki YDH'ler ifadesinin insanların zihinlerinde genellikle şiddeti çağrıştırmasının yanı sıra geçmişte olduğu gibi günümüzde de bu tür hareketlerin birer şiddet mekanizmasına dönüşebilme potansiyeline sahip olması, YDH-şiddet ilişkisinin irdelenmesini oldukça önemli kılmaktadır. Buradan hareketle bu bölümde öncelikli olarak YDH'lerdeki şiddet söylemlerine yer verilecek, ardından da bu tür grupları şiddete sevk eden temel faktörler üzerinde durulacaktır. Son olarak ise ne tür şiddet uygulamalarına başvurulduğu ile bu eylemlerin üyelere ve üye olmayanlara nasıl yöneltildiği ele alınacaktır.

2.1. Yeni Dini Hareketlerde Şiddete Yönelik Söylemler

YDH'lerin zaman zaman şiddete başvurmasının ve bazı YDH'lerin özellikle şiddet eylemleriyle ön plana çıkmasının zihinlerde oluşturduğu en temel sorulardan biri, bu tür dini yapılanmalarda şiddetle ilgili söylemlere yer verilip verilmediği ya da en azından öğretilerinde şiddetin izine rastlanıp rastlanmadığıdır. Konu ile ilgili ulaşabildiğimiz kaynaklarda gördüğümüz kadarıyla adı şiddetle anılan YDH'lerin neredeyse tamamının söylemlerinde şiddete ilişkin ifadeler yer almaktadır. Bu tür söylemler bazı hareketlerde alenen bazılarında ise daha üstü kapalı bir şekilde dile getirilmektedir.

YDH'lerdeki şiddet içerikli söylemlerin başında binyılcı-apokaliptik mesajların yer aldığını söylemek, kanaatimizce yanlış bir ifade olmayacaktır. Kaldı ki apokaliptik söylemlerde yer alan dünyanın sonuna ilişkin senaryolar ve yeryüzünü bir savaş alanı olarak sunan tasvirler de bu düşünceyi doğrular niteliktedir. Branch Davidian, bu tür söylemlere sahip hareketlerin en tipik örneklerinden birisidir. Zira son günlerin mesihi olarak doğrudan Tanrı tarafından görevlendirildiğini iddia eden Koresh, öğretisini Vahiy Kitabı'nın öngördüğü dünyanın sonunu getirecek nihai savaş üzerine tesis etmiş ve takipçilerine de bu savaşta aktif bir rol üstleneceklerini telkin etmiştir. Bu çerçevede takipçilerini, kaderi belirlenmiş seçkin ölümsüzler ordusu içinde yer aldıklarına ve başta Hıristiyan kilisesi olmak üzere dünyadaki tüm günahkarları öldürmekle görevlendirildiklerine ikna etmiştir.²³³ Ayrıca Koresh mesajına aykırı davrananlara yönelik tehditler savurmaktan da geri kalmamıştır. Örneğin zaman zaman öğretisine iman etmeyenlerin ölümlerinin bizzat kendi elinden olacağına dair beyanlarda bulunmuştur:

Eğer hakikati takip etmezseniz cehenneme gidersiniz (Mezmurlar 90)! Tanrı'dan korksanız iyi edersiniz, çünkü o sizi ateşte yakacak! İşte Tanrı'nın sevgisi! Zira size, sizi öldüreceğini göstermeye çalışıyor! Dinlemiyor musun? Rabbi dinle! Şimdi onun öfkesini bilmiyorsun! Henüz onun dehşetini bilmiyorsun! Onun kızgınlığına hiç şahit olmadın. Fakat ona meydan okumaya devam et... Duyuyor musun? Anlıyor musun? Bu savaştır. Bu dünyaya ait yönetimler sona doğru yaklaşıyor. İnsanların zihinleri artık bir hakikat üzerine odaklanacak! Hadi gülün!... Ve başımıza gelecekleri görün, aptallar! Hadi hala hakikatin vahyine aykırı davranmaya devam edin ve bilin ki bir gün sizi öldüreceğim.²³⁴

Metinde görüldüğü üzere Koresh çok yakın zamanda somut olarak ortaya çıkacak bir şiddete vurgu yapmaktadır. Öte yandan Koresh, bu şiddetin bir yönüyle kötü olarak nitelendirilen güçlerin ortadan kaldırılarak dünyanın temizlenmesini diğer yönüyle de Branch Davidian üyelerinin Tanrısal Krallığa geçiş yapmalarını yani kurtuluşa ulaşmalarını sağlayacağını ileri sürmüştür. Bu bakımdan Koresh kendi üyeleri için de bir ölüm öngörmüştür.²³⁵ Ancak bu görüşüne, söz konusu ölüm halinin çok kısa süreceğini ve üyelerin yeni kurulacak olan krallığa katılmak için

²³³ David Koresh, "Study on the Assyrian (1987)", erişim 23 Kasım 2016, <https://digital.library.txstate.edu/handle/10877/1727>; Anthony Storr, *Öteki Peygamberler*, çev. Aslı Day (İstanbul: Okuyan Us Yayınları, 2001), 34

²³⁴ David Koresh, "The Foundation (1989)", erişim 23 Kasım 2016, <https://digital.library.txstate.edu/handle/10877/1683>.

²³⁵ David Koresh, "Identity of Ancient of Days (1987)", erişim 23 Kasım 2016, <https://digital.library.txstate.edu/handle/10877/1724>.

yeniden dirileceğini ilave etmeyi de ihmal etmemiştir. Bu durumda Branch Davidian üyelerinin Mount Carmel’de Tanrı’nın nihai planının bir parçası olarak ölüme yürüdükleri şeklinde bir yorum yapılabilir. Ancak bunun Mount Carmel’deki yangının bizzat Branch Davidian üyeleri tarafından çıkartıldığına dair bir kesinlik ifade etmediğini de vurgulamak gerekir.²³⁶

Mount Carmel’de yaşanan şiddetin, araştırmacı Kenneth Newport’un da işaret ettiği üzere, Davidian geleneğinde görülen “ateşle vaftiz” anlayışının bir tezahürü olarak da ortaya çıkmış olma ihtimali bulunmaktadır. Tanrı’nın Krallığı’nın aşırı derecede şiddetli olayların vuku bulmasının ardından kurulacağını savunan Davidian geleneğinde ateşe de oldukça özel bir önem atfedilmektedir. Branch Davidian teolojisinin oluşmasında oldukça etkin bir rolü bulunan Victor Houteff ateşi Tanrı’nın eskatolojik kurtuluş planının bir parçası olarak yorumlamıştır. Bu doğrultuda ateşin bir yandan inançsız dünyayı yok etme diğer yandan da insanları arındırarak kurulacak olan Tanrı’nın Krallığı’na hazırlama işlevi üstleneceğini dile getirmiştir. Bunun yanı sıra ateşle arındırılacakların sadece inançlı insanlar olacağını belirtmiştir. Houteff, bu düşüncelerini Vaftizci Yahya’nın Matta İncili’nde geçen şu ifadelerine dayandırmıştır:

Ben sizi tövbenizden dolayı suyla vaftiz ediyorum, fakat benden sonra gelen benden daha güçlüdür ve ben onun çıkarlarını çıkarmaya bile layık değilim. O sizi Kutsal Ruh’la ve ateşle vaftiz edecek. Yabası elinde bekliyor. Harman yerini tertemiz edip buğdayını ambara toplayacak, fakat samanını sönmöz bir ateşle yakıp yok edecek (Matta 3: 11-12).

Bilindiği üzere Hıristiyan geleneğinde Vaftizci Yahya’nın burada İsa Mesih’e işaret ettiği kabul edilmektedir. Halbuki Houteff, bu ifadelerin İsa’ya işaret etmediğini savunmuştur. Houteff bu doğrultuda, tıpkı Yahya gibi suyla vaftiz etmiş olmasından dolayı burada İsa’ya atıfta bulunulmasının ihtimal dahilinde olmadığını öne sürmüştür. Böylece Houteff bilinenden başka bir vaftiz yöntemi vazetmeye başlamıştır. Dahası vaftizin doğru şeklinin daldırmak suretiyle yapılanı olduğunu, bu yüzden Kutsal Ruh’la vaftiz edilenlerin Kutsal Ruh’la çevrilmesi gerektiği gibi ateşle vaftiz edilenlerin de ateşin içinden geçmeleri gerektiğini dile getirmiştir.²³⁷

²³⁶ Kenneth G. C. Newport, “A Baptism by Fire: The Branch Davidians and Apocalyptic Self Destruction”, *Nova Religio* 13/2 (2009): 77.

²³⁷ Victor Houteff’in su ve ateşle vaftiz hakkındaki düşünceleri için bkz. “Symbolic Code”, vol. 12, no: 6-7, erişim 28 Kasım 2016, <http://www.shepherds-rod-message.org/codes/12sc6.html>.

1978-1986 yılları arasında Branch Davidian Hareketi'nin liderliğini üstlenen Lois Roden de Houteff'ın söz konusu öğretisini devam ettirmiştir. Bu bağlamda Roden, Kudüs olarak nitelendirdiği Mount Carmel'in ateşle temizleneceğini ve bu ateşin aynı zamanda Tanrısal Krallığa geçişi sağlayacağını savunmuştur. Neticede bu öğretiyi, Davidian geleneğinin devam ettiricisi konumundaki Branch Davidian Hareketi'ne de sirayet etmiş, ancak Koresh'den daha ziyade grubun ikinci lideri konumundaki Steven Schneider tarafından vazedilmiştir. Tıpkı Houteff ve Roden gibi Schneider de söylemlerinde belirgin bir şekilde bu ateş anlayışına yer vermiş, bu doğrultuda inananların kurtuluşa ulaşabilmek için mutlaka arındırıcı bir ateşin vaftizinden geçmeleri gerektiği üzerinde durmuştur.²³⁸ Özetle ifade etmek gerekirse, Davidian düşüncesinde kurtuluşa giden yolun ateşle vaftizden, yani ölmekten geçtiği anlayışı önemli bir yer tutmuştur. Bir başka ifadeyle Davidianlar ölmek suretiyle cennete gireceklerine inanmış, dolayısıyla da ölümü inancın bir göstergesi olarak algılamıştır.²³⁹

YDH'lerde şiddeti emreden ve meşrulaştıran başka doktrinlere de rastlanabilmektedir. Bunlar arasında Aum Shinrikyo Hareketi'nin şiddeti, ölümleri ve toplu katliamları meşrulaştırmak için kullandığı “poa” doktrini belki de en dikkat çekici olanıdır. Köken olarak, Vajrayana ya da Tantra Vajrayana olarak da atıfta bulunulan Tibet Budizmi'ne dayanan “poa” kavramı ölmüş olanların ruhlarının, birtakım ritüeller gerçekleştiren bilgili manevi üstatların rehberliğiyle, kurtuluşa ulaşmaları ve sonraki yaşamlarında daha iyi bir seviyede doğmalarını sağlama düşüncesine işaret etmektedir.²⁴⁰ Bilindiği üzere ruh göçü ve yeniden doğum inancına sahip olan Hinduizm, Budizm, Caynizm gibi dinsel geleneklerde, ruhların ölümden sonra farklı alanlara geçişlerinde belirleyici olan şey hayattayken edindikleri karmik erdem ya da kusurlardır. Yani kişiler hayattayken gerçekleştirmiş oldukları iyi ya da kötü eylemlere göre daha iyi ya da daha kötü bir bedende tekrar dünyaya gelmektedir. İşte bu noktada devreye sokulan poa uygulaması ile ruhun yaşarken edinemediği manevi erdemleri öldükten sonra

---

²³⁸ Lois Roden ve Steven Schneider'in ateşle vaftiz konusundaki düşünceleri için bkz. Newport, “A Baptism by Fire”, 84-85.

²³⁹ Newport, “A Baptism by Fire”, 88.

²⁴⁰ Bkz. Reader, *Religious Violence in Contemporary Japan*, 17.

kazanmasına ve böylece ruhun yüksek manevi alanlara erişmesine yardımcı olmak amaçlanmaktadır.²⁴¹

Aum Shinrikyo Hareketi'nde poa ritüelleri, ilk başlarda Asahara'nın, ölenlerin ruhlarının daha yüksek bir manevi mertebeye ulaşmalarını sağlamak için gerçekleştirdiği meditasyon uygulamaları şeklinde karşımıza çıkmaktadır. Kaynaklarda uygulamanın bu yönüne ilişkin birtakım bilgilere de rastlanmaktadır. Örneğin Ian Reader, Asahara'nın ilk öğrencilerinden biri olan Iida Eriko'nun, "bir kadın takipçinin kaza sonucu ölmesi üzerine, Asahara'nın, onun ruhunu daha yüksek bir mertebeye yönlendirebilmek için meditasyon yaptığı" şeklindeki beyanını aktarmaktadır.²⁴²

Ancak poanın işlevi sadece öldükten sonra yüksek manevi mertebelere ulaşabilmeleri için aracılık yapmakla sınırlı kalmamış, zamanla insanları hayattayken de sahip oldukları negatif karmadan kurtarma fonksiyonu üstlenerek daha aktif bir boyuta ulaşmıştır. İnsanlara, daha hayattayken, kusurlarından arınmaları için yardımcı olmak şeklindeki bu ikinci anlam, poaya oldukça kritik bir önem kazandırmıştır. Zira hareket üyeleri poa sayesinde, işlemiş oldukları cinayet eylemlerine uygun bir gerekçe sunmaya başlamıştır.²⁴³ Asahara'nın poa ile ilgili şu ifadeleri bunu açıkça göstermektedir:

Önceki hayatımda, gurumun emri ile birisini öldürdüm. Gurun sana birisinin canını almanı emrettiğinde, bu, öldürülmesi istenen kişinin vaktinin sona erdiğinin bir göstergesidir. Başka bir ifadeyle sen, o kişiyi tamamen doğru bir zamanda öldürmüş ve böylece onun poasını elde etmesini sağlamış oluyorsun...

Son, amaçları meşrulaştırır. Hadi, çok fazla kusuru bulunan ve öldüğünde kesinlikle cehenneme gidecek olan bir kişinin olduğunu varsayın. Eğer aydınlanmış bir kimse, o kişi için en iyi şeyin onun hayatına son vermek olduğuna karar verir ve fiili olarak harekete geçerek onu öldürürse, bu eylem toplumun genelinde apaçık bir cinayet olarak kabul edilecektir.

Fakat doktrinimizde, bu öldürme eylemi o kişinin poasını elde etmesini sağlamak anlamına gelmektedir. Dolayısıyla aydınlanmış olan bir kimse birden bire, hem öldürenin hem de öldürülenin bu eylemden kazançlı çıkacağını fark edecektir.²⁴⁴

²⁴¹ Bkz. Reader, *Religious Violence in Contemporary Japan*, 17.

²⁴² Bkz. Reader, *Religious Violence in Contemporary Japan*, 17-18.

²⁴³ Reader, *Religious Violence in Contemporary Japan*, 18-19.

²⁴⁴ "Asahara's Calculated Plan for Mass Murder", *Asahi Shimbun E-News*, 27 April 1996, <http://ij.asahi.com>'dan aktaran Manabu Watanabe, "Religion and Violence in Japan Today: A Chronological and Doctrinal Analysis of Aum Shinrikyo", *Terrorism and Political Violence* 10/4 (1998): 85.

Asahara'nın bu ifadeleri poa doktrini bağlamında gerçekleştirilen öldürme eylemlerinin bir anlamda insanlara yönelik bir sevgi göstergesi ya da kötü karmanın giderilmesini sağlayan bir şifa sunma faaliyeti gibi değerlendirildiğini, hem ölenin hem de öldürenin aynı anda yarar gördüğü bir erdem olarak algılandığını göstermektedir. Öte yandan bu öldürme eylemleri hareket üyeleri nazarında, “düşman saldırıları karşısında hayatta kalmak” şeklinde bir başka amaca daha hizmet etmektedir. Inoue isimli bir hareket üyesinin 1995 yılında, farklı konuşmaları esnasında Asahara'dan duyduğu şu ifadeler de bu duruma atıfta bulunmaktadır: “Mevcut şartlar altında yüce hakikat tomurcuğu yok olacaktır.” “Biz yetmiş ton sarin gazı yaymalıyız.” Inoue ayrıca, her ne kadar ilk bakışta aralarında herhangi bir bağlantı bulunmadığı izlenimi edinilse de, bu iki ifadenin birbirleriyle yakından ilişkili olduğunu şu sözlerle ortaya koymaktadır: “Aum bir gaz saldırısına maruz bırakılacaktır. Bunun sonucunda da Asahara yok olacaktır. Hatta Aum'un yönetici üyeleri de yok olacaktır. O kadar ki, Aum Shinrikyo öğretisi de yok olup gidecektir... Bu yüzden yüce hakikati korumak için zalimlere poayı uygulamak zorundayız.”²⁴⁵ Sonuç itibariyle Asahara'nın konuşmalarında sık sık düşmanları tarafından saldırıya uğrayacaklarına vurgu yapmasının, Aum üyelerinin kendilerini sürekli tehlike altında hissetmelerine ve dolayısıyla da kendilerini savunmak adına karşı saldırı konumuna geçmelerine yol açtığı söylenebilir.

Yukarıdaki ifadelerden anlaşıldığı üzere, Aum, bir dönüşüm gerçekleştirmek istemiş ve bunu doğrudan öldürmeyle ilişkilendirmiştir. Bu öldürme eylemleri ise poa söylemiyle meşrulaştırılmaya çalışılmıştır. Nitekim Asahara'nın, 1995 yılında Tokyo metrosuna sarin gazı saldırısı düzenledikten sonra karargaha geri dönen Aum üyelerine söylemiş olduğu, “Bu poadır, anladınız mı? Meditasyon yapın. Guru, Shiva ve Yüce Gerçeğe ulaşanlar tarafından kutsanmak güzeldir ifadesini bin kez tekrar edin!”²⁴⁶ şeklindeki sözleri de bunu bir kez daha gözler önüne sermektedir. Poa doktrini hareket için o kadar önemli hale gelmiştir ki, onunla ilgili bir manifesto dahi oluşturulmuştur. Aum üyelerinin her birinin

---

²⁴⁵ Bkz. Robert Jay Lifton, *Destroying the New World Save It – Aum Shinrikyo, Apocalyptic Violence and the New Global Terrorism* (New York: Henry Holt and Company, 1999), 68.

²⁴⁶ “Asahara's Calculated Plan for Mass Murder”, *Asahi Shimbun E-news*, 27 April 1996, <http://ijj.asahi.com>'dan aktaran Watanabe, “Religion and Violence in Japan Today”, 92.

ellerinde bulunan ve yanlarından ayırmadıkları küçük kitapçıklarda yazılı olan ve zaman zaman yüksek sesle okunan bu manifestoda şu ifadeler yer almaktadır:

Bütün günahkarlara poa uygulayacağım.
Bütün günahkarlara poa uygulayacağım.
Bütün günahkarlara poa uygulayacağım.
Dünyanın kurtuluşu için ne gerekiyorsa yapacağım...
Bütün Vajrayana'yı uygulayacağım...
Ölümüm ondan olaksa bile bu uygulamayı durdurmayacağım...
Hiç endişe etmeksizin Vajrayana'yı uygulayacağım.
İncil'de ifade edildiği gibi, artık, nihayet Armageddon yaklaşıyor.
Bütün günahkarlara poa uygulayacak olan kutsal orduya katılacağım.
Bir kötüye, iki kötüye ve daha fazlasına poa uygulayacağım.
Poa dünyanın kurtuluşudur.
Poa erdemdir.
Poa'yı uygulamak beni en iyi dünyaya ulaştıracak.²⁴⁷

Poanın gerçekleştirilmesine en büyük katkıyı sağlayacak silah olarak değerlendirilen sarin gazına yönelik övgü dolu ifadelerin yer aldığı şarkılar da Aum Shinrikyo'nun şiddet söylemleri arasında değerlendirilebilir. Polisin 1994 yılında Aum karargahlarından birine düzenlediği baskın esnasında bulunan bu şarkılardan biri olan *Sarin the Magician*'ın sözleri şu şekildedir:

Nazi Almanya'sından geldi,
Tehlikeli bir miktar kimyasal silah
Sarin, sarin.
Eğer gizemli dumanı içine çekersen,
Ağzından kan kusmaya başlayacaksın,
Sarin, sarin,
Kimyasal silah.²⁴⁸

Ancak alenen öldürmeye vurgu yapması açısından *Sarin the Brave* başlıklı ikinci şarkı çok daha çarpıcı bir nitelik taşımaktadır:

Matsumoto şehrinin huzur dolu bir gecesinde
İnsanlar öldürülebilir, üstelik de bizim kendi ellerimizle,
Şehrin her yeri cesetlerle dolup taşar.
Orada! Sarini içinize çekin!
Sarini hazırlayın! Sarini hazırlayın!
Anında zehirli gaz şehri kaplayacak.
Püskürtün! Püskürtün!
Sarin, cesur sarin.²⁴⁹

Buraya kadar değinilen tüm bilgiler, hemen hemen varlık göstermeye başladığı ilk andan itibaren, Aum Shinrikyo Hareketi'nde şiddet söylemlerine yer verildiğini açıkça ortaya koymaktadır. Bu noktada işaret edilmesi gereken asıl

²⁴⁷ Lifton, *Destroying the New World Save It*, 87-88.

²⁴⁸ Lifton, *Destroying the New World Save It*, 185.

²⁴⁹ Lifton, *Destroying the New World Save It*, 185.

husus, bu şiddet söylemlerinin üç temel prensip üzerine kurulmuş olduğudur. Aum Shinrikyo hakkındaki çalışmaları ile tanınan Robert Lifton bu ilkeleri şöyle sıralamaktadır: i) Lider, kendi hükmü doğrultusunda şiddeti başlatabilir, ii) şiddet, sadık müritler tarafından gerçekleştirilmelidir, iii) kendisine şiddet uygulananlar bunun faydasını mutlaka göreceklerdir.²⁵⁰

YDH'lerdeki şiddet söylemleri bazen de intihar vurgusuyla karşımıza çıkmaktadır. Bu bağlamda verilebilecek örneklerin başında kendi intihar teolojisini oluşturan Jim Jones'un söylemleri yer almaktadır. Jones, kendi intihar teolojisini oluştururken özellikle *Kara Panter Partisi* (Black Panther Party)'nin²⁵¹ lideri Huey Newton'un ilk kez 1960'lı yıllarda kullandığı “devrimci intihar” düşüncesine başvurmuştur. Öyle ki Jones, 1978 yılındaki toplu intihar eylemi esnasında yaptığı konuşmada dahi devrimci intihar vurgusu yapmıştır: “Biz intihar etmiyoruz. İnsanlık dışı, acımasız bir dünyanın şartlarını protesto etmek için devrimci bir intihar eylemi gerçekleştiriyoruz.”²⁵²

Nitekim Jonestown'da intihar edenler arasında iki kız kardeşi bulunan Rebecca Moore, devrimci bir eylem gerçekleştirdiğine inanan hareket üyelerinin toplu bir şekilde intihar etmek suretiyle ırkçı, sınıfçı ve kapitalist bir topluluğun adaletsizliğine boyun eğmektense ölmeyi tercih edeceği şeklinde bir mesaj göndermeyi hedeflediklerini dile getirmektedir. Moore bu ifadelerine, hareket üyelerinin zaten kendilerini sosyalizm uğruna ölmek isteyen şehitler olarak gördüğünü, bu nedenle kendi aralarındaki konuşmalara bir şehitlik retoriğinin nüfuz ettiğini ve bunun 1970'li yıllar boyunca grubun temel söylemlerinden biri haline geldiğini de ilave etmektedir.²⁵³

---

²⁵⁰ Lifton, *Destroying the New World Save It*, 59.

²⁵¹ Kara Panter (Black Panther), ABD'de siyahların haklarını savunmak için kurulmuş olan devrimci bir partidir. Huey Newton ve Bobby Seale tarafından 1966 yılında Kaliforniya'nın Oakland kentinde kurulmuştur (Bkz. Cornel West, “Foreword”, *The Black Panther Party – Service to the People Programs* içinde, ed. David Hilliard (Albuquerque: University of New Mexico Press, 2008), ix-x).

²⁵² Jim Jones, “Transcript of Recovered FBI Tape Q 042 (The Death Tape)”, erişim 17 Eylül 2016, http://jonestown.sdsu.edu/?page_id=29079.

²⁵³ Rebecca Moore, “Narratives of Persecution, Suffering, and Martyrdom: Violence in Peoples Temple and Jonestown”, *Violence and New Religious Movements* içinde, ed. James R. Lewis (Oxford: Oxford University Press, 2011), 95.

Tam bu noktada Jones'un intihar söyleminin kilit bir unsuru olan sosyalizm düşüncesine de yer vermek bir zorunluluk arz etmektedir. Zira Jones devrimci intiharı sosyalizm için intihar bağlamında kullanmaktadır. Bu nedenle de sosyalizme çok büyük bir anlam yüklemektedir. Kaldı ki Jones'un 6 Eylül 1975 tarihinde sarf ettiği, "Sosyalizmi seviyorum ve onu gerçekleştirmek için ölmeye hazırım. Fakat bunu yapacak olursam binlerce kişiyi de beraberimde götürürüm."²⁵⁴ şeklindeki ifadeleri de sosyalizme ne denli önem verdiğini gözler önüne sermektedir. Şüphesiz ki Jones'un sosyalizme bu kadar büyük önem atfetmesinde, kavramı Tanrı ile eşdeğer konuma yerleştirmesi de oldukça etkili olmuştur. Jones bununla ilgili olarak "Bakın, sosyalizm sevgidir, sevgi Tanrı'dır, Tanrı ise sosyalizmdir... İyi sosyalistler olun ki bu kapitalist dünyayı yok edip Tanrı'nın ve sosyalizmin krallığını kuralım."²⁵⁵ ifadesini kullanmaktadır. Böylece Jones, yeryüzünde kötülöklere izin veren kötü bir yaratıcı ve sadece kendisine övgü ve şükür bekleyen egoist bir tanrı olarak tanımladığı geleneksel Tanrı'nın karşısına gerçek tanrı olarak sevgi ve sosyalizmi yerleştirmiştir. Bununla da yetinmeyerek bu gerçek tanrının kendi şahsında tezahür ettiğini, dolayısıyla da takipçilerinin kendisine baktığında aslında tanrının suretini seyrettiklerini iddia etmiştir.²⁵⁶ Jones'un, bu şekilde kendisini sosyalizmin inkarnasyonu ilan etmek suretiyle aslında militan devrimci statüsünü pekiştirmeyi hedeflediği söylenebilir. Zira Jones daima insanlığın kurtuluşunun ancak militan ve sosyalist bir devrim aracılığıyla gerçekleşeceğini savunmuştur.²⁵⁷

---

²⁵⁴ Anı yazarı Julia Scheeres, *A Thousand Lives* başlıklı kitabının girişinde Jones'un bu ifadelerini aktarmaktadır. Dahası Scheeres kitabın başlığını oluştururken de Jones'un bu sözlerinden esinlenmiştir (Bkz. Julia Scheeres, *A Thousand Lives: The Untold Story of Hope, Deception, and Survival at Jonestown*, New York: Free Press, 2011)).

²⁵⁵ Jim Jones, "Transcript of Recovered FBI Tape Q 1059-3", erişim 17 Eylül 2016, http://jonestown.sdsu.edu/?page_id=63560.

²⁵⁶ Jones bu konuda şunları söylemektedir: "...Onlar Jim Jones'a bakmıyorlar. Onlar; Sevgi olan, Sosyalizm olan, her birinin yeteneğine ve ihtiyacına göre tezahür eden Tanrı'yı görüyorlar." (Jim Jones, "Transcript of Recovered FBI Tape Q 1059-5", erişim 17 Eylül 2016, http://jonestown.sdsu.edu/?page_id=63607). Jones, kendisini tanrısal bir konuma yerleştirmesine paralel olarak su üstünde yürümek, suyu şaraba çevirmek, duvarlardan geçmek, yağmur yağdırmak, bulutları temizlemek, hastaları iyileştirmek ve ölüleri diriltmek gibi olağanüstü yeteneklerinin olduğunu da iddia etmeye başlamıştır (Bkz. Jim Jones, "Transcript of Recovered FBI Tape Q 1025", erişim 17 Eylül 2016, http://jonestown.sdsu.edu/?page_id=27311).

²⁵⁷ Jim Jones, "Transcript of Recovered FBI Tape Q 1057-5", erişim 17 Eylül 2016, http://jonestown.sdsu.edu/?page_id=63420.

YDH'lerde rastlanan intihar çağrılarında bir diğeri ise Güneş Tapınağı Hareketi'nde "geçiş" (transit) söylemi olarak kendisini göstermektedir. Joseph Di Mambro ve Luc Jouret'in konuşmalarının ana temasını oluşturan "geçiş", üyelerin ruhlarının arındırılması ve başka bir dünyaya ulaştırılmalarını ifade etmektedir. Bu geçiş eylemine asıl işlevsellik kazandıran unsur ise ateştir. Zira arınma ve geçişin ancak yanarak gerçekleşeceğine inanılmaktadır. Muhtemelen böyle özel bir anlam yüklenmesinden dolayıdır ki hareketin ritüellerinde ateşe ayrı bir önem verildiği görülmektedir. Bu doğrultuda dolunay zamanlarında, kozmik enerjiye odaklanmayı sağlamak amacıyla gerçekleştirilen *4 Element Ayini* (Ceremony of the 4 Elements) gibi bazı ritüellerde ateşe yönelik övgü dolu ifadeler rastlanabilmektedir.²⁵⁸ İsmi geçen ayinin son bölümünde, ayin yöneticisinin ateş elementini sembolize eden kuzey yönüne dönerek söylediği sözlerin bir bölümü üyeleri açıkça ölüme teşvik etmektedir:

Ölüm hepimiz için aynıdır.
O, farklılık meydana getiren Yaşam'dan ayrılma yöntemimizdir.

Fakat daima hatırla
Ölüm bir illüzyondur
Aslında,
Sadece Yaşamın başka bir yönüdür.

Bu İstasyonda, sana şunu söylemeliyim ki,
Yaşamı dikkate almak zorundasın
Sigara içmek kadar kısa olduğu için,
Ya da bulutların havada sürüklenmesi kadar,
Ve bütün ihtişamı
Çayırdaki bir çiçek gibidir
Sabah açan akşam ölen.

İllüzyonların dünyasında,
Her şey sona ermek zorundadır.

Herkes bir gün yüzleşmek zorundadır
büyük Ölüm sorunuyla
tek başına Yaşama anlam katan.
Profan dünyada ölmek zorundasın
Kozmik Dünyada yeniden doğabilmek için.

Bu yüzden, Yaşamın sağlam ve nitelikli olsun
kısallığını telafi etsin.
Sen, Tapınak Şövalyesi olmayı iste,
Kozmik İyiye göre yaşamayı tasarlama.
Çünkü hiçbir şey daha belirsiz değildir

---

²⁵⁸ Henrik Bogdan, "Death as Initiation: The Order of the Solar Temple and Rituals of Initiation", *The Order of Solar Temple: The Temple of Death* içinde, ed. James R. Lewis (Hampshire, UK: Ashgate, 2006), 146.

Ölüm saatinden...
kendini her gün daha özgür olmaya hazırla
Yeryüzünden ayrılmaya
ve devam etmeye
paralel bir Görünmeyen düzleme doğru,
bütün insanlardan ve dünyaya ait bütün zincirlerden uzak
seni tutsak eden.²⁵⁹

Ölüm, Güneş Tapınağı üyeleri tarafından fiziksel bedeninin dönüşümü, bir başka ifadeyle seçilmiş üyelerin Sirius'a doğru gitmesi olarak değerlendirilmektedir. Aslında geçiş söylemiyle anlatılmak istenen de tam olarak budur. Kaldı ki hareket üyelerinin bıraktığı son mektuplar arasında yer alan "Geleceğe Geçiş" (Transit to the Future) başlıklı metinde geçen "Geri dönüş için uygun şartlar oluştuğunda, biz insanların krallığının yok oluşunda görev almayacağız, daha ziyade bedenlerimizin tabiatın alşimik (değişim ve dönüşümle ilgili) yavaşlığı yoluyla çözünmesine izin vereceğiz, çünkü onların deliler ve manyaklar tarafından kirletilmesi riskini göze almak istemiyoruz."²⁶⁰ şeklindeki ifadeler de muhtemelen buna işaret etmektedir. Bununla birlikte bu uygulamanın, bazı üyelerin ruhlarının yollarını kaybederek dünyevi bedenlerine geri dönme ihtimalini ortadan kaldırmak şeklinde bir başka işlevi daha bulunmaktadır. Nitekim hayatta kalmış bir hareket üyesi konuya ilişkin olarak şu ifadeleri kullanmaktadır:

Bildiğim kadarıyla İsviçre'de bulunanların her biri tamamen kendi iradeleri doğrultusunda bedensel varlıklarını terk etme kapasitesine sahipti. Fakat bazıları Sirius'a kadar ulaşmakta başarılı olamayacaklarından –yollarını kaybedebileceklerinden ve bedenlerine geri dönebileceklerinden- endişe etmekteydi. Dolayısıyla, bunu kesin olarak engellemenin yolu geri dönmelerine imkan vermeyecek şekilde bedenleri *imha etme*kti.²⁶¹

Benzer şekilde Cennetin Kapısı Hareketi'nde de üyeleri ölmeye teşvik eden birtakım söylemlere yer verildiği görülmektedir. Ancak öncelikle, bu harekette alenen intihar etmeyi emreden herhangi bir ifadeye rastlanmadığının altını çizmek gerekir. Bununla birlikte "çıkış" ya da bir başka ifadeyle "İnsan Üstü Düzey'e giriş" söylemleri çerçevesinde üstü kapalı da olsa böyle bir çağrının yapıldığına tanık olunmaktadır. Çıkış düşüncesi, insani krallıktan ayrılarak ölümün söz konusu

²⁵⁹ Ayinde sözlendi bu ifadeler Hanrik Bogdan tarafından aktarılmaktadır. Bkz. Bogdan, "Death as Initiation", 150. Ayinde yer alan tüm ifadeler için ayrıca bkz.: "Appendix 2 – Order TS: Rirual fort he Donning of the Talar and the Cross", *The Order of Solar Temple: The Temple of Death* içinde, ed. James R. Lewis (Hampshire, UK: Ashgate, 2006), 189-207.

²⁶⁰ "Apendix 1: The Testaments", *The Order of Solar Temple: The Temple of Death* içinde, ed. James R. Lewis (Hampshire, UK: Ashgate, 2006), 183.

²⁶¹ Palmer, "Purity and Danger in Solar Temple", 53.

olmadığı bir Üst Düzey'e geçişi ifade etmektedir. Bu durumda ölüm de Tanrısal Krallıktaki gerçek bedenlere kavuşabilmek için bu dünyaya ait bedenlerden sıyrılmak anlamına gelmektedir. Marshall Applewhite'ın, "Ben Babamın Krallığına dönmek üzereyim. Bu 'dönüş', Tanrısal Krallığa ait olan (biyolojik) bedenimi giyebilmem ya da yeniden dirilebilmem için bana ödünç verilen insani bedeni terketmeye hazırlanmamı gerektirir."²⁶² şeklindeki ifadeleri de buna işaret etmektedir.

Burada üzerinde durulması gereken gereken önemli husus, nihai aşamada gerçekleştirilmesi hedeflenen bu eylemin intihar olarak kabul edilmemesidir. Öyle ki hareket üyeleri planladıkları eylemin, üst düzeyde bulunan Applewhite ve Nettles'a katılmaktan ziyade bu bozulmuş dünyada kalmak anlamına geldiğine inanmaktadır:

"İntiharın" gerçek anlamı *bildirildiği halde Üst Düzey'e karşı çıkmaktır*. Bu son günlerde, iki ana görev üzerine yoğunlaşıyoruz: birincisi, Üst Düzey'e nasıl giriş yapılacağı ile ilgili hakikati anlatma hususunda son bir girişimde bulunmak (bu uygarlığın insanlarına "intiharı" önlemenin yolunu sunma noktasındaki son çabamız)dır. İkincisi –sahip olduğumuz her günün sunduğu nadir fırsat avantajından yararlanarak- Göksel Krallığa girmek için hazırlık yapmak açısından kendi kişisel gelişim ve dönüşümümüz üzerinde bireysel olarak çalışmaktır.²⁶³

Cennetin Kapısı Hareketi üyelerinin, uyku hapi karıştırılmış bir votkadan içerek intihar etmiş olmalarına rağmen, olaydan biraz önce yapmış oldukları video kayıtlarında, intihar etmediklerini, aksine kendilerini üst düzeye götürmek için gelen uzay aracına binmek üzere olduklarını ifade etmeleri de söz konusu anlayışın son ana kadar devam ettirildiğini göstermektedir.

Öte yandan hareketin genel teolojisi incelendiğinde, 22 Mart 1997'de gerçekleştirilen intihar şeklindeki bir çıkış uygulamasına ilişkin söylemlerin daha ziyade son dönemlerde dillendirilmeye başladığı görülmektedir. Nitekim, olayın ardından bilgilerine başvurulanan Mrcody ve Srfody isimli iki eski üyenin, hareketten ayrıldıkları 1987 yılı Eylül ayına kadar bu şekildeki bir çıkış (intihar) eyleminden bahsedildiğini hiç duymadıkları şeklindeki beyanları da bunu desteklemektedir.²⁶⁴ Her ne kadar aksini iddia etseler de alenen bir intihar eylemi olan bu nihai çıkış ile

²⁶² <http://www.heavensgate.com/book/1-2.htm>, erişim 23 Haziran 2016.

²⁶³ <http://www.heavensgate.com/misc/letter.htm>, erişim, 23 Haziran 2016.

²⁶⁴ Benjamin E. Zeller, *Heaven's Gate: America's Ufo Religion* (New York: New York University Press, 2014), 123.

ilgili söylemlerin ne zaman kullanılmaya başladığına dair farklı rivayetler bulunmaktadır. Üyeler tarafından aktarılan farklı tarihlerin hemen hepsi ise 1990'lı yıllara işaret etmektedir. Öte yandan başlangıçta grup içerisinde yapılan bu intihar tartışmaları 1994 yılı Ağustos ayından itibaren kamuoyu önüne çıkarılmıştır. Hareket, bu düşüncesini “Üst Dünyaya Ait Yeni Bedenlerimizi Almamız İçin Bize Ödünç Verilmiş İnsani Bedenlerimizi Çıkarıp Atmamız Gerekir”²⁶⁵ yazılı bir posterle halka ilan etmiştir.²⁶⁶

Hareket üyelerinin intiharından sadece üç gün önce 19 Mart 1997 tarihinde Applewhite, nihai aşamada gerçekleştirilecek olan çıkış eyleminin gerekçelerini analiz ettiği bir saatlik konuşmasını kamera ile kayda aldırılmıştır. “Çıkış videosu” olarak bilinen bu kayıta Applewhite, intiharı Göksel Krallığa giriş fırsatı olarak sunmuştur.²⁶⁷ Tam bu noktada şunu belirtmek gerekir ki, Applewhite’ın intiharı bu şekilde bir kurtuluş fırsatı olarak takdim etmesinde, onu İsa’nın yöntemi olarak değerlendirmesi önemli bir rol oynamıştır. Zira Applewhite’a göre İsa da yaklaşık 2000 yıl önce insanlığın kurtuluşunu sağlayabilmek için gönüllü bir şekilde ölmeyi tercih etmiştir.²⁶⁸ Applewhite tarafından cennete giriş fırsatı olarak sunulan bu yöntem üyeler tarafından ise bir bağlılık ve sadakat sembolü olarak yorumlanmıştır. Bunu Glnody isimli üyenin şu ifadelerinde açıkça görmek mümkündür:

Bu ödünç insani araç ya da bedenden çıkmayı veya Üst Düzey’deki eve gitmeyi tercih etmek, benim için Ti ve Do ile Üst Düzey’e olan sadakatimi, bağlılığımı, sevgimi, güvenimi ve inancımı göstermenin bir fırsatıdır.²⁶⁹

Burada çıkış düşüncesi ile ilgili son olarak hareket üyelerinin bu dünyadan ayrılışları esnasında hiçbir şekilde acı ve korku hissetmeyecekleri şeklindeki inançlarına değinmek istiyoruz. Böyle bir inancın oluşmasında etkili olan en önemli unsur, hiç şüphesiz ki bu geçici ve bozuk dünyayı geride bırakmak suretiyle insanüstü düzeyde bulunan, sonsuz ve bozulmaz bir dünyada hüküm süren gerçek Tanrısal Krallığa ait fiziksel bir bedene sahip olacakları düşüncesidir. İşte bu

---

²⁶⁵ Bu ifadenin İngilizce metni şöyledir: The Shedding of Our Borrowed Human Bodies May Be Required In Order To Take Up Our New Bodies Belonging To The Next World.

²⁶⁶ Zeller, *Heaven’s Gate*, 123.

²⁶⁷ Zeller, *Heaven’s Gate*, 183.

²⁶⁸ Zeller, *Heaven’s Gate*, 123-124.

²⁶⁹ <http://www.heavensgate.com/misc/exitgln.htm>, erişim 23 Haziran 2016.

anlayış onları, insani bedenlerini kaybetmeler dahi kendileri için ne bir korkunun söz konusu olacağı ne de ölümü bilecekleri şeklindeki bir kanaate ulaştırmıştır.²⁷⁰

Buraya kadar ifade edilenler göstermektedir ki, eylemlerinde şiddet davranışı sergileyen hareketlerin söylemleri de az ya da çok şiddet içermektedir. YDH'ler dünyevi yozlaşmadan kurtulma, manevi kirlilikten arınma, ırk ve sınıf ayrımını engelleme, adaletsizliğin önüne geçme, gerçek Tanrısal Krallığı inşa etme gibi çeşitli gerekçeler sunmak suretiyle şiddet çağrısında bulunabilmektedir. Bu çağrı, bazı hareketlerde doğrudan ifadesini bulurken bazılarında da dolaylı ve üstü kapalı bir şekilde dile getirilebilmektedir.

2.2. Yeni Dini Hareketlerde Şiddete Yol Açan Faktörler

Tarih boyunca ortaya çıkan tüm şiddet eylemlerinde olduğu gibi YDH'lerin aktörü olduğu şiddet olaylarının temelinde de mutlaka dini, dünyevi, iç, dış, sosyal, kültürel, ekonomik, siyasal vb. birtakım başlatıcı etmenler yer almaktadır. Nitekim Batı'da bu unsurları tespit etmeye yönelik birtakım araştırmaların yapıldığı da bilinmektedir. Örneğin, bu konuda görüş beyan eden David Rapoport ve Catherine Wessinger, YDH'lerdeki şiddetin, grupların dini inançlarından kaynaklandığını ileri sürmektedir.²⁷¹ Buna karşılık Stuart Wright, James Tabour ve Eugene Gallagher gibi bazı araştırmacılar ise YDH'lerdeki şiddetin harici tehditlere karşı bir reaksiyon olarak gerçekleştiği düşüncesi üzerinde durmaktadır.²⁷² Tam bu noktada her şiddet eyleminin kendine has özel bir nedeninin olabileceğini vurgulamak gerekir. Bununla birlikte, yine de bütün şiddet eylemlerinde az ya da çok etkili olan birtakım ortak unsurlar da tespit edilebilmektedir. YDH-şiddet ilişkisini konu edinen çalışmalarda bu unsurlar genellikle; i) binyılcı-apokaliptik inançlara sahip olma, ii) karizmatik bir lider tarafından yönlendirilme, iii) mevcut her şeyi iyi kötü düalizmi çerçevesinde açıklama, iv) amaçlarını

²⁷⁰ <http://www.heavensgate.com/misc/lastchnc.htm>, erişim 23 Haziran 2016.

²⁷¹ Bkz. David Rapoport, "Fear and Trembling: Terrorism in Three Religious Traditions", *American Political Science Review* 78/3 (1984): 658-677; Wessinger, *How the Millenium Comes Violently*, 1-11.

²⁷² Bkz. Stuart A. Wright, "Introduction: Another View of the Mt. Mount Carmel Standoff", *Armageddon in Waco: Critical Perspectives on the Branch Davidian Conflict* içinde, ed. Stuart A. Wright (Chicago: University of Chicago Press, 1995), xiii-xxvi; James D. Tabor ve Eugene V. Gallagher, *Why Waco? Cults and the Battle for Religious Freedom in America* (Berkeley: University of California Press, 1995), 173-186.

gerçekleştirmelerine yardımcı olacak kurumsal yapıyı gerçekleştirmede başarıya ulaşamama, v) üyeleri dış dünyadan tamamen soyutlama, vi) hükümetin idaresini elinde bulunduranların izlemiş olduğu kötü politikalara muhatap olma, vii) muhaliflerin düşmanlığına maruz kalma, viii) baskı ve zulüm görme şeklinde sıralanmaktadır.

Öte yandan söz konusu unsurlara ilişkin birtakım sınıflandırmaların yapıldığı da görülmektedir. Bu bağlamda özellikle iki tasnif ön plana çıkmaktadır. Bunlardan ilki bunları, sosyal (yapısal) ve kültürel (ideolojik) olmak üzere iki başlık altında toplamaktadır. Liderlik, toplumsal yapılanmalar, sosyal kontrol uygulamaları gibi yapısal ve örgütsel unsurlar sosyal faktörler arasında zikredilirken grupların inanç ve tutumları gibi ideolojik ve eylemsel etmenler de ideolojik faktörler kapsamına dahil edilmektedir. Ancak bazı unsurlar hem sosyal hem de kültürel etkenlerle ilişkilendirilebildiğinden bu iki grup arasında keskin bir ayrıma gidilememektedir.²⁷³ Yine ikili bir gruplandırmanın tercih edildiği diğer tasnif ise iç ve dış faktörler şeklinde yapılmaktadır. Daha yaygın kabul gören bu tasnifte iç faktörler ideoloji, yapılanma ve liderlik gibi hareketlerin içsel dinamikleri ile ilgili unsurlara işaret ederken dış faktörler de hareketlerin çevreleri tarafından maruz bırakıldıkları uyarıcılara göndermede bulunmaktadır.²⁷⁴

Biz burada daha farklı bir tasnif yapma yoluna giderek YDH'lerde şiddete neden olan faktörleri; i) teolojik faktörler, ii) sosyal ve kültürel faktörler, iii) ekonomik faktörler ve iv) siyasal faktörler olmak üzere dört temel kategoride ele alma yoluna gittik. Bunu yapmaktaki amacımız, dini nitelik taşıyan faktörlerin daha net bir şekilde görülmesini sağlamaktır.

---

²⁷³ Thomas Robbins, "Sources of Volatility in Religious Movements", *Cults, Religion and Violence* içinde, ed. D. G. Bromley ve J. G. Melton (Cambridge, UK: Cambridge University Press, 2004), 58.

²⁷⁴ Bkz. David G. Bromley, "Deciphering the NRM-Violence Connection", *Violence and New Religious Movements* içinde, ed. James R. Lewis (Oxford: Oxford University Press, 2011), 19-25; Thomas Robbins ve Dick Anthony, "Sects and Violence: Factors Enhancing the Volatility of Marginal Religious Movements", *Armageddon in Waco: Critical Perspectives on the Branch Davidian Conflict* içinde, ed. Stuart A. Wright (Chicago: University of Chicago Press, 1995), 236-259; Robbins ve Hall, "New Religious Movements and Violence", 251.

2.2.1. Teolojik Faktörler

Bu başlık altında özellikle YDH'lerin dini ve doktrinel boyutunu ortaya koyduğunu düşündüğümüz karizmatik liderlik, binyılcı-apokaliptik inanç yapısı, düalizm anlayışı ve sosyal izolasyon unsurları üzerinde durulmaktadır.

2.2.1.1. Karizmatik Liderlik

Türkçe'de sözlük anlamı itibariyle, “bir kurumun en üst düzeyde yönetimiyle görevli kimse, önder, şef”²⁷⁵ anlamlarında kullanılan lider kelimesini en genel ifadeyle, “grup davranışı ve inançları üzerinde en etkili olan kişi”²⁷⁶ şeklinde tanımlamak mümkündür. Bu doğrultuda liderlik kavramının da başkalarını etkileme gücünü, lider olma durumunu, lider olan kişinin görevini ve yapmış olduğu şeylerle ilgili süreci ifade ettiği söylenebilir. Bu son nokta, liderliğin oluşabilmesi için üç temel unsurun bir araya gelmesi gerektiğini ortaya koymaktadır. Bunlar: i) sahip oldukları bireysel yetenek, kişilik özellikleri, davranış, karar ve talimatlarıyla başkalarını harekete geçirebilen liderler, ii) ortak amaç ve hedeflerin gerçekleştirilmesi için bir araya gelen takipçiler, iii) lider ve liderliğin meşruluğunu ortaya koyan güç.²⁷⁷

İlk kez Amerika'da 1960 ve 1970'li yıllarda popüler hale gelen “karizma” kavramı, köken itibariyle “ilahi ilham yeteneği” anlamına gelen Yunanca $\chi\acute{\alpha}\rho\iota\sigma\mu\alpha$ kelimesine dayanmaktadır.²⁷⁸ Yunan mitolojisindeki güzellik ve sevgi tanrıçası Karis ile de ilişkilendirilen²⁷⁹ karizma kelimesi, “ilahi hediye, kutsal ya da Tanrı vergisi, bağış, doğuştan gelen bir armağan, lütuf, inayet, kerem, hidayet, sıradan insanlardan farklı olmak, istisnai güç veya niteliklerle donatılmış olmak” gibi

²⁷⁵ TDK, *Türkçe Sözlük*, 1585. Lider ve liderlik kelimeleri, “yol” ya da “yön” anlamına gelen “lead” kelimesinden türeyerek dilimize yerleşmiştir. Lider kelimesi ilk olarak 1755 yılında Samuel Johnson tarafından hazırlanan İngiliz Dili Sözlüğü'nde yer almış ve “kaptan, kumandan, önden giden kimse” olarak tanımlanmıştır. Liderlik kelimesi ise ilk olarak 1828 yılında Webster Amerikan Sözlüğü'nde “liderin durumu, koşulları” şeklinde tanımlanarak literatürde yerini almıştır (Joseph C. Rost, *Leadership for the Twenty-First Century* (London: Praeger, 1993), 38-42).

²⁷⁶ David O. Sears, Letitia Anne Peplau ve Shelley E. Taylor, *Sosyal Psikoloji*, çev. Ali Dönmez (Ankara: İmge Yayınevi, 2007), 335.

²⁷⁷ Hasan Gül, *Karizmatik Liderlik ve Örgütsel Bağlılık İlişkisi Üzerine Bir Araştırma*, (Doktora Tezi, Gebze Yüksek Teknoloji Enstitüsü Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2003), 5.

²⁷⁸ Oskari Juurikkala, “Likeness to the Divinity? Virtues and Charismatic Leadership”, *EJBO* 17/2 (2012): 4.

²⁷⁹ Nikolaus B. Enkelmann, *Karizma: İçindeki Cevheri Keşfet*, çev. Lale Özmat (İstanbul: Arutan Yayınevi, 2007), 30.

anlamlara gelmektedir.²⁸⁰ Türkçe’de ise “cazibe, çekicilik ve aşırı etkileme gücü” anlamlarıyla karşılık bulmaktadır.²⁸¹

Max Weber ise karizma kavramını, kilise tarihçisi ve hukukçusu Rudolf Sohm’dan alarak²⁸² sosyal bilimlere taşımış ve meşruiyet ölçüsünü temel olarak geliştirdiği otorite tipleri²⁸³ çerçevesinde liderlik olgusuna uygulamıştır. Weber karizmayı, bir insanı diğerlerinden ayıran, doğüstü/insanüstü ya da en azından olağandışı kabul edilen bireysel güç ve niteliklere sahip olma şeklinde tanımlamıştır. Weber ayrıca bir kimseye, doğüstü güç ve yeteneklere sahip olduğuna inanılmasından dolayı karizma atfedildiğini dile getirmiştir. Ona göre, Tanrı’nın lütfu olan bu niteliklere sıradan insanların sahip olması mümkün değildir. Dolayısıyla ancak peygamberler, kurtarıcılar, savaş kahramanları, büyücüler gibi kişiler karizma sahibi kabul edilebilir.²⁸⁴ Bir diğer ifadeyle, kişiyi karizmatik bir lider haline getiren şey, onu sıradan insanlardan ayıran istisnai durumu, kahramanlığı, açıkladığı emirlerin kutsallığı gibi karizmatik gerekçelerdir.

Karizma dini yönüyle, bir grubun, Tanrı, melekler, dünya dışı varlıklar gibi görünmeyen bir kaynaktan vahiy aldığına inandığı kişinin, yani grubun liderinin

---

²⁸⁰ Karizma kavramının anlamları için bkz. Marshall, *Sosyoloji Sözlüğü*, 387-388; Yener Özen, “Karizma”, *İnsan ve Toplum Bilimleri Araştırmaları Dergisi* 1/3 (2012): 369-371.

²⁸¹ TDK, *Türkçe Sözlük*, 1333; İlhan Ayverdi, *Misalli Büyük Türkçe Sözlük* (İstanbul: Kubbealtı Neşriyat, 2008), 2: 1606.

²⁸² Bkz. Max Weber, *Sosyoloji Yazıları*, çev. Taha Parla (İstanbul: İletişim Yayınları, 1996), 96.

²⁸³ Max Weber üç tür otoriteden bahseder: 1) Geleneksel otorite (traditionale herrschaft), 2) yasal – ussal otorite (legale herrschaft), 3) karizmatik otorite (charismatische herrschaft). Geleneksel otoritede, otoriteyi belirleyen kurallardır. Geleneksel otoriteyi elinde bulunduran kişiler, otoritelerini miras yoluyla elde etmektedirler. Otoriteyi elinde bulunduran kişiler, bir efendi olarak algılanmaktadırlar. Ayrıca liderin emri altındaki görevliler resmi görevliler değil efendinin kişisel hizmetkarları olarak değerlendirilmektedir. Yasal – ussal otorite yasalara dayanmaktadır. Yasal-ussal otoritede, yasalarla yapılan düzenlemelere liderin kendisi de dahil olmak üzere tüm bireylerin uyması gerekmektedir. Bununla birlikte yasal olarak belirlenmiş çerçevede lidere de itaat etme yükümlülüğü bulunmaktadır. Ancak bireyler lidere itaat ederken bir birey olarak ona değil aslında düzene uymaktadırlar. Karizmatik otoritede ise liderin kişisel saygınlığı ve çekiciliği otoritenin kaynağını oluşturmaktadır. Bu otorite türünde, karizmatik liderin iradesi yasa niteliği taşımakta ve lideri hiçbir şey sınırlandıramamaktadır. Liderin otoritesi altında bulunanlar lidere kişisel bağlılık duygusuyla bağlanmaktadır. Nitekim mutlak ve keyfi bir otorite durumu söz konusu olmaktadır. Başka bir ifadeyle lider otoriteyi iyi yönde de kötü yönde de kullanabilmektedir. Bkz. Max Weber, *Toplumsal ve Ekonomik Örgütlenme Kuramı*, çev. Özer Ozankaya (Ankara: İmge Kitabevi, 1995); İhsan Çapçioğlu, M. Cem Şahin ve Nuran Erdoğruca, “Max Weber Sosyolojisinde Karizmatik Otorite ve Liderlik”, *TSA* 14/2 (2010):55-58, erişim 8 Kasım 2015, http://dokuman.tsadergisi.org/dergiler_pdf/2010/2010-Agustos/5.pdf.

²⁸⁴ Max Weber, *On Charisma and Institution Building: Selected Papers*, ed. S. N. Eisenstadt (Chicago: The University of Chicago Press, 1968), 48; Weber, *Toplumsal ve Ekonomik Örgütlenme Kuramı*, 331.

kişilik özelliğine işaret etmektedir. İnsanlar özel vahiy aldığını iddia eden kişiye inandığında, o kişinin yani karizmatik liderin etrafında dini bir grup oluşmaktadır.²⁸⁵ Bu şekilde onaylanan karizma, lidere dini otoriteyi kullanma yetkisi kazandırarak takipçilerinin hayatı üzerinde kontrol sahibi olma, hatta grup içerisinde vahiy aldığını iddia etme ihtimali bulunan diğer insanlarla baş edebilme imkanı sağlamaktadır.²⁸⁶

Dawson'un "bir nedene ya da bir örgüte bağlılığı canlandırmanın son derece etkili bir aracı"²⁸⁷ olarak nitelendirdiği karizma, dini gruplarda temel olarak iki şekilde kendini göstermektedir: i) dini liderlik ve ii) kehanet. Bilindiği üzere, dini liderlik rolü üstlenen figürler çoğu zaman öncüsü oldukları grubu yönlendirerek yerleşik düzeni değiştirmeye çalışmaktadır. Bunu yaparken de hem statülerini korumak hem de kendilerine olan bağlılığı arttırmak için kehanete başvurdukları görülmektedir. Kehanete ilişkin inanç ve uygulamalar çerçevesinde liderler, kendilerine çeşitli roller de tahsis edebilmektedir. Bu doğrultuda, Ramtha J.Z. Knight²⁸⁸ gibi bazı liderler, bedenlerine giren aşkın bir varlığın sesi ya da kanalı olduğunu, Ammachi²⁸⁹ ve Satya Sai Baba gibi bazıları da peygamber ya da tanrı olduklarını iddia edebilmektedir.²⁹⁰ Aslında karizmatik dini liderlik anlayışının bu tür belirtilerine Müslüman gelenekte de rastlanmaktadır. İslam toplumlarında ortaya çıkan dini grup ve cemaatlerin, "kutsal", "seçilmiş", "günahsız", "keramet sahibi", "asrının mükemmel insanı", "yüz yılda ya da bin yılda bir gelen eşsiz

---

²⁸⁵ Niyazi Akyüz, "Dinlerin Teşekkülünde Dini Liderlerin Karizması", *Dini Araştırmalar* 1/3 (1999): 55-60.

²⁸⁶ Wessinger, *How the Millennium Comes Violently*, 8. Karizmatik liderlik olgusu, sadece YDH'ler için değil, aynı zamanda İslam dünyasındaki dini grup ve cemaatler için de söz konusudur. Bu konuda yapılmış bir çalışma için bkz. Faruk Sancar, "Dini Cemaatlerin Üye Kazanma Stratejileri Beyin Yıkama Olarak Değerlendirilebilir Mi?: Kullandıkları Teolojik Argümanlar Üzerinden Eleştirel Bir Okuma", *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi* 9/42 (2016): 1915-1927.

²⁸⁷ Lorne L. Dawson, "Crises of Charismatic Legitimacy and Violent Behaviour in New Religious Movements", *Cults, Religion and Violence* içinde, ed. D. G. Bromley ve J. G. Melton (Cambridge, UK: Cambridge University Press, 2004), 82.

²⁸⁸ 1988 yılında ABD'de ortaya çıkan *Ramtha'nın Aydınlanma Okulu* (Ramtha's School of Enlightenment) isimli hareketin kurucusu ve lideri. Bu hareketin öğretisine göre, engin bir bilgiye ve sevgiye sahip Ramtha isimli aşkın bir varlık mesajını insanlığa ulaştırabilmek için JZ Knight isimli kadını "kanal" olarak kullanmaktadır. Hareketle ilgili daha geniş bilgi için bkz. <https://www.ramtha.com/>, erişim 26 Ağustos 2016.

²⁸⁹ 1981 yılında ortaya çıkan Hindistan kökenli Mata Amritanandamayi Math isimli dini oluşumun kurucusu ve lideri. Geniş bilgi için bkz. <http://www.amritapuri.org/>, erişim 26 Ağustos 2016.

²⁹⁰ David G. Bromley, "Charisma and Leadership: Charisma and Charismatic Authority in New Religious Movements", *The Bloomsbury Companion to New Religious Movements* içinde, ed. George D. Chryssides ve Benjamin E. Zeller (London: Bloomsbury, 2014), 105.

kişi/kurtarıcı” gibi çeşitli sıfatlarla nitelendirilen liderlerinden bazıları da zaman zaman Allah’la ve Peygamberle görüşüklerini ileri sürebilmektedir. Tam bu noktada, bu tür iddiaların, takipçiler üzerinde etkili olan en önemli unsurlar arasında yer aldığını hatırlatmak gerekir.

Karizmatik bir otoritenin oluşmasında, hiç şüphesiz ki, içinde bulunulan sosyal şartların ve çevrenin etkisi de göz ardı edilmemelidir. Bu nedenle hedef kitlenin ihtiyaçlarını, ilgilerini, endişelerini dikkate almak ve mevcut sosyal düzende var olan sorunları gündeme getirmek, yeni iddialarla ortaya çıkan bir liderin başarıya ulaşmasında etkili olan en temel unsurlar arasında yer almaktadır. Toplumdaki örnekleri incelendiğinde, karizmatik liderlerin mevcut krizleri yorumlayıp şekillendirdikleri ve bunlara karşı bir çözüm önerisi sundukları takdirde toplumda kendilerine yer edinmeye başladıkları anlaşılmaktadır. Kriz anlarında insanların sorunlarını giderecek alternatif arayışlara yönelmesi de bu durumu kolaylaştırmaktadır. Öte yandan hem geleceğin karizmatik lideri konumundaki kişinin hem de onun potansiyel takipçilerinin birbirlerine yaklaşmasında, aynı yaşam alanını paylaşıyor olmalarının da önemli bir etkisi bulunmaktadır. Zira söz konusu tarafların bir arada buldukları toplumda baş gösteren krizlere aynı anda vermiş oldukları tepkiler, çoğu zaman aralarında kuvvetli bir bağın oluşmasını sağlamaktadır.²⁹¹

Karizmatik liderlik konusunda yavaş yavaş gelişme kaydeden şahısların bir süre sonra dönüşüm yaşadıkları bir âna tanıklık ettiklerini, vahiy aldıklarını ya da aydınlanmaya ulaştıklarını iddia etmeye başladıkları görülmektedir. Dönüşümün yaşandığı bu ânın ardından söz konusu şahıslar, yaşadıkları şeyi kendi içlerinde anlamlandırmaya ve meşrulaştırmaya çalıştıkları bir sürecin içerisine girmektedir. Daha sonra ise yaşadıkları bu deneyimi yakın çevrelerinden yola çıkarak diğer insanlara anlatmaya başlamakta ve zamanla daha büyük bir takipçi kitlesine ulaşmayı hedeflemektedir.²⁹² Bunu yaparken ise zaman zaman kendilerini geçmişte yaşanan bazı olaylara ve şahıslara dayandırarak otoritelerini meşru bir zemin üzerine inşa etmeye çalışmaktadır. Güneş Tapınağı Hareketi’nde bunun örneğini görmek mümkündür. Zira hareketin liderlerinden Di Mambro, tarihte yaşamış

---

²⁹¹ Bromley, “Charisma and Leadership”, 106.

²⁹² Bromley, “Charisma and Leadership”, 109.

Osiris, Akhenaton, Musa gibi şahısların reenkarnasyonu olduğunu iddia etmiştir. Bunun yanı sıra Luc Jouret ve diğer bazı hareket üyeleri de Bernard Clairvaux, Aramatyalı Yusuf, Kraliçe Hatşepsut, Manatanus ve Ram gibi ünlü şahsiyetlerin kimliğini taşıdıklarını ileri sürmüştür.²⁹³

Öte yandan bu liderler takipçileri üzerindeki karizmatik ve idari otoritelerini korumak için çeşitli stratejiler geliştirmektedir. Belirli aralıklarla karizmatik meşruiyeti ve liderlik iddialarını destekleyen mucizeler gösterme, ani ve dramatik bir şekilde doktrin ve politika değiştirme, çekirdek kadro olarak nitelendirilebilecek bir avuç üye dışındakilerin tamamıyla araya mesafe koyma ve irtibatı kesme, lidere ve gruba bağlılığı kuvvetlendirmeye yönelik talepleri çoğaltma, sadakat testleri uygulama, yeni ve büyük düşmanlar icat ederek grubun zulüm görme korkusunu kullanma, muhtemel rakipleri kontrol altına alma ya da tasfiye etme, grubu dış dünyadan izole etme gibi uygulamalar bu stratejiler arasında yer almaktadır.²⁹⁴ Bu ve benzeri uygulamaların tamamı gittikçe otoriter ve mutlakiyetçi bir yönetimin oluşmasında, buna paralel olarak grupların radikalleşmesinde ve şiddeti benimsemesinde etkili olmaktadır.

Karizmatik liderlerin üyeleri üzerindeki etki, güç ve otoritelerini denemelerine bağlı olarak ortaya çıkan şiddet uygulamalarının en belirgin örneklerinden biri, Halkın Tapınağı Hareketi'nde karşımıza çıkmaktadır. Jim Jones, Jonestown'da bağlılıklarını test etmek amacıyla takipçilerine intihar provaları yaptırmaktaydı. Jones'un "devrimci intihar" olarak adlandırdığı öğretisine bağlı olarak geliştirdiği bu uygulama doğrultusunda hareket üyeleri, hemen hemen her hafta bir kez gece yarısı siren sesleriyle uyandırılmaktaydı. Ayrıca daha önce belirlenen üyeler de ellerinde tüfeklerle yerleşkenin etrafında dolaşarak herkesin bir araya toplanmasını sağlamaktaydı. Tüm üyeler bir araya geldikten sonra Jones, takipçilerine, düşmanları tarafından parayla tutulmuş olan askerlerin Jonestown'ı çevreleyen ormanın içinde olduğunu, çok yakında ölüm tehlikesiyle karşı karşıya kalacaklarını, söz konusu askerlerin kendilerini canlı olarak ele geçirmeleri durumunda onlara işkence edeceğini, bu durumdan kurtulmanın tek yolunun ise

---

²⁹³ Wessinger, *How the Millennium Comes Violently*, 46, 220-221.

²⁹⁴ Bromley, "Charisma and Leadership", 112; Dawson, "Crises of Charismatic Legitimacy", 91-94.

toplu intihar olduğunu anlatan konuşmalar yapmaktaydı. Daha sonra çocuklar da dahil herkes sıraya dizilmekte ve elden ele dolaştırdıkları küçük bardaklarda bulunan kırmızı bir sıvıdan içmekteydi. Bu sırada Jones, içtikleri bu sıvının zehirli olduğunu ve 45 dakika içerisinde öleceklerini söylemekteydi. 45 dakika bekleddikten sonra Jones, içeceğin aslında gerçekten zehirli olmadığını, bunun sadece sadakatlerini test etmeye yönelik bir uygulama olduğunu vurgulamaktaydı.²⁹⁵ Görünen o ki, hareket üyeleri “beyaz geceler” olarak isimlendirilen bu sadakat testleri esnasında tükettikleri sıvının gerçekten zehirli olup olmadığını bilmemekte ancak liderlerine mutlak bir şekilde itaat etmekteydi.

Branch Davidian üyelerinin de liderleri David Koresh tarafından benzer bir sadakat testine tabi tutulduklarını görmekteyiz. Öyle ki Koresh, 1986 yılının başlarında Mount Carmel yerleşkesindeki bütün kadınlar üzerinde cinsel hak sahibi olduğunu, bu nedenle istediği kadınla birlikte olabileceğini iddia etmiştir. Böylece özellikle Branch Davidian erkeklerinin liderlerine olan sadakatleri test edilmiştir.²⁹⁶ Koresh’in takipçileri üzerinde bu mutlak kontrolü nasıl sağladığının cevabını bir zamanlar harekete üye olmuş ama daha sonra ayrılmış olan Marc Breault’un şu ifadelerinde bulmak mümkündür:

Bunun anlaşılmasının zor olduğunu biliyorum. Ancak birinin İsa olduğuna inandığınızı hayal edin. O, size her şeyi söyleyebilir. Eğer onunla tartışırsanız cehenneme gidersiniz. Zira o, Tanrı’nın oğludur. Kim Tanrı’ya karşı savaşmak ister ki?²⁹⁷

Breault’un bu ifadesi aslında karizmatik liderlerin gruplarını nasıl birer şiddet mekanizmasına dönüştürebildiğine açıklık getirmektedir.

Yukarıda bahsedilen türden davranışlar sergilemeleri YDH liderlerinin kişilikleriyle ilgili genel kanaatin olumsuz yönde şekillenmesine neden olmuştur. Bu doğrultuda söz konusu liderler zaman zaman “sahtekar”, “manyak”, “psikopat” ve “şarlatan” gibi sıfatlarla anılmıştır. Anthony Storr daha da ileri giderek söz konusu kişileri “saygı duyulmaya layık olmayan, sahte peygamberler, deliler,

²⁹⁵ Chryssides, *Exploring New Religions*, 41-42.

²⁹⁶ E. Burke Rochford, “Social Building Blocks of New Religious Movements: Organization and Leadership”, *Teaching New Religious Movements* içinde, ed. David G. Bromley (Oxford: Oxford University Press, 2007), 166-167.

²⁹⁷ Martin King ve Marc Breault, *Preacher of Death: The Shocking Inside Story of David Koresh and the Waco Siege* (London: Penguin, 1993), 309.

güven sahtekarları veya müritlerini duygusal, maddi ve cinsel olarak kötüye kullanan vicdansız psikopatlar” şeklinde tarif etmiştir.²⁹⁸ Yine Saliba da YDH liderlerini eleştiriyi hoş görmeyen, paranoyak, rüşvetçi, istismarcı, katı, çıkarıcı ve aşırı narsistik kişiler olarak nitelendirmektedir.²⁹⁹ Liderlerin gerek üyeleriyle gerekse toplumun diğer fertleriyle kurduğu sağlıklı ve dengesiz ilişkiler de büyük ihtimalle sahip oldukları bu olumsuz kişilik özelliklerinden kaynaklanmaktadır.³⁰⁰

YDH’lerde şiddetin meydana gelmesinde en temel rolü karizmatik liderlerin üstlendiğini söylemek mümkündür. Bu liderlerin şiddete izin verme noktasında izledikleri iki temel yöntem göze çarpmaktadır: i) Az ya da çok şiddete yatkın bir ideoloji oluşturarak üyelerin bu ideoloji etrafında birleşmelerini sağlamak suretiyle şiddet artış sürecine rehberlik etmek, ii) Doğrudan şiddeti başlatmaya yönelik emirler vermek. Şiddete yatkın ideolojilere örnek olarak bu tür dini grupların neredeyse tamamında yer alan apokaliptik-binyılcı inançlar zikredilebilir. Doğrudan şiddeti başlatmaya yönelik emirlere ilişkin en belirgin örneklerden biri ise Güneş Tapınağı Hareketi’nde karşımıza çıkmaktadır. Zira hareketin lideri Di Mambro, eski takipçisi Antonio Dutoit’in ailesi ile birlikte öldürülmesi emrini bizzat kendisi vermiştir.³⁰¹

Karizmatik liderlerin, taraftarlarının şiddet potansiyeli üzerindeki etkisini görmek için aslında çok da uzağa gitmeye gerek yoktur. Zira karizmatik liderlik genelde İslam toplumları özelde ülkemizde varlık gösteren dini grup ve cemaatlerin de en temel unsuru olma niteliğini taşımaktadır. Bu tür yapıların üyelerinin, liderlerine zaman zaman Allah’tan ve Paygamber’den doğrudan bilgi alma, seçilmişlik, günah işleme ihtimali bulunmama, ölüm sonrasında şefaet etme yetkisine sahip olma gibi vasıflar atfettikleri bilinmektedir. Dini inanç ve kavramların bu şekilde araçsallaştırılması çoğu zaman üyelerin sağlıklı düşünme ve karar alabilme yeteneklerini kaybetmelerine sonuçlanmaktadır. Bunun sonucunda

---

²⁹⁸ Storr, *Öteki Peygamberler*, 12.

²⁹⁹ John A. Saliba, *Understanding New Religious Movements* (Walnut Creek: Altamira Press, 2003), 92.

³⁰⁰ YDH liderlerinin ve üyelerinin psikopatolojisine ilişkin daha detaylı bilgi için bkz. Muhammed Kızılgöçer, *Birey ve Hareket Açısından Yeni Dini Hareketlerin Psikolojisi* (Rize: STS Yayınları, 2016), 102-123.

³⁰¹ Bromley, “Deciphering the NRM-Violence Connection”, 24-25; Chryssides, *Exploring New Religions*, 65.

da kurtuluşun yegane yolunun bir mürşide bağlanmaktan geçtiğine inanan bireyler oluşmaktadır. Her ne kadar kulağa rahatsız edici gelse de birtakım öğretiler ve telkinler doğrultusunda düşünemez hale gelmiş bir topluluğun, liderlerinin her söylediğini gözü kapalı yapmasının önünde hiçbir engel bulunmamaktadır.³⁰²

Tabi burada YDH'lerin tanımlayıcı bir niteliği olarak karşımıza çıkan karizmatik liderlik unsurunun tabiatı itibariyle olumsuz bir nitelik taşıyıp taşımadığının da sorgulanması gerekir. Bu noktada en kısa şekliyle şunu ifade edebiliriz ki karizmatik liderlik unsurunun tabiatı itibariyle olumsuz bir niteliğe sahip olduğunu, dolayısıyla da karizmatik liderlik ve şiddet arasında doğrudan nedensel bir ilişkinin bulunduğunu söylemek mümkün değildir. Ancak şu noktanın altını kalın çizgilerle çizmek gerekir ki karizmatik liderlik unsuru, dini hareketlerin ortaya çıkışı ve gelişiminde olduğu kadar bu hareketlerin şiddet potansiyeline ulaşmasında da önemli bir rol oynamaktadır. Bu nedenle de YDH'lerin karıştığı şiddet olaylarının değişmez nedenleri arasında yer almaktadır.

2.2.1.2. Binyılcı – Apokaliptik İnanç Sistemi

Şiddete başvuran YDH'lerin neredeyse tamamının en temel özelliklerinden biri olarak öne çıkan binyılcı-apokaliptik inanç sistemleri, en genel anlamıyla kötülüğün güçlerini yok ederek insanların bir daha mutsuzluk, acı, yokluk, adaletsizlik, zulüm ve kötülük görmeyecekleri bir dönemi başlatacak olan nihaî dünya felaketine yönelik düşünce yapısını ifade etmektedir.³⁰³ Bu düşünce yapısının ana unsurlarından birini, kıyametten önce barış ve huzurun hakim olacağı bin yıllık bir dönemin yaşanacağı şeklindeki inanç oluşturmaktadır. Literatürde “binyılcılık” (milenializm, milenarianizm) olarak isimlendirilen bu inanç, ilahi bir plan

---

³⁰² İslam dünyasındaki mevcut bütün dini grup ve cemaatleri elbette bu kapsamda değerlendirmek mümkün değildir. Ancak bu durum, uluslararası camiada *Gülen Hareketi* olarak bilinen cemaatin, 15 Temmuz 2016 tarihinde Türkiye Cumhuriyeti hükümetine karşı gerçekleştirdiği darbe girişiminde de bir kez daha görüldüğü üzere, bu tür yapılara üye olanların zamanla birer şiddet uygulayıcısına dönüştüğü gerçeğini değiştirmemektedir. Gülen Hareketi üyelerinin lidere bağlılık aracılığıyla mankurtlaştırılması ile ilgili olarak bkz. Mahmut Aydın, *FETÖ'nün Uluslararası Kodları: Cemaatten Terör Örgürlüğüne* (Ankara: Eski Yeni Yayınları, 2017), 50-52.

³⁰³ Cengiz Batuk, *Tarihin Sonunu Beklemek: Ortadoğu Dinlerinde Eskatoloji Mitosları* (İstanbul: İz Yayıncılık, 2003), 222. Ayrıca bkz. John R. Hall ve Philip Schuyler, “Apostasy, Apocalypse and Religious Violence”, *The Politics of Religious Apostasy* içinde, ed. David G. Bromley (Westport, CT: Praeger, 1998), 141-170; Robbins ve Anthony, “Sects and Violence”, 239; Robbins, “Sources of Volatility in Religious Movements”, 57-79.

doğrultusunda yakın zamanda gerçekleşecek olan toplu bir dünyevi kurtuluş beklentisine işaret etmektedir. Kavrama ilişkin tanımlamalarda da bu hususa dikkat çekildiği görülmektedir. Örneğin Norman Cohn, binyılcı inanca sahip olanların; i) bir grubun bütün inananlarını kapsaması bakımından “kollektif”, ii) başka/uhrevi bir dünyada değil, içinde yaşanılan bu dünyada gerçekleşmesi açısından “dünyevi”, iii) çok yakında ve aniden vuku bulacak olması itibariyle “eli kulağında”, iv) yeni düzenin sadece anı iyileştirmesi için değil aynı zamanda mükemmelleştirmesi için yeryüzündeki yaşamı bütünüyle dönüştürmesi noktasında “bütünsel”, v) doğaüstü güçler tarafından ya da onların yardımıyla gerçekleştirilecek olması yönüyle “mucizevi” bir kurtuluş beklediklerini ifade etmektedir.³⁰⁴ Benzer bir şekilde Yonina Talmon da binyılcılığı “gerçekleşmesi yakın, bütünsel, nihaî, bu dünyaya ait ve kollektif bir kurtuluş bekleyen grup ya da hareketlere”³⁰⁵ işaret ederek tanımlamaktadır.

Bir çağın sona ermesi ve insanlık için artık geri dönülemez yeni bir çağın başlaması ile ilgili dini inançları ifade eden “apokaliptisizm” kavramının bir alt başlığı niteliği taşıyan binyılcılığı bazı araştırmacılar iki kategoride ele almaktadır. Daha ziyade Hıristiyan inancı dikkate alınarak yapılan bu tasnife göre, premilenializm olarak isimlendirilen ilk kategoride yer alanlar, İsa’nın ikinci gelişinin bin yıllık dönemden önce gerçekleşeceği beklentisi içerisinde bulunmaktadır. Buna karşılık postmilenializm olarak adlandırılan ikinci gruptakiler ise İsa’nın bin yıllık dönemden sonra tekrar yeryüzüne geleceğine inanmaktadır.³⁰⁶

Ancak Wessinger bu tasnifin, apokaliptik inanç yapısının çeşitliliğini açıklama ve bazı apokaliptik inançların şiddete yol açarken diğer bazılarının neden şiddete sevk etmediğini anlama noktasında yeterli olmadığını düşünmektedir. Bu noktadan hareketle yeni bir tasnif yaparak binyılcılığı, “katastrofik” (yıkımsal) ve “progresif” (ilerici, gelişimsel) binyılcılık olmak üzere iki başlık altında ele almaktadır. Wessinger, katastrofik binyılcılığın premilenial beklentiler hakkında

---

³⁰⁴ Norman Cohn, *The Pursuit of the Millennium: Revelatory Millenarians and Mystical Anarchist of the Middle Ages* (London: Pimlico, 2004), 13.

³⁰⁵ Yonina Talmon, “Millenarian Movements”, *Archives Europeennes de Sociologie* 7/2 (1966): 159.

³⁰⁶ Bkz. Batuk, *Tarihin Sonunu Beklemek*, 238-257; Thomas Robbins ve Susan J. Palmer, “Patterns of Contemporary Apocalypticism in North America”, *Millennium, Messiahs and Mayhem* içinde, ed. Thomas Robbins ve Susan J. Palmer (New York: Routledge, 1997), 9.

daha açık bilgiler sunduğunu, bu nedenle de premilenializm yerine bu kavramın tercih edilmesi gerektiğini savunmaktadır. Aynı şekilde binyılcı yapılar hakkında kavramsal yanlışlar taşıdığını düşündüğü postmilenializm yerine de progresif binyılcılık ifadesini önermektedir.³⁰⁷

Öte yandan Wessinger, birbirinden tamamen bağımsız olmadıklarını ve birbirlerine kaynaklık ettiklerini düşündüğü bu iki kavram arasında kıyametin gerçekleşmesi konusunda önemli bir farklılığın bulunduğu da dikkat çekmektedir. Bu doğrultuda progresif binyılcılığın ilahi plana uyumlu olarak çalışan insanların zaman içerisinde, ilahi ya da insanüstü bir temsilcinin rehberliğinde, bin yıl hüküm sürecek olan krallığı inşa ederek toplu bir şekilde kurtuluşa ulaşabilecekleri inancını temel aldığını, dolayısıyla da bu anlayışın bin yıllık krallığın meydana gelmesi için kıyameti zorunlu görmediğini ifade etmektedir. Buna karşılık katastrofik binyılcılığın ise bin yıllık krallığa geçişin ancak mevcut kötü dünyayı yok eden büyük bir felakete gerçekleşebileceği yani kurtuluş için kıyametin gerekli olduğu inancı üzerine kurulduğunu dile getirmektedir. Nihai aşamada ise Wessinger, apokalipse yani kıyametin progresif binyılcılıkta insanın müdahalesine bağlı olarak, katastrofik binyılcılıkta ise aniden, şiddetli ve dışarıdan dayatılmış bir şekilde gerçekleştiği sonucuna ulaşmaktadır.³⁰⁸

Bu noktada, ne tür bir sınıflandırmaya tabi tutulursa tutulsun, binyılcı-apokaliptik inançlarda dünyanın dönüşümü açısından zamansal bir ayırımın söz konusu olduğuna dikkat çekmek gerekmektedir. Böyle bir ayırım ise premilenial/preapokaliptik ve postmilenial/postapokaliptik gibi yaklaşımların benimsenmesine yol açmaktadır. Bunlardan postapokaliptik anlayışı benimseyen dini grupların sistemlerini yeni ve başka bir dünya anlayışı üzerine inşa ettikleri ve kıyametten sonra kurularak sonsuza kadar devam edecek olan bir yeryüzü cenneti fikrine odaklandıkları görülmektedir. Öte yandan preapokaliptik yaklaşımı benimseyen dini grupların ise kendilerine stratejik bir dönemde kötülüğün güçlerine karşı bir mücadele ortaya koyarak kıyameti sahneleme rolünü biçtikleri

---

³⁰⁷ Bkz. Catherine Wessinger, "Millennialism With and Without the Mayhem", *Millennium, Messiahs, and Mayhem* içinde, ed. Thomas Robbins ve Susan J. Palmer (New York: Routledge, 1997), 48-51.

³⁰⁸ Wessinger, "Millennialism With and Without the Mayhem", 49-51.

göze çarpmaktadır. Kendilerini iyi-kötü arasındaki savaşın baş aktörleri konumuna yerleştirmelerinden dolayıdır ki ikinci grupta yer alan oluşumlar “savaş grupları” olarak da adlandırılmaktadır.³⁰⁹ Bu son nokta göz önünde bulundurulduğunda, preapokaliptik inanca sahip grupların şiddet içerikli olaylara karışma ihtimallerinin postapokaliptik inancı benimseyenlerden daha fazla olduğu söylenebilir.

Ancak burada şöyle bir soru ile de karşı karşıya kalmaktayız: Katastrofik binyılcılık, apokaliptisizm ya da premilenializm gibi farklı isimlerle işaret edilen ve Wojcik’in ifadesiyle “insanlık ile ilgili karamsar bir bakış açısı ortaya koyan”³¹⁰ bu dünya görüşünün zorunlu olarak şiddetle mi sonuçlanması gerekmektedir? Bu soruya verilecek cevap hiç şüphesiz ki hayırdır. Zira bir dini grup, sırf binyılcı-apokaliptik inanca sahip olduğu için şiddete başvurmak zorunda değildir. Öte yandan dünyanın sonuna ilişkin savaş, çatışma, ölüm gibi şiddet içeren bu tür beklentilerin, bazı dini hareketlerin şiddete başvurmasına ve şiddeti meşrulaştırmasına dayanak oluşturduğu da bilinen bir gerçektir. Bu nedendir ki Lorne L. Dowson’un, “binyılcı-apokaliptik inançların YDH’leri içine alan toplu şiddet olaylarının her birinde, gerek kendilerini öldüren gerekse başkaları tarafından öldürülen insanların eylemlerini yapılandırma çok önemli bir rol oynadığı”³¹¹ şeklindeki tespitine katılmamak mümkün değildir.

Buraya kadar ifade edilenlerden hareketle binyılcı inançların, bireyleri YDH’lerin kurtuluşa ulaştıracak davranışlara yönelik taleplerine, şiddet içerse dahi, uymaya ikna etme noktasında büyük bir güce sahip olduğunu söylemek yanlış bir tespit olmayacaktır. Nitekim taraftarlarından apokaliptik temeller üzerine inşa ettikleri birtakım amaçlar uğruna gönüllü olarak ölümü ve öldürmeyi göze almalarını talep eden grupların en tipik örneklerini teşkil eden Halkın Tapınağı,

---

³⁰⁹ John R. Hall, Philip D. Schuyler ve Sylvaine Trinh, *Apocalypse Observed: Religious Movements and Violence in North America, Europe, and Japan* (London & New York: Routledge, 2000), 9. Apokaliptik anlayış iyi güçler ve kötü güçler arasında, evrendeki her şeyi yerle bir edecek ve ardından dünyada cennet hayatını başlatacak olan bir nihai savaşa işaret etmektedir. Bu bağlamda Juergensmeyer’in “kozmetik savaşı” ile Kimball’ın şiddet uyarı işaretleri arasında zikrettiği “ideal zamanın inşası” faktörünün apokaliptik inançlarla ilişkili faktörlere tekabül ettiği görülmektedir.

³¹⁰ Daniel Wojcik, “Apocalypticism and Millenarianism”, *New Religions: New Religious Movements, Sects and Alternative Spiritualities* içinde, ed. Hristopher Partridge ve J. Gordon Melton (Oxford: Oxford University Press, 2004), 388.

³¹¹ Lorne L. Dawson, *Comprehending Cults: The Sociology of New Religious Movements* (Oxford: Oxford University Press, 2006), 146.

Branch Davidian, Güneş Tapınağı, Cennetin Kapısı, Aum Shinrikyo hareketleri tarafından sergilenen birtakım şiddet olayları da bu gücün bir göstergesidir.

Burada altı çizilmesi gereken önemli nokta, yukarıda ismi geçen hareketlerin hepsinin binyılcı-apokaliptik ideolojilere³¹² sahip olduğudur. Dolayısıyla bu hareketlerin tamamında mevcut düzenin yozlaştığı ve bu yozlaşmış düzenin çok yakın zamanda sona ereceği inancına rastlanmaktadır. Bir anlamda mevcut düzeni tamamen alt üst edecek bir gelecek düzen vaadi taşıyan bu hareketler, mevcut düzenin sona ermesinin bir başlangıç olacağı ve bu esnada inanmayan herkesin yok edileceği anlayışını benimsemektedir. Şüphesiz ki bu kabul, dünyanın son günlerinde bir şiddet ikliminin hakim olacağına ve hatta bu şiddetin özellikle “azizler” ya da “seçilmişler” olarak algıladıkları ve yeni düzenin öncüsü olarak gördükleri kendi gruplarına yöneltilebileceğine dair beklentileri de beraberinde getirmektedir. Ancak bu beklenti, kesinlikle söz konusu hareketlerin maruz kalacaklarını düşündükleri şiddete boyun eğmeyi peşinen kabul ettikleri anlamına gelmemektedir. Bilakis bu hareketler dünyayı miras almak ya da en azından hakikati yaşatmaya devam edebilmek için hayatta kalmaları gerektiğine, bunun için ise kendi kutsal bölgelerini savunmak zorunda olduklarına inanmaktadırlar. Üstelik bu düşünceden hareketle, zaman zaman silah depolama ve

---

³¹² Bu hareketlerin sahip olduğu apokaliptik ideolojiler arasında farklılıklar bulunmaktadır. Örneğin Halkın Tapınağı Hareketi, muhalifleriyle karşı karşıya gelmek ya da onlara meydan okumak yerine kurtuluş ve yeryüzü cenneti arasında gidip gelen güçlü bir apokaliptik inanç tesis etmiştir. Bunu yaparken farklı Hıristiyan yorumların yanı sıra politik anlayışlardan da yararlanmışır. Böylece hareketin öğretisi, ABD'nin politik açıdan ırk ve sınıf savaşına sürüklendiği kehaneti karşısında Halkın Tapınağı'nın bir sığınak olacağı şeklindeki apokaliptik dayanak üzerine temellendirmiştir. Buna karşılık Branch Davidian Hareketi ise yeni bir apokaliptik vizyon oluşturmamış, uzun süredir var olan bir görüşü benimsemeyi tercih etmiştir. Bir başka ifadeyle Jones'un apokaliptik öğretisi günün sosyal meselelerine bağlı olarak Marksist /Komünist – Hıristiyan bir karışım niteliği gösterirken, Koresh dünyanın sonunun yaklaştığını haber veren birtakım özel işaretlerden bahseden Vahiy Kitabı'nı yorumlayan Adventist geleneği sürdürmüştür (Hall vd., *Apocalypse Observed*, 47-48).

Bu apokaliptik ideolojiler Güneş Tapınağı Hareketi'nde biraz daha karmaşık bir yapıya bürünmüştür. Zira Güneş Tapınağı, meditasyon gibi mistik deneyimleri apokaliptik unsurlarla birleştirme yoluna gitmiştir. Bunun doğal bir sonucu olarak da hareket içerisinde ebedi bir aşkınlıktan bahsetmesine rağmen bu dünyaya da müdahale etmeyi öngören mistik bir apokaliptisizm, eski dünyanın yerine yeni bir topluluk inşa etmek suretiyle yaklaşmakta olan felaketten kurtulmaktan bahseden apokaliptisizm ve kendi gruplarına karşı müsamaha gösteremeyen güçlerin uyguladığı zulümlerden bahseden apokaliptisizm gibi farklı yaklaşımlar ortaya çıkmıştır (Bkz. John R. Hall ve Philip Schuyler, “The Mystical Apocalypse of the Solar Temple”, *The Order of Solar Temple: The Temple of Death* içinde, ed. James R. Lewis (Hampshire, UK: Ashgate, 2006), 76).

bu silahların kullanımına yönelik eğitim alma gibi yollara da başvurabilmektedirler.³¹³

Bu bağlamda verilebilecek örneklerin başında, dünyanın sonunun yaklaştığı iddiasıyla yiyecek, silah, mermi ve petrol depolamış bir hareket olan Branch Davidian yer almaktadır. Bilindiği üzere hareketin lideri David Koresh dünyanın sonunu getirecek olayların, daha önceki öğretilerde yer alan iddiaların aksine İsrail’de değil Amerika’da, kendi grubuna karşı gerçekleştirilecek olan bir saldırıyla başlayacağını ileri sürmüştür. Dahası bu anlayış doğrultusunda yaşadıkları Mount Carmel yerleşkesinin ismini de “Ranch Apocalypse” yani “Felaket Çiftliği” olarak değiştirmiştir. Aldridge’nin belirttiğine göre Koresh, vaazlarında artık dünyanın sonunun yaklaştığını, ebedi kurtuluşa ulaşmak için ölüme hazır olmak gerektiğini vurgulayarak takipçilerini özellikle otomatik silah ve el bombası biriktirmeye yönlendirmiştir.³¹⁴

David Koresh kıyamete ilişkin görüşlerini, konu ile ilgili fikir beyan eden pek çok lider gibi, Vahiy Kitabı’na dayandırmıştır. Bilindiği üzere Vahiy Kitabı’nda İsa, adeta kendisine cephe almış şeytani güçleri bozguna uğratan ve melekler ordusunu yöneten bir savaşçı olarak tasvir edilmiştir. Bunun yanı sıra son şeytanın da bozguna uğratılmasının ardından seçilmiş ve ölümsüz kılınmış insanların sonsuza kadar huzur içerisinde yaşayacağı bir krallığın kurulacağı vaat edilmiştir. Ancak bu huzur ve düzen sağlanıncaya kadar, yedi mühürün açılmasıyla birlikte baş gösterecek olan birtakım kötü olayların gerçekleşeceği de bildirilmiştir. Nitekim Koresh de İsa’yı tanımanın yolu, hatta Tanrı’yı tanıyıp tanımayanları tespit etmeye yarayan bir asit testi³¹⁵ olarak değerlendirdiği bu yedi mühür üzerinde odaklanmıştır. Zira Koresh kurtuluşun ancak bu yedi mührün doğru bir şekilde anlaşılmasıyla gerçekleşebileceğini şu sözlerle savunmuştur:

Bu neslin insanların kurtulmasını istiyorum. Gece gündüz bu mühürlerin yazımını tamalamak için çalışıyorum. Bu birçok kişiye Yeni Işık ve umut kaynağı

³¹³ Robbins ve Hall, “New Religious Movements and Violence”, 251.

³¹⁴ Aldridge, *Religion in the Contemporary World*, 177. David Koresh’in dünyanın sonuna ilişkin söylemlerini içeren vaazlarından bazıları, Texas Devlet Üniversitesi tarafından dijital ortama aktarılmıştır. Bkz. <https://digital.library.txstate.edu/handle/10877/139>, erişim 23 Kasım 2016.

³¹⁵ David Koresh’in, “Yedi Mühür’ü bilmiyorsanız, İsa’yı tanıyorsunuz demektir... Yedi Mühür, Tanrı’yı tanıyıp tanımayanları tespit etmek için asit testi gibidir.” şeklindeki ifadeleri İngiliz Gazeteci David Leppard tarafından aktarılmıştır (Bkz. David Leppard, *Fire and Blood: The True Story of David Koresh and the Waco Siege* (London: Fourth Estate, 1993), 140).

olacak ve onlar benimle uğraşmak zorunda kalmayacak... Muazzam olayların eşliğinde duruyoruz! Yedi mühür şimdiye dek yazılmış en kutsal bilgilerdir!³¹⁶

Bu ifadelerde anlaşıldığı üzere Koresh, yedi mühür ile ilgili ifadeleri doğru yorumlama ve açıklama yeteneğinin de sadece kendisine verildiğini iddia etmiştir. Bu doğrultuda hem kendisini hem de takipçilerini yedinci mühürü açabileceğine ve böylece Vahiy Kitabı'nda yer alan felaketleri başlatabileceğine inandırmıştır. Kaldı ki Koresh, Mount Carmel yerleşkesinin kuşatma altına alınmasını da bu çerçevede yorumlamış ve polis tarafından düzenlenen baskını, dünyanın sonunu getirecek felaketlerin gerçekleşmeye başlayacağını bir işareti olarak görmüştür. Siyaset Bilimi alanındaki çalışmalarıyla tanınan Michael Barkun aslında Koresh'in istediği şeyin de tam anlamıyla böyle bir eylem olduğuna dikkat çekmektedir:

28 Şubat'ta Alkol Tütün ve Ateşli Silahlar Bürosu, 19 Nisan'da ise FBI muazzam bir güç kullanmakla farkında olmadan Koresh'in binyılcı senaryosuna uygun davrandılar. Koresh başlangıç saldırısı, geniş çaplı kuşatma ve gaz saldırısı şeklinde gerçekleşen muhalafete ihtiyaç duymakta ve bunu istemekteydi. Binyılcı perspektiften bakıldığında bu eylemler aslında kehanetin gerçekleşmesi içindi.³¹⁷

Halkın Tapınağı Hareketi'nde ise binyılcı-apokaliptik inançlar daha ziyade nükleer savaş söylemi etrafında şekillenmiştir. Hatırlanacağı üzere, Jim Jones 1962'de *Esquire* dergisinde yayınlanan, dünyada meydana gelecek olan nükleer felaketten etkilenmeyecek yerler konulu makalenin de etkisiyle nükleer bir felaket senaryosu oluşturmuş ve dünyanın sonunun çok yakında gerçekleşeceğini ilan etmeye başlamıştır. Buna bağlı olarak hareket üyeleri, yaşadıkları mekanları terk edip başka yerlere göç etme durumuyla karşı karşıya kalmıştır. Bu çerçevede ilk olarak Jones, ailesini de alarak söz konusu makalede nükleer felaketten etkilenmeyecek güvenli yerler arasında zikredilen Belo Horizonte'ye yerleşmiştir. Burada yaklaşık iki yıl kaldıktan sonra Indianapolis'e geri dönmüş ve hemen grubunu güvenli yerlerden bir diğeri olan Kuzey Kaliforniya'ya yerleştirmek için gerekli hazırlıklara girişmiştir. Sonuç olarak Jones 1965 yılında takipçileriyle birlikte buldukları Indianapolis'ten ayrılarak Kuzey Kaliforniya'da bulunan Redwood Valley'deki Ukiah şehrine taşınmıştır. Bu göç serüveni, hareketin 1977

---

³¹⁶ David Koresh, "Letter to Attorney Dick DeGuerin (1993), erişim 23 Kasım 2016, <https://digital.library.txstate.edu/handle/10877/1837>.

³¹⁷ Michael Barkun, "Reflection After Waco: Millennialist and the State", *The Columbia Documentary History of Religion in America Since 1945* içinde, ed. Paul Harvey ve Philip Goff (New York: Columbia University Press, 2005), 498.

yılında “vadedilmiş topraklar” olarak nitelendirilen Guyana’daki Jonestown’a yerleşmesiyle sona ermiştir.³¹⁸ Tam bu noktada ifade etmek gerekir ki yaşanan bu göçler, aslında nükleer felaket korkusunun tüm yaşamı boyunca Jones’un zihnini fazla meşgul ettiğinin de bir göstergesidir.

Jones dünyanın hızla, iyi (Mesih/Sosyalizm) ile kötü (Deccal/Kapitalizm) güçler arasında meydana gelecek nükleer bir savaşa doğru sürüklendiğini ve bu nihai apokaliptik savaşın çok yakında gerçekleşeceğini ileri sürmüştür. Bununla da yetinmeyen Jones, 1965 yılı başında sosyalizmin galip çıkacağını savunduğu bu savaşın 15 Temmuz 1967 yılında gerçekleşeceği kehanetinde bulunmuştur. Ancak söz konusu tarihte herhangi bir olay meydana gelmemiştir. Bunun üzerine Jones, tahminini gözden geçirmiş ve nükleer savaşın yeni tarihini 1973 olarak ilan etmiştir. Elbette beklenen savaş bu tarihte de gerçekleşmemiştir. Bu şekilde yanıltılmış olmasına rağmen Jones, nükleer savaşın tarihi konusunda bilgi sahibi olduğunu iddia etmekten vazgeçmemiştir. Ancak bu defa ihtiyatlı davranarak bu bilginin sadece kendisinde saklı kalması gerektiğini söylemiştir.³¹⁹

Öte yandan Jones, Amerika’nın ekonomik ve politik çıkarları doğrultusunda dünyayı bir savaşın içine sürüklediğini ifade ederek yaklaşmakta olan nükleer felaketten Amerika’yı sorumlu tutmuştur. Bu düşüncesi doğrultusunda Jones, Amerika’yı, Hıristiyan apokaliptik geleneğinde kötü güçlerin temsilcisi şeklinde karşımıza çıkan Babil ile eş değer konuma yerleştirmiştir. Dünyanın sonunda gerçekleşeceği varsayılan kıyamet savaşı Armagedon’u ise yine Amerika’nın zemin hazırladığı, toplumu tamamen kuşatan bir ırk ve sınıf savaşı olarak tanımlamıştır. Öte yandan Jones, Amerika’nın yol açtığı bu nükleer savaşın engellenen bir yolunun bulunduğunu da ifade etmiştir. Bu yolun ise ancak ırkçı, sınıf egemen ve emperyalist bir topluma alternatif olarak başka bir ütopya anlayışına kendini adayan militan bir hareket oluşturmaktan geçtiğini savunmuştur.³²⁰ Yine bu amaç doğrultusunda tesis etmiş olduğu Jonestown isimli yerleşim yerini Amerika’daki tek cennet bahçesi olarak nitelendirmiş ve burası

---

³¹⁸ Bkz. Hall, *Gone From the Promised Land*, 61-74.

³¹⁹ Walliss, *Apocalyptic Trajectories*, 49.

³²⁰ Chidester, *Salvation and Suicide*, 5-6; Hall vd., *Apocalypse Observed*, 17.

dışındaki her yerin ırkçılık ve ayrımcılığın hüküm sürdüğü mekanlar olduğunu ileri sürmüştür.³²¹

Güneş Tapınağı Hareketi'nin de apokaliptik söylemlerinde bir nükleer savaş vurgusuna rastlanmaktadır. Bununla birlikte hareketin daha ziyade yaklaşmakta olan bu felaketten kurtulabilmek için mevcut dünyanın dışında başka bir koloni kurmak gerektiği fikrine odaklandığı görülmektedir. Hareketin öğretisindeki bu tür apokaliptik unsurlar, birinci bölümde Güneş Tapınağı Hareketi hakkında bilgi verirken detaylarına yer verilen “geçiş (transit)” adlı bir başka ilginç düşüncenin daha ortaya çıkmasına yol açmıştır.

Burada hareketin apokaliptik söylemi ile ilgili bir hususa daha değinmek gerekir. 1980'li yıllardan itibaren hareketin kıyamet anlayışında çok küçük de olsa bir değişiklik meydana gelmiştir. Bu tarihten itibaren hareket, kıyameti artık dünyanın sonu olarak değil de bir devrin sonu olarak algılamaya başlamıştır. Nitekim Jouret, 1987 yılında İsviçre'de düzenlediği “Yeni İnsan İçin Hangi Gelecek?” (Apocalypse: Which Future for the New Man?) başlıklı seminerde de bu yeni anlayış üzerinde durmuştur. Burada “Karanlık Çağ” (Kali Yuga) olarak isimlendirilen 6000 yıllık dönemin sonuna gelindiğini ve insanlığın yeni bir dünyaya girmek üzere olduğunu dile getiren Jouret, kıyametin sadece dışsal olayların tasvir edilmesi olarak anlaşılması gerektiğini, bu esnada gerçekleşen olayların aslında içsel bir dönüşümü de yansıttığını ifade etmiştir.³²² Jouret'in bu ifadelerinden anlaşıldığı üzere hareket zamanla, dünyanın fiziksel olarak yok olacağı anlayışından insanlığın her geçen gün daha kötüye gittiği zaman diliminin sona ereceği düşüncesine yönelmiş ve mevcut dünya için daha iyi bir dönem beklentisi içerisine girmiştir. Dahası Güneş Tapınağı, bu “Yeni Çağ” (Aquarian Age) başlatabilmek için de dokuz kozmik çocuğun –ki bunlardan birisi Di Mambro'nun kızı Emanueldir- dünyaya gelmesi gerektiğini savunmuştur.³²³ Ancak

³²¹ Chidester, *Salvation and Suicide*, 6.

³²² Massimo Introvigne ve Jean-François Mayer, “Occult Masters and the Temple of Doom: The Fiery End of the Solar Temple”, *Cults, Religion and Violence* içinde, ed. D. G. Bromley ve J. G. Melton (Cambridge, UK: Cambridge University Press, 2004), 79.

³²³ Palmer, “Purity and Danger in Solar Temple”, 47. Güneş Tapınağı'nın en önemli uygulamalarından biri kozmik evliliklerdir. Kozmik evlilik anlayışına göre, Di Mambro üyelerin kimlerin reenkarnesi olduğunu bilmekte ve bu bilgi sayesinde kendi aralarında gerçekleştirdikleri kozmik evliliklerde kimin kiminle evlenmesi gerektiğini belirlemekteydi. Böylelikle kendi tarikatlarının geçmişte yaşamış olan büyük üstatlarının ruhlarını bir arada

yine de bu durum üyelerin dünyevi bedenlerinden ayrılarak solar haline dönüşme inançları doğrultusunda gözlerini kırpmadan ölüme yürümelerini engellememiştir.

Bu dünyanın dışında başka bir yaşam alanının varlığına yönelik inancın farklı bir formu Cennetin Kapısı Hareketi'nin apokaliptik öğretisinde de görülmektedir. Hareketin liderleri mevcut dönemde yeryüzünde yaşayan insanlığın tohumlarının milyonlarca yıl önce dünya dışı varlıklar tarafından yeryüzüne ekildiğini ve bu varlıkların kendilerini manevi açıdan geliştirmiş olan kişileri uçan dairelerle alıp insanüstü düzeye ulaştırmak için tekrar geri geleceklerini ileri sürmüştür. Ayrıca Tanrı'nın Gerçek Krallığı'nın hüküm sürdüğü yer olarak nitelendirilen bu insanüstü alana insanlar arasında çok az sayıda kişinin ulaşabileceği, geri kalanların ise yozlaşmış dünyanın manevi açıdan zehirlenmiş olan atmosferinde debelenmek zorunda kalacağı uyarısında bulunmuşlardır. Buna daha sonra liderlerden Applewhite tarafından dünyadışı varlıkların, seçilmiş insanları toplamasının ardından yeryüzünün dehşet verici bir felaketle yok olacağı düşüncesi de ilave edilmiştir.³²⁴

Öte yandan Applewhite zamanı her biri 6000 yıldan meydana gelen i) Eski Çağ, ii) Yeni Çağ ve iii) Gelecek Çağ şeklinde üç evreye ayırmıştır. Bununla yetinmeyen Applewhite, Yeni Çağ'ın yani ikinci 6000 yıllık dönemin İsa'nın doğumunun tam 2000 yıl sonrasına tekabül eden 1997 yılında sona ereceğini öne sürmüştür.³²⁵ Üstelik Hale-Bopp kuyruklu yıldızının bu tarihte gelecek olması da önemli bir işaret olarak kabul edilmiştir. Çünkü hareket üyeleri, bu kuyruklu yıldızın arkasında kendilerini dünyadan alarak Tanrı'nın Krallığı'na götürecek olan bir uzay aracının olacağı inancını benimsemişti. Öyle ki bu durumu kendilerine ait

---

tuttuklarına inandıkları bu uygulamanın amacı kozmik evliliklerden, "Yeni Çağ"ı başlatacak kozmik çocuklar elde etmektir. Kaldı ki Di Mambro'nun kendisi de tarikata 19 yaşında katılan ve tarikat rahibesi olan Dominique Bellaton ile kozmik bir evlilik gerçekleştirmişti. Dominique, cinsel birleşmenin olmadığı bir ayın sırasında mucizevi bir şekilde hamile kalmış ve 1981 yılında bir kız çocuğu dünyaya getirmişti. Bkz. Chryssides, *Exploring New Religions*, 63.

³²⁴ "Last Chance to Advance Beyond Human", <http://www.heavensgate.com/misc/lastchnc.htm>, erişim 7 Ocak 2016; James R. Lewis, *Legitimizing New Religions* (New Brunswick: Rutgers University Press, 2003), 133.

³²⁵ <http://www.heavensgate.com/book/410.htm>, erişim 7 Ocak 2016. Marshall Applewhite, İsa'nın miladi 1. yılda değil, MÖ 4. yılda doğduğu konusunda bazı tarihçilerle aynı fikri paylaşmaktadır (Bkz. Chrysside, *Exploring New Religions*, 74).

web sitesinden de, “Hale-Bopp kuyruklu yıldızı beklediğimiz işaretler.”³²⁶ şeklinde ilan etmişlerdi. Bununla birlikte aralarında yaptıkları uzun tartışmalar neticesinde, üst düzeye toplu halde ulaşabilmenin en iyi yönteminin intihar olduğuna karar vermiş ve bu dünyadan ayrılış tarihini de 22 Mart 1997 olarak belirlemişlerdi. Ancak daha önce işaret edildiği üzere, bu tarihte beklenen uzay gemisinin gelmemesi yine de intihar etmelerinin kendi ifadeleriyle insanüstü düzeye ulaşmak için dünyevi bedenlerini terk etmelerinin önüne geçememiştir.³²⁷

Aum Shinrikyo Hareketi’nin, apokaliptik bir öğreti doğrultusunda gerçekleştirdiği şiddet eylemleri ise çok daha farklı bir boyuta ulaşmıştır. Bilhassa 1990’lı yıllardan itibaren Armagedon’un çok yakın zamanda gerçekleşeceğini vurgulamaya başlayan Aum Shinrikyo, dünyanın küresel bir savaş, çevre tahribatı ve doğal afetler yüzünden XXI. yüzyılın sonu itibariyle yok olmaya başlayacağını ileri sürmüştür. Bu yok oluşün köklerini ise insanın tabiatına dayandırmıştır. Buna göre insanlar kendi gerçek manevi tabiatlarını unutmuş ve bu unutmanın yol açtığı kötü karma da felaketlere neden olmuştur. Öte yandan bu felaketlerden yani insanın neden olduğu bu kötü karmadan kurtuluşun yolu da yine insana bağlanmıştır. Yani sadece insanların katı asketik uygulamalar gerçekleştirmeleri durumunda kurtuluş sağlanabilecektir. Ancak Asahara bir süre sonra yeryüzünde Aum mensubu olmayan ve kötü karmaya neden olacak davranışlar sergileyen milyonlarca insan bulunduğu, dolayısıyla da asketik uygulamalara devam etmekte olan bir avuç insanın bireysel çabalarının kurtuluş için yeterli olmadığına kanaat getirmiştir. Buna bağlı olarak kendisinin kral olacağı ve hakikatin hüküm süreceği “Yüce Gerçek Çağı”nı başlatabilmek adına dünyanın sonunu getirecek olayları gerçekleştirme sorumluluğunun kendileri üzerinde olduğunu beyan etmiştir. Bu sorumluluğun da ancak yüce gerçeğe yani Aum’a karşı olan herkesi öldürmekle gerçekleştirebileceğini vurgulamıştır.³²⁸ Böylece hareketin apokaliptik öğretisi

---

³²⁶ Cennetin Kapısı Hareketi’ne ait web sitesine girildiğinde halen ilk olarak “Red Alert: Hale-Bopp Brings Closure to Heavens Gate” şeklindeki bu ifadelerle karşılaşılmaktadır. Bkz. <http://www.heavensgate.com/>, erişim 8 Aralık 2016.

³²⁷ Rodman, “Heaven’s Gate”, 204. Cennetin Kapısı üyeleri ölmeden kısa bir süre önce yazdıkları bir mektupta intihar etmediklerine, uzayın derinliklerinde bulunan İnsanüstü Düzeye geri döndüklerine ve gerçek kimliklerine kavuştuklarına dair ifadeler yer vermiştir. Bkz. <http://www.heavensgate.com/misc/pressrel.htm>, erişim 8 Aralık 2016.

³²⁸ Watanabe, “Religion and Violence in Japan Today”, 91.

zamanla bireylerin ölmesi düşüncesinden tüm toplumun öldürülmesi anlayışına yönelmiştir.

2.2.1.3. Düalizm

Binyılcı-apokaliptik inanç sistemleri, iyiliğin ve kötülüğün ya da ışık ve karanlığın birbirinden ayrı ancak birbirine eşit derecede olan iki ezeli ve ebedi güçten kaynaklandığı görüşünü savunan düalizm anlayışıyla oldukça yakından ilişkilidir. Bir önceki başlık altında değinildiği üzere apokaliptik inanç sistemleri, iyi ve kötü güçler arasındaki evrensel bir mücadeleden bahsetmektedir. Düalizm anlayışı ise insanları/grupları iyi ve kötü şeklinde tamamen zıt kategoriler altında sınıflandırmaktadır. Bu durum, apokaliptik inanç sistemlerinin çoğu zaman iyi-kötü ayrımını beraberinde getirdiğini ve bunun doğal bir sonucu olarak da düalizmin apokaliptik bir yönelimi ifade ettiğini ortaya koymaktadır.

Düalist anlayışa sahip dini gruplar, “biz” ve “onlar” şeklinde bir ayrıma giderek kendilerinden olmayanları ötekileştirmektedir. Aslında bu ayrım bir değerler hiyerarşisini de beraberinde getirmektedir. Zira bu tür gruplar kendilerine daha üstün bir statü kazandırırken diğerlerini daha alt bir konuma yerleştirmektedir. Bu doğrultuda oluşan “onlara karşı biz” düşüncesi ise öteki konumuna yerleştirilen kişilerin mücadele edilmesi gereken düşmanlar olarak değerlendirilmesine neden olmaktadır.³²⁹ Öte yandan bu tür gruplar dünyayı da biz ve onlar, iyi ile kötü, Tanrı ile Şeytan arasındaki bir savaş alanı olarak görmektedir. Söz konusu gruplar ayrıca, kendilerine yönelik tehditleri dünyanın sonu ile ilgili senaryolarla ilişkilendirebilmektedir. Bunun bir sonucu olarak da düşmanlarını şeytanlaştırabilmekte ve onları Şeytan’ın, Deccal’in ve diğer karanlık güçlerin birer temsilcisi olarak görebilmektedir. Dahası Şeytan’ın kölelerine de ancak şiddetle karşı konulabileceği düşüncesini savunmaktadır.³³⁰ Üyeleri kutsal bir amaca hizmet ettiğine ikna eden bu inanç, bir anlamda Eric Hoffer’ın da işaret ettiği üzere gözünü kırpmadan ölümün karşısına çıkabilmek açısından onlara büyük bir motivasyon kaynağı da sağlamaktadır.³³¹

³²⁹ Düalist düşünce hakkında detaylı bilgi için bkz. Ugo Bianchi ve Yuri Stoyanov, “Dualism”, *ER*, ed. Lindsay Jones, c. 4 (USA: Thomson Gale, 2005), 2504-2517.

³³⁰ Robbins, “Sources of Volatility in Religious Movements”, 62.

³³¹ Hoffer, *Kesin İnançlılar*, 75-76.

YDH'lerdeki düalist anlayışa ilk olarak Branch Davidian Hareketi'nden örnek verilebilir. Branch Davidian Hareketi hakkında bilgi verirken değinildiği üzere, ATF ve FBI yetkilileri Branch Davidianlara yönelik askeri bir baskın düzenlemiştir. Ancak bu baskın, Davidianlar tarafından sıradan askeri bir baskın olarak görülmemiştir. Zira onlara göre, "Deccal ve köleleri ATF ve FBI yetkilileri kılığına bürünerek kapıya dayanmıştı".³³²

Düalist anlayışın görüldüğü bir diğer hareket Halkın Tapınağı'dır. Hareket üyeleri, liderleri Jim Jones tarafından kötü güçlerin kuşatması altında olduklarına inandırılmışlardır. Bu ikna sürecinde Jones, CIA tarafından kullanılan işkence yöntemlerini konu edinen konuşmalara ağırlık vermiştir. Bu konuşmaların odak noktasında ise CIA tarafından yakalanmaları durumunda grup üyelerinin de aynı işkencelere maruz kalacağı, bu nedenle de düşmana karşı daima tetikte olmak gerektiği mesajı yer almıştır. Takipçilerinin korkularını arttırmaya yönelik olarak Jones'un üzerinde durduğu bir başka konu da toplama kampları olmuştur. Nitekim Jones bir konuşmasında Amerikan hükümetinin insanlar için toplama kampları oluşturduğunu ve tıpkı Yahudilere yapıldığı gibi Halkın Tapınağı üyelerinin de gaz fırınlarına konulacağını dile getirmiş³³³ ve böylece mevcut hükümeti de düşman ilan etmiştir.³³⁴ Ayrıca Nazi Almanyası ve Yahudi soykırımını konu edinen *Tefeci* (The Pawnbroker) gibi filmlerin yanı sıra, toplama kampları ve linç edilen halkları anlatan tiyatro gösterileri seyrettirilmek suretiyle üyelerin düşman korkuları sürekli olarak canlı tutulmaya çalışılmıştır. Neticede genç-yaşlı demeden yetişkin hareket üyelerinin tamamı silahlanmış ve çok yakında düşmanları tarafından gerçekleştirilecek olan bir saldırı için tetikte beklemeye başlamıştır.³³⁵

Halkın Tapınağı Hareketi'nin düşman ilan ettiği hatta şeytanlaştırdığı kişiler arasında hareketten ayrılanlar da bulunmaktadır. Hareketten ayrıldığı için hain ilan

---

³³² Dawson, *Comprehending Cults*, 149.

³³³ Jim Jones, "Transcript of Recovered FBI Tape Q 162", erişim 12 Ağustos 2016, http://jonestown.sdsu.edu/?page_id=27350.

³³⁴ Jones Hıristiyanlık'taki asli günah meselesini Amerika düşmanlığı çerçevesinde yeniden yorumlamıştır. Konu ile ilgili olarak, "Eğer sen kapitalist Amerika'da, ırkçı Amerika'da, faşist Amerika'da doğduysan günahkar olarak doğdun. Fakat sosyalizm içerisinde dünyaya geldiyse günahkar değilsin." diyen Jones, Amerikan toplumundaki kapitalizmi, ırkçılığı ve faşizmi günahkarlık olarak algılamakta ve Halkın Tapınağı Hareketi'nin asıl amacının insanların bedenlerini, zihinlerini ve sosyal ilişkilerini bu günahattan temizlemek olduğunu dile getirmektedir (Jim Jones, "Transcript of Recovered FBI Tape Q 162").

³³⁵ Moore, "Narratives of Persecution, Suffering, and Mertyrdom", 103.

edilen üyeler, dost görünen düşmanlar olarak nitelendirilmiş ve bu bakımdan tüm insanların en tehlikelileri olarak kabul edilmiştir. Dolayısıyla hareketten ayrılan her bir üye büyük bir tehdit olarak algılanmıştır. Bir yandan harekete dışarıdan yöneltilen baskılar devam ederken diğer yandan hareket içerisinde kopmaların meydana gelmesi, 1978 yılında 918 kişinin ölümüyle sonuçlanan “devrimci intihar” için hazırlık provalarına başlanmasına neden olmuştur.³³⁶

Aum Shinrikyo Hareketi de iyi ve kötü güçleri birbirinin karşısına yerleştiren, kutuplaştırılmış bir dünya görüşüne sahiptir. Aum Shinrikyo öğretisinde, Asahara'nın ifadesiyle lağım çukurundan başka bir şey olmayan dünyanın materyalizm çamuruna saplanarak iyice yozlaştığı, manevi olarak kirlendiği ve kötü güçlerin mekanı haline geldiği, bu nedenle de dönüştürülmesi gerektiği, bu dönüşümün gerçekleşmesi noktasında ise Aum'un özel bir misyone sahip olduğu düşüncesi önemli bir yere sahiptir. Bunun yanı sıra dünyanın sonunda kozmik bir savaşın meydana geleceği ve bu savaşta iyi ile kötü güçlerin birbirlerinin karşısında yer alacağı inancı da önemli bir yer tutmaktadır. Öyle ki dünyanın iyi ve kötü güçler arasında adeta koca bir savaş meydanı gibi algılandığı bu inanç doğrultusunda Aum Shinrikyo yeryüzünde iyi olarak varlığını sürdürebilen tek grup olarak kabul edilmiştir. Böylece lider Asahara dünyanın kurtarıcısı ve hakikat savaşçısı, hareket üyeleri de gerçek kazananlar konumuna yerleştirilmiştir. Buna karşın Amerika, Japon hükümetleri, Yahudiler, kısacası Aum Shinrikyo haricindeki bütün kişi ve gruplar kötü olarak değerlendirilmiştir.³³⁷ Bir diğer ifadeyle grup içerisinde yer almayan herkes hakikat düşmanı ilan edilmiş ve bu kişilerin kurtuluşa layık olmadığı vurgulanmıştır. Bunun vardığı nihai nokta ise Aum üyelerinin hakikati korumak ve kendi kurtuluşlarını sağlamak uğruna Aum'a üye olmayanları öldürebileceği inancı olmuştur.³³⁸

Bu düşünce doğrultusunda Aum Shinrikyo, düşman konumuna yerleştirdikleri ile arasındaki mücadeleyi iyi ile kötü arasındaki mücadele olarak değerlendirmiş hatta iyi ile kötü arasında gerçek bir kozmik mücadele oluşturma görevini üstlenmiştir. Böylelikle kendisini bir savaş zeminine yerleştiren Aum

---

³³⁶ Wessinger, *How the Millennium Comes Violently*, 47.

³³⁷ Reader, *Religious Violence in Contemporary Japan*, 55.

³³⁸ Reader, *Religious Violence in Contemporary Japan*, 10-11, 55, 160.

Shinrikyo, Aum'u korumak ve Aum düşmanlarıyla savaşmak amacıyla savaş araçları edinme yoluna gitmiştir. Nitekim 1990 yılı baharından itibaren eğitimli üyeler gizli laboratuvarlarda biyolojik ve kimyasal silahlar üretmeye başlamıştır. 1993 yılından itibaren aleni bir şekilde sarin gazı ile ilgili söylemlere ağırlık veren Asahara, üyelerinden sarin gazı üretmelerini istemiştir. Üstelik üretilen bu silahların halk üzerinde kullanılmasına yönelik çeşitli girişimler dahi gerçekleştirilmiştir.³³⁹ Bunların yanı sıra Aum'a karşı olan ya da onun manevi tabiatını kabul etmeyi reddeden kimseleri öldürmenin manevi açıdan hiçbir sakıncasının olmadığını vurgulamak suretiyle eylemlerini meşru bir zemine yerleştirmeyi de ihmal etmemiştir.³⁴⁰

Bu noktada şeytanlaştırma hususunun tek taraflı gerçekleştirilmediğini de belirtmek gerekir. YDH'ler bir yandan kendi grupları dışında kalan herkesi şeytanın köleleri olmakla itham ederken diğer yandan da bu tarz suçlamalara maruz kalmışlardır. Örneğin, Halkın Tapınağı Hareketi pek çok Hıristiyan din adamı tarafından demonoloji, satanizm ve kötü güç kavramları üzerinden yorumlanmaya çalışılmıştır. Bu konuda en dikkat çekici değerlendirme bir misyoner olan Billy Graham tarafından yapılmıştır. Graham, *New York Times*'de yayınlanan bir yazısında Halkın Tapınağı'nı sahte bir din ve şaytani bir oluşum, Jim Jones başta olmak üzere hareket üyelerini de şeytanın köleleri olarak nitelendirmiştir.³⁴¹ Öte yandan geleneksel dini yapının yanı sıra Tim Stoen ve Jeannie Mills gibi hareketten ayrılanlar ile halihazırda hareket içerisinde yakınları bulunanlar da harekete yönelik olumsuz propagandalar yapmıştır. "Endişeli Akrabalar" (Concerned Relatives) adı altında bir araya gelen bu kişiler de Halkın Tapınağı ile ilişkilerini düalist düşünce çerçevesinde yorumlamış, söz konusu harekete karşı yürüttükleri mücadeleyi iyilerin kötülere karşı savaşı olarak nitelendirmiştir.³⁴²

Burada, "benim yanımda değilsen bana karşısın" düşüncesinden hareketle bir savaşın karşıt taraflarında yer alan grupların düalizm anlayışlarının, farklı

---

³³⁹ Ian Reader, "Manufacturing the Means of Apocalypse: Aum Shinrikyo and the Acquisition of Weapons of Mass Destruction", *Terrorism and Weapons of Mass Destruction: Responding to the Challenge* içinde, ed. Ian Bellany (London and New York: Routledge, 2007), 68-69.

³⁴⁰ Reader, *Religious Violence in Contemporary Japan*, 179-180.

³⁴¹ Billy Graham, "On Satan and Jonestown", *New York Times*, December 5, 1978, erişim 24 Şubat 2016, <https://www.nytimes.com/books/97/07/06/reviews/graham-singapore.html>.

³⁴² Wessinger, *How the Millennium Comes Violently*, 39.

amaçlar doğrultusunda farklı araçlar kullanılmasına neden olduğunu da belirtmek gerekir. Nitekim Halkın Tapınağı Hareketi'nin düalizmi onları, farklı ırklardan insanların adalet ve kardeşlik içerisinde bir arada yaşadığı bir topluluk oluşturma amacı doğrultusunda hile, yasa dışı eylem, baskı ve şiddet gibi araçları kullanmaya ve bunları meşrulaştırmaya sevk etmiştir. Endişeli akrabaların düalizmi ise onları, sevdiklerini Halkın Tapınağı'nın elinden kurtarma amacı doğrultusunda basına ve hükümet yetkililerine Halkın Tapınağı Hareketi üyelerinin gerçekleştirdiği zulümleri konu edinen öyküler anlatma, adam kaçırma ve yeniden programlama (deprogramming) gibi araçları kullanmaya yöneltmiştir.³⁴³ Görüldüğü üzere gerek dini grupların gerekse onların karşısında yer alanların düalistik bir ayrıma giderek kendilerinden olmayanlara karşı bir meydan okuma sürecine girmesi şiddeti kaçınılmaz hale getirmektedir.

2.2.1.4. Sosyal İzolasyon / Totaliter Yapılanma

YDH'ler, radikalleşmelerine bağlı olarak çoğu zaman birtakım totaliter özellikler sergileyebilmektedir. Bilindiği üzere YDH'ler bilhassa gelişim yılları esnasında kendilerini dış dünyadan ayıran yüksek grup sınırlılıkları oluşturmakta ve mümkün mertebe bu sınırları korumaya çalışmaktadır. Bu sınır koruma mekanizmaları arasında ise coğrafi izolasyon, sürekli olarak coğrafi yer değiştirme, bütün üyelerin ihtiyaçlarını grup içerisinde karşılama, üyelerin grup ortamındaki aktivitelerini organize etme ve dışarıdakilerle sınırlı iletişim kurma gibi tedbirler yer almaktadır. Bunların yanı sıra hareketin iç uyumunu arttırmaya yönelik girişimler de gerçekleştirilmektedir. Bu doğrultuda hareket içerisindeki rekabetçi grupları bertaraf etmek, birey ve grup arasına giren aile, akraba, arkadaş vb. ilişkileri engellemek, topluluk olma bilinci oluşturarak bireysel özellik ve farklılıkları azaltmak hatta tamamen ortadan kaldırmak, bireylerin kutsallaştırılmış grup eylemlerine sürekli olarak katılımlarını sağlamak için günlük yaşamı ritüelleştirmek gibi yöntemlere başvurulmaktadır.³⁴⁴ Nitekim sosyolog Robert

³⁴³ Wessinger, *How the Millennium Comes Violently*, 40.

³⁴⁴ Bromley, "Deciphering the NRM-Violence Connection", 22. Toplumsal farklılaşma ve tabakalaşmaya bağlı olarak mekanda da gerçekleşen ayrışmanın birey ve topluluklar üzerindeki etkisi üzerine yapılmış bir çalışma için bkz. Köksal Alver, *Siteril Hayatlar* (Ankara: Hece Yayınları, 2013).

Balch da Cennetin Kapısı üyelerinin uyması gereken kurallardan hareketle bu izolasyonun nasıl sağlandığına ve hangi boyutlara ulaştığına dikkat çekmektedir:

Bazı kurallar dış dünya ile ilişki kurmayı yasaklamaktadır: gazete okumayın ya da TV seyretmeyin; ailenizi aramayın; eski arkadaşlarınızı ziyaret etmeyin; otostopçuları almayın. Diğer kurallar ise eski davranışları ve kimlikleri yok etmek için tasarlanmıştır: uyuşturucu kullanmayın; isminizi değiştirin; sakalınızı kesin; eski benliğinizi temsil eden kıyafetlerinizden ve mücevherlerinizden kurtulun... cinsellik yok, insani düzeyde arkadaşlıklar yok, insani düzeyde sosyalleşmek yok.³⁴⁵

YDH'lerin radikal totaliter yapılar haline dönüşmesinde hiç şüphesiz ki, binyılcı-apokaliptik ve düalist inançları etrafında şekillenen dış dünyayı reddeden³⁴⁶ yaklaşımlarının da büyük bir etkisi bulunmaktadır. Nitekim dünyayı reddeden hareketlerin binyıllık dönem gerçekleşinceye kadar kendilerini toplumun geri kalanından sosyal, ekonomik ve ideolojik açıdan ayırarak kendilerine ait komünal bir yaşam oluşturdukları bilinmektedir. Üstelik bu yaşam, zaruri olmadıkça kendilerinden olmayan kimselerle iletişim kurulmasına kesinlikle izin vermemekte, dolayısıyla da eğitim, kariyer, arkadaşlık ve aile ilişkileri de dahil olmak üzere dünyevi hayat ile tüm bağları koparmayı gerektirmektedir.³⁴⁷

Görüldüğü üzere binyılcı-apokaliptik inanç, düalizm ve dünyayı reddetme eğilimi çoğu zaman YDH'leri kendilerini gerek coğrafi gerekse ideolojik açıdan toplumun geri kalanından izole etmeye yöneltmektedir. Bu yönelim sonucunda postapokaliptik dünyaya hazırlık olarak ideal bir toplum oluşturmak, gelecekte meydana gelecek olaylara karşı manevi açıdan kendilerini yetiştirmek ve seçilmiş

---

³⁴⁵ Robert Balch, "Waiting for the Ships: Disillusionment and the Revitalization of Faith in Bo and Peep's UFO Cult", *The Gods Have Landed: New Religions from Other Worlds* içinde, ed. James R. Lewis (Albany: State University of New York Press, 1995), 149.

³⁴⁶ Her dinsel gelenek gibi YDH'ler de mensuplarına belli bir dünya görüşü kazandırmakta ve böylece onları dünyaya ve olaylara karşı tavır almaya yönlendirmektedir. Dünyaya yönelik algı ve tutumları ise söz konusu hareketlerin şiddete başvurmada ya da şiddet eğilimli olması noktasında önem arz etmektedir. Bilindiği üzere Roy Wallis *The Elementary Forms of the New Religious Life* isimli çalışmasında YDH'leri dış dünyaya karşı tutumlarına göre üç temel gruba ayırmaktadır: i) dünyayı benimseyip onaylayan hareketler, ii) dünyaya karşı mesafeli duran hareketler, ve iii) dünyayı reddeden hareketler. Şiddet eylemleriyle gündeme gelen gruplar daha ziyade dünyayı reddeden hareketler arasından çıkmaktadır. Şeytani/kötü olarak nitelendirdikleri mevcut dünya ile kavgalı olmayı esas alan bu hareketler daha sevgi dolu, daha insani, daha manevi bir dünya düzeni vaad etmektedirler. Bu düzeni tesis etmek için ise şiddet içerikli eylemler de dahil çeşitli faaliyetler gerçekleştirebilmektedirler. Buna karşılık dünyayı onaylayan hareketler mevcut düzeni sapkın ve haksızlıklarla dolu, değiştirilmesi gereken bir düzen olarak görmemekte ve dünya ile barışık bir çizgi izlemektedir. Dünyaya karşı mesafeli duran gruplar ise dünyayı ne olduğu gibi kabul etmekte ne de tamamen değiştirmeye çalışmaktadır (Daha detaylı bilgi için bkz. Wallis, "Three Types of New Religious Movements", 36-58).

³⁴⁷ Wallis, "Three Types of New Religious Movements", 39, 42.

kişilerin, yozlaştığı düşünölen dünyadan ayrı bir alanda yaşamalarını sağlamak üzere sınırlı bir alan oluşturmak gibi düşöncelerden hareketle kendilerini soyutlayan gruplar oluşmaktadır.³⁴⁸ Nitekim Halkın Tapınağı Hareketi'nin Jonestown'a taşınarak kendi üyelerine ait özel bir yerleşim yeri meydana getirmesi, Branch Davidian hareketi mensuplarının Texas'ta kendileri için Mount Carmel isimli bir yaşam alanı oluşturması, Aum Shinrikyo Hareketi'nin grup üyelerinin bütün ihtiyaçlarının karşılanacağı bağımsız bir topluluk oluşturmayı amaçlayan "Lotus Village" projesi çerçevesinde kendi karargahlarını inşa etmesi, Cennetin Kapısı üyelerinin sürekli olarak yer değıştirmesi ve gittikleri yerlerde yaşam alanı olarak toplumdandan uzak kamp alanları kurmaları buna örnek teşkil etmektedir.

Apokaliptik inanç, düalizm ve dünyayı reddetme eğiliminin çoğı zaman beraberinde getirdiğı bir dış tehdidin bulunduğuna yönelik algılar da YDH'lerin izole olmalarında etkili olan faktörler arasında bulunmaktadır. Bununla birlikte burada dikkat çekilmesi gereken en önemli nokta bu tür hareketlerin kendilerini özel saldırı altında hissetmesi durumunda karizmatik liderlerin yeni ve büyük düşmanlar icat etmek suretiyle grubun zulme uğrama korkusundan yararlanabileceğidir. Nitekim Jim Jones'un, Amerikan hükümetinin tehdit olarak gördüğü insanlar için toplama kampları oluşturduğunu ve tıpkı Yahudilere yapıldığı gibi Halkın Tapınağı üyelerinin de aralarında yer aldığı bu insanların gaz fırınlarına konulacağını söyleyerek takipçilerini korkuttuğı bilinmektedir. Jones buna ilaveten, Amerikan hükümeti için çalışan paralı askerlerin Jonestown'ı çevreleyen ormanın içerisinde saklandığından ve bir gece yarısı ansızın evlerine baskın düzenleyerek çocuklarını öldüreceklerinden bahsederek hareket üyelerinin korkularını beslemeye devam etmiştir.³⁴⁹ Benzer şekilde Aum lideri Asahara da düşman olarak Amerika'yı benimsemiş ve konuşmalarında sık sık Amerikalıların Aum karargahlarına sarin gazı saldırısı düzenleyeceklerini söyleyerek takipçilerinin korkularını canlı tutma yoluna gitmiştir.³⁵⁰

Öte yandan bazı hareketlerin izole olmasının nedenleri arasında "vadedilmiş topraklar" düşöncesine rastlanmaktadır. Bunun en belirgin örneğı ise Halkın

---

³⁴⁸ Wallis, *Apocalyptic Trajectories*, 21.

³⁴⁹ Jones, "FBI Tape Q 162".

³⁵⁰ Dawson, "Crises of Charismatic Legitimacy", 93.

Tapınağı Hareketi'nde görülmektedir. Jim Jones, daha İndianapolis'teyken oluşturdukları grubun kendilerini düşman topluluklardan koruyacağına dair söz vermiştir. Bununla birlikte, bir gün o an buldukları çevreden ayrılmak zorunda kalacakları şeklinde bir öngöründe bulunmayı da ihmal etmemiştir. Bu nedenledir ki Musa ve Yahudilerin süt ve bal ülkesi araması ya da Püritenlerin kilise baskısı sonucu, ideal toplumu oluşturmak anlamına gelen tepenin üzerindeki kenti kurmak üzere İngiltere'den Amerika'ya göç etmesi gibi Jim Jones da takipçilerini götürebileceği bir yer arayışına girmiştir. İlerleyen zamanlarda bu yerin Kaliforniya'da yer aldığına hükmederek tüm takipçileriyle birlikte oraya yerleşmenin planlarını yapmaya başlamıştır. Hareket içerisinde meydana gelen ayrılıkların yanı sıra harekete dışarıdan yöneltilen baskı ve eleştiriler, Guyana'nın uzak bir köşesinde bulunan ve Jonestown adı verilen bu vadedilmiş toprağın tesis edilmesinin başlatıcı amilleri olarak kabul edilmiştir.³⁵¹

Hangi gerekçeyle olursa olsun izole edilmiş olan gruplarda, gerek dışarıdakilere yönelik algının gerekse grup içi muhalefetin yol açtığı gerilimlerin de etkisiyle, liderlerin otorite problemleriyle karşı karşıya kalma ihtimalleri bulunmaktadır. Böyle durumlarda liderler problemi bertaraf edebilmek için bazı stratejiler geliştirebilmektedir. Bunlardan biri grubun varlığını, hedeflerini ve stratejilerini meşrulaştıran ideolojiyi kuvvetlendirmek ya da değiştirmektir. Bu yöntemle liderler takipçilerini kendi gruplarının dışında kalan toplumda yaşama şanslarının bulunmadığına, dolayısıyla da güvenli bir yaşam sürdürebilmelerinin tek yolunun içinde buldukları grubun başarılı olmasından geçtiğine ikna edebilmektedir. Böylece üyelerin lidere ve gruba olan bağlılığı artmaktadır.³⁵² Ancak hareket üzerinde daha fazla kontrol kurma ihtiyacı neticesinde üyeler ile üye olmayanlar arasına çekilen bu kalın çizgi bu kadarla sınırlı kalmamaktadır. Zira otoritenin tehdit altında olduğu düşüncesinin bir sonraki aşaması üyeler arasında da yakın bağların kurulmasını engelleyecek tedbirlerin alınması olacaktır. Böylece yakın arkadaşlıkların kurulmasının önüne geçilecek, dahası eşler arasındaki yakın

---

³⁵¹ Hall vd., *Apocalypse Observed*, 29.

³⁵² Doyle Paul Johnson, "Dilemmas of Charismatic Leadership: The Case of the Peoples Temple", *Sociological Analysis* 40/4 (1979): 318-319.

ilişki dahi en alt düzeye indirilecektir.³⁵³ Bu son noktadan hareketle şu sonuca ulaşmak mümkündür ki YDH'lerde üyelerin dış toplumdan soyutlanması kadar zamanla birbirlerinden soyutlanması durumu da söz konusudur.

Burada son olarak şunu da belirtmek gerekir ki üyelerin dışarıdaki insanların tepkileri hakkında en ufak bir bilgi sahibi olmalarının, dolayısıyla da eylemlerinin niteliğini değerlendirmelerinin önünde bir set gibi duran bu izolasyon durumu YDH'lerin daha fazla şiddete yönelmesine ve radikalleşerek terörize olmasına neden olabilmektedir. Kaldı ki bazı hareketlerin yeri geldiğinde gerek kaçış gerekse saldırı aracı olarak kullanabilecekleri silahlar ya da başka ölümcül maddeler temin etmiş olmaları da bunun apaçık bir göstergesidir. Giriştikleri mücadelelerde başarıya ulaşmalarına yardımcı olacak birtakım şiddet araçları edinen hareketlerin en başında ise sarin gazı üreten Aum Shinrikyo yer almaktadır. Ayrıca Branch Davidianların da federal birimler tarafından baskına uğradıklarında onlara karşı direnmelerini sağlayan silahlara sahip oldukları bilinmektedir. Bu noktada akla şöyle bir soru gelebilir: Bu tür şiddet araçlarına sahip olmak şiddet eylemlerinin gerçekleşmesini garanti altına mı almaktadır? Bu soruya mutlak bir şekilde evet cevabını vermek mümkün görünmemektedir. Ancak şunu da ifade etmek gerekir ki, şiddet araçlarına sahip olmak her ne kadar şiddet eylemlerinin garantisi anlamına gelmese de böyle bir yolun meşrulaştırılması durumunda şiddet davranışlarına davetiye çıkarmaktadır.³⁵⁴

2.2.2. Sosyal ve Kültürel Faktörler

YDH'lerdeki şiddet, sadece grubun kendi içsel dinamiklerinden kaynaklanan bir durum değildir. Tarih boyunca özelde bu tür dini yapılanmalarda genelde ise bütün dinsel geleneklerde görülen şiddet olayları incelendiğinde, şiddetin zaman zaman, din mensuplarına dış güçler tarafından yöneltilen tehditlere verilen bir tepki eylemi olarak gerçekleştirildiği görülmektedir. Terörizm üzerine yaptığı çalışmalarla tanınan Jessica Stern de bu noktaya dikkat çekmektedir. Stern'e göre, dini gruplara yöneltilen eziyet, baskı ve iftiralar dinsel şiddeti harekete geçiren

---

³⁵³ Eileen Barker, "Standing at the Cross-Roads: The Politics of Marginality in 'Subversive Organizations'", *The Politics of Religious Apostasy: The Role of Apostates in the Transformation of Religious Movements* içinde, ed. David G. Bromley (Westport: Praeger, 1998), 84.

³⁵⁴ Bromley, "Deciphering the NRM-Violence Connection", 22.

faktörlerdendir. Dolayısıyla bir topluluk kendisine ait birtakım değerlerin saldırı altında olduğunu görürse, şiddet içerse dahi bu baskı karşısında kendini savunarak meşruiyetini ortaya koymaya ve itibarını korumaya çalışır.³⁵⁵

Bilindiği üzere YDH'lerin birçoğu toplum tarafından benimsenen bazı unsurlara aykırı davranışlar sergilemektedir. Bu aykırılıkların başında şüphesiz ki geleneksel toplumun en önemli öge kabul ettiği aileye ilişkin sosyal düzenlemelerin ihlal edilişi yer almaktadır.³⁵⁶ YDH'lerin neredeyse tamamında görülen bu tutum, genellikle toplumun bu tür gruplara karşı aşırı derecede öfke içeren bir tepki göstermesine yol açmaktadır. Bu tepki ise hareketlere yönelik hakaretlerin dillendirilmesinin yanı sıra onlarla gerek yasal gerekse yasa dışı yollarla mücadeleyle girilmesine neden olmaktadır. Başvurulan yasa dışı yöntemler de çoğu zaman birer şiddet eylemi olarak karşımıza çıkmaktadır.

Toplumun öfkesine maruz kalan bu tür gruplar, kendilerine yöneltilen dış baskılara genellikle üç yolla karşılık vermektedir: i) Dış baskılardan uzak, daha huzurlu bir mekana göç etmek, ii) Biraz zor olsa da çoğulcu anlayışı benimseyerek toplumla bir arada yaşamayı tercih etmek, iii) Şiddet yöntemine başvurmak.³⁵⁷ Söz konusu hareketlerin toplumsal alanda meşruluklarını sağlama mücadeleleri esnasında ise genel olarak üçüncü yönteme başvurdukları görülmektedir. Bir başka ifadeyle uygulanan şiddetin amacı, baskıya maruz kalmış hareketin kendini değerli hissetmesini ve toplumun geri kalanı tarafından meşru bir yapılanma olarak tanınmasını sağlamaktır.³⁵⁸

Bu noktada çalışmamızın odak noktasında yer alan hareketlerin de düzeyleri farklı olmakla birlikte içinde yaşadıkları toplumla ya da devletle bir çatışma içerisine girdiğini belirtmek gerekir. Kaldı ki bunlar arasında bilhassa Branch Davidian ile Halkın Tapınağı'nın gerçekleştirdiği şiddet eylemlerinde bu

---

³⁵⁵ Jessica Stern, *Terror in the Name of God: Why Religious Militants Kill* (New York: HarperCollins Publishers, 2003), 14.

³⁵⁶ YDH'lerin aile yapıları üzerindeki etkisi ile ilgili bilgi için bkz. Süleyman Turan & Emine Battal, "Yeni Dini Hareketlerin Aile Yapıları Üzerindeki Etkileri", *Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi* 1/1 (2015): 135-149.

³⁵⁷ John R. Hall, "Religion and Violence: Social Process in Comparative Studies", *A Handbook of the Sociology of Religion* içinde, ed. Michele Dillon (Cambridge: Cambridge University Press, 2003), 378.

³⁵⁸ Bkz. Juergensmeyer, *Terror in the Mind of God*, 190-218.

çatışmanın etkisi hiç de azımsanmayacak miktardadır. Öyle ki bu hareketlerin ikisi de kendilerine yöneltilen dış baskılar karşısında kendi üyelerinin ölmesiyle sonuçlanan eylemlere başvurmuştur. Buna karşılık Aum Shinrikyo Hareketi'nde, toplumla ya da devletle yaşanan çatışmaya bağlı olarak ortaya çıkan şiddet yön değiştirmiş ve hareket üyesi olmayanların öldürülmesi yoluna gidilmiştir. Özetle şunu söylemek mümkündür ki; bazı YDH'leri içine alan şiddet, yerleşik ilgi ve değerler konusunda bu gibi yeni oluşumlar ile geleneksel toplum arasında yaşanan çatışmalarla da yakından ilgilidir. Bu çatışmalar karşısında YDH'lerin kendi güvenliklerini ve kimliklerini koruma yönünde gösterdikleri tepkiler de çoğu zaman başkalarının güvenliğini ve kimliğini tehdit edici bir nitelik taşımaktadır.

2.2.3. Ekonomik Faktörler

YDH'ler zaman zaman gruplarının başarısını, elde ettikleri ekonomik kazançların derecesiyle ölçme eğilimi gösterebilmektedir. Bu bağlamda bazı hareketler, ekonomik faaliyetlerde bulunmayı manevi gelişim açısından zararlı kabul etmelerine rağmen, zaman zaman yaşadıkları yerlerdeki ticari hayata etkin bir şekilde katılma ve ciddi bir maddi kazanç elde etme çabası içerisine girebilmektedir. Bir yandan günah kabul edilirken diğer yandan gerçekleştirilen bu tür ekonomik eylemler yine dini unsurlarla gerekçelendirilmeye çalışılmaktadır. Bu doğrultuda dini ve mistik hedeflerin gerçekleştirilmesi, ekonomik açıdan güçlü olma şartına dayandırılmakta ve böylece ekonomik girişimler dini bir zemine oturtulmaktadır.³⁵⁹

Bununla birlikte bu hareketler bazen ticari arenada istedikleri konuma ulaşamama ya da elde ettikleri itibarı kaybetme, buna bağlı olarak ekonomik faaliyetlerin zarara uğraması ve gelirlerin azalması gibi durumlarla karşı karşıya kalabilmektedir. Ekonomik açıdan yaşanan bu tür olumsuzluklar bazen şiddetin ortaya çıkmasına zemin hazırlayabilmektedir. Bu noktada dikkat çekici bir örnek olması bakımından Güneş Tapınağı Hareketi'nin cinayet-intihar eylemlerine ekonomik açıdan kendilerini bekleyen kötü günlerden kurtulmak amacıyla başvurduğu şeklindeki iddialara değinmek gerekmektedir. Bu iddialara göre, Luc Jouret ve Joseph Di Mambro'nun yanı sıra Camille Pilet gibi bazı üst düzey

---

³⁵⁹ Baloğlu, "Yeni Dini Hareketler ve Şiddet", 295.

yöneticilerin 1980'li yıllardan itibaren sık sık gittikleri Avusturya ve İsviçre'deki bankalarda bulunan hesapları arasında yaklaşık 93 milyon dolarlık para transferi gerçekleşmiştir. Bu durum hareketin kara para aklamak, silah ticareti yapmak gibi yasa dışı yollarla kazanç elde etmekle suçlanmasına neden olmuştur.³⁶⁰ Her ne kadar yapılan soruşturmalar sonucunda yasa dışı yollardan kazanç elde ettiğine dair herhangi bir kanıt ulaşılamadığı ilan edilse de bu tür suçlamalarda bilhassa da silah ticaretiyle adının anılması harekete çok sayıda üye kaybettirmiştir. Dahası hareketten ayrılan bu üyelerden bazıları daha önce harekete bağışladıkları paraların kendilerine geri verilmesini istemiştir. Hall ve Schuyler'in işaret ettiği üzere, bu tür olaylar neticesinde hareket zamanla büyük bir mali krizin içerisine girmiş ve ekonomik açıdan oldukça zor günler geçirmeye başlamıştır. Bu olumsuz gelişmeler karşısında hareketin göstermiş olduğu nihai tepki ise şiddete yönelmek olmuştur.³⁶¹

Halkın Tapınağı Hareketi'nin şiddete yönelmesinin arka planında da bazı ekonomik faktörlere rastlamak mümkündür. Halkın Tapınağı, maddi gelirini büyük oranda yaşlılara ve çocuklara yönelik bakım evleri aracılığıyla elde etmiştir. Bu bakım evlerinde, hizmet sunulan insanlardan alınan paraların yanı sıra devlet desteğinden de yararlanılmıştır. Ancak devlet tarafından ödenen bu paranın sadece % 5'i bakım evinde kalanlar için harcanırken geri kalan meblağ tamamen hareketin kasasına aktarılmıştır. Bununla birlikte bu bakım evlerine daha ziyade sosyal sigortası bulunan yaşlılar kabul edilmiştir. Böylelikle hareket için önemli bir gelir kapısı daha açılmıştır. Öyle ki hareket bu bakım evleri aracılığıyla milyon dolarlarla ifade edilen bir servet biriktirmiştir.³⁶²

Halkın Tapınağı öte yandan elde ettiği bu gelir için devlete vergi ödemek istememiştir. Buna gerekçe olarak kar amacı gütmeyen bir dini kuruluş olduğunu, dolayısıyla elde ettiği gelirin ticari faaliyetlerle hiçbir ilgisinin bulunmadığını ve bu bakımdan vergiden muaf tutulması gerektiğini göstermiştir. Bu doğrultuda 1976 yılı başında Milli Gelirler İdaresi'ne vergi muafiyeti başvurusunda bulunuldu ise de yapılan mali incelemeler neticesinde hareketin bu talebi 1977 yılı Mart ayında

---

³⁶⁰ Hall & Schuyler, "The Mystical Apocalypse of the Solar Temple", 78.

³⁶¹ Hall & Schuyler, "The Mystical Apocalypse of the Solar Temple", 79.

³⁶² Hall, *Gone From the Promised Land*, 81-84; Leigh Fondakowski, *Stories from Jonestown* (Minneapolis: University of Minnesota Press, 2013), 109.

reddedilmiştir.³⁶³ Bunun yanı sıra hareket hakkında ileri sürülen istismar, dolandırıcılık, silah kaçakçılığı, adam kaçırma gibi olumsuz söylemlerin artması ve bu iddiaların toplum tarafından her geçen gün daha fazla kabul görmesi doğal olarak hareketin itibar kaybetmesine yol açmıştır. Bu itibar kaybı hareketin bakım evleri, bağışlar, devlet desteği vb. yollarla elde ettiği ekonomik gelirini de olumsuz yönde etkilemiştir. Maddi gelirin her geçen gün biraz daha azalmasıyla birlikte, hareket üyeleri evde yapılmış kurabiyeler ve kullanılmış eşyalar satmak da dahil para getirecek her yolu denemeye başlamışlardır.³⁶⁴ Şüphesiz ki bu durum hareketin diğer insanlara olan öfke ve düşmanlığının artmasına yol açmıştır. Muhtemeldir ki üyelerini de acımasız bir düşmanın eline düşmektense ölmeyi tercih etmeye teşvik etmiştir.

Yine FBI kuşatmasıyla başlayıp Branch Davidian üyelerinin ölmesiyle sonuçlanan olaylar dizisinin arka planında da birtakım ekonomik faktörlerin rol oynadığını görmekteyiz. David Koresh, bazı üyelerinin yardımı ve desteğiyle çok sayıda zengin iş adamı ile bağlantılar kurmuş ve onları harekete maddi destek sağlama konusunda ikna etmiştir. Bu şekilde elde edilen gelirin büyük bir kısmı düşmanlardan korunma gerekçesiyle silah satın almaya harcanmıştır. Hareketin yetkilileri, savunma amacıyla silah satın alındığını beyan etmiş olsalar da hareket, yasa dışı silah ticareti yaptığı şeklindeki iddialara maruz kalmaktan kurtulamamıştır. Öte yandan hareketin yıllık ortalama gelirinin 500.000 dolar civarında olması da bu iddiaları oldukça güçlendirmiştir. Bu iddiaların üzerine bir silah dağıtıcısının da Mount Carmel'e yüklü miktarda el bombası teslim ettiğini rapor etmesi, yetkililerin yerleşkeye baskın düzenlemesiyle sonuçlanmıştır. Ancak Branch Davidian üyeleri bu baskına direnişle karşılık vermiştir.³⁶⁵

Yukarıdaki örnekler bu tür dini grupların zaman zaman birer ticari işletme haline gelebildikleri ve ekonomik çıkarlarının zarar görmesi durumunda şiddete yönelebileceklerini gözler önüne sermektedir. Bu noktada günümüzde ülkemizdeki bazı dini grup ve cemaatlerin durumlarının da aslında bu tür hareketlerden çok farklı olmadığını belirtmek gerekir. Zira söz konusu gruplar incelendiğinde,

---

³⁶³ Hall vd., *Apocalypse Observed*, 31.

³⁶⁴ Hall, *Gone From the Promised Land*, 79.

³⁶⁵ Leppard, *Fire and Blood*, 12.

bazılarında ilişkileri belirlemedeki en temel unsur haline gelen ekonomik çıkar ve beklentilerin artık dini amaçların önüne geçtiği görülmektedir. Aynı gruplar diğer taraftan ekonomik gelirlerinin azalmasına yol açan herhangi bir girişimle karşı karşıya kalmaları ya da hedefledikleri maddi kazancı elde edememeleri gibi durumlarda ise dini, insanlar üzerinde bir baskı ve şiddet aracı olarak kullanılmaktan da çekinmemektedir. Öyle ki dini değerlerin ekonomik yaşama ilham kaynağı haline geldiği bu tür gruplar yaşamakta olan bu ekonomik olumsuzlukları çoğu zaman hakikatin güçlenmesini ve yayılmasını engellemeye yönelik girişimler olarak değerlendirmektedir. Dahası ilahi kudretin hakikat erlerinin önünün kesilmesine razı gelmeyeceğini, dolayısıyla da bu tür girişimlerde bulunanların mutlaka cezalandırılacaklarını söylemek suretiyle insanları tehdit etmektedir. Bu açıdan bakıldığında, kendilerini hakikatin yegane temsilcisi konumuna yerleştirerek diğer insanları tekfir eden, onları cezalandırılmaya layık ve cehennemlik kişiler olarak ilan eden bu tür yapılanmaların daha büyük bir güç elde etmeleri durumunda öteki konumuna yerleştirdikleri kimseleri bizzat kendi yöntemleriyle cezalandırma yoluna gitme ihtimalleri hiç de uzak görünmemektedir.

2.2.4. Siyasal Faktörler

Dini gruplar özü itibariyle genellikle siyasal nitelik taşımayan oluşumlardır. Öte yandan temelde siyasal kaygılarla yola çıkmayan bu tür gruplardan bazıları zaman içerisinde politik bir kimlik kazanabilmektedir. Bu politik kimlik genellikle, üyelerin siyasal eğilimlerini belirleme ya da siyasi arenada doğrudan başrolü elde etmeye çalışma olmak üzere iki şekilde inşa edilmektedir. Bununla birlikte dini gruplar bu şekilde siyasallaşmalarına paralel olarak toplumun her alanında mutlak bir hakimiyet kurma tutkusuna kapılabilmektedir. Bu durum ise nihai aşamada şiddet olaylarının yaşanmasına kapı aralamaktadır.

Şiddete yönelen YDH'ler arasında, özellikle Halkın Tapınağı ve Aum Shinrikyo hareketleri politik eğilimleri açısından daha fazla dikkat çekmektedir. Halkın Tapınağı'nın politik yönüne vurgu yapan özelliklerinin başında hiç şüphesiz Jones'un dünyaya yönelik bir kurtuluş anlayışını benimsemesi yer almaktadır. Daha önce işaret edildiği üzere Jones "apostolik sosyalizm" kavramını geliştirerek tüm hayatı boyunca yoğun bir sosyal adalet ve sosyalist bir ütopya vurgusunda

bulunmuştur. Ayrıca Jonestown'ı da bu düşüncesi doğrultusunda inşa etmiştir. Dahası konuşmalarında politik unsurlara daha fazla yer verirken dini unsurları oldukça az kullanma yoluna gitmiştir. Yine görünür alanlarda da herhangi bir dini sembol kullanmamayı tercih etmiştir. Aslında bu tür durumlar insanların gruba sadece dini gerekçelerle katılmadığının da bir göstergesidir. Zira harekete katılanlardan bazıları muhtemelen “Süreç içerisinde başkalarına yardım edeceğimi, kendi yaşamımı da düzene ve disipline sokacağımı umut ediyordum”³⁶⁶ diyen Deborah Layton ile aynı düşünceleri paylaşmıştır.

Sahip olduğu bu ve benzeri özellikler hareketin 1970'li yıllarda özellikle de San Fransisco ve Kaliforniya'da birtakım politik girişimlerde bulunmasına yol açmıştır. Güney Afrika'daki ırk ayrımına karşı çıkmak için oluşturulan bir koalisyonda yer alma, artan Nazi propagandası ile mücadele etme amacı taşıyan Yahudi Toplum İlişkileri Konsili (Jewish Community Relations Council)'ne katılma, eşcinsellerin haklarını savunma gibi eylemler bunlardan bazılarıdır.³⁶⁷ Bununla birlikte yerel politikalar da hareket için gittikçe artan bir ilgi odağı haline gelmiştir. Bu çerçevede hareket, 1975 yılında yapılan yerel seçimlerde Demokratik Parti'nin San Fransisco belediye başkan adayı George Moscone'u desteklemiştir. Hareketin bu desteğine karşılık olarak Jones, 1976 yılında San Francisco Toplu Konut İdaresi Başkanlığı'na getirilerek ödüllendirilmiştir. Yine hareket de bu süreçte gerçekleştirdiği birtakım sosyal hizmet programları sayesinde dikkatleri üzerine çekmeyi başarmıştır. Neticede Jones, insanlığın yararına birtakım faaliyetlerde bulunduğu dile getirilerek çeşitli şekillerde ödüllendirilmiştir. Bu çerçevede 1975 yılında *Religion in Life* dergisi tarafından yayınlanan ülkenin en seçkin yüz din adamı listesinde ismine yer verilmiştir. 1976 yılında *Los Angeles Herald* tarafından “Yılın Yardımseveri” ödülüne layık görülmüştür. 1977 yılında

---

³⁶⁶ Deborah Layton'a ait bu cümleler, toplu intihar eyleminden birkaç ay önce, 15 Haziran 1978 tarihinde, hareketin olası eylemlerinden yetkilileri haberdar etmek için verdiği ifadede yer almaktadır. Bkz. https://www.washingtonpost.com/archive/politics/1978/11/21/the-primary-emotions-were-exhaustion-and-fear/c39337e0-aadf-4997-9ed4-530d88d8fdc4/?utm_term=.d4c576ea24af, erişim 14 Aralık 2016. Ayrıca bkz. C. Eric Lincoln ve Lawrence H. Mamiya, “Daddy Jones and Father Divine”, *Peoples Temple and Black Religion in America* içinde, ed. Rebeca Moore, Anthony B. Pinn ve Mary R. Sawyer (Bloomington: Indiana University Press, 2004), 42-43.

³⁶⁷ Hall vd., *Apocalypse Observed*, 26.

ise her yıl verilen “Martin Luther King, Yılın Yardımseveri” ödülünü alan dört kişiden biri olmayı başarmıştır.³⁶⁸

Öte yandan bazı siyasiler ve devlet görevlileri, hareketin hemen her etkinliğe katılmak ve bu faaliyetlerden övgüyle bahsetmek suretiyle Halkın Tapınağı’na destek vermişlerdir. Ancak *San Francisco Chronicle* gazetesi için çalışan bazı muhabirler, siyasilerin silah ticareti, cinsel istismar gibi iddialarla itham edilen Halkın Tapınağı’na göstermiş oldukları bu ayrıcalıklı davranışlardan duydukları rahatsızlığı devlet yetkililerine iletmişlerdir. Bu şikayetin ardından resmi makamlar harekete yönelik baskılarını artırmış, hareketin bazı aktivitelerini tamamen engelleme ya da kısıtlama yoluna gitmiştir. Diğer taraftan hareketten ayrılanlar, halihazırda harekete üye olanların yakınları ve medya da harekete yönelik olumsuz propaganda faaliyetlerini arttırarak devam ettirmiştir. Bunun üzerine hareket Guyana’ya taşınmaya karar vermiştir. Ancak hareketin, Guyana’ya yerleşme hazırlıklarına başlaması bazı gazetecilerin dikkatini çekmiştir. Öyle ki Marshall Kilduff ve Phil Tracy isimli iki gazeteci hareketten ayrılan bazı eski üyelerin iddialarından yola çıkarak bir makale hazırlamıştır. 1 Ağustos 1977’de *New West* isimli dergide yayınlanan bu makalede Halkın Tapınağı’nın finansal durumuna ilişkin verdiği yanıltıcı bilgilerin, baskıcı uygulamaların, üyelerin dövülmesi ile ilgili tutumların yanı sıra San Francisco siyasetçileriyle olan şaibeli ilişkilerin de sorgulanması gerektiği ileri sürülmüştür. Tüm bu yaşananların ardından Jones, San Francisco Toplu Konut İdaresi Başkanlığı’ndan da istifa ederek hiç zaman kaybetmeden takipçileriyle birlikte Guyana’ya yerleşmiştir.³⁶⁹

Guyana’ya taşındıktan sonra Jones’un söylemlerinin ağırlıklı noktasını hükümete hakaret etme, Guyana’da oluşturdukları yerleşim yerinden bir daha asla dışarı çıkmayacaklarına dair söz verme ve gerekirse devrimci intihar eylemi gerçekleştirme gibi vurgular oluşturmuştur. Klasik düzene karşı duruşu ifade eden bu tür söylemler aslında hareketin ne derecede politize olduğunun göstergesidir.³⁷⁰ Nitekim bu aşırı politizasyon, uzun zamandır “beyaz geceler” adı altında

---

³⁶⁸ Chidester, *Salvation and Suicide*, 8.

³⁶⁹ Chidester, *Salvation and Suicide*, 9-10.

³⁷⁰ Fondakowski, *Stories From Jonestown*, 123.

gerçekleştirilen intihar provalarının gerçeğe dönüştürülmesinde de önemli bir işlev üstlenmiştir.³⁷¹

Aum Shinrikyo Hareketi ise çok daha aleni ve sistemli bir şekilde politikanın içerisinde yer almıştır. Asahara, adının olumsuz olaylara karışmasıyla azalan itibarını kurtarmak için 1990 yılının Şubat ayındaki genel seçimlere katılmaya karar vermiştir. Aum'un kurtuluş planını daha hızlı bir şekilde gerçekleştirebilmek için politik destek ve otoritelere de ihtiyaç olduğunu düşünen Asahara, bu doğrultuda *Yüce Gerçek Partisi* (Shinrito) isimli bir parti kurmuş ve seçimlere hazırlanmaya başlamıştır. Bu süreçte çeşitli seçim kampanyaları düzenlenmiştir. Öyle ki Asahara için bir propaganda şarkısı bile hazırlanmıştır.³⁷² Bütün bunlara rağmen seçim sonucu hareket için tam bir hayal kırıklığı olmuştur. Zira Asahara'nın partisi sadece 1783 oy alabilmiştir. Öte yandan seçim faaliyetleri dolayısıyla hareket maddi açıdan da zarara uğramıştır. Çünkü partiyi temsilen seçime katılan 24 kişinin her birinin adaylığı için ödenen para hareketin kasasından çıkmıştır.³⁷³

Seçimlerdeki bu başarısızlık Asahara tarafından Aum'un kutsal savaş ve mücadele anlayışına dayandırılarak açıklanmıştır. Buna göre gizli bir şekilde toplumu kontrol eden çeşitli karanlık güçler tarafından Aum'a komplo düzenlenmiştir. Bununla Asahara'nın saygınlığını yitirmesi ve böylece grubunun tamamen parçalanması hedeflenmiştir. Bu düşünce Asahara'nın statükoya karşı öfkesinin ve düşmanlığının şiddetlenmesine neden olmuştur.³⁷⁴ Buna bağlı olarak toplumdan geri çekilerek onu reddetme eğilimi göstermeye başlamıştır. Öte yandan toplum da bilhassa birinci sarin gazı saldırısının ardından hareketi dışlamaya yönelmiştir. Bunun üzerine Asahara, Aum üyeleri dışındakilerin de kurtarılmasına ilişkin sorumluluğun artık terkedilmesi gerektiği üzerinde durmaya başlamıştır. Bunun yanı sıra Aum'un hayatta kalabilmesi için üyelerine mücadele çağrısında

---

³⁷¹ Lincoln & Mamiya, "Daddy Jones and Father Divine", 43.

³⁷² Söz konusu propaganda şarkısının sözleri şöyledir: "Shoko, Shoko, Shoko-Shoko-Shoko, Asahara Shoko/ Shoko, Shoko, Shoko-Shoko-Shoko, Asahara Shoko/ Japonya'nın Shoko'su, dünyanın Shoko'su, yeryüzünün Shoko'su/ O şimdi parıl parıl yükseliyor/ Hadi kendimizi genç kahramanımızın ellerine bırakalım/ Japonya'mızı korumak için, onun gücüne ihtiyacımız var/ Shoko, Shoko, Asahara Shoko." (Wallis, *Apocalyptic Trajectories*, 182).

³⁷³ Watanabe, "Religion and Violence in Japan Today", 89.

³⁷⁴ Watanabe, "Religion and Violence in Japan Today", 90; Reader, *Religious Violence in Contemporary Japan*, 157.

bulunmuş ve sürekli olarak şiddet kullanımının meşruluğuna vurgu yapmıştır.³⁷⁵ Neticede Aum gerek kendini toplum tarafından yöneltilecek saldırılara karşı korumak gerekse Armagedon sonrasına hazırlanmak gibi düşüncelerden hareketle kendi hükümet yapılanmasını ve bakanlıklarını oluşturma yoluna gitmiştir. Böylece Aum hem devlet içerisinde devlet kurmuş hem de kendisini doğrudan mevcut hükümetin karşısına yerleştirmiştir.³⁷⁶

Aum tarafından oluşturulan alternatif hükümetin yapılandırılmasının aslında Matsumoto'daki saldırının öncesinde gerçekleştirildiğine dair iddialar da bulunmaktadır. Nitekim söz konusu saldırının, onu gerçekleştirenler tarafından yeni ulusun ilk savaş eylemi olarak nitelendirilmesi, bu iddiaları kuvvetlendirmektedir. Saldırıdan önce ya da sonra yeni bir hükümet tesis edildiği ortadadır. Bu yeni hükümette Asahara, hükümetin en tepesine yerleştirilmiş ve “kutsal imparator” (shinsei hoo) olarak nitelendirilmiştir. Bu ünvanla Asahara'nın hem dini hem de politik yönetimi bünyesinde birleştirdiğine işaret edilmiştir. Öte yandan Asahara'nın emrine verilen 22 ayrı bakanlık oluşturulmuştur. Bu bakanlıklara ise Aum hiyerarşisinde üst sıralarda yer alan üyeler yerleştirilmiştir. Örneğin Hideo Murai, yaklaşık 300 çalışanıyla bu bakanlıkların en büyüğü olan Bilim ve Teknoloji Bakanlığına, Seiichi Endo Sosyal İşler Bakanlığına, Kiyohide Hayakawa İnşaat Bakanlığına, Ikuo Hayashi Sağlık Bakanlığına, Tomamitsu Niimi İç İşleri Bakanlığına, Fumihiro Joyu Dış İşleri Bakanlığına, Yoshinobu Aoyama Adalet Bakanlığına, Yoshihiro Inoue İstihbarat Bakanlığına getirilmiştir. Bununla birlikte daha sonra bu bakanlıkların farklı amaçlara hizmet ettiği tespit edilmiştir. Örneğin, Bilim ve Teknoloji Bakanlığı, kimyasal savaş programlarıyla ilgilenmiş, bu doğrultuda Sosyal İşler Bakanlığı ile İnşaat Bakanlığı'nın da yardım ve desteğini alarak silah üretimiyle meşgul olmuştur. Sağlık, İç İşleri ve İstihbarat bakanlıkları ise itaatsiz üyelere yönelik faaliyetlerde bulunmuş, alıkoymak, takip etmek, kısıtlamak gibi yöntemlere başvurmak suretiyle onları hareketin içerisinde tutmaya çalışmıştır.³⁷⁷

---

³⁷⁵ Reader, *Religious Violence in Contemporary Japan*, 158.

³⁷⁶ Reader, *A Poisonous Cocktail?*, 80.

³⁷⁷ Reader, *A Poisonous Cocktail?*, 81.

Yeri gelmişken Aum hükümetinde görevlendirilen bakanların genellikle gençlerden tercih edildiğini belirtmek gerekir. Nitekim Asahara da dahil bütün bakanların yaş ortalamasınının 32 olması da bunun bir göstergesidir. Bu yönüyle yönetici kadrosunu yaşlılardan oluşturmayı tercih eden mevcut Japon hükümetinden farklılık arz etmektedir. Bunun haricinde birçok yönden mevcut hükümeti taklit etmiştir. Dolayısıyla da yerini almaya çalıştığı kurumsal yapılanmalardan çok farklı bir oluşum tesis edememiştir.³⁷⁸

Bazı hareketler ise politik ideallerini daha dolaylı anlatımlarla ortaya koymaktadır. Buna örnek olarak David Koresh'in şu ifadeleri verilebilir:

Günümüz dünyasının çocuklarına bak. Aileleri onları Cehennem'e sürüklüyor. Onlar TV, şekerleme ve uyuşturucu ile meşguller. Tanrı'nın bir planı var. Ben dünyayı yönetecek erdemli evlatlar yetiştireceğim. Benim çocuklarım, dünyadaki diğer çocuklar gibi olmayacak. Onlar dünyadaki adil yargıç ve yöneticiler olacaklar. Ve Babilli çocukların tamamını yok edecekler.³⁷⁹

Koresh'in bu ifadelerinden kendi devletini oluşturma düşüncesine sahip olduğu sonucuna ulaşmak mümkündür. Kaldı ki Koresh, Mount Carmel yerleşkesini küçük bir beylik haline getirmiştir. Dahası David Jones, Paul Fatta, Jimmy Riddle, Greg Summers, Stan Sylvia, Floyd Houtman, Mark Vendel ve Peter Hipsman'ın da aralarında yer aldığı bir askeri komando birliği oluşturmuştur. Ayrıca bu askerleri oldukça sıkı bir askeri eğitimden geçirmiştir. Aslında bunu yapmakla düşman bir devletle aralarında yaşanması muhtemel bir savaşa hazır olmayı amaçlamıştır.³⁸⁰ Üstelik Koresh'in 1987 yılında George Roden ile girişmiş olduğu şiddetli çatışma da böyle bir mücadelenin önceden yapılmış bir provası niteliğini taşımaktadır.³⁸¹

Dini grupların politize olması, günümüzde de hâlâ geçerliliğini koruyan bir durum olarak karşımıza çıkmaktadır. Başta ülkemiz olmak üzere dünyanın hemen her yerinde siyasi arenada boy göstermeye çalışan ya da köklü bir siyasi düzen değişikliğini amaçlayan irili ufaklı pek çok dini oluşum tespit etmek mümkündür. Ancak burada önem arz eden asıl husus dini grupların politize olma durumlarının onları şiddete sevk etme tehlikesidir. Bilindiği üzere söz konusu dini gruplar farklı

³⁷⁸ Reader, *A Poisonous Cocktail?*, 82.

³⁷⁹ Marc Breault ve Martin King, *Inside the Cult* (New York: A Signet Book, 1993), 25.

³⁸⁰ Breault ve King, *Inside the Cult*, 98.

³⁸¹ Hall vd., *Apocalypse Observed*, 50.

bir politizasyon sürecinden geçmektedir. Bu bakımdan her birinin politize olma düzeyi ve siyasi beklentileri birbirinden farklılık göstermektedir. Bu bağlamda bazı gruplar sadece üyelerinin siyasal eğilimlerini belirlemekle yetinirken bazıları ise içinde buldukları ülkelerin topraklarının ilahi otorite tarafından kendilerine vadedildiği gibi büyük iddialarda bulunabilmektedir. Öyle ki bu gibi düşünceler doğrultusunda, Gülen Hareketi örneğinde olduğu gibi, bazı gruplar devletin bütün kurumları içerisine yerleşerek ayrı bir devlet yapılanması oluşturma yoluna gidebilmektedir. Bu çerçevede ordu, emniyet, yargı, istihbarat gibi devletin en stratejik noktaları içerisinde kendine alternatif alanlar üretebilmektedir. Zira bu şekilde devlet içerisinde örgütlenerek mevcut yönetimi devirmenin ve kendi rejimini oluşturmanın alt yapısını hazırlamaktadır. Sonuç itibariyle şunu söylemek gerekir ki, dini grupların siyasallaşma noktasında gösterdiği farklılıklar şiddet eğilimleri üzerinde belirleyici bir rol oynamaktadır. Bir başka ifadeyle bir dini grubun politize olma düzeyi arttıkça şiddete başvurma eğiliminde de bir yükseliş meydana gelebilmektedir.

Yukarıda ele alınan faktörlerin dini hareketleri şiddete yönlendirme noktasındaki etki ve ağırlığı meselesi de araştırmacıların üzerinde durduğu bir başka konu olmuştur. Örneğin, Marc Galanter harici unsurların etkisini de tamamen göz ardı etmemekle birlikte YDH'lerde ortaya çıkan şiddet eylemlerinin daha ziyade içsel/teolojik dinamiklerden ve bunların birbirleriyle olan etkileşiminden kaynaklandığını savunmaktadır.³⁸² Buna karşılık Hall, Schuyler ve Trinh şiddet eylemlerinin YDH'lerin içsel/teolojik özelliklerinden kaynaklanmadığını ileri sürmektedir. Bu bağlamda söz konusu iç/teolojik unsurların şiddete meyil oluşturabileceğini ancak bizatihi şiddetin nedeni olmadığını, zira şiddetin esas itibariyle YDH'ler ile sosyal düzen arasındaki ilişkiden kaynaklandığını savunmaktadır. Dolayısıyla da daha ziyade kültürel muhalefet, medya ve hükümet kontrolü gibi harici unsurlara vurgu yaparak hareket-toplum çatışması üzerinde durmaktadır.³⁸³

---

³⁸² Bkz. Marc Galanter, *Cults: Faith, Healing and Coercion* (Oxford: Oxford University Press, 1999), 111-183.

³⁸³ Bkz. Hall vd., *Apocalypse Observed*, 15-188.

Aynı şekilde David Bromley de YDH'lerin şiddete eğilimli hale gelmesinde harici etkenlerin içsel/teolojik dinamiklerden daha fazla rol oynadığını savunmaktadır. Halkın Tapınağı, Branch Davidian, Aum Shinrikyo, Güneş Tapınağı ve Cennetin Kapısı hareketlerinin şiddet eylemlerinden yola çıkarak oluşturduğu “dramatik sonlar” adlı teorisinde Bromley, hareket-toplum çatışmalarının üç aşamada gerçekleştiğini ileri sürmektedir: i) gizli gerginlik, ii) yeni oluşmaya başlayan ve alt seviyede seyreden anlaşmazlık ve iii) şiddetli anlaşmazlık. Bromley'e göre bütün grupların diğerleriyle tartışmaya girmenin yanı sıra onlara uyum sağlama ya da geri çekilme gibi alternatifleri de bulunmaktadır. Bu nedenle hareket-toplum çatışmalarının büyük bir kısmı şiddetli seviyeye ulaşmamakta ve pek çok olayda anlaşmazlıklar alt seviyede çözüme kavuşturulmaktadır. Ancak zaman zaman yaşanan bazı gelişmeler karşısındaki tartışmalar şiddetli seviyelere ulaşabilmektedir. Bu şiddetli anlaşmazlıklar çoğu zaman hem YDH'leri hem de onlara muhalif olanları aşırı derecede radikalleşmeye itmektedir. Böylece kendi aralarında bir güç birliği oluşturan taraflar birbirlerini “tehlikeli” olarak nitelendirmeye başlamaktadır. İşte anlaşmazlıkların en yüksek seviyeye ulaştığı bu dönemlerde dramatik bir şekilde sonlanan olaylar meydana gelmektedir. Bu dramatik sonlar aslında çatışmanın taraflarından biri ya da her ikisinin ideal ahlaki düzeni tesis etmek için tasarladıkları kıyamet projesini uygulamaya koydukları can alıcı zaman dilimleridir. Gerçekleşmesi en muhtemel projeler ise ya çatışmanın meydana geldiği alandan topluca ayrılmayı ifade eden çıkış ya da diğerleriyle aynı yaşam alanında var olmayı reddeden ve ideal düzeni sağlamayı hedefleyen tarafın başlattığı savaştır. Neticede hem hareketin hem de sosyal birimlerin zemin hazırlayabildiği bu dramatik sonlarda şiddet olaylarının karşılıklı bir etkileşim içerisinde meydana geldiği görülmektedir.³⁸⁴

2.3. Yeni Dini Hareketlerde Şiddetin Yönü

YDH'lerde ortaya çıkan şiddetin hedefinde kimler yer almaktadır? şeklinde bir soru gündeme taşındığında, YDH'lerin gerçekleştirdiği şiddet eylemlerinden hareketle bu tür yapıların kendilerinden olmayanlara karşı şiddet uyguladıkları yönünde bir kanaat ortaya çıkabilir. Ancak YDH'lerin yeri geldiğinde kendi

---

³⁸⁴ Bromley, “Dramatic Denouements”, 11-41.

üyelerine de şiddet uygulamaktan geri durmadıkları bir vakıdır. Hatta üyelere yöneltlen bu şiddet, çoğu zaman grup dışındakilere yöneltlenden çok daha ileri düzeylerde de olmaktadır.

2.3.1. İçe Dönük Şiddet Eylemleri

YDH'lerde rastlanan içe dönük yani üyelere yönelik şiddet eylemleri hakaret, küçük düşürme ve tehditten hapsedme, dövme, işkence, cinayet ve intihara kadar varan geniş bir yelpazede çeşitlilik göstermektedir. Üstelik üyeler, harekete katılmaya karar verdikleri ilk andan itibaren şiddete maruz kalabilmektedir. Bir Aum Shinrikyo üyesinin harekete üyelik sürecine ilişkin anlattıkları da bu duruma somut bir örnek teşkil etmektedir:

Üyeliğe kabul süreci çok kötüdür. Ben kaynar su dolu bir küvete sokuldum. Su çok sıcaktı. Bu yüzden beni sudan çıkarmaları için çığlık atıyordum. Fakat kendileri sona erdirinceye kadar beni daha derine itmeye devam ettiler. Kalbim, kulak zarlarım ve başım patlayacakmış gibi hissetmişim. Ve ben kaynamış suyun bedenime verdiği acıdan kurtulmanın tek yoluşa şayet, ölmeyi arzu etmişim. Hiçbirimize biraz uyumamız için müsaade edilmezdi. Gece-gündüz kasette tekrar tekrar çalan dini bir müzik eşliğinde dua ve meditasyon yapmaya zorlanırdık. Bize taktırdıkları göz maskeleri ile ışığı görmemiz engellenirdi. Dahası bedenlerimiz bu türden acımasız fiziksel istismar karşısında yorgunluktan tükenmiş bir hale geldiğinde bile zihinlerimizi bedenlerimiz üzerinde egemen kılmaya devam etmek zorundaydık. Söylenildiğine göre bu, “Yüce Gerçek”i görmek ve ona erişmek için ihtiyacımız olan Aum eğitimiydi.³⁸⁵

Bu kişi konuşmasının devamında ise bu tür uygulamaların üyeler üzerindeki mutlak hakimiyeti sağlamaya nasıl hizmet ettiğine şu sözleriyle vurgu yapmaktadır:

Bir süre sonra, bütün bu egzersizlerin bizi ümitsizliğe, akılsız robotik varlıklar olarak Asahara'ya köle olmaya ve onun egomanisini beslemeye mahkum edip etmediğini merak etmeye başladım. Bu çerçevede Aum'un insanları kontrol etme saplantısına sahip bir adamın egomanisini ve hırsını doyumak için oluşturulmuş bir mitten daha fazla bir şey olmadığını hissettim. Zira onlar bizi, Aum diyeti olarak adlandırdıkları çok yetersiz yiyeceklerle beslediler. Bana göre bunun amacı, bizim fiziksel durumumuzu zayıflatmak ve böylece bizi yapmamızı istedikleri şeylere hiçbir direnç göstermeyecek şekilde uyusuk bir hale getirmektir... Ayrıca Aum doktorları bize tuhaf ilaçlar verirlerdi ve iğne olmak zorunda kalırdık. Şayet bunu gönüllü olarak yapmazsak, onlar bize zorla yaptırırlardı. Bize ne tür ilaçlar kullandırıldığını bilmiyorum. Fakat o ilaçlar genellikle bir tür halsizlik ve baş dönmesi hissettiriyordu.³⁸⁶

Yukarıdaki ifadelerden de anlaşıldığı üzere üyeliğe kabul sürecinde başlayan şiddet uygulamaları üye olduktan sonra da devam etmektedir. Zaten

³⁸⁵ Rei Kimura, *Aum Shinrikyo – Japan's Unholy Sect* (Charleston: Booksurge Publishing, 2002), 8.

³⁸⁶ Kimura, *Aum Shinrikyo*, 8-9.

hareketin uygulamaları incelendiğinde de görülmektedir ki Asahara, canını sıkan, otoritesine karşı gelen ya da asketik uygulamalardan kaydardığı görülen takipçilerini cezalandırmak amacıyla şiddete başvurmuştur. Hatta Asahara'nın eşi Tomoko, bu şekilde cezalandırılan ilk kişilerden birisi olmuştur. Tomoko başlarda kocasının öğretilerine karşı oldukça ilgisiz davranmıştır. Bunun üzerine Asahara eşine kurtuluşa ulaşabilmesi ve hareketin sadık bir üyesi olabilmesi için birtakım asketik uygulamaları yerine getirmesini emretmiştir. Her ne kadar Tomoko ilk önce bu emri yerine getirmeyi reddetse de daha sonra buna boyun eğmek zorunda kalmıştır. Çünkü Tomoko bir odaya kapatılarak Asahara'ya tabi oluncaya kadar dövülmüştür.³⁸⁷ Öte yandan Asahara zaman zaman kendisini dövmekten de geri durmamıştır. Kendine yönelik asketik uygulamalar çerçevesinde, bedeninden geçen manevi enerji kanallarını açmak için bacaklarını bambudan yapılmış bir sopa ile döverek kendi kendini kırbaçlama gösterileri sergilemiştir. Böylece bedenindeki kötü karmayı yok edeceğine inanmıştır.³⁸⁸

Söz konusu uygulamalar zaman zaman ölümle de sonuçlanmıştır. Örneğin Asahara, Ochi Naoki isimli üyenin asketik uygulamalar aracılığıyla karmik açıdan tamamen temizlenerek günahlarından arındırılmasını emretmiştir. Bu emir üzerine Naoki ayaklarından bir iple bağlanarak baş aşağı bir şekilde asılmıştır. Aslında Naoki bu uygulamaya maruz bırakılan ilk kişi olmamıştır. Ondan önce de 7-8 kişi bu şekilde cezalandırılmıştır. Ancak daha öncekilerin asılı kalma süresi 90 dakikayı geçmezken Naoki'de bu süre biraz daha uzun tutulmuştur. Buna bağlı olarak bu cezalandırma eylemi Naoki'nin ölümüyle sonuçlanmıştır. Bu olayda asıl ilginç olan ise Asahara'nın bu üyenin ölümünü aydınlanmaya ulaştığı şeklinde yorumlaması olmuştur.³⁸⁹ Ayrıca bu, hareket üyelerinin ölümüyle sonuçlanan şiddetin tek örneği de değildir. İddialara göre bu şekildeki şiddet içerikli asketik eylemler kapsamında ölen hareket üyelerinin sayısı 40'ın üzerindedir.³⁹⁰

Öte yandan Aum üyeleri hareketten ayrılmaya kalkıştıklarında da şiddetle karşı karşıya kalmıştır. Aşırı asketik uygulamalardan dolayı çektiği acılara

---

³⁸⁷ Reader, *Religious Violence in Contemporary Japan*, 137.

³⁸⁸ Reader, *Religious Violence in Contemporary Japan*, 42.

³⁸⁹ Reader, *Religious Violence in Contemporary Japan*, 16-17.

³⁹⁰ Reader, *Religious Violence in Contemporary Japan*, 20.

dayanamayan ya da hareket içerisinde şahit olduğu birtakım olaylardan rahatsızlık duyan bazı üyeler gruptan ayrılma talebinde bulunmuştur. Bu yöndeki taleplere verilen karşılık ise genellikle üyeleri bu kararlarından vazgeçirmeye çalışmak olmuştur. Öyle ki ayrılmak isteyen üyeler, kaçmalarını engellemek amacıyla harekete ait tıbbi tedavi merkezlerine götürülerek uyuşturulmuş ya da gözlem altına alınmıştır. Hatta bazıları kararlarından vazgeçinceye kadar hareket etmelerinin dahi mümkün olmadığı, genellikle tahtadan yapılmış sandıklara hapsedilmiştir.³⁹¹ Bütün bunlara rağmen karardan vazgeçmeyenler Kotaro Ochida örneğinde olduğu gibi öldürülmüştür. Bir eczacı olan Ochida bir şekilde hareketten ayrılmayı başarmıştır. Üstelik ayrılmakla kalmamış, hareketin sürekli olarak büyük meblağlarda para talep ettiği bir kadının da oğluya birlikte hareketten kaçma girişiminde bulunmasına yardımcı olmuştur. Bunlara göz yummayan Asahara, Ochida'nın öldürülmesini emretmiştir.³⁹²

Aynı şekilde Halkın Tapınağı Hareketi'nde de gruptan ayrılmak isteyenlere karşı şiddete başvurulmuştur. Örneğin, uzun zamandır harekete üye olan üç çocuk babası bir kişi gruptan ayrılmak istediğini dile getirmeye başladıktan kısa bir süre sonra iki tren arasında ezilmiş bir halde ölü bulunmuştur. Nitekim harekete üye olan ancak Jonestown katliamından sağ olarak kurtulan Deborah Layton *Seductive Poison* isimli kitabında, kaza gibi görünen bu ölümün gizemli bir yönünün bulunduğu, yani söz konusu kişinin ayrılma kararından vazgeçirilemeyince Jones tarafından öldürülmesinin emredilmiş olabileceğine atıfta bulunmuştur. Layton ayrıca ayrılmak isteyenlerin öldürülmesine yönelik tek örneğin bu olmadığını, aynı şekilde hareket üyesi bir kadının daha kaçmayı düşündüğü gerekçesiyle kendi arabasının içerisinde öldürüldüğünü ifade etmiştir.³⁹³ Bununla birlikte hareketten kaçmaya çalışan ya da herhangi bir sorun çıkaran kişilerin akibeti her zaman ölüm olmamıştır. Bu kişiler zaman zaman yeniden eğitilmeye kadar acı biber çiğnetmek, uyuşturucu ilaç vermek, ağır bedensel işlerde çalıştırılmak, tabut büyüklüğünde sandık kapatılmak, herkesin gözü önünde dövülmek gibi çeşitli yöntemlerle

---

³⁹¹ Reader, *A Poisonous Cocktail?*, 51.

³⁹² Lifton, *Destroying the New World Save It*, 38.

³⁹³ Deborah Layton, *Seductive Poison: A Jonestown Survivor's Story of Life and Death in the Peoples Temple* (New York: Anchor, 1998), 61.

cezalandırılmıştır.³⁹⁴ Aslında Jones'un hareketten ayrılmak isteyenlere yönelik şiddet içeren tutum ve davranışları sonradan ortaya çıkmış bir şey değildir. Zira Jones, terkedilme konusunda yaşadığı kaygı nedeniyle geçmişte de şiddet içeren davranışlar sergilemiştir. Öyle ki Storr'un belirttiğine göre bir keresinde yemeğe davet ettiği bir arkadaşı, Jones'un öngördüğü saatten önce gitmek isteyince Jones ona silahla ateş etmiştir. Ancak şans eseri arkadaşı bu olaydan herhangi bir yara almadan kurtulmuştur.³⁹⁵

YDH'lerin üyelerine karşı uyguladığı şiddet yelpazesinde hiç şüphesiz ki bu çalışmanın çeşitli yerlerinde daha önce atıfta bulunduğumuz cinsel istismar, ekonomik şiddet ve toplu intihar olayları da yer almaktadır. Aslında bütün bu örnekler YDH'lerde üyelere yönelik şiddetin ne derecede yaygın bir uygulama olduğunu gözler önüne sermektedir. Üstelik liderlerin güç ve otoritelerini arttırmak, grubu disipline etmek, üyelere davranış değişikliği sağlamak, muhalif sesleri bastırmak, hareketten ayrılmak isteyenleri engellemek, ihaneti cezalandırmak gibi çeşitli gerekçelere dayandırılan bu şiddet eylemleri kabul görebilmeleri bakımından mutlaka meşru bir zemine de oturtulmaktadır.

2.3.2. Dışa Dönük Şiddet Eylemleri

YDH'lerin uyguladığı şiddetin bir boyutunda içe dönüklük yer alırken diğer boyutunda da dışa dönüklük bulunmaktadır. Zira adı şiddetle anılan YDH'lerin kendi üyelerine olduğu kadar kendilerinden olmayanlara da şiddet uyguladıkları bir vakıdır. YDH'ler tarafından gerçekleştirilen dışa dönük şiddet eylemlerini iki grup altında değerlendirmek mümkündür: i) hayatının hiçbir döneminde YDH'lere katılmamış insanlara yönelik girişimler ve ii) belli bir süre bu tür grupların içerisinde yer almasına karşın daha sonradan çeşitli gerekçelerle ayrılmayı tercih etmiş olan eski üyelere yönelik faaliyetler.

Üye olmayanlara yönelik şiddet eylemlerinin temel hareket noktası, geleneksel toplumda ve dini kurumlarda yanlış giden bir şeylerin olduğu ve bunların düzeltilmesi gerektiği inancıdır. Zira bazı YDH'ler bu inancı çok daha ileri boyutlara taşıyarak kendi grupları dışında kalan herkesi yaş, cinsiyet ve

³⁹⁴ Wessinger, *How the Millennium Comes Violently*, 43.

³⁹⁵ Storr, *Öteki Peygamberler*, 24.

sosyal statü ayrımı yapmaksızın hakikatin ve iyinin dolayısıyla da kendilerinin düşmanı konumuna yerleştirmiş ve onlara karşı bir savaş pozisyonu almıştır. Nitekim bu anlayış doğrultusunda Branch Davidian ve Halkın Tapınağı hareketlerinin silahlanması, Aum Shinrikyo'nun sarin gazı üretmesi örneklerinde olduğu gibi bazıları bir savaş hazırlığına dahi girişmiştir.

Birinci bölümdeki “Beş Büyük Şiddet Hareketi” başlığı altında yer verilen bilgilerden de anlaşıldığı üzere YDH'ler, başvurdukları şiddet eylemlerinde genellikle birden fazla kişiyi hedef almıştır. Bununla birlikte YDH'lerde, sadece tek bir kişiye yöneltilen şiddet davranışlarına ilişkin örnekler de bulunmaktadır. Bunlardan biri, Halkın Tapınağı üyelerinin, Redwood Walley'de küçük bir bakkal dükkanı işleten Leo Blair isimli esnafın ölümüne yol açmasıdır. Jones, Blair'den birkaç kez dükkanını harekete bağışlamasını istemiş ancak her seferinde reddedilmiştir. Bunun üzerine Blair, hareket üyesi iki genç kızın Blair'in tacizine uğradıklarını iddia etmesi gibi pek çok yola başvurularak yıldırılmaya çalışılmıştır. Blair, çektiği tüm sıkıntılara rağmen mal varlığını harekete bağışlamamıştır. Ancak yaşadıklarına daha fazla dayanamamış ve intihar etmiştir. Bir anlamda Halkın Tapınağı üyelerinin neden olduğu sosyal ve psikolojik baskı, Blair'i intihara sürüklemiştir.³⁹⁶

Aum Shinrikyo Hareketi'nde de tek tek bireyleri hedef alan çok sayıda şiddet eylemine başvurulmuştur. Örneğin, Aum üyeleri, hareketleri aleyhinde kitap ve makaleler kaleme alan, gazeteci Shoko Egawa'nın evine zehirleyici bir niteliğe sahip olan fosgen gazı püskürtmüşlerdir. Bu saldırıdan yaralı olarak kurtulmayı başaran Egawa, bir süre tedavi görmek zorunda kalmıştır. Zehirli gaz kullanmak suretiyle gerçekleştirilen bir başka eylem de Takahito Hanaguchi isimli bir kişinin öldürülmesidir. Aum liderleri, farklı zaman aralıklarıyla Aum yerleşkeslerini ziyaret eden Hanaguchi'nin bir polis ajanı olduğu kanaatine ulaşmış ve onun öldürülmesine karar vermiştir. Bunun üzerine bir hareket üyesi tarafından Hanaguchi'nin vücuduna VX isimli zehirli bir gaz enjekte edilmiştir. Böylece Hanaguchi, hareket için bir tehdit olmaktan çıkarılmıştır.³⁹⁷

---

³⁹⁶ Phil Kerns, *Peoples Temple Peoples Tomb* (New Jersey: Logos International, 1979), 140-141.

³⁹⁷ Wessinger, *How the Millennium Comes Violently*, 124.

Aum Shinrikyo üyeleri tarafından gerçekleştirilen bir başka eylem Takaji Kunimatsu isimli emniyet müdürüne düzenlenen silahlı saldırıdır. Kunimatsu, bu saldırıda ciddi bir şekilde yaralanmış ancak hayatta kalmayı başarmıştır. Öte yandan bu saldırıdan yaklaşık iki saat sonra, ismini vermeyen ama muhtelen Aum üyesi olan birisi, bir televizyon kanalını telefonla aramış ve Aum hakkındaki soruşturmalar sonlandırılmadığı takdirde daha fazla polisin öldürüleceği tehdidinde bulunmuştur.³⁹⁸

YDH'lerin eski üyelerine ulaşmanın bir yolu olarak da kendilerinden olmayanlara karşı şiddete başvurdukları görülmektedir. Bunun en bariz örneklerinden biri, Kariya Kiyoshi'nin Aum Shinrikyo üyeleri tarafından kazara da olsa öldürülmesidir. Kiyoshi hareketten kaçarak saklanmayı başaran kız kardeşinin yerini onu arayan Aum üyelerine söylemeyi reddetmiştir. Bunun üzerine kaçırılmış ve vücuduna "doğruluk serumu" adı verilen bir karışım enjekte edilmiştir. Aum üyeleri aslında bu yöntemle Kiyoshi'den sadece kız kardeşinin yerini öğrenmeyi amaçlamıştır. Ancak işler planlandığı şekilde gitmemiş ve muhtemelen ilaç dozajının yanlış ayarlanmasından dolayı olay Kiyoshi'nin ölümüyle sonuçlanmıştır.³⁹⁹

Son örnek söz konusu hareketlerden ayrılmış olmanın, onların şiddetine maruz kalmaktan kurtulmak anlamına gelmediğine de işaret etmektedir. YDH'lerdeki dışa dönük şiddet kategorisinin ikinci kısmını oluşturan eski üyelere yönelik uygulamaların en çarpıcı örneklerinden biri Aum Shinrikyo Hareketi'nde karşımıza çıkmaktadır. Hareketten ayrılan bir kişi, Aum üyeleri tarafından kaçırılmış ve hapsedilmiştir. Yaklaşık dört ay süren bu esaret döneminde ona sürekli olarak, uzun süre kullanıldığında fiziksel ve psikolojik bağımlılığa yol açmanın yanı sıra davranış bozukluklarına da neden olan amilobarbital isimli bir ilaç verilmiştir. Bunun yanı sıra uykusuzluk, yetersiz beslenme, kafasını suya batırma ve uzun süre orada tutma, elektrik şoku verme gibi uygulamalara maruz bırakılmıştır. Bahsi geçen kişinin kurtarıldığında ise, yaşadıklarının etkisiyle

---

³⁹⁸ Wessinger, *How the Millennium Comes Violently*, 125.

³⁹⁹ Lifton, *Destroying the New World Save It*, 38.

hafizasını kaybettiği, sağ tarafının felçli olduğu ve konuşma güçlüğü çektiği fark edilmiştir.⁴⁰⁰

Burada son olarak önemli bir noktaya daha işaret etmek gerekmektedir. YDH'lerin gerek kendilerinden olmayanlara gerekse mensuplarına yönelttiği şiddete ilişkin örnekler göz önünde bulundurulduğunda, bu hareketlerin şiddet uyguladığı asıl kesimin kendi üyeleri olduğu görülmektedir. Zira bu tür oluşumların gerçekleştirdiği şiddet eylemlerinden bazıları her ne kadar üye olmayanlara yönelik olsa da kendi üyelerine uyguladıkları şiddet hem nitelik hem de nicelik açısından çok daha ileri seviyelere ulaşmaktadır.

2.3.3. Yeni Dini Hareketlere Yönelik Şiddet

YDH ve şiddet ilişkisi üzerine yapılan çalışmalar incelendiğinde, büyük bir çoğunluğunun YDH'lerin gerek kendi üyelerine gerekse kendilerinden olmayanlara yönelik gerçekleştirdikleri şiddet eylemlerini ele aldığı görülmektedir. Ancak burada şu hususa dikkat çekmek gerekir ki, YDH'lerin ilişkilendirildiği şiddetin bir yönünü YDH'lerin gerçekleştirdikleri oluştururken bir diğer yönünü de bu tür hareketlere üye olanlara karşı toplumun diğer kesimleri tarafından yöneltilen şiddet oluşturmaktadır. Dolayısıyla YDH-şiddet ilişkisinin ele alındığı bir çalışmada, objektif bir bakış açısıyla değerlendirme yapabilmek için bu ikinci boyutun da göz ardı edilmemesi gerekmektedir.

YDH'lere karşı girişilen şiddet eylemleri genel olarak üç ana başlık altında sınıflandırılmaktadır: i) YDH'lerin gerçekleştirdiği iddia edilen şiddet eylemlerinin konu edildiği *zulüm öyküleri* oluşturmak ve yaymak, ii) YDH üyelerini zorla grup üyeliğinden çıkarmaya yönelik *yeniden programlama* (deprogramming) uygulamalarına başvurmak ve iii) YDH'leri engellemek, sindirmek ve hatta tamamen ortadan kaldırmak için *örgütsel faaliyetler* tasarlamak.⁴⁰¹

⁴⁰⁰ Wessinger, *How the Millennium Comes Violently*, 147.

⁴⁰¹ James T. Richardson, "Minority Religions and the Context of Violence: A Conflict/Interactionist Perspective", *Violence and New Religious Movements* içinde, ed. James R. Lewis (Oxford: Oxford University Press, 2011), 43.

2.3.3.1. Zulüm Öyküleri Oluşturmak

Zulüm hikayeleri, YDH'ler hakkında cinsel istismardan cinayetlere kadar geniş bir yelpazede çeşitlilik arz eden olumsuz olayların anlatılmasını ifade etmektedir. Propaganda kampanyaları, linç girişimleri, ırksal gerilimler, soykırım, savaş ve aşağılama etkinlikleri gibi pek çok durumda başvurulan zulüm hikayeleri YDH'lere saldırmak için de bir yöntem olarak kullanılabilir. ⁴⁰²

Zulüm hikayeleri yerine daha az provokatif bir nitelik taşıyan “olumsuz vaka özeti” (negative summary event) ifadesini kullanmayı tercih eden din sosyoloğu James Beckford, bu öykülerde YDH'lerle ilgili anlatılan olumsuzlukları beş maddede sıralamaktadır: i) inanç, uygulama, giyim ve yaşam tarzları ile ilgili tuhaflıklar, ii) insanları gruba üye yapabilmek ya da liderlerine yarar sağlayabilmek için sahtekarlık yaptıklarına dair iddialar, iii) kült mağdurlarının zorlu yaşam şartlarından dolayı çektikleri acı ve ıstıraplar, iv) YDH'lere katılanların aile ve akrabalarının bu gruplara olan kızgınlığı, v) kültlerin para ve diğer kaynakların büyük bir kısmını kendi bünyelerinde biriktirmeye çalışmalarından dolayı toplum için ekonomik açıdan da tehdit oluşturdukları şeklindeki iddialar. ⁴⁰³

YDH'lerin olumsuz yönlerine vurgu yapan bu söylemler doğal olarak hareketlere ilişkin pek çok suçlamayı da beraberinde getirmektedir. Bunda bu tür haberlerin gazeteciler tarafından çok daha abartılarak halka sunulmasının da büyük etkisi bulunmaktadır. Zira söz konusu öyküler, zaman zaman bazı gazeteciler tarafından “eğer istismar yoksa haber değeri de yok” mantığından hareketle olduğundan fazla dramatize edilerek sansasyonel olaylar olarak sunulmaktadır. Medyanın YDH'lere yönelik olumsuz propagandasına, Halkın Tapınağı hakkında yapılmış olan haberler örnek olarak zikredilebilir. 14 Ağustos 1977 tarihli *San Francisco Examiner* isimli gazetede Tim Reiterman ve Nancy Dooley tarafından kaleme alınan “Tapınak-Bir Kabus Dünyası” (The Temple-A Nightmare World) başlıklı haberde, Halkın Tapınağı üyelerinin paralarına ve mal varlıklarına zorla el konulduğu, uykudan mahrum bırakıldıkları, geceleri düzenlenen uzun toplantılara

⁴⁰² Bkz. David Bromley, Anson Shupe ve J. C. Ventimiglia, “Atrocity Tales, the Unification Church, and the Social Construction of Evil”, *Journal of Communication* 29/3 (1979): 42-53.

⁴⁰³ James A. Beckford, *Cult Controversies: The Societal Response to the New Religious Movements* (London: Tavistock, 1985), 235-238.

katılmaya zorlandıkları ve hareketin lideri Jones tarafından cezalandırıldıkları üzerinde durulmuştur. Aynı tarihte *San Francisco Examiner-Chronicle* adlı gazetede yayınlanan “Eski Üyeler Dayak Hakkında Konuşuyor” (Ex-Members Tell of Beating) başlıklı haberde ise gruptan ayrılanların, çok küçük yaştaki çocuklar da dahil olmak üzere hareket üyelerinin zaman zaman bir kürek ya da ahşap bir sopa ile dövülerek cezalandırıldığı yönündeki ifadelerine yer verilmiştir.⁴⁰⁴

Yine 12 Nisan 1978’de *Santa Rosa Press Democrat* gazetesinde “Akrabalar ‘Guyana’daki Halkın Tapınağı Hapishanedir’ Diyor” (‘Peoples Temple in Guyana is Prison,’ Relatives Say) başlıklı bir haber yayımlanmıştır. Bazı endişeli akrabaların harekete yönelik protestolarını gündeme taşıyan bu haberde Jones’a yöneltilen ithamlar şu ifadelerle aktarılmıştır:

Jones, Jonestown’da ikamet edenlere yönelik zihin programlama kampanyasının bir parçası olarak fiziksel korkutma ve psikolojik baskı uygulamakla; onları özel yaşam, ifade özgürlüğü ve bir araya gelme hürriyeti gibi haklardan mahrum etmekle; ve akrabaların Jonestown’da yaşayan yakınlarının hayatlarından endişe etmesine neden olmak için tasarlanmış bir tehdit oluşturmakla suçlanmıştır.

Suçlamalar, Jones’un telefon görüşmelerini ve “dışarıdakilerle” iletişim kurmayı yasakladığını, bütün mailleri sansürlediğini, yerleşimcilerin Guyana’ya gelen akrabalarını görmelerini engellediğini ve Birleşik Devletler’de bulunan akrabaları bütün haberleşme kanallarını kesmekle tehdit ederek susmak zorunda bıraktığını ileri sürmüştür.⁴⁰⁵

Medyada yer alan bu tür haberler, belki de olumlu eylemlerden çok daha az sayıda olmalarına rağmen YDH’lerin olumsuz olaylarla anılır hale gelmesine yol açmaktadır. Böylece bir yandan muhaliflerin kaygılarını artırma ve hareketlere üye olanların yakınlarının daha fazla endişelenmesine hizmet eden bu hikayeler diğer yandan da YDH’lere karşı gerçekleştirilen ya da gerçekleştirilmesi planlanan saldırıları meşrulaştırma işlevi görmektedir. Kaldı ki doğru olup olmadığına önem bile verilmeyen bu tür anlatıların amacı da zaten söz konusu hareketleri hedef haline getirmektir. Zulüm hikayeleri bu yönüyle düşüncenin silah olarak kullanılmasını temsil etmektedir. Zira bu silah sayesinde hem hareketlere olumsuz bir etiket

⁴⁰⁴ http://jonestown.sdsu.edu/?page_id=30368, erişim 5 Şubat 2017.

⁴⁰⁵ Bob Klose, “‘Peoples Temple in Guyana is Prison,’ Relatives Say”, *Santa Rosa Press Democrat*, April 12, 1978, erişim 5 Şubat 2017, <http://stevenwarranresearch.blogspot.com.tr/2013/07/house-staff-report-news-articles.html>.

yapıştırılmakta hem de muhtemel ya da mevcut şiddet eylemleri meşru hale getirilmektedir.⁴⁰⁶

2.3.3.2. Yeniden Programlama (Deprograming) Uygulamaları

YDH'lerden çıkış biçimi ile ilgili araştırmaların en temel konularından biri olan “yeniden programlama”, YDH'lere üye olan bir kimsenin bazı teknikler kullanılarak mevcut inancından vazgeçmesini ve hareketten ayrılmasını sağlamayı ifade etmektedir. Din değiştirerek herhangi bir YDH'ye üye olan kişilerin programlandığı yani beyinlerinin yıkandığı varsayımına dayanan bu uygulama bazı kült karşıtı hareketler tarafından yıllarca desteklenmiştir.⁴⁰⁷ Bu çerçevede pek çok YDH üyesi, benimsedikleri yeni dinlerden uzaklaştırılmak amacıyla akrabaları ve deprogramming uygulayıcıları tarafından önce kaçırılarak hapsedilmiş, daha sonra da gerektiğinde fiziksel güç de kullanılarak katıldığı grubun dini inançlarının yanlış olduğuna ve onlardan ayrılmaları gerektiğine ikna edilmeye çalışılmıştır.⁴⁰⁸

Örneğin, kızı Halkın Tapınağı'na katılan Steven A. Katsaris, kızını kaçırarak yeniden programlama yöntemiyle onu hareket üyeliğinden vazgeçirmeye çalışmış ancak başarılı olamamıştır.⁴⁰⁹ Yine David Block isimli bir Branch Davidian üyesi 1992 yılında, anti kült hareketlerden biri olan *Kült Farkındalığı Ağı* (Cult Awareness Network/CAN) sözcüsü Priscilla Coates'in evinde Rick Ross tarafından yeniden programlama işlemine tabi tutulmuştur. İddia edildiğine göre Ross, uygulama esnasında Block'tan Davidianların elindeki gizli silahlarla ilgili bilgi dahi almıştır.⁴¹⁰ Buna karşılık Block'un sadece Mart ayından Haziran ayına kadar hareket içerisinde kaldığı, dolayısıyla da bu grubun inançlarını deprogramming

⁴⁰⁶ Richardson, “Minority Religions and the Context of Violence”, 43-45.

⁴⁰⁷ Yeniden programlama uygulamasının anti kült hareketler tarafından desteklenmesi sert eleştirilere maruz kalmıştır. Yapılan eleştiriler bu hareketlerden bazılarının yeniden programlama ile ilgili bakış açılarını gözden geçirmeye sevk etmiştir. Örneğin 1981 yılında Citizen's Freedom Foundation, organizasyonlarının adam kaçırmayı ya da bir kişiyi kendi rızası dışında zaptetmeyi desteklemediğini, böyle bir şeye göz yummadığını ve bunu tavsiye etmediğini ilan eden bir bildiri yayınlamıştır (Lewis, *Cults*, 33).

⁴⁰⁸ Lewis, *Cults*, 31; Byong-Suh Kim, “Religious Deprogramming and Subjective Reality”, *Sociological Analysis* 40 (1979), 197-207.

⁴⁰⁹ Rebecca Moore, “American as Cherry Pie: Peoples Temple and Violence in America”, *Millennialism, Persecution and Violence—Historical Cases* içinde, ed. Catherine Wessinger (Syracuse: Syracuse University Press, 2000), 127.

⁴¹⁰ Stuart A. Wright, “Construction and Escalation of a Cult Threat: Dissecting Moral Panic and Official Reaction to the Branch Davidians”, *Armageddon in Waco: Critical Perspectives on the Branch Davidian Conflict* içinde, ed. Stuart A. Wright (Chicago: University of Chicago Press, 1995), 89.

uygulamasına tabi tutulacak derecede güçlü bir şekilde benimsemesinin mümkün görünmediği iddiaları dile getirilmiştir.⁴¹¹

Yeniden programlama uygulamaları ilk olarak, “yeniden programlamanın babası” olarak isimlendirilen ve 1979 yılında yayınlanan *Çocuklarımızı Serbest Bırakın!* (Let Our Children Go!) adlı kitabıyla tanınan Theodore (Ted) Patrick tarafından başlatılmıştır. Patrick’in bu yönetime başvurmasına neden olan olay ise oğlu ve yeğeninin 1971 yılında Tanrı’nın Çocukları Hareketi’ne katılması olmuştur. O dönemde halkla ilişkiler uzmanı olarak görev yapan Patrick, Tanrı’nın Çocukları hakkında çok sayıda şikayet duymuş ve buna bağlı olarak da hareketle ilgili bilgi toplamaya başlamıştır. Bu esnada kızını harekete kaptıran ve onu ayrılmaya ikna edememesi üzerine diğer aileleri bu hareketin tehlikelerine karşı uyarma amacıyla bireysel bir mücadeleye girişen William Rambur ile tanışmıştır. Daha sonra ikisi birlikte, çocuklarının bu harekete üye olmasından rahatsız olan ebeveynleri bir araya getirerek 1971 yılında *Çocuklarımızı Tanrı’nın Çocukları’ndan Kurtarmaya Yönelik Ebeveyn Komitesi* (Parent’s Committee to Free Our Children from the Children of God) adı altında ilk anti kült organizasyonunu oluşturmuştur. Bu organizasyonun adı daha sonra *Tanrı’nın Çocukları’ndan Kurtulma* (Free the Children of God/FREECOG) şeklinde kısaltılmıştır.⁴¹²

Ted Patrick devlet yetkililerinin hareket hakkında herhangi bir girişimde bulunmaması üzerine son çare olarak üyelerin kaçırılarak inancından vazgeçirilmeye çalışılması yönteminin kullanılmasına karar vermiştir. Böylece yeniden programlama yöntemi ortaya çıkmıştır. Öyle ki Patrick zamanla tüm mesaisini bu iş için harcamaya başlamıştır. Nitekim harcadığı bu zaman karşılığında, yeniden programlama uygulaması için kendisine başvuranlardan artık ücret talebinde bulunmaya başlamıştır. Ancak Patrick kullandığı yöntemin içeriği ile ilgili ciddi şekilde eleştirilere de maruz kalmıştır. Kendisine yöneltilen bu eleştirilere sadece insanlarla konuştuğunu söyleyerek cevap vermiştir. Bununla birlikte Patrick bu açıklamasına tezat teşkil edecek şekilde, *Let Our Children Go!*

---

⁴¹¹ Hall vd., *Apocalypse Observed*, 58.

⁴¹² Bkz. George D. Chryssides ve Benjamin E. Zeller, “Opposition to NRMs”, *The Bloomsbury Companion to New Religious Movements* içinde, ed. George D. Chryssides ve Benjamin E. Zeller, (London: Bloomsbury, 2014), 172; Lewis, *Cults*, 31.

kitabında yeniden programlama teriminin adam kaçırmak, saldırı ve darp etmek, bir suç işlemek için gizli bir plan yapmak, yasa dışı bir şekilde hapsedmek gibi uygulamaları içerdiğini ifade etmiştir.⁴¹³ Bu yönüyle yeniden programlamanın YDH üyelerine karşı uygulanan en temel şiddet türlerinden biri olma niteliği taşıdığını söylemek mümkündür.

Bu noktada son bir hususa daha dikkat çekmek gerekmektedir. Her ne kadar savunucuları deprograming uygulamasının YDH'lere üye olanlara rasyonel düşünme yeteneklerini geri kazandırmaktan başka bir şey olmadığını öne sürseler de fiilî sürece dair incelemeler genellikle bu yöntemin esas tekniğinin kişinin inanç sitemine yönelik bir saldırı içerdiğini ortaya koymaktadır. Üyeyi katılmış olduğu gruptan fiziksel olarak koparma, grubun inanç sisteminin ve liderinin tutarsızlığını vurgulama, alternatif bir inanç sistemi sunma bir diğer ifadeyle bireyi geleneksel dine ya da daha ziyade seküler bir hümanizme döndürmeye çalışma gibi aşamalar içeren bu uygulama ile YDH'lere olan inancın etkili bir şekilde ortadan kaldırılması amaçlanmaktadır. Ancak her zaman hedeflenen bu başarıya ulaşmanın bir garantisi bulunmamaktadır. Zira yeniden programlama uygulamalarındaki hayal kırıklığı oranı oldukça yüksektir.⁴¹⁴

Yeniden programlama uygulamaları 1970'li ve 1980'li yıllarda en parlak dönemini yaşamış ancak zamanla azalmaya yüz tutmuştur. Bu uygulamaya yönelik rağbetin azalmasında şüphesiz ki adam kaçırmaya kapsamında değerlendirilerek yasa dışı bir eylem olarak kabul edilmesi, buna bağlı olarak da yeniden programlama işlemini gerçekleştiren pek çok kişinin suçlu bulunarak hapsedilmesi, önemli bir etken olmuştur.⁴¹⁵

2.3.3.3. Dini Gruplara Karşı Örgütsel Şiddet

YDH'lerin yerleşik dini geleneklere ya da sosyal düzene karşı meydan okuması bir karşı meydan okumayı da beraberinde getirmiştir. Bu meydan okumalardan bazıları davalar, suç duyuruları gibi daha resmi ve örgütsel süreçlerle gerçekleştirilmiştir. YDH'lere karşı örgütsel düzeyde faaliyet gösteren

---

⁴¹³ Bkz. Lewis, *Cults*, 32.

⁴¹⁴ Lewis, *Cults*, 33-34.

⁴¹⁵ Richardson, "Minority Religions and the Context of Violence", 45.

yapılanmaların başında ise tıpkı YDH'ler gibi zaman zaman şiddete başvuran kült karşıtı hareketler (anti-cult movements) yer almaktadır. İlk kez 1970'li yıllarda Tanrı'nın Çocukları Hareketi'ne katılan gençlerin anne ve babaları tarafından başlatılan kült karşıtı hareket, YDH'lerin gerçekleştirmiş olduğu ve beyin yıkama teorilerinin yaygınlık kazanmasına yol açan trajik olaylardan ötürü kısa zaman içerisinde kamuoyunun desteğini kazanmıştır.

YDH'lere kapılmış çocukların kurtarılmasını amaçlayan kült karşıtı hareket, kurulmasından kısa bir süre sonra 1974 yılında, *Yurttaşların Özgürlüğü Vakfı* (Citizen's Freedom Foundation/CFF) adı altında, tehlikeli oluşumlar olarak kabul edilen hareketlerle ahlaki, psikolojik ve yasal zeminlerde mücadele etmeyi amaçlayan daha geniş çaplı bir yapılanma haline getirilmiştir. Nitekim CFF kendisine yüklenen misyon doğrultusunda bir yandan politikacılarla görüşmeler yapmış, bir yandan gazeteler yayınlamış diğer yandan da ebeveynlerin emniyet görevlileri, psikologlar ve çocuklarını ya da akrabalarını YDH'lerden koparma konusunda profesyonel bir hizmet sunan yeniden programlama uygulayıcılarıyla bir araya gelmesini sağlayan toplantılar düzenlemiştir.⁴¹⁶

Kült karşıtı faaliyetleri ile bilinen bir diğer yapılanma da *Amerikan Aile Vakfı* (American Family Foundation/AFF)'dir. AFF, Birleştirme Kilisesi diğer ve daha bilinen adıyla Moon Hareketi'ne katılan genç bir kadının babası olan Kay Barney tarafından 1979 yılında Massachusetts'te kurulmuştur. Kısa süre içerisinde ise CFF'nin bir şubesi haline gelmiştir.⁴¹⁷ Öte yandan CFF, 1971 yılında kurulan FREECOG ile 1984 yılında birleşerek *Kült Farkındalığı Ağı* (Cult Awareness Network/CAN) adını almıştır. Öyle ki CAN, sonraki yıllarda ABD'de en çok bilinen kült karşıtı hareket haline gelmiştir. 1996 yılına kadar kendisinden önceki organizasyonların faaliyetlerini devam ettirmiştir. 1996 yılında ise bireylerin YDH'lerden zorla koparılması uygulamalarına destek verdiği gerekçesiyle hakkında açılan büyük bir davayı kaybetmiştir. Dolayısıyla da bu tarihten itibaren dağılma sürecine girmiştir.⁴¹⁸

---

⁴¹⁶ Chryssides ve Zeller, "Opposition to NRMs", 172.

⁴¹⁷ Michael D. Langone, "History of the American Family Foundation", erişim 12 Mart 2016, <http://www.icsahome.com/articles/history-of-american-family-foundation>.

⁴¹⁸ Chryssides ve Zeller, "Opposition to NRMs", 172.

Kült karşıtı oluşumlar YDH'ler aleyhindeki faaliyetleri konusunda üç temel yöntem izlemiştir: i) YDH'lerle ilgili zulüm hikayeleri oluşturmak ve yaymak, ii) YDH'lerin gerek yurt içinde gerekse yurt dışındaki faaliyetlerini kısıtlamak ya da engellemek amacıyla meclis üyeleri ve üst düzey yöneticilerle lobi faaliyetleri yürütmek, iii) yeniden programlama işlemini gerçekleştirenler ile yeni dini yapılanmalar hakkında oluşturulan dosyaları korumanın yanı sıra YDH mağdurlarına hukuki yardım, rehberlik ve danışmanlık hizmeti sağlamak.⁴¹⁹

YDH'lere karşı büyük tepkilerin oluşmasında kült karşıtı hareketlerin bu tür faaliyetlerinin yanı sıra kamuoyu algısını yönlendirme konusunda oldukça etkin bir güce sahip olan medya da önemli bir rol üstlenmiştir. Bunun örneğini Branch Davidian hakkında yapılan yayınlarda görmek mümkündür. O dönemde, Avustralya'da yayın yapan bir televizyon kanalı ve Waco Tribune Herald isimli gazete olmak üzere bilhassa iki medya organı Branch Davidian aleyhine yayınlarıyla ön plana çıkmıştır. Marc Breault ve Martin King 1991 yılının Aralık ayında, aralarında Koresh'i çocuk istismarıyla suçlayan Robyn Bunds'un da yer aldığı hareketten ayrılan bazı kişilerle görüşmeler yapmış ve bu görüşmeleri filme aktarmıştır. Bu filmler, yukarıda bahsi geçen kanalda yayınlanan *Güncel Bir Mesele* (A Current Affair) isimli programda yayınlanmıştır. Öte yandan bu hikayeler yine Avustralya'da yayınlanan *Herald Sun* isimli bir gazete tarafından da yazılı bir şekilde halka ulaştırılmıştır. *Waco Tribune Herald* isimli gazete ise 1992 yılından itibaren Branch Davidianlar ile ilgili araştırma yapmaya başlamıştır. Araştırma esnasında edinilen bilgiler doğrultusunda "Günahkar Mesih" (The Sinful Messiah) başlıklı yedi bölümlük bir yazı dizisi kaleme alınmıştır. Bu tür yayınlar aracılığıyla Branch Davidian Hareketi zararlı ve tehlikeli bir kült olarak tanıtılmıştır.⁴²⁰

Benzer şekilde Halkın Tapınağı'nın olumsuz imajının pekiştirilmesinde de *The News Magazine* muhabirleri büyük bir rol üstlenmiştir. Zira bu muhabirler 1977 yılından itibaren eski üyeleri harekette yaşanan dövme, hapsedme gibi çeşitli istismar olaylarını anlatmaya ikna etmek için büyük bir çaba sarf etmiş ve başarılı da olmuştur.⁴²¹ Bununla birlikte *New West* dergisi de 1977 yılında, bir din görevlisi

⁴¹⁹ Richardson, "Minority Religions and the Context of Violence", 46.

⁴²⁰ Wright, "Construction and Escalation of a Cult Threat", 85-87.

⁴²¹ Moore, "Narratives of Persecution, Suffering and Martyrdom", 97.

olan Lester Kinsolving tarafından sekiz bölümlük bir seri halinde kaleme alınan ve hareket aleyhinde fiziksel istismardan mali suçlara kadar çeşitli bilgiler içeren makaleler yayınlamıştır.⁴²² Başta *New West* olmak üzere yayın organları tarafından yürütülen bu tür faaliyetler Jones'un büyük bir özenle edindiği itibarına büyük bir gölge düşürmüştür.⁴²³

Güneş Tapınağı Hareketi 1990'lı yıllara kadar ne medyanın ne de resmi makamların çok fazla dikkatini çekmiştir. Ancak hareket, 1992 yılı Kasım ayında Kanada Parlamentosu'nun bazı üyelerinin aldığı ölüm tehditlerinden sorumlu tutulmaya başlayınca gündem haline gelmiştir. Nitekim Jean Pierre Vinet ve Herman Delorme isimli iki hareket üyesi üç tane susturuculu yarı otomatik silah aldıkları gerekçesiyle 8 Mart 1993 tarihinde Quebec'te tutuklanmıştır. Bundan sonra hareket, artık yasa dışı silah edinme, saldırı ve suikast düzenleme gibi suç nitelikli eylemlerle anılır olmuştur. Buna paralel olarak basının hareketle ilgili oldukça sansasyonel iddialara yer vermesi de gruba yönelik olumsuz tepkileri bir hayli körüklemiştir. Neticede bazı hareket üyelerinin çalışmış oldukları kurumlardaki görevlerine son verilmiş, dahası Di Mambro'nun bazı ekonomik bağlantılarının bulunduğu Avustralya ve Fransa'da da polis tarafından grup hakkında soruşturma başlatılmıştır.⁴²⁴

Gerek kült karşıtı oluşumlar gerekse medya tarafından gerçekleştirilen girişimler nihai noktada resmi tepkilerin oluşmasına hizmet etmiştir. Zira bu girişimler, yetkilileri YDH'lerin çocuk istismarı, silahlı şiddet eylemleri gibi tehlikeli işlerle uğraştığına ikna etmede çoğu zaman başarıya ulaşmıştır. Neticede, devlet yetkilileri bu türden iddialara daha fazla kayıtsız kalamamıştır. Öte yandan bu devlet tepkisinin zaman zaman işkence boyutuna ulaştığına dair iddialar ortaya atılmıştır. Çalışmamızda esas aldığımız gruptan biri olmamakla birlikte, bu konuda en fazla öne çıkan hareket ise Falun Gong'dur. 1992 yılında Li Hongzi

---

⁴²² İlki "Ölü Yetiştiren Peygamber" (The Prophet Who Raises the Dead) başlığıyla yayınlanan bu makalelerden sadece dört tanesi yayınlanabilmiştir. Hareketin girişimleriyle diğer dört makalenin yayınlanması engellenmiştir. Bu yazı dizisinin tamamını görmek için bkz. "Lester Kinsolving Series on Peoples Temple", erişim 18 Aralık 2016, http://jonestown.sdsu.edu/?page_id=14081.

⁴²³ Moore, "Narratives of Persecution, Suffering and Martyrdom", 117.

⁴²⁴ Massimo Introvigne, "The Magic of Death-The Suicides of the Solar Temple", *Millennialism, Persecution and Violence –Historical Cases* içinde, ed. Catherine Wessinger (Syracuse: Syracuse University Press, 2000), 149.

tarafından Çin’de kurulan bu hareket Çin Hükümeti tarafından rejimi ve sosyal istikrarı tehdit etmekle suçlanmıştır. Bununla birlikte hareketin dikkatleri üzerine toplayan esas eylemi ise, yaklaşık 10.000 üyesinin 25 Nisan 1999 tarihinde kendilerine yöneltilen bu tür suçlamaları meditasyon yaparak protesto etmek üzere hükümet binası önünde toplanması olmuştur. Çin Hükümeti bu olaydan çok kısa bir süre sonra, 22 Temmuz 1999’da Falun Gong Hareketi’ni “aykırı din” ve “şeytani tarikat” olarak ilan etmiş, dolayısıyla da ülkede faaliyet göstermesini yasaklamıştır. Buna rağmen Falun Gong üyeleri barış gösterileri adı altında faaliyetlerini sürdürmeye devam etmiştir. Ancak bu eylemler esnasında binlerce hareket üyesi gözaltına alınmıştır. Bunlardan bir kısmı hapisanelere, çalışma kamplarına ve akıl hastanelerine gönderilirken, iddialara göre, bir kısmı da ölümlerle sonuçlanan işkencelere maruz bırakılmıştır.⁴²⁵

2.4. Yeni Dini Hareketlerde Şiddet Türleri

2.4.1. Beyin Yıkama

Beyin yıkama teorileri, YDH’lerin birçoğunun şiddete eğilimli olduğu yönündeki algıların oluşmasına zemin hazırlayan temel unsurlar arasında yer almaktadır. İnsanların YDH’lere neden katıldıkları ve bağlılıklarını sürdürdükleri, kendilerini ölüme götüren grupların peşlerinden niçin gittikleri gibi soruların cevaplanması noktasında ortaya atılan en dikkat çekici teorilerden olan beyin yıkama aynı zamanda en fazla şiddet içeren yöntem olarak nitelendirilmesi bakımından da göze çarpmaktadır. Böyle bir nitelendirmeye neden olan hususların başında büyük ihtimalle herhangi bir fikrî, ideolojik, dinî ya da terörist yapılanma tarafından mağdur edilmiş kimselerin mağduriyetlerini açıklarken ilk olarak bu kavrama başvurması yer almaktadır.⁴²⁶ Bunun yanı sıra söz konusu kavramın, bilhassa kriminal eylemlere dahil olan veya toplumun genel kabulüne aykırı

---

⁴²⁵ Maria Hsia Chang, *Falun Gong-The End of Days* (New Haven: Yale University Press, 2004), 1-31.

⁴²⁶ Faruk Sancar, “Dini Cemaatlerin Üye Kazanma Stratejileri Beyin Yıkama Olarak Değerlendirilebilir Mi?: Kullandıkları Teolojik Argümanlar Üzerinden Eleştirel Bir Okuma”, *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 9/42 (2016), 1916.

davranışlar sergileyen üye ya da grupları etiketlemek için kullanılması da şiddetle ilişkilendirilmesine katkıda bulunmaktadır.⁴²⁷

“Zihin kontrolü”, “zorla ikna”, “düşünce reformu” olarak da isimlendirilen beyin yıkama kavram olarak anlaşılmaz, karşı konulamaz, akıl almaz, hatta büyüsel yöntemler kullanmak suretiyle insan aklını kontrol altına almak veya insanların zihinlerinde düşünsel ve ideolojik bir dönüşüm yaratmak amacıyla doğrudan ya da dolaylı olarak yapılan her türlü sistemli telkin, yönlendirme ve baskıyı içeren bir uygulama ve propaganda tekniği şeklinde tanımlanmaktadır.⁴²⁸ Tam bu noktada önemli bir hususun altını çizmekte yarar vardır. Beyin yıkama kavramı, elbette beyin gerçekten bir yıkama işlemine tabi tutulduğunu yani bir ses kayıt bandının tamamen silinerek üzerine yeni şeylerin kaydedilmesi gibi bir durumu ifade etmemektedir. Kaldı ki fiziki etkenlerle tahrip edilmesi dışında bir insanın hafızasının herhangi bir metotla büsbütün yok edilebileceğine dair kesin bir delile de rastlanılamamaktadır.⁴²⁹

Kaynaklarda farklı tarihler de zikredilmekle birlikte beyin yıkama teorisi genellikle 1950’li yıllarda Kore Savaşı’nda esir düşmüş bazı Amerikan askerleri üzerinde kullanılan uygulamalara dayandırılmaktadır. Nitekim beyin yıkama ile ilgili tartışmalarda sıklıkla atıfta bulunulan Edward Hunter’in *Kızıl Çin’de Beyin Yıkama* (Brainwashing in Red China, 1951), Edgar H. Schein’in *Zorla İkna* (Coercive Persuasion, 1961) ve Robert J. Lifton’un *Düşünce Reformu ve Totalizm Psikolojisi: Çin’de Beyin Yıkama İle İlgili Bir Araştırma* (Thought Reform and The Psychology of Totalism: A Study of Brainwashing in China, 1961) isimli eserlerinde söz konusu teoriden Çin ve Kore komünistlerinin politik mahkumların ideolojilerini değiştirmek için uyguladıkları metotlar olarak bahsedilmektedir.⁴³⁰

---

⁴²⁷ Beyin yıkama olgusunun kavramsal ve tarihsel analizinin yapıldığı bir çalışma için bkz. Faruk Sancar, “Yeni Dini Hareketler ve Beyin Yıkama Olgusu: Kavramsal ve Tarihsel Bir Analiz”, *Yeni Dini Hareketler: Tarihsel, Teorik ve Pratik Boyutlarıyla* içinde, ed. Süleyman Turan ve Faruk Sancar (İstanbul: Açılım Kitap, 2014), 321-333.

⁴²⁸ Kirman, *Yeni Dini Hareketler Sosyolojisi*, 171; a.y., “Beyin Yıkama Teorileri”, *AÜİFD* 45/1 (2004): 109.

⁴²⁹ J.A.C. Brown, *Beyin Yıkama*, çev. Behzat Tanç (İstanbul: Boğaziçi Yayınları, 2012), 209.

⁴³⁰ David Bromley, “Brainwashing”, *ER*, ed. Lindsay Jones, c. 2 (USA: Thomson Gale, 2005), 1030-1031.

Başlangıçta daha ziyade askerî, istihbarî, siyasî ve ideolojik meseleler üzerinden tartışılan beyin yıkama teorilerinin 1970’li yıllardan itibaren YDH’ler için de kullanılmaya başlandığı görülmektedir.⁴³¹ Hayat tarzı, toplumsal ilişkiler ve kariyer açısından oldukça radikal değişiklikleri öngören YDH’lerin cazibe merkezi haline gelerek insanlar üzerinde etkili olmasının yanı sıra hareket liderlerinin takipçilerini diledikleri şekillerde yönlendirmeleri gibi durumlar beyin yıkama ile açıklanmaya çalışılmıştır. Bunun yanı sıra Halkın Tapınağı, Branch Davidian, Güneş Tapınağı, Aum Shinrikyo, Cennetin Kapısı, On Emrin Restorasyonu ve Manson Tarikatı⁴³² gibi grupların gerçekleştirmiş olduğu cinayet ve intihar eylemleri beyin yıkama olgusunun popüler hale gelerek yaygın bir kabul görmesinin önünü açmıştır.

Bu noktada, YDH’lerin üye edinebilmek ya da mevcut üyelerini ellerinde tutabilmek için gerçekten beyin yıkama yöntemine başvurup başvurmadığı ya da uygulamış oldukları tekniklerin beyin yıkama olarak değerlendirilip değerlendirilemeyeceği şeklinde bir soruyla da karşı karşıya kalmaktayız. Bu, ayrıca geniş bir şekilde tartışılması gereken bir meseledir ve biz konuyu dağıtmamak adına burada bu yöndeki tartışmalara çok fazla yer vermeyeceğiz. Ancak bir noktaya değinmeden geçmek istemiyoruz. Bilindiği üzere insanlar çoğu zaman tek başına gerçekleştiremeyecekleri pek çok davranışı kitleler halindeyken kolaylıkla uygulayabilmektedir. Bir başka ifadeyle bireyler, ait olduğunu düşündükleri grubun hareketlerini taklit edebilmekte ve belli bir davranışın sergilenmesi noktasında çoğunluğa eşlik edebilmektedir. YDH üyeleri için de geçerli olan bu durum, kabul görmeyen davranışlarda bulunan bireylerin beyin

---

⁴³¹ Beyin yıkama tezinin en önde gelen temsilcilerinden biri olan psikolog Margaret Singer, YDH’lerin üye edinmeyi hedeflediği kişilerin çeşitli zaaf ve eğilimlerini tespit ederek onları daha iyi ve mutlu bir hayat vaadiyle kandırma konusunda oldukça maharetli olduğunu dile getirmektedir. Singer ayrıca bireylerin bir kez harekete katılması durumunda duygusal ve fiziksel olarak bu uygulamanın esiri haline geldiklerini, ardından da hareketin amaç ve beklentileri doğrultusunda ağır bir doktrin sürecine tabi tutulduklarını belirtmektedir. Zamanla toplumdan da soyutlanan bireylerin aslında yeni inancını özgürce seçemediğini, daha ziyade onun esiri haline getirildiğini, zira yeni inanç sitelerinde devamlı güdüldüklerini, asla soru sormadıklarını, hatta gitmeyi ya da kalmayı dahi seçme hakkına sahip olmadıklarını ifade etmektedir (Bkz. Margaret T. Singer, “The Process of Brainwashing, Psychological Coercion and Thought Reform”, *Teaching New Religious Movements* içinde, ed. David G. Bromley (Oxford: Oxford University Press, 2007), 147-151).

⁴³² Charles Manson’un lideri olduğu bu grubun üyeleri 1969 yılında işlemiş oldukları birtakım cinayetlerle gündeme gelmişlerdir.

yıkama işlemine tabi tutulduğu yönündeki genel kanaati zayıflatmaktadır. Bu nokta göz önünde bulundurulduğunda YDH'lerin eylemlerinin ısrarla sadece beyin yıkama olgusuyla açıklanmaya çalışılması eksik bir değerlendirme olacaktır.

Öte yandan YDH'lerin beyin yıkamaya başvurduğu şeklindeki yaygın kabulden hareketle asıl üzerinde durmak istediğimiz husus, bu yöndeki uygulamaların şiddetle ilişkilendirilip ilişkilendirilemeyeceğidir. Kullanılan yöntemlerin içeriği dikkate alındığında, beyin yıkama olgusunu şiddetle ilişkilendirmek hiç de zor görünmemektedir. Üye edinme ya da üyeleri gruba bağımlı hale getirme noktasında birtakım baskı ve zor kullanma tekniklerini meşru gören beyin yıkama olgusunda iki tür şiddet karşımıza çıkmaktadır:

- i) Yeme-içme, uyuma, dinlenme, giyinme gibi ihtiyaçları istismar eden fiziksel şiddet.
- ii) Sevgi, ilgi, itibar görmek gibi gereksinimleri kötüye kullanan psikolojik şiddet.

Fiziksel şiddet içerikli beyin yıkama uygulamalarında hedef alınan kişi/kişiler genellikle bir hücreye kapatılarak dış dünyadan bütünüyle izole edilmektedir. Daha sonra baskılara karşı direncini tespit etmek amacıyla ani şok, fiili saldırı ve tacizlere maruz bırakılmaktadır. Bununla birlikte aşırı yüksek ses, aşırı sıcak ya da soğuk gibi dayanılması güç şartlarla mücadele etmeye zorlanmakta, dahası yeme-içme ve tuvalet gibi en tabii ihtiyaçlarını gidermesi dahi engellenmektedir. Bununla da yetinilmemekte sürekli ve yüksek dozda uyuşturucu enjekte edilerek uyuşturucu bağımlısı haline getirilmektedir.⁴³³

Fiziksel yöntemlerin kullanıldığı beyin yıkama uygulamalarının bariz örneklerinden birini Aum Shinrikyo Hareketi'nde görmek mümkündür. Öyle ki Aum üyeleri 1994 yılında, 100'den fazla Rus müzisyeni harekete kazandırmak için vücutlarına elektrik şoku uygulamak, uyuşturucu madde enjekte etmek gibi yollara

---

⁴³³ Bkz. Thomas Robbins ve Dick Anthony, "Brainwashing and the Persecution of 'Cults'", *Journal of Religion and Health*, 19/1 (1980), 66-69; Kirman, *Yeni Dini Hareketler Sosyolojisi*, 191; Sancar, "Dini Cemaatlerin Üye Kazanma Stratejileri", 1917.

başvurmuştur. Ancak müzisyenler isyan ederek bu duruma karşı çıkmış, Aum yerleşkesinden ayrılarak ülkelerine geri dönmüştür.⁴³⁴

Başta Tanrı'nın Çocukları olmak üzere, üyelerini kontrol altında tutmayı amaçlayan bazı YDH'ler tarafından başvuru alan bir yöntem olan "victor programları" da bu bağlamda ele alınabilir. Gençlere yönelik olarak düzenlenen victor programları, aslında hareket içerisinde doğan çocukların daha sonraki yıllarda gruptan kolayca ayrılmalarını engellemek için bir ön tedbir niteliği taşımaktadır. Bu nedenle söz konusu programlara dahil gençlerin ayrılmalarına hiçbir şekilde müsaade edilmemektedir. Örneğin Tanrı'nın Çocukları üyesi Cherry isimli bir genç, hareket tarafından düzenlenen bu tür bir faaliyete gönüllü olarak katılmış, ancak programdaki uygulamaların kendisini çok yorduğunu söyleyerek ayrılma talebinde bulunmuştur. Fakat program sorumlusu, izin vermek bir yana Cherry'yi bir odaya kapatmış ve darp etmiştir.⁴³⁵

Psiko-sosyal ihtiyaçların istismar edildiği uygulamalarda ise kazanılmak istenen kişi/kişiler ilgi, sevgi, iltifat, hoşgörü, mükafat gibi olumlu duyguların yanı sıra ceza, günah, öfke gibi olumsuz duygulara da atıfta bulunularak etkilenmeye çalışılmaktadır. Buradan hareketle şunu söylemek mümkündür ki, kişinin öfke ve korkularını besleme, kendini suçlu ve günahkar hissetmesini sağlama gibi durumların yanı sıra telkin edilen inanç ve düşüncelerin terk edilmesi halinde kişinin başına gelebilecek kötü şeylerin sürekli olarak kendisine hatırlatılarak tehdit edilmesi de şiddet içeren psikolojik beyin yıkama uygulamaları arasında yer almaktadır.⁴³⁶

Bazı YDH'lerin, insanların manevi ihtiyaçlarını dikkate alarak birtakım ikna teknikleri geliştirdikleri bilinen bir vakiydir. Bunların muhtemelen en dikkat çekici olanı, bilhassa Moonculuk ve Tanrı'nın Çocukları Hareketi tarafından kullanılan "sevgi bombardımanı" (love bombing)dır. Bu yöntemi kullanan YDH'lerin üyeleri, pohpohlama, övme, sınırsız sevgi, ilgi ve gülyüz gösterme

---

⁴³⁴ Wessinger, *How the Millennium Comes Violently*, 147.

⁴³⁵ Stephen A. Kent, "Brainwashing Programs in the Family/Children of God and Scientology", *Misunderstanding Cults: Searching for Objectivity in a Controversial Field* içinde, ed. Benjamin Zablocki ve Thomas Robbins (Toronto: University of Toronto Press, 2001), 357-358.

⁴³⁶ Kirman, *Yeni Dini Hareketler Sosyolojisi*, 196; Sancar, "Dini Cemaatlerin Üye Kazanma Stratejileri", 1917.

gibi yollarla diğer insanları kendilerine çekmeye çalışmaktadır.⁴³⁷ Bu uygulamanın önemini ortaya koyması bakımından, bir Moon Hareketi üyesinin şu ifadeleri önem arz etmektedir:

Onni... ilk başta insanları gerçekten sevmeniz gerektiği üzerinde önemle durur. Onlara “sevgi bombardımanında” bulunmalısınız. Onni'nin, “sevgi bombardımanı” konusunda dünyanın en iyileri olan on iki kişilik personeli vardır. Bana karşılık göstermeyen bazı misafirlerimle sorun yaşadığım zamanlar, onları bakışımla etkileyebilirdim. Onların tek yetenekleri kişiyi sevmelerinde saklıdır. Sonunda kişinin kalbi erir ve eğitim için kayıt yaptırır. Onni her yeni üye için birimizi atar. Bu yeni üye için her şeyi yapmamız gerekir: bir saniye bile onları yalnız bırakamayız. Banyoya gittiklerinde bile onlarla gider ve beraber döneriz. Üyelerin çoğu benim sayemde değil; Onni'nin bize öğrettiği ve gösterdiği sevgi sayesinde üye olmuştur.⁴³⁸

Öte yandan Tanrı'nın Çocukları Hareketi, karşıt cinsleri duygusal açıdan etkilemeyi de bu yöntemin kapsamına dahil etmiştir. Bu doğrultuda bilhassa kadın üyelere, cinselliklerini kullanmak suretiyle Tanrı'nın sevgisini erkeklere ulaştırmalarını istemiştir.⁴³⁹

Görüldüğü üzere taraftar kazanma ve elde tutma adına YDH'ler aç, susuz ve uykusuz bırakma, darp, tecavüz ve uyuşturucu kullanmak gibi fiziksel yöntemlerden korkutma, tehdit etme, suçluluk hissettirme gibi psikolojik yöntemlere kadar pek çok şiddet unsuruna başvurmaktadır. Bu durum ise beyin yıkama olgusunun şiddetle ilişkilendirilmesini hatta neredeyse tamamen şiddet içerikli bir yöntem olarak nitelendirilmesini kolaylaştırmaktadır.

2.4.2. Fiziksel Şiddet

Gözle görülür belirtilere sahip olması bakımından akla gelen ilk şiddet türü hiç şüphesiz ki fiziksel şiddettir. Bu şiddet türü hırpalama, dayak atma, saçından tutup yerlerde sürüklenme, sopa ile dövme, kesici aletler, ateşli silahlar, zehirli maddeler kullanma veya ateşle yakmak suretiyle kendini yahut başkalarını yaralama ya da öldürme gibi eylemleri içermektedir. Farklı şekillerde gerçekleşebilen fiziksel şiddete az ya da çok bazı YDH'lerde de rastlanmaktadır.

---

⁴³⁷ Margaret Singer, *Cults in Our Midst: The Continuing Fight Against Their Hidden Menace* (San Francisco: Jossey-Bass, 2003), 114.

⁴³⁸ Eileen Barker, *The Making of a Moonie: Choice or Brainwashing* (Oxford: Blackwell Publishing, 1984), 174.

⁴³⁹ David G. Bromley, “Affiliation and Disaffiliation Careers in New Religious Movements”, *Introduction to New and Alternative Religions in America* içinde, ed. Eugene V. Gallagher ve W. Michael Aschcraft (London: Greenwood Press, 2006), 1: 53.

Ancak bunlar arasında ölümlle sonuçlanan cinayet ya da intihar olayları daha fazla ön plana çıkmaktadır. Bu nedenle burada da YDH'lerdeki fiziksel şiddetin örneği olarak cinayet ve intihar eylemleri üzerinde durulacaktır.

2.4.2.1. İntihar Olayları

İnsanları ölüme götüren çeşitli yollar bulunmaktadır. Bu yollardan biri de intihardır. Hemen her toplumda başvurulan ve kendine özgü nitelik kazanan bir ölüm şekli olan intihar YDH'lerde de oldukça etkili ve değişik bir formda karşımıza çıkmaktadır.⁴⁴⁰ Zira tarih boyunca ortaya çıkan YDH'ler incelendiğinde, oldukça ses getiren intihar eylemlerinin vuku bulduğu görülmektedir.

Bilindiği üzere YDH'ler daha ziyade farklı sosyal ve kültürel unsurları bünyesinde barındıran bir grubun bütün üyelerinin inançlarının etkisiyle aynı anda hayatlarına son verme teşebbüsünde bulunduğu toplu intihar eylemleriyle gündeme gelmiştir. Gerçekleştirilen bu toplu intihar eylemlerinde genellikle zehirlenme, yakma, boğulma gibi yöntemler kullanılmıştır. Nitekim Halkın Tapınağı, Cennetin Kapısı, Güneş Tapınağı ve On Emrin Restorasyonu hareketlerinde bu yöntemlere ilişkin çarpıcı örnekler yer almaktadır. Bu noktada dikkat çeken bir başka husus Halkın Tapınağı gibi bazı hareketlerde bu intiharların defalarca grup halinde provasının yapılmış olmasıdır. Buna karşılık Cennetin Kapısı gibi bazı hareketlerde ise liderler her seferinde farklı bir yöntem denemek suretiyle intihar girişimlerinde bulunmuştur. Nitekim bu tür uygulamalar üyelerin intihara ikna olmasında önemli bir rol oynamıştır.⁴⁴¹

Bununla birlikte YDH'lerde bireysel intihar girişimlerine de rastlamak mümkündür. Örneğin, intihar eylemi esnasında Jonestown'da bulunmayan Halkın Tapınağı üyesi bir kadın oradakilerin hepsinin öldüğünü öğrendikten sonra önce üç çocuğunu boğazlarını keserek öldürmüştü ardından da kendi canına kıymıştır. Yine Jonestown'daki intihar olayından yaklaşık dört ay sonra zamanında hareketin halkla ilişkiler sorumlusu da olan Mike Rokes isimli bir üye Kaliforniya'da davet edildiği bir basın toplantısında, orada ölen insanlarla bağlarını koparamadığını ya da

---

⁴⁴⁰ Dinlerin intihar hakkındaki tutumunu ele alan bir çalışma için bkz. Necati Sümer, *Dinlerde İntihar, Şehitlik ve Ötenazi* (Ankara: Ankara Okulu Yayınları, 2015).

⁴⁴¹ Bromley, "Dramatic Denouements", 38.

koparmak istemediğini söylemiştir. Toplantıdan sonra ise banyoya gitmiş ve kendisini başından vurarak intihar etmiştir.⁴⁴²

YDH'lerde daha ziyade karizmatik dini liderlerin kararı ve yönlendirmesi doğrultusunda gerçekleşen intihar eylemlerinin arka planında birtakım etkenler yer almaktadır. Bunların başında hiç şüphesiz ki yozlaştığı düşünülen bu dünyadan bir an önce kurtularak daha iyi bir dünyaya kavuşma isteği bulunmaktadır. Zaten bu tür hareketlerdeki intihar eylemleri incelendiğinde, bir an önce huzurun hüküm sürdüğü dünyaya gitmenin bu dünyada kalmaktan çok daha asil bir davranış olarak değerlendirildiği de fark edilmektedir. Bir diğer etken de YDH'lerin intiharı düşmanları tarafından kendilerine yöneltilen ya da yöneltilecek olan saldırılara karşı bir çıkış yolu olarak değerlendirmesidir. Nitekim kuşatma altında olduğunu düşünen ya da gerçekten kuşatma altında bulunan YDH'lerin üyeleri düşmanları tarafından öldürülmeyi ya da yakalanmayı utanç verici bir durum olarak kabul etmektedir. Dolayısıyla da kendi canlarına kıymayı tercih etmektedirler. Onurluca ölmek olarak değerlendirdikleri bu eylemi, aynı zamanda önlemlerinin mümkün olmadığını düşündükleri kötülüklerden bir kaçış yolu olarak görmektedirler. Bunların yanı sıra kendilerini öldürmek suretiyle liderlerine ve gruplarına ne kadar bağlı olduklarını da ispat etmektedirler. Bu yönüyle intihar eylemleri bir itaat, samimiyet ve sadakat göstergesi niteliği de taşımaktadır.⁴⁴³

Öte yandan Güneş Tapınağı'nda olduğu gibi bazı hareketlerde intiharın grubun gizemini ve kutsallığını korumak adına gerçekleştirildiğine tanık olunmaktadır. Sosyolog Susan Palmer, Güneş Tapınağı'ndaki intiharların bu yönüne vurgu yapan şöyle bir bilgi aktarmaktadır:

İntihar gizemlerini koruyabilmek adına organize edilmişti. Grup tümüyle herkesin gizemlere sahip olduğu –gizem içinde gizem- anlayışı üzerine kurulmuştu. Polisler Morin Heights'e her geldiğinde, üyeler, polisler bodrumdaki mahzen mezarı bulacak, ya da Cenevre'deki kutsal mabetlerinin ve kardeşlik odalarının kutsallığını bozacak diye titrerdi. Yanlış kaynağa yönelik bir ifade, bir ihanet ya da düşüncesiz bir davranış onların bütün gizemlerini ortaya çıkarabilirdi.⁴⁴⁴

Bu ifadelerden anlaşıldığı üzere Güneş Tapınağı üyeleri intiharı meydana gelebilecek hasarları önlemenin, daha güvenli bir alana geçiş yapmanın ve böylece

⁴⁴² Wessinger, *How the Millennium Comes Violently*, 31.

⁴⁴³ Chidester, *Salvation and Suicide*, 130; Sümer, *Dinlerde İntihar*, 94.

⁴⁴⁴ Palmer, "Purity and Danger in Solar Temple", 52.

grubun gizemini korumaya devam etmenin bir yolu olarak değerlendirmiştir. Buraya kadar yer verilen bilgiler göz önünde bulundurulduğunda özetle şunu ifade edebiliriz ki bütün bu intihar eylemleri arka planlarında bıkkınlık, umutsuzluk, üzüntü, korku, intikam alma, kahramanlık ve kurtuluş düşüncesi, grubun kutsallığını ve gizemini koruma gibi birtakım ortak unsurlar barındırmaktadır.

2.4.2.2. Cinayetler

YDH'lerde görülen bir başka fiziksel şiddet türü de başkalarının yaşamlarını sonlandırmayı hedefleyen cinayet eylemleridir. Bazı hareketlerde zaman zaman intihar olayları ile iç içe bir şekilde karşımıza çıkan cinayetlere ilişkin çok sayıda örnek sıralamak mümkündür. Bu bağlamda Halkın Tapınağı'nı incelediğimizde hareket tarafından işlenen en açık cinayetlerin Leo Ryan ve beraberindeki gazeteciler ile hareketten ayrılmak isteyen üyelerin öldürülmesi olduğu görülmektedir. Bununla birlikte hareketin, bazı eski üyelerinin ölümünden sorumlu olduğuna dair iddialar da bulunmaktadır. Aralarında lider Jones'un öfkelerini bir şekilde üzerine çeken Maxime Harpe,⁴⁴⁵ Emily Leonard,⁴⁴⁶ Azrie Hood,⁴⁴⁷ John

⁴⁴⁵ Maxime Harpe isimli kadın, 28 Mart 1970 tarihinde evinin garajında boynundan tavana asılı bir halde bulundu. Ancak Phil Kerns'in aktardığına göre, hareketin pek çok üyesi dahi bunun bir intihar olup olmadığına şüpheyle yaklaşmaktaydı. Zira anlatılanlara göre Maxime, Jim Jones'un sağ kolu Jim Randolph ile bir ilişki yaşamaya başlamıştı. Jones ise onların bu ilişkisinden rahatsızdı. Öyle ki Jones'un "Maxime'nin tüm dikkatini bana vermesi gerekiyor Jim Randolph'a değil" dediği dahi duyulmuştu. Dahası Jones, Randolph'a bu ilişkiyi bitirmesini emretmişti. Bu durum Maxime'yi hem aşırı derecede öfkelenmiş hem de üzüntüden gözyaşlarına boğulmasına neden olmuştu. Jones ise Maxime'nin sevgilisinden ayrıldığı için bu şekilde yas tutmasına öfkelenmiş ve "Neden gidip kendini öldürmüyorsun?" diyerek onu azarlamıştı. Bununla da yetinmemiş, Maxime'nin de aralarında bulunduğu küçük bir topluluk önünde, Maxime'nin intihar edeceğine dair kehannette bulunmuştur (Kerns, *Peoples Temple Peoples Tomb*, 137-138).

⁴⁴⁶ Güney San Francisco'da yaşayan yaşlı bir kadın olan Emily Leonard tüm mal varlığını harekete devretmişti. Ancak bir süre sonra akrabaları onu büyük bir hata yaptığını ikna etmişti. Bunun üzerine Emily ve akrabaları yasal destek alarak mahkemeye başvurmayı planlamıştı. Ancak bu kararın üzerinden bir hafta geçmeden öldü. Jones'un başka bir ortamda sarf etmiş olduğu "Birisi bağışladığı mal varlığını geri almaya çalışırsa onu öldürürüm." şeklindeki ifadeleri, Emily'nin ölümünün hareketle ilişkilendirilmesine yol açmıştır (Kerns, *Peoples Temple Peoples Tomb*, 139-140).

⁴⁴⁷ Azrie Hood hareketten ayrılmak için uğraşmaktaydı. Bu doğrultuda zaman zaman hareket üyesi olmayan iki arkadaşıyla yazışarak haberleşmekteydi. Zira telefonların dinlendiğini düşünmekteydi. Buna rağmen onlarla bir keresinde bulunduğu yerden ayrılması için kendisine para ulaştırmak için uğraşmalarını, çünkü kısa zaman içerisinde bu sorunu halledebileceğini haber veren bir telefon görüşmesi yapmıştı. Bu görüşmeden kısa bir süre sonra Azrie ortadan kaybolmuş ve bir daha bulunamamıştı (Kerns, *Peoples Temple Peoples Tomb*, 140).

Head,⁴⁴⁸ Bob Houston⁴⁴⁹ gibi isimlerin yer aldığı bu kişilerin ölümünden gerçekten hareketin sorumlu olup olmadığına dair kesin bir kanıt bulunmamaktadır. Ancak bu gibi gizemli eylemlerin de grup üyeleri tarafından gerçekleştirildiği ihtimali kabul edildiğinde, hareketin işlediği cinayetlerin listesi bir hayli kabarmaktadır.

Cinayet eylemleriyle gündeme gelen bir başka hareket de Güneş Tapınağı'dır. Hareketin ilişkilendirildiği en başat cinayet eylemi hareketin eski üyesi Antonio Dutoit'in eşi ve çocuğuyla birlikte öldürülmesidir. Dutoit'in çocuğuna Emanuel ismini vermesi ve Di Mambro'nun da *Yeni Çağ*'ı başlatacak olan kozmik çocuk ilan ettiği kendi kızınının bu ismi taşıması nedeniyle buna karşı çıkmasından dolayı Dutoit'in hareketle olan ilişkileri bozulmuş, bir süre sonra eşi ve çocuğunu da alarak hareketten ayrılmıştır. Fakat hareketten ayrılmalarını yeterli görmeyen lider Di Mambro, onları kafir ilan etmiştir. Hatta çocukları Emanuel'in Deccal olduğunu ileri sürmüş ve nihai aşamada öldürülmelerini emretmiştir. Nitekim hareket üyeleri 30 Eylül 1994 tarihinde bu emri yerine getirmiştir. Polis raporlarına göre Dutoit sırtına aldığı 50 bıçak darbesi, eşi Nicki ise göğsüne, boğazına ve sırtına aldığı toplam 14 bıçak darbesi ile öldürülmüştür. Emanuel'in ölümüne ise kalbine saplanan ahşap bir mızrak neden olmuştur. Bununla birlikte polisler, cinayetlerin bir ritüel şeklinde gerçekleştirildiği izleniminden hareketle, Dutoit ailesinin Deccal'i doğurduğu ve ona Emanuel ismini verme küstahlığında bulunduğu için öldürüldüğünü düşünmektedir. 19 Kasım 1994'te İsviçre'de yayınlanan bir gazete konu ile ilgili şu bilgilere yer vermektedir:

Antonia Dutoit Güneş Tapınağı'nın verdiği kurbanlara denk gelen 50 bıçak darbesiyle öldürülmüştü. ...Nicki Robinson [Dutoit], başka bir yaşamda başka bir çocuğa sahip olmasını engellemek için boğazına 4, adaletin sembolü olarak sırtına 8 ve Deccali beslediği için de göğsüne 2 olmak üzere 14 bıçak darbesi almıştı. Bebek ise kalbine tek bir bıçak saplanarak öldürülmüştü ki bu Deccal'i öldürmenin tek yoludu.⁴⁵⁰

⁴⁴⁸ John Head bir akıl sağlığı hastanesinde depresyon tedavisi görmekteydi. Head'i ilgi odağı haline getiren şey ise 10.000 dolarlık bir hayat sigortasına sahip olmasıydı. Nitekim hareket üyesi iki kişi 27 Eylül 1975 tarihinde onu ziyaret etmiş ve bu ziyaretin ardından Head tüm mal varlığını harekete devretmişti. Head 18 Ekim'de annesini arayarak bundan sonra Jonestown'da yaşayacağını söylemişti. Ancak 19 Ekim'de bir binadan atlayarak intihar etmişti (Kerns, *Peoples Temple Peoples Tomb*, 142).

⁴⁴⁹ Halkın Tapınağı üyesi olan Bob Houston, hareketten ayrılmaya karar verdikten kısa süre sonra bir tren kazasında ölmüştür. Ancak Bob'un babası Sam, bunun bir kaza olmadığını, gruptan ayrılmasını engellemek için trenin önüne atılarak öldürüldüğünü iddia etmiştir (Fondakowski, *Stories from Jonestown*, 42).

⁴⁵⁰ Palmer, "Purity and Danger in Solar Temple", 51.

YDH'lerdeki cinayetler söz konusu olduğunda elbette Aum Shinrikyo'nun içinde yer aldığı eylemlere de değinmek gerekmektedir. Aum Shinrikyo'nun işlemiş olduğu cinayetlerin başında hiç şüphesiz ki daha önce de yer yer atıfta bulunduğumuz üzere sarin gazı saldırısı düzenlemek suretiyle insanların öldürülmesi yer almaktadır. Aslında bu olaylar hareket tarafından işlenmiş ilk cinayetler değildir. Zira Aum Shinrikyo hakkında yapılan araştırmalarda, öldürme eylemlerinin başlangıcı 1989 olarak tarihlendirilmektedir. Shuji Taguchi isimli hareket üyesinin öldürüldüğü bu ilk girişimin arka planında bir başka ölüm olayı bulunmaktadır. Majima Terayuki isimli bir hareket üyesi uzun süreli aşırı asketik uygulamalara maruz bırakılmasına bağlı olarak yüksek sesle bağırmaya ve zihinsel rahatsızlık belirtileri göstermeye başlamıştı. Ancak bu durumda bile asketik uygulamalara ara vermesine müsaade edilmemesi bir yana cezalandırma yoluna gidilmiştir. Zira Asahara, sakinleşmesini sağlamak amacıyla Majima'nın başının defalarca soğuk suya daldırılmasını emretmiştir. Öyle ki bu olay Majima'nın aniden ölmesiyle sonuçlanmıştır.⁴⁵¹

Majima'nın ölümünün kamuoyu tarafından duyulması halinde hareketin zarar görmesinden endişe eden Asahara, yakın çevresinde bulunan Hayakawa Kiyohide, Murai Hideo, Asahara'nın eşi Tomoko ve Okazaki Kazuaki gibi üst düzey üyelerle birlikte bu olayı gizleme kararı almıştır. Bu karar doğrultusunda Majima'nın cesedi yakılarak külleri karargah yakınlarındaki bir göle atılmıştır. Japon Ceza Kanunu'na göre suç teşkil eden bu olay, Aum Shinrikyo'nun ilk kriminal vakası olarak kayıtlara geçmiştir.⁴⁵²

Majima'nın cesedinin yasa dışı bir şekilde ortadan kaldırılması olayına tanık olan Shuji Taguchi, olayı Asahara'ya anlatarak rahatsızlığını dile getirmiş ancak olayın Asahara'nın bilgisi dahilinde gerçekleştiğini öğrenmiştir. Bunun üzerine Taguchi, liderine ve grubuna olan inanç ve güveninin sarsılmasına bağlı olarak hareketten ayrılmaya karar vermiştir. Ancak Taguchi'nin hareketten ayrılması halinde bildiklerini polise anlatmasından kaygı duyan Asahara, yine harekete zarar gelmemesi adına onun öldürülmesini emretmiştir. Neticede Taguchi, 1989 yılı Şubat ayında Hayakowa Kiyohide, Niimi Tomomitsu ve Okazaki Kazuaki isimli

---

⁴⁵¹ Reader, *Religious Violence in Contemporary Japan*, 143.

⁴⁵² Danzing vd., *Aum Shinrikyo*, 9.

üyeler tarafından öldürülmüş ve ardından cesedi yakılmıştır. Asahara bu ölüm emrinin gerekçesini ise hareketin itibarının yerle bir edilmesini engellemek ve hakikati korumak olarak açıklamıştır. Asahara, ayrıca Taguchi'nin de öldürülmek suretiyle hakikatin altını oymak şeklinde iğrenç bir suç işlemekten korunduğunu iddia etmiştir.⁴⁵³ Her ikisi de poa doktrini bağlamında gerçekleştirilen bu iki olay dikkate alındığında, Majima'nın ölümünün nispeten kazara gerçekleştiği ancak Taguchi'nin öldürülmesinin ise apaçık bir cinayet olduğu görülmektedir.

Aum Shinrikyo üyeleri tarafından işlenen bir başka cinayet de hareketten şikayetçi olan insanların bir araya gelerek kurduğu *Aum Shinrikyo Kurbanları Derneği*'nin avukatlığını üstlenen Tsutsumi Sakamoto'nun eşi ve çocuğu ile birlikte öldürülmesidir. Sakamoto, yaptığı araştırmalar sonucunda hareketin dolandırıcılık yaptığına dair kanıtlara ulaştığını iddia etmiştir. Üstelik daha sonra yayınlanmak üzere çekilen bir televizyon programında da bu iddialarını dile getirmiş ve hareket aleyhinde açıklamalarda bulunmuştur. Ancak hareket mensuplarının girişimleri neticesinde söz konusu program hiçbir zaman yayınlanamamıştır. Bunun üzerine Sakamoto halka açık bir konuşma yapmaya karar vermiş ve bunun hazırlıklarına başlamıştır. Halka açık konuşmanın hareket için daha büyük bir tehdit içerdiğini düşünen Asahara, hareketini gelebilecek zararlardan koruyabilmek adına Sakamoto'nun öldürülmesini emretmiştir.⁴⁵⁴ Bunun üzerine hareket üyesi altı kişi 1989 yılı Kasım ayında Sakamoto'nun ailesi ile birlikte yaşadığı apartman dairesine girerek Sakamoto'yu, eşini ve 14 aylık oğlunu öldürmüştür. Cinayetten sonra, bulunmasınlar diye cesetler Tokyo'dan çıkartılmış ve her biri farklı bir ildeki dağa gömülmüştür. Gerçekleştirdiği bütün bu cinayet eylemlerini poa doktrini çerçevesinde izah eden Asahara, 14 aylık bebeğin öldürülmesine yönelik de geçerli bir açıklama yapmayı ihmal etmemiştir. Asahara bebeğin öldürülmek suretiyle aslında kötü karmaya sahip olmaktan kurtarıldığını iddia etmiştir. Bu doğrultuda, bebeğin hayatta kalması durumunda, hakikatle savaşıyor bir ailede dünyaya gelmiş olmasından dolayı kötü bir karmaya sahip olacağını, dolayısıyla da sürekli olarak kötü bir yaşam sürmeye mahkum olacağını dile getirmiştir. Devamında da ailesiyle birlikte öldürülmemiş olması halinde

---

⁴⁵³ Reader, *Religious Violence in Contemporary Japan*, 143-145.

⁴⁵⁴ Reader, *Religious Violence in Contemporary Japan*, 149.

acınası bir hayat geçireceğini zira dünyada yalnız başına büyümek zorunda kalacağını söylemiştir. Sonuç itibariyle Asahara hem bebeğin hem de annenin öldürülmesini iyi karma kazandırma eylemiyle açıklamıştır. Zira onları öldürmek suretiyle hakikate saldırmakla meşgul olan Sakamoto ile ilişkili kötü karmanın onlara bulaşmasını engellemiştir.⁴⁵⁵

YDH’lerde görülen cinayet ve intihar eylemlerindeki belki de en dikkat çekici husus bebeklerin dahi bu tür eylemlerin dışında bırakılmıyor oluşudur. Kaldı ki YDH’lerin eylemleri sonucunda ölenlerin yaşlarına ilişkin veriler incelendiğinde bu tür olaylarda hayatını kaybeden çocukların sayısının hiç de azımsanmayacak oranda olduğu görülmektedir. Şüphesiz ki çocuklara uygulanan fiziksel şiddetin en üst biçimi öldürülmeleridir. Bununla birlikte birçoğunun kendi iradeleri dışında getirildiği bu tür gruplarda maruz kaldıkları şiddete ilişkin çeşitli örneklerle rastlanmaktadır. Bu konudaki dikkat çekici örneklerden biri David Koresh’in 1988 yılında hareket üyesi bir çiftin 8 aylık kızları Tarah’ı, kucağına oturmamayı reddettiği gerekçesiyle yaklaşık 40 dk. boyunca dövmesidir. Öyle ki sadece Koresh’in kucağındaiken ağladığı için yediği bu dayak sonucunda kızın vücudunda yaralanmalar oluşmuştur.⁴⁵⁶ Bununla birlikte kaynaklarda Koresh’in kendi çocuklarına da aynı şekilde davrandığına dair bilgilere de rastlanmaktadır. Buna göre Koresh, Robyn Bunds isimli eşinden doğan Wisdom isimli 10 aylık oğlunu kendisine gitmeyi reddettiği gerekçesiyle ahşap bir sopa ile dövmüştür.⁴⁵⁷ Koresh’in şiddetine maruz kalan bir diğer oğlu da Rachel Jones isimli eşinden olan oğlu Cyrus’tur. Amerika’da yayınlanan günlük bir gazete olan *Waco Tribune Herald*’ın yayınladığı raporlar Cyrus’un maruz kaldığı şiddetin detaylarını ortaya koymaktadır:

Bir keresinde, [Mark] Breault Michigan mahkemesinde, Cyrus’un Nicole Gent’e “anne” diye seslenmeyi reddettiğini söyledi. O [Nicole], Cyrus’un bakımını yapmaktaydı. [Vernon] Howell oğluna Gent’in, “eşlerinden” biridir, yanına

⁴⁵⁵ Reader, *Religious Violence in Contemporary Japan*, 150-151.

⁴⁵⁶ Bkz. Christopher G. Ellison ve John P. Bartkowski, “Babies Were Being Beaten”, *Armageddon in Waco: Critical Perspectives on the Branch Davidian Conflict* içinde, ed. Stuart A. Wright (Chicago: University of Chicago Press, 1995), 120; Kenneth Samples vd., *Prophets of the Apocalypse: David Koresh and Other American Messiahs* (Michigan: Baker Books, 1994), 58.

⁴⁵⁷ Ellison ve Bartkowski, “Babies Were Being Beaten”, 120-121; Samples vd., *Prophets of the Apocalypse*, 58.

oturmasını emretti. 3 yaşındaki Cyrus bunu reddettiğinde, Howell onu mutfak zemininde uyumaya ve yemek yemeden yaşamaya zorladı.⁴⁵⁸

David Koresh'in çocuklara uyguladığı şiddetle ilgili başka iddialar da bulunmaktadır. Anlatılanlara göre FBI kuşatmasının başlarında Koresh kendisinden olmayan bazı çocukları serbest bırakmıştır. Bu çocuklar daha sonra psikiyatristlerle yaptıkları görüşmelerde bebeklerin öldürülmesine ilişkin ilginç iddialarda bulunmuşlardır. Bebeklerin zaman zaman ölünceye kadar buzdolabında tutuldukları şeklindeki iddia bunlardan biridir. Bunlardan hareketle Storr, kanıtlanmış olmamakla birlikte, dünyayı dini bütün çocuklarla doldurmayı hedefleyen Koresh'in tarikat üyelerinin çocuklarını muhtemelen kendinden olmadığı için kurban etmiş olabileceğini dile getirmektedir. Buna karşılık Koresh'in zaman zaman çocukları kurban etmenin gerekli olduğu konusunda üyelerini ikna etmeye çalışmış olmasının daha kesin bir durum olduğunu ifade etmektedir.⁴⁵⁹ Bazı hareket üyelerinin birtakım beyanları da Storr'un bu düşüncesini destekler mahiyettedir. Bu noktada belki de en dikkat çekici ifadeler, hareketten ayrıldıktan sonra oğlunu da yanına alma mücadelesi veren Robyn Bunds'a aittir. Zira Bunds, oğlu için verdiği mücadele esnasında yapmış olduğu görüşmelerden birinde, çocuğunu almak istediğini ancak Koresh'in onu asla kendisine vermeyi kabul etmediğini söylemiştir. Bunds bu ifadelerine çocuğu hakkında çok endişelendiğini zira Koresh'in çocukların kurban edilmesi ile ilgili konuşmalar yaptığına tanık olduğunu da eklemiştir.⁴⁶⁰

Kızı Robyn gibi hareketten ayrılmayı tercih eden Jeannie Bunds da Koresh'in bir defasında kendisine çocuğunu öldürebilecek kadar güçlü olup olmadığını sorduğunu aktarmıştır.⁴⁶¹ Bunların yanı sıra Branch Davidian üyesiyken Koresh'in sağ kolu olan ancak daha sonra hareketten ayrılan Marc Breault da, Koresh'in James Tom isimli bir şahsı aradığını ve ondan çocuklarını tanrıya gönüllü olarak kurban etmesini istediğini beyan etmiştir.⁴⁶² Tam bu noktada, ulaşılabildiğimiz kaynaklarda Branch Davidian hareketinde çocukların kurban edildiğine dair kesin

---

⁴⁵⁸ Samples vd., *Prophets of the Apocalypse*, 58.

⁴⁵⁹ Storr, *Öteki Peygamberler*, 37.

⁴⁶⁰ Breault & King, *Inside the Cult*, 220.

⁴⁶¹ Carol Moore, *The Davidian Massacre – Disturbing Questions About Waco Which Must Be Answered* (Franklin: Legacy Communications, 1995), 21.

⁴⁶² Breault ve King, *Inside the Cult*, 220.

bir bilgiye rastlamadığımızı ifade etmek istiyoruz. Kaldı ki Breault'un "Biz Koresh'in insan kurban etme ile ilgili bazı düşünceleri olabileceğinden endişeleniyorduk. Ama bundan emin değildik. Fakat Koresh bizim en karanlık kabuslarımızı bile gerçekleştirecek kadar dengesiz bir adamdı."⁴⁶³ şeklindeki ifadeleri de göstermektedir ki insan kurbanı meselesi sadece bir söylem olarak kalmış, uygulamaya geçirilmemiştir.

2.4.3. Psikolojik Şiddet

YDH'lerde görülen bir başka şiddet türü de fiziksel şiddetin bıraktığından daha uzun süreli ve ağır bir etki bırakabilen psikolojik şiddettir. YDH'lerin zaman zaman başvurduğu bu şiddet türü pek çok uygulama ihtiva etmektedir. Bağırma, küçük düşürme, tehdit etme, ifade özgürlüğünü kısıtlama ya da engelleme, üyeleri kendileri gibi düşünmeye ve davranmaya zorlama, diledikleri şekilde giyinme özgürlüklerini ellerinden alma aile bireyleri, akrabaları ve arkadaşlarıyla görüşmelerini yasaklama, hatta gerektiğinde onları mensubu oldukları grup ile aileleri arasında tercih yapmaya zorlama bunlar arasında yer almaktadır.

Üyelerini aile, akraba ve arkadaşlarıyla görüşmekten hatta onlarla iletişim kurmaktan dahi mahrum etmek hemen hemen bütün YDH'lerde uygulanan bir psikolojik şiddet türü olarak karşımıza çıkmaktadır. Bilindiği üzere başta Halkın Tapınağı ve Cennetin Kapısı hareketleri olmak üzere birçok YDH, üyelerinden zorunlu olmadıkça geride bıraktıkları hiç kimseyle görüşmemeleri talebinde bulunmuştur. Bunun yanı sıra henüz aileleri ile iletişim kuramayacak olmanın üzüntüsünü atlatamamış olan bu bireyler, söz konusu kuralı çiğnedikleri takdirde cezalandırılmakla tehdit edilmişlerdir. Dahası bunlarla da yetinilmemiş üyelerin grup içerisinde birbirleriyle yakın ilişki kurması bile yasaklanmıştır. Bu gibi uygulamalarla gruba katılanların harekete ve liderlerine tam bir sadakatle bağlanmalarını sağlamak amaçlanmıştır.⁴⁶⁴

⁴⁶³ Breault ve King, *Inside the Cult*, 220.

⁴⁶⁴ Hedef kitleleri olarak bilhassa gençleri seçen YDH'lerin üye edinme ve kazanılan yeni üyeleri elde tutma kapsamında başvurduğu psikolojik yöntemler için bkz. Süleyman Turan, "Yeni Dini Hareketler ve Hedef Gençlik", *Gençlik ve Kültürel Mirasımız -Uluslararası Kongre*, ed. Bekir Şişman ve Muhittin Düzenli (Samsun, 16-18 Mayıs 2014), 1: 875-876.

Öte yandan aileler arasındaki bağların koparılması uygulaması sadece bu tür hareketlerin dışında kalanlarla sınırlı tutulmamıştır. Zira bazı YDH'ler, grup içerisinde aile bireylerini birbirinden uzaklaştırma yoluna gitmiştir. Bu konuda, Jonestown'daki cinayet-intihar olaylarından sağ olarak kurtulmayı başaran Juanita Bogue isimli eski bir Halkın Tapınağı üyesi, hareket içerisinde aile birliğinin bozulduğu, çocukların kendi biyolojik ailelerinden ayrılarak başka ailelere verildiği bilgisini paylaşmıştır. Bu uygulama doğrultusunda üyelere biyolojik olarak çocuk sahibi olmanın gerçek anlamda bir aile kurmak anlamına gelmediği, hakiki aileyi tesis edebilmeleri için kan bağlarının bulunmadığı çocukların sorumluluklarını üstlenmeleri gerektiği bildirilmiştir. Dolayısıyla da hareketteki aileler çocuklarını birbirleriyle değiştirmek zorunda kalmıştır.⁴⁶⁵ Branch Davidian Hareketi'nde "yeni ışık" doktrini, Güneş Tapınağı'nda ise "kozmetik evlilikler" çerçevesinde eşlerin birbirinden ayrılmak zorunda bırakılması da bu tür hareketlerde ailenin dağıtılması bağlamında uygulanan psikolojik şiddetin bir başka boyutudur.

YDH'lerin taraftarlarına uyguladığı bir başka şiddet türü de üyeleri korkutmak ve tehdit etmek şeklinde gerçekleştirilmektedir. Halkın Tapınağı Hareketi'nde bunlara dair çarpıcı örneklerle rastlamak mümkündür. Harekette düzenli olarak uygulanan "katarsis seansları"nda üyeler suç teşkil etsin ya da etmesin gerçekleştirdikleri her türlü eylemi herkesin önünde itiraf etmek zorunda bırakılmıştır. Üyelerin bencillik, cinsellik, uyuşturucu ya da alkol kullanımı, hırsızlık, gasp, cinayet gibi eylemlerini aktardığı bu itiraflar ayrıca yazıya da aktarılmıştır. Dahası bazı üyeler işlemedikleri suçları içeren itiraf mektuplarını imzalamaya zorlanmıştır. Bu itiraflar özellikle de suç niteliği taşıyanlar, üyelerin harekete aykırı davranışlar sergilemesi ya da gruptan ayrılmak istemesi durumunda tutumlarını değiştirmeyi sağlama noktasında bir tehdit aracı olarak kullanılmıştır. Bunun bir yaptırımını olarak üyeler çoğu zaman mal varlıklarından çocuklarından, eşlerinden ve hatta kendi canlarından vazgeçmek zorunda kalmıştır.⁴⁶⁶

Bunun yanı sıra üyeler gerek katarsis seanslarında itiraf ettikleri gerekse farklı zamanlarda tespit edilen suçları için çeşitli şekillerde cezalandırılmıştır. Örneğin, bir keresinde fazla yemek yemekle suçlanan hafif kilolu bir kadın üye,

---

⁴⁶⁵ Fondakowski, *Stories From Jonestown*, 88.

⁴⁶⁶ Moore, "Narratives of Persecution, Suffering and Martyrdom", 106.

herkesin gözü önünde kilolarıyla dalga geçilmek suretiyle küçük düşürülmüştür. Üstelik bununla da yetinilmeyerek söz konusu kadın, bütün kıyafetlerini çıkararak yerleşim yerindeki havuza atlamak zorunda bırakılmıştır.⁴⁶⁷ Bir başka sefer de 60 yaşındaki Charlie isimli üyenin “beyaz geceler” uygulaması esnasında uyuyakalmasına aşırı derecede öfkelenen Jones, onu boynuna yılan dolamakla cezalandırmıştır. Boynuna yılan dolanan Charlie’nin bütün özür dileme ve yalvarmalarına öfkeyle karşılık veren Jones ona sayısız hakaretlerde bulunmuş ve yılanı onun üzerinden almamıştır. Nihayetinde Charlie korkudan altını ıslatmıştır.⁴⁶⁸ Böylece herkesin gözü önünde küçük düşürülmüştür. Bir başka örnek ise suçlu bulunan üyelerin bazen bir metre uzunluğundaki sopalarla 30 dakika boyunca dövülmek suretiyle cezalandırılmasıdır. Üstelik dövülen bu kişilerin ağızlarına mikrofon tutularak çığlıklarının herkes tarafından duyulması sağlanmıştır. Böylece aynı zamanda bütün üyelere suç işlemeleri halinde ne tür bir muameleye maruz kalacaklarına dair bir uyarı mesajı gönderilmiştir.

Psikolojik baskının bir başka boyutu ise bazı YDH’lerde üyelerin insani eğilimlerini neredeyse tamamen terketmeye zorlanması olmuştur. Buna verilebilecek en tipik örnek Cennetin Kapısı Hareketi’dir. Bu hareket, üyelere sürekli olarak bu dünyaya değil Üst Düzey’e ait varlıklar olduklarını telkin etmiştir. Ayrıca Üst Düzey’e ait varlıkların cinsellik, yemek yemek ya da ölmekle herhangi bir ilgisinin bulunmadığına vurgu yapılarak üyelere bu gibi eylemlerden kaçınmaları istenmiştir.⁴⁶⁹ Bu durum bazı katı asketik uygulamaları da beraberinde getirmiştir. Dünyanın ötesindeki ideal yaşam alanına ulaşmayı, bir diğer ifadeyle varoluşsal dönüşümü gerçekleştirerek özgürlüğe kavuşmayı hedefleyen bu asketik eğilimlerin başında ise katı diyet uygulamaları yer almıştır.⁴⁷⁰ Kaldı ki Applewhite da kurtuluşu bu tür uygulamalara dayandırmıştır:

Biz Cennetin Krallığı’na üye olmanın yolunu sunuyoruz... Bu dünyaya ait her şeyi terk edip beni takip ederseniz, sizi Babamın Krallığına götürebilirim... Dolayısıyla bu dünyada aile, duygusallık, bencil işler, insani zihin yapınız ve hatta sizden istendiğinde bedeninizi terk etmeniz gerekir.⁴⁷¹

⁴⁶⁷ Moore, “Narratives of Persecution, Suffering and Martyrdom”, 100.

⁴⁶⁸ Layton, *Seductive Poison*, 174-176.

⁴⁶⁹ www.heavensgate.com/book/3-3.htm, erişim 17 Ağustos 2016.

⁴⁷⁰ www.heavensgate.com/book/428.htm, erişim 17 Ağustos 2016.

⁴⁷¹ www.heavensgate.com/book/03.htm, erişim 17 Ağustos 2016.

Bu tür örneklerin sayısını çoğaltmak mümkündür. Ancak bu kadarı bile YDH'lerdeki üyelerin zaman zaman psikolojik şiddete de maruz bırakıldıklarını ve bunun ulaştığı boyutları gözler önüne sermesi açısından yeterlidir. Tam bu noktada bütün YDH'lerin, bireylerin fiziksel, zihinsel ve ruhsal yapıları üzerinde olumsuz etkilere yol açtığı iddiasında bulunmadığımızı belirtmek isteriz. Zira bazı YDH'lerin üyelerine, önceki kötü alışkanlıklarını terk etmeleri ve ruhsal sorunlarını gidermeleri noktasında olumlu bir katkı sağladığı bilinmektedir. Ancak bu durum bazı YDH'lerin, bireylere psikolojik açıdan ciddi zararlar verdiği, John Saliba'nın da belirttiği üzere üyelerini liderlerin ya da kendilerinden üst seviyedeki kişilerin itaatkar takipçileri durumuna düşmüş, psikolojik açıdan zayıf ve hasta bireyler haline getirdiği⁴⁷² gerçeğini değiştirmemektedir. Nitekim YDH'lerdeki baskı ve şiddet içerikli uygulamalara bağlı olarak bazı üyelerin ağır psikolojik travmalar yaşaması da bunu desteklemektedir. Öyle ki bu durumdaki üyelere bazıları bu süreçte yaşadıkları problemleri ortadan kaldıracaklarını düşündükleri, intihar da dahil her türlü çıkış/kurtuluş yoluna başvurabilmektedir. Aslında bu durum bir şiddet eyleminin başka şiddetlere kapı aralayabileceği şeklindeki bir başka gerçekliği daha gözler önüne sermektedir.

2.4.4. Cinsel Şiddet

Hem fiziksel hem de psikolojik şiddeti aynı anda içerisinde barındıran cinsel şiddeti en genel ifadeyle kişinin kendi rızası dışında zor kullanılarak ya da hile ile cinsel içerikli bir eyleme maruz kalması şeklinde tanımlamak mümkündür. Pek çok topluluğun en temel problemlerinden biri olan bu şiddet türü cinsellik içeren her çeşit istismarı ihtiva etmektedir. Dolayısıyla zorla ya da erken yaşta evlendirme, tecavüz, kaba/duygusal kuvvet kullanarak cinsel ilişkiye zorlama, fahişelik yaptırma gibi fiziksel uygulamaların yanı sıra laf atma, jest ve mimikler aracılığıyla cinsel imada bulunma ya da cinselliği tamamen yasaklama gibi davranışlar da bu kapsamın içerisinde yer almaktadır.⁴⁷³

⁴⁷² Saliba, *Understanding New Religious Movements*, 76.

⁴⁷³ YDH'lerde kadının konumu ve istismarı ile ilgili bir çalışma için bkz. Süleyman Turan, "Yeni Dini Hareketlerde Kadın", *Dinbilimleri Akademik Araştırma Dergisi* 16/1 (2016), 123-145.

YDH'lerde görülen bazı cinsel uygulamalar bu tür hareketlerde kadınları, çocukları hatta zaman zaman erkekleri de kapsayan bir cinsel şiddetin bulunduğu bir belirgin bir göstergesi niteliği taşımaktadır. Bu noktada ilk olarak Branch Davidian Hareketi ele alınabilir. Cinsel istismar bağlamında harekete ilişkin değinilmesi gereken en önemli husus şüphesiz ki David Koresh'in ailelerinden izin almak suretiyle reşit olmayan küçük kız çocuklarıyla cinsel ilişkiye girdiği yönündeki iddialardır. Bilindiği üzere Koresh ilk evliliğini 14 yaşındaki Rachel Jones isimli bir kız çocuğuyla gerçekleştirmiştir. Ancak Koresh bununla yetinmeyerek eşi Rachel'in 12 yaşındaki kız kardeşi Michel Jones da dahil hareket üyelerinin küçük yaşta kızlarıyla ilişki kurmaya devam etmiştir. Üstelik Koresh'i çocuklara yönelik nitelikli cinsel istismar gibi yasal suçlamalardan koruyabilmek adına Koresh'in eşleri kabul edilen bu kızların resmi olarak başkalarıyla evli gösterilmesi yoluna gidilmiştir. Çünkü üyeler Koresh tarafından, bu genç kadınların doğuracağı çocukların Tanrı'nın Krallığı'nın yöneticileri olacağına, dolayısıyla da Koresh'e çocuk doğurmak suretiyle bir anlamda Tanrı'nın hizmetinde çalıştıklarına ikna edilmişlerdir.⁴⁷⁴

Burada Koresh'in mesih olarak kabul edilmesinin onunla evlenmeyi oldukça ilgi çekici hale getirdiğini de vurgulamak gerekir. Öyle ki bazı kadınlar mesihle evlenme fikrine kendilerini aşırı derecede kaptırılmışlardır. Böyle durumlarda ise Koresh zaman zaman bu kadınlardan belli şartları yerine getirmelerini istemiştir. Örneğin Mesih'in gelinlerinden biri olmayı arzu eden Robyn isimli bir kadına fazla kilolarından kurtulmasını, 65 olan kilosunu 55'e düşürmesini şart koşmuştur. Neticede Robyn kendisinden istenen kiloyu vermiş ve böylece Koresh'in eşlerinden biri olma hakkını elde etmiştir.⁴⁷⁵

Koresh 1989 yılından itibaren çok eşlilik uygulamasının kapsamını daha da genişletmiştir. Bu tarihte, dünyayı yönetecek yeni bir neslin oluşabilmesi için bütün çocukların kendisinden olmasının bir zorunluluk arz ettiği şeklindeki düşünceden hareketle, gruptaki bütün kadınların sadece kendisinden çocuk sahibi olmaları gerektiğini iddia etmiştir. "Yeni Işık" (New Light) adını verdiği bu öğretisi ile diğer erkeklerle evli olanlar da dahil hareketteki tüm kadınlar üzerinde cinsel hak sahibi

---

⁴⁷⁴ Wessinger, *How the Millennium Comes Violently*, 63.

⁴⁷⁵ Breault ve King, *Inside the Cult*, 75.

olduğunu ilan etmiştir. Böylece kendisi dışındaki bütün erkekleri bekarlığa mecbur etmiştir.⁴⁷⁶

Öte yandan Koresh çok eşliliği konusunda kendisine yöneltilen sorular karşısında asla birden fazla eşinin olmadığını, kesinlikle zina işlemediğini iddia etmiştir. Örneğin 1992 yılında Avustralya’da yayınlanan *A Current Affair* isimli bir televizyon programında Martin King tarafından bu konu hakkında kendisine yöneltilen sorulara verdiği cevaplar şöyledir:

King : Kaç eşiniz var?
Koresh : Bir eşim var.
King : Bir mi?
Koresh : Bir eş. Daima bir eşe sahibim.
King : Peki sadık mısınız?
Koresh : Zina işler miyim? Sormak istediğin şey bu mu?
King : Evet. Zina işler misiniz?
Koresh : (Gülerek) Hayır, zina işlemem.
King : Bana doğruyu mu söylüyorsunuz?
Koresh : Doğru söylüyorum. Ben zina işlemem.⁴⁷⁷

Bu programın halka açık bir televizyon kanalında yayınlandığı dikkate alındığında, Koresh’in toplumsal bir tepkiye maruz kalmamak adına grup içerisindeki bütün kadınları kendi eşi ilan ettiği bilgisini paylaşmadığını söylemek yanlış bir tespit olmayacaktır. Buna karşılık “zina işlemem” şeklindeki ifadesinin ise Koresh’in algısı bağlamında yalan beyan niteliği taşımadığı söylenebilir. Şöyle ki Koresh, gruptaki kadınlarla ilişki kurmasının Tanrı’nın Krallığı’nı yönetecek neslin inşa edilmesi şeklindeki kutsal bir amaca hizmet ettiğine inanmaktadır. Dolayısıyla da Koresh’in eşinden başka kadınlarla ilişkiye girmesi bırakın zinayı, aksine kutsal bir eylem olarak nitelendirilmektedir.

Koresh gibi Jim Jones da grup üyeleri üzerinde cinsel hak sahibi olduğunu iddia etmiştir. Üstelik o bunu kadınlarla sınırlı tutmamış, erkekleri de bu kapsama dahil etmiştir. Bu iddiasını, Jonestown’daki tek gerçek heteroseksüelin kendisi olduğu, zira diğer erkeklerin kendi homoseksüel duygularıyla yüzleşemedikleri düşüncesi üzerine temellendirmiştir. Bu doğrultuda, erkek takipçilerinin bu tür duygularıyla yüzleşebilmeleri için kendisiyle cinsel ilişkiye girmeleri gerektiğini savunmuştur. Bazı üyelerin böyle bir deneyimin ardından, “Şimdi anladım ki, çok

⁴⁷⁶ Walliss, *Apocalyptic Trajectories*, 93; Chryssides, *Exploring New Religions*, 54.

⁴⁷⁷ Martin King’in Koresh ile yaptığı bu mülakat için bkz. Tabor ve Gallagher, *Why Waco?*, 67.

derinlerde yatan kendi eşcinselliğimle başa çıkabilmem için bana sahip olmanız gerekiyordu.”⁴⁷⁸ şeklinde sözler sarf etmesine bakılırsa, üyelerini buna ikna etme konusunda da oldukça başarılı olmuştur. Neticede “baba” olarak isimlendirdikleri Jones’un asla hata yapmayacağına olan kuvvetli inançları üyeleri, Jones ile yaşadıkları ilişkiyi eşsiz bir deneyim olarak kabul etmeye sevk etmiştir. Dolayısıyla da bu durum Jones tarafından istismar edildiklerinin farkına varamamalarına yol açmıştır.⁴⁷⁹ Üstelik bu istismar sadece yetişkinlerle sınırlı kalmamıştır. Zira bazı üyelerin aktardığına göre gruptaki herkesi cinsel partneri olarak kabul eden Jones, küçük yaştaki kız ve erkek çocuklarını da cinsel ilişkiye zorlamıştır.⁴⁸⁰ Kaldı ki Jones’un eylemlerindeki şiddet boyutu daha ziyade bu noktada ortaya çıkmaktadır.

Cinsel şiddet bağlamında ele alınabilecek bir başka uygulama da Güneş Tapınağı’ndaki “kozmetik evlilik” uygulamasıdır. Amacı Yeni Çağ’ı başlatacak kozmik çocuklar elde etmek olan bu uygulama hakkında belirtilmesi gereken öncelikli husus evlenecek çiftlere eşlerini seçme hakkı tanınmıyor oluşudur. Moonculuk ve Sahaja Yoga gibi hareketlerde de benzerleri görülen bu duruma gerekçe olarak Di Mambro’nun üyelerin kimlerin reen Karnesi olduğunu bilmesi ve bu bilgi sayesinde çiftleri uygun bir şekilde eşleştirme yeteneğine sahip olması gösterilmiştir.⁴⁸¹ Öte yandan bu uygulama çerçevesinde zaman zaman evli çiftleri birbirinden ayırma yoluna dahi gidilmiş ve bu duruma herhangi bir sınırlandırma getirilmemiştir. Buna bağlı olarak da erkekler başka kadınlarla, kadınlar da başka erkeklerle sayısız birliktelikler yaşamaya mecbur edilmişlerdir.⁴⁸²

Eşlerin birbirinden ayrılmak zorunda bırakıldığı bir başka hareket de Cennetin Kapısı’dır. Bu uygulamanın gerekçesi ise yukarıdaki örneklerin aksine, arada evlilik bağı bulunsun bile hareketin cinselliği tamamen yasaklanmış olmasıdır. Bu yasak doğrultusunda aralarında Applewhite’ın da bulunduğu altı erkek üye kastrasyon ameliyatı yaptırmıştır. Onları bu kararı vermeye sevk eden şey ise ancak bu yolla kendilerini cinsel arzularından mutlak surette uzak tutabilecekleri ve

---

⁴⁷⁸ Tim Reiterman ve John Jacobs, *Raven: The Untold Story of the Rev. Jim Jones and His People* (New York: Dutton, 1982), 177.

⁴⁷⁹ Storr, *Öteki Peygamberler*, 28.

⁴⁸⁰ Fondakowski, *Stories from Jonestown*, 83.

⁴⁸¹ Chryssides, *Exploring New Religions*, 63.

⁴⁸² Hall & Schuyler, “The Mystical Apocalypse of the Solar Temple”, 70.

cinselliklerinin kaybolmasıyla bedenlerinin günaha sürüklenmesini engellemenin çok daha kolay olacağı inancı olmuştur. Bu kastrasyon uygulaması ilk defa Cennetin Kapısı üyeleri tarafından gerçekleştirilmiş değildir. Zira XVI. ve XVII. yüzyıllarda aşırı dindar rahipler Tanrı'ya olan bağlılıklarını göstermek amacıyla kastrasyona başvurmuştur.⁴⁸³

YDH'lerdeki cinsel istismarın ulaşabileceği boyutları göstermesi bakımından burada Tanrı'nın Çocukları Hareketi'nin⁴⁸⁴ "cinsel paylaşma" ve "flörtle avlanma" uygulamalarına da değinmekte yarar görüyoruz. Hareketin lideri David Berg ilk zamanlarda kadın üyelerle toplu cinsel ilişki yaşama hakkını sadece kendinde görürken sonraları grup üyelerinin hepsini üçlü evliliklere ve grup halinde cinsel ilişki kurmaya teşvik etmiştir. Hareket içerisinde on beş yıl kalan ancak daha sonra ayrılan Mirriam Williams'ın aktardığına göre, bu uygulama çerçevesinde eşini paylaşmak istemeyenler azarlanmış ve hatta bencillikle suçlanmıştır.⁴⁸⁵ Flörtle avlanma uygulamasında ise Berg, kadın taraftarlarını Tanrı'nın sevgisini yeryüzüne yaymaları için erkeklerle cinsel ilişkiye girmekle görevlendirmiştir. Bir başka ifadeyle kadınlardan cinselliklerini kullanmak suretiyle erkekleri etkileyerek hareket üyesi haline getirmeleri ya da onlardan bağış toplamaları beklenmiştir. Hareketin dini mesajını başka yollarla ulaştırmanın mümkün olmadığı insanları kazanmanın bir yolu olarak görülen bu uygulama ile hareket üyesi kadınlar sokaklara gönderilerek seks karşılığında bağış toplayan "kutsal fahişeler" haline getirilmiştir.⁴⁸⁶

---

⁴⁸³ Bill Hoffmann ve Cathy Burke, *Heaven's Gate: Cult Suicide in San Diego* (New York: Harper Paperbacks, 1997), 65-66.

⁴⁸⁴ Günümüzde Sevgi Ailesi (The Family of Love) ya da sadece Aile (The Family) olarak bilinen Tanrı'nın Çocukları (Children of God) Hareketi David Berg (1919-1994) tarafından 1968 yılında kurulmuştur. "Cinsel paylaşma" ve "flörtle avlanma" gibi öğretilerle cinselliğin kutsallaştırıldığı bu hareket hakkında daha detaylı bilgi için bkz. William S. Bainbridge, *The Endtime Family: Children of God* (New York: State University of New York Press, 2002); Miriam Williams, *Kutsal Fahişeler*, çev. M. Barlas Çevikus (İstanbul: Varlık Yayınları, 1999). Poster, kitapçık, video kasetler gibi çeşitli araçlarla hedef kitlelerine ulaşmaya çalışan harekete ait internet siteleri de bulunmaktadır. Hareket halen yayın yapmaya devam eden bu web sayfaları aracılığıyla mesajını insanlara ulaştırmaya devam etmektedir. Bkz. <http://www.thefamilyinternational.org/>, erişim 22 Ocak 2016; <http://tfionline.com/>, erişim 22 Ocak 2016; <http://www.childrenofgod.com/>, erişim 30 Kasım 2015.

⁴⁸⁵ Williams, *Kutsal Fahişeler*, 89.

⁴⁸⁶ Bkz. Williams, *Kutsal Fahişeler*, 112-129.

Aslında tüm bu uygulamalar karizmatik liderlerin üyeler üzerindeki hakimiyetlerini daha da pekiştirme işlevi görmektedir. Ne var ki bu aşırı kontrol isteğinin yanı sıra karizmanın artması ve tabiatı, alışılmadık uygulamaların ortaya çıkmasına ve bunların örneklerde de işaret edildiği üzere şiddet boyutuna ulaşmasına neden olabilmektedir. Dolayısıyla bazı YDH'lerde karizmatik liderin cinsel açıdan herhangi bir sınır tanımamasında olduğu kadar Cennetin Kapısı gibi bazı hareketlerde görülen bekarlık uygulamalarında da şiddetin izlerine rastlanabilmektedir. Üstelik her yaştan, her cinsiyetten, her sosyal tabakadan ve her meslek grubundan insanlar bu tür eylemlere maruz kalabilmektedir.

2.4.5. Ekonomik Şiddet

Bilindiği üzere bazı YDH'ler ortaya çıkış sürecinde toplumsal düzende var olan ekonomik adaletsizliklere ya da yoksunluklara sert eleştiriler yönelmiş ve bu ekonomik eşitsizlikleri giderme vaadinde bulunmuştur. Ancak söz konusu hareketler bu yöndeki iddialarını hayata geçirme noktasında çoğu zaman başarılı olamamış, hatta bazıları insanları ekonomik açıdan istismar eden uygulamalara yer vermiştir. Bu doğrultuda üyelerin çalışma ve gelir elde etme özgürlükleri ellerinden alınmış, mal alıp satmaları engellenmiş, gelirlerine el konulmuş ve üyeler harekete para kazandırmaları için her türlü işte çalışmaya zorlanmışlardır.⁴⁸⁷ Üyelerinin tüm enerjisini ve ekonomik kaynaklarını bu şekilde istismar etmesi YDH'lerin en olumsuz niteliklerinden biri olmuştur.

YDH'lerde ekonomik kaynakların özellikle de paranın bireyler üzerinde bir yaptırım, tehdit ve kontrol aracı olarak kullanıldığı ya da bir başka ifadeyle insanların maddi açıdan sömürülerek zarara uğratıldığı durumlarla karşılaşmaktadır. Örneğin, toplu intihar olayından çok önce Cennetin Kapısı Hareketi'nden ayrılan Joan Culpepper'in eski liderlerinin kendisinden, onu Göksel Krallığa ulaştıracak uzay aracına biniş ücreti olarak 433 dolar talep ettiği şeklindeki beyanı bu duruma atıfta bulunmaktadır.⁴⁸⁸ Üyelerden talep edilen bu tür ücretlerin miktarı bazı hareketlerde çok daha yüksek meblağlara ulaşmaktadır. Örneğin Aum

---

⁴⁸⁷ Bu tür uygulamalara ilişkin örnekler için bkz. Breault ve King, *Inside the Cult*, 131; Wessinger, *How the Millennium Comes Violently*, 59.

⁴⁸⁸ Hoffmann ve Burke, *Heaven's Gate*, 131.

Shinrikyo üyeleri, Asahara'nın özel bir DNA'ya sahip olduğuna, hatta onun kanını içtikleri takdirde bu DNA'nın kendilerine aktarılacağına inandırılmıştır. Dahası onun kanını içmenin Asahara ile bir kan bağının oluşmasına da yardımcı olacağı kabul edilmiştir. Ancak küçük şişeler halinde ambalajlanan bu kanı alıp içebilmeleri karşılığında üyelere yaklaşık 10.000 dolarlık bir ücret talep edilmiştir.⁴⁸⁹ Aum üyeleri yine Asahara'nın beyin dalgaları ile bağlantı kurmalarını sağlayacağına inandıkları bir başlığı kullanabilmek için de aylık 10.000 dolar civarında bir ücret ödemek zorunda bırakılmıştır. Zira onlar bu başlığı giyen kişinin Asahara gibi meditasyon yapabileceğine inandırılmıştır. Aum üyeleri ayrıca Asahara'nın kasetlerine hatta banyo yaptığı sulara da oldukça yüksek meblağlar ödemiştir.⁴⁹⁰ Günümüzdeki dini gruplarda da benzerlerini sıkça gördüğümüz bu tür uygulamalar ise doğal olarak bazı üyelerin ekonomik açıdan oldukça zor zamanlar geçirmelerine neden olmuştur.

Aum Shinrikyo, üyelerinden sadece bu yolla kazanç sağlamakla yetinmemiştir. Bu hareket tesis ettiği sıradan ve rütbeli şeklindeki iki aşamalı üyelik sistemini de gelir elde etmenin bir yolu olarak değerlendirmiştir. Zira bir kişinin rütbeli üye olabilmesi, bütün mal varlığını harekete bağışlaması şartına bağlanmıştır. Bu noktada bütün üyelerin mal varlıklarının tamamını harekete bağışlama konusunda gönüllü davranmadığının da altını çizmek gerekir. Böyle durumlarda ise üyeler harekete ait hastanelere götürülerek mal varlıklarını bağışlayıncaya kadar çeşitli işkencelere tabi tutulmuştur. İddialara göre, beş yıllık bir zaman diliminde bu tür olaylar esnasında ölenlerin sayısı 20'nin üzerindedir.⁴⁹¹

Branch Davidian Hareketi'nde ise David Koresh, takipçilerine karşı güvensizlik duyduğu için onları sürekli olarak gözünün önünde tutmak istemiştir. Bu nedenle de üyelerinin Mount Carmel'den dışarıya çıkmalarına, buna bağlı olarak da çalışmalarına genelde izin vermemiştir. Bununla birlikte iyi para getiren mesleklere sahip olan üyelerini çalışmaya teşvik etmiş ve onlardan tüm kazançlarını harekete bırakmalarını istemiştir. Yapmış olduğu bilgisayar programlama işinden

---

⁴⁸⁹ Watanabe, "Religion and Violence in Japan Today", 89.

⁴⁹⁰ Kimura, *Aum Shinrikyo*, 6-7.

⁴⁹¹ Watanabe, "Religion and Violence in Japan Today", 89.

yıllık yaklaşık 50.000 dolar kazanan Jeff Little örneğinde olduğu gibi üyeler de gelirlerinin tamamını hareket için harcamaktan geri durmamıştır.⁴⁹²

Halkın Tapınağı'nda, üyeler daha farklı bir ekonomik istismara maruz bırakılmıştır. Zira bu harekette üyelerin beden gücünden yararlanma yoluna gidilmiştir. Bu doğrultuda üyeler harekete ait tarımsal alanlarda herhangi bir ücret ödenmeksizin günde 11 saat aralıksız çalıştırılmıştır. Bunun yanı sıra yeterli ve sağlıklı bir şekilde beslenmelerine de müsaade edilmemiştir. Bir yanda ağır koşullar altında çalışma diğer yandan yetersiz beslenme, üyelerin birçoğunu aşırı kilo kaybı, yüksek ateş gibi hastalıklarla mücadele etmek zorunda bırakmıştır. Üstelik hastalananlara herhangi bir tıbbi tedavi de uygulanmamıştır.⁴⁹³ Jones gibi Koresh de üyelerini oldukça zorlu şartlar altında yaşamaya zorlamış ve beslenmelerine sınırlama getirmiştir. Hastalanmaları durumunda, dışarıdan yardım almanın otoritesini sarsacağı gerekçesiyle takipçilerinin doktora gitmesine izin vermemiştir. Üstelik hem Jones hem de Koresh kendilerini bu yasak ve sınırlandırmaların dışında tutmuştur.⁴⁹⁴

---

⁴⁹² Breault ve King, *Inside the Cult*, 131.

⁴⁹³ Wessinger, *How the Millennium Comes Violently*, 59.

⁴⁹⁴ Storr, *Öteki Peygamberler*, 35.

SONUÇ

Bu çalışma yeni dini hareketler ve şiddet arasındaki ilişkiyi iki ana bölüm halinde inceleme konusu yapmıştır. Bu bağlamda, ilgili bölümlerde ifade edilen hususlar bir bütün olarak ele alındığında konuya ilişkin aşağıdaki değerlendirmelerde bulunmak mümkündür.

Şiddet yeni dini hareketlerin evrensel bir karakteri değildir. Dini inançların zaman zaman şiddete kapı aralaması ya da şiddeti körüklemesi durumu şüphesiz ki YDH'ler için de geçerlidir. Öyle ki YDH'ler kamuoyu tarafından genellikle yıkıcı, tehlikeli, huzur bozucu, dengesiz ve şiddet potansiyeline sahip oluşumlar olarak resmedilmektedir. Böyle bir algının oluşmasında hiç şüphesiz ki Halkın Tapınağı, Branch Davidian, Güneş Tapınağı, Cennetin Kapısı ve Aum Shinrikyo gibi bazı YDH'ler tarafından gerçekleştirilmiş bir takım şiddet eylemlerinin büyük bir etkisi bulunmaktadır. Ancak bu durum, YDH'lerin bir bütün halinde şiddet grupları olarak nitelendirilmesini mümkün kılmamaktadır. Zira söz konusu hareketler arasında şiddet eğilimli olanların yanı sıra Brahma Kumaris, Transandantal Meditasyon, Moonculuk, Dünya Kardeşlik Birliği Mevlana Yüce Vakfı gibi örneklerde görüldüğü üzere, barışa vurgu yapan gruplara da rastlanmaktadır. Ayrıca şiddete başvuran ya da adı şiddet olaylarına karışan YDH'lerin sayılarının çok fazla olmadığı görülmektedir. Öyle ki farklı tarih ve coğrafyalarda ortaya çıkan YDH'lerin sayıları binlerle ifade edilirken, şiddetle gündeme gelen hareketler söz konusu olduğunda bu sayı yüzlü rakamlara bile ulaşmamaktadır. Öte yandan bu tür grupların, hiçbir şiddet eylemine bulaşmamış olsa dahi sırf geleneksel kültürün ve dini yapılanmaların karşısında yer almalarından dolayı tehlikeli kabul edilerek şiddetle özdeşleştirilme ihtimalleri de bulunmaktadır. Yine YDH'ler, eski üyelerin ya da halihazırda bu gruplar içerisinde yakını bulunan kişilerin, söz konusu hareketleri karalamak ve onlara itibar kaybettirebilmek adına anlattıkları bir takım olumsuz hikayelerden dolayı da şiddetle anılabilmektedir. Bu hususlar, bir genelleme yaparak bütün YDH'leri şiddet üretim merkezleri ya da şiddetin temsilcileri olarak görmek noktasında ihtiyatlı olmak gerektiğine işaret etmektedir. Bütün bunları söylerken, YDH'lerin bir bütün halinde şiddetten uzak olduğu iddiasında bulunmadığımızı özellikle belirtmek isteriz. Kaldı ki yukarıda isimlerine

yer verilen hareketler, hem bazı YDH'lerin şiddete bulaşabildiğini hem de şiddeti kutsayarak üyelerini ölmek ya da öldürmek fikrine odaklayan bu tür dini grupların nasıl tehlikeli bir yapıya dönüşebildiğini açıkça gözler önüne sermektedir.

Karizmatik bir lider tarafından yönlendirilen, apokaliptik bir öğretiye sahip olan, düalist düşünceyi benimseyen ve kendilerini toplumdan soyutlayan YDH'ler daha fazla şiddet eğilimi taşımaktadır. YDH'lerin gerçekleştirmiş olduğu şiddet eylemlerinin her birinin kendine has bir nedeninin bulunduğu bir vakıadır. Bununla birlikte söz konusu hareketlerin rol aldığı şiddet olaylarında bir takım ortak unsurlar tespit etmek de mümkündür. Bu ortak unsurların başında teolojik ya da iç faktörler olarak da nitelendirilebilen i) bir karizmatik lider tarafından yönlendirilme, ii) binyılcı – apokaliptik ve düalist inançlara sahip olma ve iii) üyeleri dış dünyadan soyutlama yer almaktadır. Bunlar arasında, YDH'lerin şiddete başvurup başvurmayacağını belirleyen en etkin faktör ise karizmatik liderlerdir. Çünkü YDH'ler büyük ölçüde kendi öğreti ve ideolojilerini geliştiren karizmatik liderlerin ellerinde şekillenmektedir. Bu husus göz önünde bulundurulduğunda şiddete eğilimli YDH'lerin binyılcı-apokaliptik inanç, düalist anlayış ve sosyal izolasyon şeklindeki özelliklerinin temelde karizmatik liderler tarafından inşa edildiği anlaşılmaktadır.

Bu tür öğreti ve uygulamalar, karizmatik liderlerin çeşitli vaatlerle kendilerine çekmeyi başardıkları insanlar üzerinde mutlak bir otorite kurmasını da kolaylaştırmaktadır. Karizmatik liderler mutlak otoritelerini tesis etmeyi başardıkları takdirde, takipçileri tarafından genellikle sorgulanamaz, eleştirilemez ve karşı çıkılmaz bir şahsiyet konumuna yerleştirilmektedir. Bu anlayış ise doğal olarak takipçilerin, büyük bir sadakatle liderlerine bağlı olmaları, ölme ve öldürme eylemleri de dahil her şart ve koşulda onlara itaat etmeleri ile sonuçlanmaktadır. Ayrıca bu süreçte karizmatik liderlerin, takipçilerini fanatik fikirlerle besleyerek onlara kutsal uğruna savaşmak ve ölmek/öldürmek idealini aşılmalari da suikast, cinayet ve toplu intihar gibi şiddet eylemlerinin gözü kapalı bir şekilde gerçekleştirilmesini kolaylaştırmaktadır. Sonuç itibariyle, YDH üyeleri genellikle karizmatik liderlerin rehberliğinde şiddete başvurmaya hazır fanatik militanlar haline gelebilmekte ve ölüm saçan birer silaha dönüşebilmektedir.

Burada bir başka noktaya daha dikkat çekmek istiyoruz. YDH'lerde oldukça katı kurallar uygulanarak gerçekleştirilen karizmatik lidere tabi olma süreci, zaman zaman üyelerin ahlaki değer kaybı yaşamalarıyla sonuçlanabilmektedir. Buna yol açan temel etken, lidere sadakat ve itaat eğitiminden geçen bireylerin farklı fikir ve anlayışlara kapalı hale gelmesidir. Öyle ki farklılıklara kendilerini bütünüyle kapatan üyeler, karşılaştıkları herkesi kendi ideolojileri çerçevesinde değerlendirerek tutum ve davranışlarını buna göre belirlemektedir. Söz konusu üyeler bu doğrultuda kendilerinden olmayanlara karşı ikiyüzlülük, yalan söyleme gibi davranışlara başvurabilmekte, dahası bu tür davranışları ahlak dışı olarak değerlendirmeyip meşrulaştırma yoluna gidebilmektedir. Neticede bu durum tarafların karşılıklı kabul, hoşgörü, tahammül ve güven gibi insani duyguları bir kenara bırakmalarına neden olmaktadır. Üstünlük yarışı ve menfaat çekişmeleri gibi problemlerin de sürece dahil olması, gruplar arasındaki düşmanlığı üst seviyelere taşımakta ve nihai noktada şiddet kaçınılmaz hale gelmektedir.

Şiddete yönelen YDH'ler, eylemlerini meşrulaştırabilmek adına çeşitli doktrin ya da söylemler geliştirebilmektedir. Buna örnek olarak Aum Shinrikyo'daki "poa" doktrini, Halkın Tapınağı'ndaki "devrimci intihar" söylemi, Branch Davidian'daki "ateşle vaftiz" anlayışı, Güneş Tapınağı'ndaki "başka bir dünyaya geçiş" öğretisi ve Cennetin Kapısı'ndaki "bu dünyadan çıkış" düşüncesi verilebilir. Bu tür söylemler, YDH'lerin üyelerini şiddete yönlendirmesinde oldukça etkin bir rol üstlenmektedir. Zira söz konusu söylemler manevi kirlilikten kurtulma, dünyevi yozlaşmayı engelleme, Tanrı'nın Krallığını kurma gibi gerekçeler sunmak suretiyle şiddeti meşrulaştırmakta ve böylece üyelerin gerçekleştirmiş oldukları adam kaçırmaya, işkence, cinayet ve toplu intihar gibi eylemlerinden dolayı vicdanen rahatsızlık duymalarının önüne geçmektedir.

YDH'lerde ortaya çıkan şiddet, sadece dinsel inanç ve tutumlarla ilgili değildir. Gerçekleşen şiddet eylemlerinin ardında teolojik etkenlerin yanı sıra sosyo-kültürel, ekonomik, politik ve benzeri faktörler de yer alabilmektedir. Bilindiği üzere dini inanç ve düşünceleri, hayatın diğer alanlarından bütünüyle ayrı düşünmek mümkün değildir. Bu husus aynı zamanda, şiddet eylemlerinin aslında sadece teolojik dinamiklerle ilgili olmadığına, hatta dinsel görünümlü pek çok şiddet eyleminin ardında çoğu zaman sosyal, kültürel, ekonomik ya da siyasal

etmenlerin bulunabildiğine işaret etmektedir. Nitekim YDH'lerde ortaya çıkan şiddet eylemleri de bu durumu doğrulamaktadır. Zira YDH'lerin şiddet eylemleri incelendiğinde, bu tür grupların dinsel inanç ve tutumlarının yanı sıra varlıklarını devam ettirme, güç ve itibar elde etme, ayrıcalık ve menfaatlerini koruma gibi gerekçelerle de şiddete yönelebildikleri görülmektedir.

YDH'lerin toplum ya da resmi makamlar tarafından yöneltilen baskı ve tehditlere tepki olarak şiddete başvurabildikleri ve buna bağlı olarak içinde yaşadıkları toplumla ya da yönetimi altında buldukları devletle çatışma içerisine girebildiklerine dair en belirgin örnekler, hatırlanacağı üzere, Halkın Tapınağı ve Branch Davidian hareketlerinde rastlanmaktadır. Söz konusu örnekler bir anlamda YDH'lerin kendi güvenliklerini sağlayarak varlıklarını devam ettirebilmek ve kimliklerini koruyabilmek adına başvurdukları yöntemlerin de başkaları için tehdit edici bir niteliğe sahip olabileceğini açıkça gözler önüne sermektedir. Bir diğer ifadeyle YDH'ler zaman zaman kendilerine yöneltilen şiddeti, karşı şiddete başvurmak suretiyle engellemeye çalışmaktadır.

Bunun yanı sıra Halkın Tapınağı, Branch Davidian, Güneş Tapınağı ve Aum Shinrikyo hareketlerindeki bazı örneklerde de açıkça görüldüğü üzere, YDH'lerin şiddete başvurusu noktasında zaman zaman ekonomik ya da siyasi faktörler ön plana çıkmaktadır. Bu bağlamda YDH'lerin gerek mal varlıklarını arttırma ya da siyasi alanda otorite sahibi olabilme amacıyla gerekse elde edilen ekonomik ya da politik gücün azalması, finansal ya da siyasal faaliyetlerin zarara uğraması veya maddi ya da siyasi bakımdan hedeflenen konuma ulaşılamaması gibi durumlarda şiddete yönelebildiği görülmektedir. Buradan hareketle YDH'lerin şiddeti hem güce ulaşmak hem de elde edilen gücü korumak noktasında başvurulabilecek bir yöntem olarak değerlendirdikleri söylenebilir. Bununla birlikte başta Halkın Tapınağı, Güneş Tapınağı ve Aum Shinrikyo hareketleri olmak üzere çeşitli hareketlerdeki şiddet örneklerinin de açıkça ortaya koyduğu gibi dini gruplar, güç ya da itibar kaybına uğramaları durumunda daha fazla hırçınlaşarak saldırgan davranışlar sergilemektedir. Bu durumda güç ve itibar kaybı yaşama durumunun, şiddete yönelme üzerindeki etki oranının nispeten daha yüksek olduğunu özellikle belirtmek gerekir.

Bir dini oluşumun şiddete yönelmesinde herhangi bir faktör daha fazla ön plana çıksa da tek başına belirleyici unsur değildir. Çoğu zaman şiddet eylemleri birden fazla faktörün etkisiyle meydana gelmektedir. Nitekim YDH'ler tarafından gerçekleştirilen eylemler de söz konusu hareketlerin kendi içsel/teolojik dinamikleriyle ilgili unsurlar ile kendileri dışındakiler tarafından maruz bırakıldıkları uyarıcılara atıfta bulunan harici faktörlerden hiç birisinin otomatik olarak ya da birbirinden tamamen bağımsız bir şekilde şiddet üretmediğini, şiddetin bu faktörlerin karşılıklı etkileşimi neticesinde oluştuğunu ortaya koymaktadır. Bilindiği üzere YDH'ler kendilerine has bir dünya görüşü oluştururken içinde geliştikleri sosyo-kültürel yapıyla etkileşim içerisine girerler. Bu etkileşim esnasında zaman zaman zorlu çatışmalar meydana gelebilir. Hareketler ile mevcut düzen arasındaki gerginlikler, grup içi etkenlerle birleşince şiddet kaçınılmaz hale gelmektedir. Bununla birlikte bu faktörlerin şiddete yönlendirme noktasındaki etkisi ve ağırlığı bir olaydan diğerine farklılık gösterebilmektedir. Örneğin, Halkın Tapınağı Hareketi'ndeki şiddet potansiyelinin ortaya çıkmasında sadece bir kongre üyesinin ve basın mensuplarının Jonestown'ı ziyaret etmesi ve gruptan ayrılmak isteyenlerle birlikte ABD'ye geri dönmeye çalışması yeterli olmuştur. Buna karşın Waco'daki olaylar ise devlet görevlilerinin 51 günlük kuşatmasının ardından gerçekleşmiştir. Dolayısıyla Waco ile karşılaştırıldığında Jonestown'daki şiddet eyleminde dış faktörlerin çok daha az etkili olduğu görülmektedir. Cennetin Kapısı üyelerinin toplu intiharına bakıldığında ise bu tür harici unsurların etki oranının neredeyse sıfırlandığı, bir diğer ifadeyle teolojik inançlardan hareketle ölüme yöneldikleri tespit edilmektedir.

YDH'lerin gerçekleştirmiş oldukları şiddet eylemlerinin bir kısmı öteki insanlara yönelik olsa da YDH'lerin asıl kurbanları kendi üyeleridir. YDH'lerde hakaret, küçük düşürme, tehdit, istismar, hapsedme, dövme, cinayet ve intihar gibi çeşitli şekillerde ortaya çıkan şiddetin temelde iki hedef kitlesi bulunmaktadır: YDH üyesi olanlar ve olmayanlar. Üye olmayanlara yönelik şiddet eylemleri genelde mevcut toplumsal düzende ve dini kurumlarda yozlaşmanın söz konusu olduğu düşüncesinden hareketle gerçekleştirilmektedir. Zira söz konusu anlayış nihai aşamada YDH'leri, kendilerini hakikatin mutlak temsilcileri olarak görme noktasına götürmekte ve böylece kendilerinden olmayanları hakikatin düşmanları

olarak nitelendirmeye sevk etmektedir. Nitekim YDH'ler hakikate aykırı davranışlar sergilediklerini düşündükleri bu kimseleri bu dünyadayken cezalandırma yoluna gidebilmektedir. Bu doğrultuda zaman zaman tek tek bireyleri zaman zaman da birden fazla kişiyi hedef alan şiddet eylemleri gerçekleştirebilmektedir.

Buna karşın YDH'lerin kendi üyelerine uyguladığı şiddet hem nitelik hem de nicelik açısından çok daha ileri boyutlara ulaşmaktadır. YDH'lerin kendi üyelerine yönelik şiddeti söz konusu olduğunda, zihinlerde ilk etapta bunun büyük ihtimalle mensubu oldukları gruplardan ayrılmaya karar veren kişileri kapsadığı şeklinde bir algı oluşabilir. Ancak YDH'lerin üyelerine uyguladığı şiddet örnekleri, durumun hiç de böyle olmadığını gözler önüne sermektedir. Öyle ki üyeler, YDH'lere katılmaya karar verdikleri ilk andan itibaren üyelerde davranış değişikliği sağlamak, grubu disipline etmek, liderlerin güç ve otoritelerini arttırmak, muhalif sesleri bastırmak gibi gerekçelerle, ekonomik şiddetten cinsel istismara, bireysel cinayetlerden toplu intihara varıncaya kadar çeşitli şiddet uygulamalarına maruz bırakılabilmektedir. Kısacası üyelere uygulanan şiddet, çoğu zaman ötekilere yönelik şiddet eylemlerini gölgede bırakmaktadır.

Burada önemli bir noktaya açıklık getirmek istiyoruz. Bu çalışmada temel alınan Halkın Tapınağı, Branch Davidian, Güneş Tapınağı, Cennetin Kapısı ve Aum Shinrikyo hareketlerinin Türkiye'de herhangi bir faaliyet göstermedikleri bilinmektedir. Bu durum, YDH'lerdeki şiddetin ülkemiz için sorun teşkil etmediği şeklindeki bir algıya yol açmamalıdır. Çünkü bu beş oluşum arasında yer almayan ancak şiddete başvuran Satanizm gibi bir takım hareketler ülkemizde faaliyet göstermektedir. Ayrıca YDH olarak isimlendirilen yapılanmaların yanı sıra geleneksel dinler içerisinde ortaya çıkan dini gruplar da zaman içerisinde şiddeti teşvik eden, körükleyen ve meşrulaştıran bir yapıya bürünebilmektedir. Nitekim FETÖ, 15 Temmuz 2016'da bu durumun tipik bir örneğini sergilemiştir. FETÖ örneği aynı zamanda, başlangıçta barışçıl söylemlerle yola çıkarak en azından görünüşte, birey ve toplum yararına faaliyetlerde bulunan dini grupların bile bir takım hedefler doğrultusunda ölmek ve öldürmek hedefine odaklanan tehlikeli yapılar haline gelebildiğini gözler önüne sermiştir.

Hangi kategoride yer alırsa alsın dini grupların, hemen her dönem şiddet üreten tehlikeli yapılar haline gelebilme ihtimali, bir takım tedbirlerin alınmasını zorunlu kılmaktadır. Bu bağlamda tehlikeli ideolojilerden beslenen dini grupların gerçekleştirebileceği şiddet eylemlerini en aza indirebilmek için bireylerden resmi kurumlara kadar toplumun birçok kesimine sorumluluk düşmektedir. Ancak bu konudaki en büyük sorumluluk hiç şüphesiz ki devletin yetkili makamlarına düşmektedir. Devlet yetkililerinin bu noktada yapması gerekenlerin başında, YDH'ler de dahil çeşitli dini grupların insanları istismar etmesinin ve şiddete yönlendirmesinin önüne geçmek yer almaktadır. Bu doğrultuda yetkililer, öncelikle gerekli yasal düzenlemeleri yapmalıdır. Bunun yanı sıra meşru denetim mekanizmalarını da etkin bir şekilde kullanmalı ve böylece söz konusu oluşumların olabildiğince şeffaflaşmasını sağlamalıdır. Devletler ayrıca, eğitim kurumları başta olmak üzere çeşitli birimlerden yararlanarak, bu tür grupların zararlı etkilerine karşı gencinden yaşlısına tüm kamuoyunda farkındalık oluşturmaya yönelik faaliyetler de yürütmelidir. Bunlara ilaveten, hatırlanacağı üzere 15 Temmuz'da ülkemizde yaşanan darbe girişiminin, dini grupların devlet içerisinde bilhassa da kritik önem arz eden konularda yapılanmalarına müsaade edilmemesi gerektiğini gözler önüne sermiştir. Bu nedenle, dini hareketlerin kendi sivil alanlarına çekilmelerini sağlamak da devletin gerçekleştirmesi gereken önemli sorumluluklardan biri olarak karşımıza çıkmaktadır. Ancak devletler, şiddeti engellemek amacıyla gerçekleştirdikleri bu faaliyetlerin, meşru düşünce ve inanç hareketlerinin kendilerini ifade etme özgürlüklerine zarar verecek bir mahiyete bürünmemesi için gerekli önlemleri almayı da ihmal etmemelidir.

Son olarak, toplumun en temel kurumu olmaları hasebiyle, ailelere düşen sorumluluklara değinmeden geçmek istemiyoruz. Bu konuda ailelere düşen en önemli görev, temel hedef kitlesi konumundaki gençlerin zamanla kirli işler ağının bir parçası haline gelebilen, dini inanç ve değerleri birer istismar aracı olarak kullanan ve hedefe ulaşmak için her yolu mübah sayan YDH'ler ve benzeri dini gruplara yönelmesinin önüne geçmektir. Bilindiği üzere ailelerin, çocuklarıyla iletişim kurarken onların zihinsel, duygusal, sosyal ve dini gelişimlerini göz önünde bulundurmaması ve buna bağlı olarak onlarla çatışma içerisine girmeleri, çocukların ailelerinin temsil ettiği dini ve ahlaki değerlerden uzaklaşmalarına yol

açabilmektedir. Ailelerin dini sosyalleştirme fonksiyonunu tam anlamıyla yerine getirememelerinden kaynaklanan bu yabancılaşma, çoğu zaman gençlerin farklı fikir ve din arayışına girmelerine yol açmaktadır. Nitekim bu arayışlar, zaman zaman gençlerin şiddet yanlısı gruplara katılmalarıyla da sonuçlanabilmektedir. Bu nedendir ki, ebeveynlerin çocuk yetiştirme ve onlarla iletişim kurma noktasında bilgi birikimi ve becerilerinin artırılması ve buna paralel olarak aile kurumunun daha fonksiyonel hale getirilmesi önem arz etmektedir. Zira aile kurumuna işlevsellik kazandırıldığı takdirde, gençlerin zararlı dini yapılanmalara meyletmesi, tamamen engellenemese de en asgari düzeye indirilebilir.

KAYNAKÇA

I. Kitaplar

- Albayrak, Kadir. *Semavi Dinlerde Barış ve Şiddet İkilemi*. Ankara: Sarkaç Yayınları, 2010.
- Aldridge, Alan. *Religion in the Contemporary World: A Sociological Introduction*. Cambridge: Polity Press, 2000.
- Alver, Köksal. *Siteril Hayatlar*. Ankara: Hece Yayınları, 2013.
- Arendt, Hannah. *Şiddet Üzerine*, çev. Bülent Peker. İstanbul: İletişim Yayınları, 2012.
- Armstrong, Karen. *Mitlerin Kısa Tarihi*, çev. Dilek Şendil. İstanbul: Merkez Kitapçılık, 2006.
- Aydın, Mahmut. *Ana Hatlarıyla Dinler Tarihi: Tarih, İnanç ve İbadet*. İstanbul: Enşar Neşriyat, 2014.
- Aydın, Mahmut. *FETÖ'nün Uluslararası Kodları: Cemaatten Terör Örgürlüğüne*. Ankara: Eski Yeni Yayınları, 2017.
- Bainbridge, William S.. *The Sociology of Religious Movements*. New York: Routledge, 1997.
- Bainbridge, William S.. *The Endtime Family: Children of God*. New York: State University of New York Press, 2002.
- Balcıoğlu, İbrahim. *Şiddet ve Toplum*. İstanbul: Bilge Yayınları, 2001.
- Barker, Eileen. *The Making of a Moonie: Choice or Brainwashing*. Oxford: Blackwell Publishing, 1984.
- Barker, Eileen. *New Religious Movements: A Practical Introduction*. London: HMSO Publication, 1989.
- Batuk, Cengiz. *Tarihin Sonunu Beklemek: Ortadoğu Dinlerinde Eskatoloji Mitosları*. İstanbul: İz Yayıncılık, 2003.
- Beckford, James A. *Cult Controversies: The Societal Response to the New Religious Movements*. London: Tavistock, 1985.

- Bıyık, Mustafa. *Küresel Bir Din Projesi Olarak Moonculuk*. İstanbul: Birey Yayıncılık, 2002.
- Breault, Marc ve Martin King. *Inside the Cult*. New York: A Signet Book, 1993.
- Brown, Robert M. *Religion and Violence*. Philadelphia: The Westminster Press, 1987.
- Brown, J.A.C. *Beyin Yıkama*, çev. Behzat Tanç. İstanbul: Boğaziçi Yayınları, 2012.
- Bushman, Richard Lyman. *Mormonism –A Very Short Introduction*. Oxford: Oxford University Press, 2008.
- Büyük Larousse Sözlük ve Ansiklopedisi*. 24 cilt. İstanbul: Milliyet Yayınları, 1993, c.21.
- Chang, Maria Hsia. *Falun Gong - The End of Days*. New Haven: Yale University Press, 2004.
- Chidester, David. *Salvation and Suicide: An Interpretation of Jim Jones, the Peoples Temple, and Jonestown*. Bloomington: Indiana University Press, 1988.
- Chryssides, George D. *Exploring New Religions*. London: Continuum, 2001.
- Chryssides, George D. ve Margaret Wilkins. *A Reader in New Religious Movements: Readings in the Study of New Religious Movements*. London: Continuum, 2006.
- Cohn, Norman. *The Pursuit of the Millennium: Revelatory Millenarians and Mystical Anarchist of the Middle Ages*. London: Pimlico, 2004.
- Çorak, Vedia Bülent. *Bilgi Kitabı*. İstanbul: Dünya Kardeşlik Birliği Mevlana Yüce Vakfı Yayını, 2000.
- Danzing, Richard vd. *Aum Shinrikyo - Insights into How Terrorists Develop Biological and Chemical Weapons*. Center for a New American Security Report, Washington, July 2011.
- Daryal, Ali Murat. *Kurban Kesmenin Psikolojik ve Metafizik Temelleri*. İstanbul: M.Ü. İlahiyat Fakültesi Vakfı Yayınları, 2009.

- Dawson, Lorne L. *Comprehending Cults: The Sociology of New Religious Movements*. Oxford: Oxford University Press, 2006.
- Eisen, Robert. *The Peace and war in Jewish Tradition: From the Bible to Modern Zionism*. Oxford: Oxford University Press, 2011.
- Fondakowski, Leigh. *Stories from Jonestown*. Minneapolis: University of Minnesota Press, 2013.
- Galanter, Marc. *Cults: Faith, Healing and Coercion*. Oxford: Oxford University Press, 1999.
- Girard, Rene. *Şiddet ve Kutsal*, çev. Necmiye Alpay. İstanbul: Kanat Kitap, 2003.
- Güç, Ahmet. *Satanizm*. Ankara: Diyanet İşleri Başkanlığı Yayınları, 2002.
- Gül, Hasan. “Karizmatik Liderlik ve Örgütsel Bağlılık İlişkisi Üzerine Bir Araştırma”. Doktora Tezi, Gebze Yüksek Teknoloji Enstitüsü Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2003.
- Günay, Ünver. *Din Sosyolojisi*. İstanbul: İnsan Yayınları, 2002.
- Gündüz, Şinasi. *Dinsel Şiddet*. Samsun: Etüt Yayınları, 2002.
- Gündüz, Şinasi. *Küresel Sorunlar ve Din*. Ankara: Ankara Okulu Yayınları, 2010.
- Güneş, Adem. *Şiddet, Din Eğitimi ve Değerler*. İstanbul: Arı Sanat Yayınevi, 2016.
- Halik, Thomas. *Tanrı'yı Sabırla Beklemek*, çev. İbrahim Kapaklıkaya. İstanbul: Yeni Anadolu Yayıncılık, 2014.
- Hall, John R. *Gone from the Promised Land: Jonestown in American Culture*. New Brunswick, N.J.: Transaction, 1987.
- Hall, John R., Philip D. Schuyler ve Sylvaine Trinh, *Apocalypse Observed: Religious Movements and Violence in North America, Europe, and Japan*. London and New York: Routledge, 2000.
- Hançerlioğlu, Orhan. *Felsefe Sözlüğü*. İstanbul: Remzi Kitabevi, 1970.
- Hoffer, Eric. *Kesin İnançlılar*, çev. Erkil Günur. İstanbul: Plato Film Yayınları, 2011.

- Hoffmann, Bill ve Cathy Burke. *Heaven's Gate: Cult Suicide in San Diego*. New York: Harper Paperbacks, 1997.
- Horowitz, Eliot S. *Reckless Rites: Purim and the Legacy of Jewish Violence*. Princeton: Princeton University Press, 2008.
- Ibn Manzur. *Lisanü'l-Arab*. Beyrut: Daru'l Fikr, 1994.
- el-İsfahânî, Ragıp. *Müfredat: Elfazi'l-Kur'an*. Beyrut: Daru's-Şamiyye, 1997.
- Juergensmeyer, Mark. *Terror in the Mind of God: The Global Rise of Religious Violence*. London: University of California Press, 2000.
- Karlson, Ingmar. *Din, Terör ve Hoşgörü*, çev. Turhan Kayaoğlu. İstanbul: Homer Kitabevi, 2003.
- Keane, John. *Şiddetin Uzun Yüzyılı*, çev. Bülent Peker. Ankara: Dost Kitabevi, 1996.
- Kerns, Phil. *Peoples Temple Peoples Tomb*. New Jersey: Logos International, 1979.
- Kızıılgeçit, Muhammed. *Birey ve Hareket Açısından Yeni Dini Hareketlerin Psikolojisi*. Rize: STS Yayınları, 2016.
- King, Martin ve Marc Breault. *Preacher of Death: The Shocking Inside Story of David Koresh and the Waco Siege*. London: Penguin, 1993.
- Kirman, Mehmet Ali. *Yeni Dini Hareketler Sosyolojisi*. Ankara: Birleşik Yayınları, 2010.
- Kimball, Charles. *When Religion Becomes Evil*. New York: HarperCollins, 2008.
- Köknel, Özcan. *Bireysel ve Toplumsal Şiddet*. İstanbul: Altın Kitaplar Yayınevi, 2000.
- Köse, Ali. *Milenyum Tarikatları: Batı'da Yeni Dini Akımlar*. İstanbul: Timaş Yayınları, 2011.
- Lane, Brian. *Killer Cults: Murderous Messiahs and Their Fanatical Followers*. London: Headline, 1997.
- LaVey, Anton Szandor. *The Satanic Bible*. New York: Avon Books, 1969.

- Layton, Deborah. *Seductive Poison: A Jonestown Survivor's Story of Life and Death in the Peoples Temple*. New York: Anchor, 1998.
- Leppard, David. *Fire and Blood: The True Story of David Koresh and the Waco Siege*. London: Fourth Estate, 1993.
- Lewis, James R. *Legitimizing New Religions*. New Brunswick: Rutgers University Press, 2003.
- Lewis, James R. *Cults: A Reference and Guide*. London and New York: Routledge, 2012.
- Lifton, Robert Jay. *Destroying the New World Save It – Aum Shinrikyo, Apocalyptic Violence and the New Global Terrorism*. New York: Henry Holt and Company, 1999.
- Long, Jeffery D. *Jainism*. London: I.B. Tauris, 2009.
- Marshall, Gordon. *Sosyoloji Sözlüğü*, çev. Osman Akınay ve Derya Kömürcü. Ankara: Bilim Sanat Yayınları, 1999.
- Merton, Thomas. *Gandhi ve Şiddet Dışı Direniş*, çev. Seda Çiftçi. İstanbul: Kaknüs Yayınları, 2003.
- Meydan Larousse: Büyük Lûgat ve Ansiklopedi*. 24 cilt. İstanbul: Sabah Yayınları, 1992, c. 18.
- Michaud, Yves. *Şiddet*, çev. Cem Muhtaroglu. İstanbul: İletişim Yayınları, 1991.
- Moore, Carol. *The Davidian Massacre – Disturbing Questions About Waco Which Must Be Answered*. Franklin: Legacy Communications, 1995.
- Newport, Kenneth C. G. *The Branch Davidians of Waco: The History and Beliefs of an Apocalyptic Sect*. New York: Oxford University Press, 2006.
- Niditch, Susan. *War in the Hebrew Bible: A Study in the Ethics of Violence*. Oxford: Oxford University Press, 1993.
- Özkan, Ali Rafet. *Kıyamet Tarikatları: Yeni Dini Hareketler*. İstanbul: IQ Kültür Sanat Yayıncılık, 2006.

- Özün, Mustafa Nihat. *Büyük Osmanlıca Türkçe Sözlük*. İstanbul: İnkılap ve Aka Kitabevleri, 1979.
- Püsküllüoğlu, Ali. *Büyük Türkçe Sözlük*. İstanbul: Can Yayınları, 2007.
- Reader, Ian. *Religious Violence in Contemporary Japan: The Case of Aum Shinrikyo*. Richmond, Surrey: Curzon, 2000.
- Reader, Ian. *A Poisonous Cocktail? Aum Shinrikyo's Path to Violence*. Copenhagen: NIAS Press, 2011.
- Reiterman, Tim ve John Jacobs. *Raven: The Untold Story of the Rev. Jim Jones and His People*. New York: Dutton, 1982.
- Russell, Bartrand. *Neden Hıristiyan Değilim*, çev. Ender Gürol. İstanbul: İlke Kitap, 1996.
- Said, Cevdet. *Âdemoğlunun İlk Mezhebi – İslam ve Şiddet Üzerine*, çev. H. İbrahim Kaçar. İstanbul: Pınar Yayınları, 2013.
- Said, Cevdet. *Âdemin Oğlu Habil Gibi Ol*, çev. Abdi Keskinsoy. İstanbul: Pınar Yayınları, 2015.
- Saliba, John A.. *Understanding New Religious Movements*. Walnut Creek: Altamira Press, 2003.
- Sami, Şemseddin. *Kâmûs-ı Türkî*. İstanbul: Çağrı Yayınları, 2002.
- Samples, Kenneth vd. *Prophets of the Apocalypse: David Koresh and Other American Messiahs*. Michigan: Baker Books, 1994.
- Scheeres, Julia. *A Thousand Lives: The Untold Story of Hope, Deception, and Survival at Jonestown*. New York: Free Press, 2011.
- Schwartz, Regina M. *The Curse of Cain: The Violent Legacy of Monotheism*. Chicago and London: The University of Chicago Press, 1997.
- Selengut, Charles. *Sacred Fury: Understanding Religious Violence*. Lanham, MD: Altamira Press, 2003.
- Singer, Margaret. *Cults in Our Midst: The Continuing Fight Against Their Hidden Menace*. San Francisco: Jossey-Bass, 2003.

- Snow, Robert L. *Deadly Cults: The Crimes of True Believers*. Westport: Praeger, 2003.
- Sorel, George. *Şiddet Üzerine Düşünceler*, çev. Anahibid Hazaryan. Ankara: Epos Yayınları, 2008.
- Stern, Jessica. *Terror in the Name of God: Why Religious Militants Kill*. New York: HarperCollins Publishers, 2003.
- Storr, Anthony. *Öteki Peygamberler*, çev. Aslı Day. İstanbul: Okuyan Us Yayınları, 2001.
- Sümer, Necati. *Dinlerde İntihar, Şehitlik ve Ötenazi*. Ankara: Ankara Okulu Yayınları, 2015.
- Tabor, James D. ve Eugene V. Gallagher. *Why Waco? Cults and the Battle for Religious Freedom in America*. Berkeley: University of California Press, 1995.
- TDK. *Türkçe Sözlük*. Ankara: TDK Yayınları, 2011.
- Tümer, Günay ve Aburrahman Küçük. *Dinler Tarihi*. Ankara: Ocak Yayınları, 2002.
- Volkan, Vamık D. *Körü Körüne İnanç*, çev. Özgür karaçam. İstanbul: Okuyan us, 2012.
- Walliss, John. *Apocalyptic Trajectories: Millenarianism and Violence in Contemporary World*. Oxford: Peter Lang, 2004.
- Weber, Max. *On Charisma and Institution Building: Selected Papers*, ed. S. N. Eisenstadt. Chicago: The University of Chicago Press, 1968.
- Weber, Max. *Toplumsal ve Ekonomik Örgütlenme Kuramı*, çev. Özer Ozankaya. Ankara: İmge Kitabevi, 1995.
- Weber, Max. *Sosyoloji Yazıları*, çev. Taha Parla. İstanbul: İletişim Yayınları, 1996.
- Wessinger, Catherine. *How the Millennium Comes Violently: From Jonestown to Heaven's Gate*. New York: Seven Bridges Press, 2000.

Williams, Miriam. *Kutsal Fahişeler*, çev. M. Barlas Çevikus. İstanbul: Varlık Yayınları, 1999.

Williams, Raymond. *Anahtar Sözcükler: Kültür ve Toplumun Sözvarlığı*, çev. Savaş Kılıç. İstanbul: İletişim Yayınları, 2005.

Wilson, Bryan. *Dinî Mezhepler*, çev. Ali İhsan Yitik ve A. Bülent Ünal. İstanbul: İz Yayıncılık, 2004.

Yitik, Ali İhsan. *Doğu Dinleri*. İstanbul: İSAM Yayınları, 2014.

Zeller, Benjamin E. *Heaven's Gate: America's Ufo Religion*. New York: New York University Press, 2014.

II. Makale ve Kitap Bölümleri

Adam, Baki. "Yahudilik ve Şiddet". *İslamiyat* 5/1 (2002): 23-34.

Akyüz, Niyazi. "Dinlerin Teşekülünde Dini Liderlerin Karizması". *Dini Araştırmalar* 1/3 (1999): 43-64.

Albayrak, Kadir. "İdeal Barış Söylemi ile Reel Şiddet Eylemi Arasında Dinler". *Din ve Dünya Barışı: Uluslararası Sempozyum* içinde, haz. Necmettin Gökkır ve Recep Alpyağıl. 574-601. İstanbul: İstanbul Üniv. Yay., 2008

Atay, Rıfat. "Bir Savunma Aracı Olarak Pasifizm: Cevdet Said Düşüncesinin Bir Okuması". *Din ve Şiddet: Tarihi, Dini, Siyasi, Sosyo-Psikolojik, Kültürel Boyutlarıyla* içinde, ed. Faruk Sancar. 557-569. Ankara: Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi Yayınları, 2016.

Bainbridge, William Sims ve Rodney Stark. "Cult Formation: Three Compatible Models. *Cults and New Religious Movements: A Reader* içinde, ed. Lorne L. Dawson. 59-70. UK: Blackwell Publishing, 2003.

Balch, Robert. "Waiting for the Ships: Disillusionment and the Revitalization of Faith in Bo and Peep's UFO Cult". *The Gods Have Landed: New Religions from Other Worlds* içinde, ed. James R. Lewis. 137-165. Albany: State University of New York Press, 1995.

- Balcıoğlu, İbrahim. “Şiddetin Doğal ve Toplumsal Kaynakları”, *Biyolojik, Sosyolojik ve Psikolojik Açıdan Şiddet* içinde, ed. İbrahim Balcıoğlu. 51-58. İstanbul: Yüce Yayım, 2000.
- Baloğlu, Adnan Bülent. “Yeni Dini Hareketler ve Şiddet: Şiddetin Yeni Adresi Yeni Dini Hareketler Mi?”. *Yeni Dini Hareketler: Tarihsel, Teorik ve Pratik Boyutlarıyla* içinde, ed. Süleyman Turan ve Faruk Sancar. 285-297. İstanbul: Açılım Kitap, 2014.
- Barker, Eileen. “Standing at the Cross-Roads: The Politics of Marginality in ‘Subversive Organizations’”. *The Politics of Religious Apostasy: The Role of Apostates in the Transformation of Religious Movements* içinde, ed. David G. Bromley. 75-93. Westport: Praeger, 1998.
- Barkun, Michael. “Reflection After Waco: Millennialist and the State”. *The Columbia Documentary History of Religion in America Since 1945* içinde, ed. Paul Harvey ve Philip Goff. 495-500. New York: Columbia University Press, 2005.
- Barrett, David V. “Branch Davidians”. *Encyclopedia of New Religious Movements* içinde, ed. Peter B. Clarke. 78-80. London: Routledge, 2006.
- Batuk, Cengiz. “Tanrı’nın Asi Çocukları: Zalimlik ve Mazlumluk Arasında Şiddet Sarmalındaki Yahudiler”. *Milel ve Nihal* 5/1 (2008): 157-187.
- Batuk, Cengiz. “‘Ahimsa Versus Himsa’ Hint Dinlerinin Şiddet/sizlikle Dansı”. *Din ve Şiddet: Tarihi, Dini, Siyasi, Sosyo-Psikolojik, Kültürel Boyutlarıyla* içinde, ed. Faruk Sancar. 145-160. Ankara: Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi Yayınları, 2016.
- Beckford, James A. “New Religions”. *ER*, ed. Mircea Eliade. 10: 390-394. New York: Macmillan Publishing, 1987.
- Berger, Peter L. “Secularization Falsified”. *First Things: A Monthly Journal of Religion and Public Life* 180 (2008): 23-27.
- Bianchi, Ugo ve Yuri Stoyanov. “Dualism”. *ER*, ed. Lindsay Jones. 4: 2504-2517. USA: Thomson Gale, 2005.

- Bird, Frederick. "The Pursuit of Innocence: New Religious Movements and Moral Accountability". *Sociological Analysis* 40/4 (1979): 335-346.
- Bogdan, Henrik. "Death as Initiation: The Order of the Solar Temple and Rituals of Initiation". *The Order of Solar Temple: The Temple of Death* içinde, ed. James R. Lewis. 133-153. Hampshire, UK: Ashgate, 2006.
- Bogdan, Henrik. "Explaining the Murder Suicides of the Order of the Solar Temple: A Survey of Hypotheses". *Violence and New Religious Movements* içinde, ed. James R. Lewis. 133-145. Oxford: Oxford University Press, 2011.
- Braun, Whitney. "Sallekhana: The Ethicality and Legality of Religious Suicide by Starvation in the Jain Religious Community". *Medicine and Law* 27/4 (2008): 913-924.
- Bromley, David G. "Dramatic Denouements". *Cults, Religion and Violence* içinde, ed. David G. Bromley ve J. Gordon Melton. 11-41. Cambridge: Cambridge University Press, 2002.
- Bromley, David G. "Deciphering the NRM-Violence Connection". *Violence and New Religious Movements* içinde, ed. James R. Lewis. 15-29. Oxford: Oxford University Press, 2011.
- Bromley, David G. "Brainwashing". *ER*, ed. Lindsay Jones. 2: 1030-1031. USA: Thomson Gale, 2005.
- Bromley, David G. "Affiliation and Disaffiliation Careers in New Religious Movements". *Introduction to New and Alternative Religions in America* içinde, ed. Eugene V. Gallagher ve W. Michael Aschcraft. 1: 42-64. London: Greenwood Press, 2006.
- Bromley, David G. "Charisma and Leadership: Charisma and Charismatic Authority in New Religious Movements". *The Bloomsbury Companion to New Religious Movements* içinde, ed. George D. Chryssides ve Benjamin E. Zeller. 103-117. London: Bloomsbury, 2014.
- Bromley, David G., Anson Shupe ve J. C. Ventimiglia. "Atrocity Tales, the Unification Church, and the Social Construction of Evil". *Journal of Communication* 29/3 (1979): 42-53.

- Burnett, David. "The Satya Sai Baba Society". *New Religions –A Guide: New Religious Movements, Sects and Alternative Spiritualities* içinde, ed. Christopher Partridge. 179-180. New York: Oxford University Press, 2004.
- Chryssides, George D. ve Benjamin E. Zeller. "Opposition to NRMs". *The Bloomsbury Companion to New Religious Movements* içinde, ed. George D. Chryssides ve Benjamin E. Zeller. 163-178. London: Bloomsbury, 2014.
- Clarke, Peter B. "Order of the Solar Temple". *Encyclopedia of New Religious Movements* içinde, ed. Peter B. Clarke. 472-473. London: Routledge, 2006.
- Crovetto, Helen. "Ananda Marga, PROUT, and the Use of Force". *Violence and New Religious Movements* içinde, ed. James R. Lewis. 249-276. Oxford: Oxford University Press, 2011.
- Çayır, Celal ve Özer Çetin. "Din ve Şiddet Üzerine Psikolojik Bir Yaklaşım". *DÜİFD* 13/1 (2011): 1-34.
- Dawson, Lorne L. "Crises of Charismatic Legitimacy and Violent Behaviour in New Religious Movements". *Cults, Religion and Violence* içinde, ed. D. G. Bromley ve J. G. Melton. 80-101. Cambridge, UK: Cambridge University Press, 2004.
- Deegalle, Mahinda. "Is Violence Justified in Theravada Buddhism?". *The Ecumenical Review* 55/2 (2003): 122-131.
- Dobkowski, Michael. "A Time for War and a Time for Peace: Teaching Religion and Violence in the Jewish Tradition". *Teaching Religion and Violence* içinde, ed. Brian K. Pennington. 47-73. Oxford: Oxford University Press, 2012.
- Dursun, Yücel. "Şiddetin İzini Sürmek: Şiddet Nedir?". *Felsefe ve Sosyal Bilimler Dergisi* 12 (2011): 1-18.
- Ellison, Christopher G. ve John P. Bartkowski. "Babies Were Being Beaten". *Armageddon in Waco: Critical Perspectives on the Branch Davidian Conflict* içinde, ed. Stuart A. Wright. 111-149. Chicago: University of Chicago Press, 1995.

- Galtung, Johan. "Violence, Peace and Peace Research". *Journal of Peace Research* 6/3 (1969): 167-191.
- Galtung, Johan. "Cultural Violence". *Journal of Peace Research* 27/3 (1990): 291-305.
- Graf, Fritz. "Violence". *ER*, ed. Lindsay Jones. 14: 9595-9600. USA: Thomson Gale, 2005.
- Günay, Nasuh. "Şeytana Tapmada Modern Yol Satanizm". *Arayışlar: İnsan Bilimleri Araştırmaları Dergisi* 1/2 (1992): 111-128.
- Gürkan, Salime Leyla. "Barış ve Şiddet Ekseninde Yahudilik". *Din ve Şiddet: Tarihi, Dini, Siyasi, Sosyo-Psikolojik, Kültürel Boyutlarıyla* içinde, ed. Faruk Sancar. 117-143. Ankara: Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi Yayınları, 2016.
- Hall, John R. "Peoples Temple". *America's Alternative Religions* içinde, ed. Timothy Miller. 303-311. Albany, N.Y.: State University of New York Press, 1995.
- Hall, John R. "Religion and Violence: Social Process in Comparative Studies". *A Handbook of the Sociology of Religion* içinde, ed. Michele Dillon. 359-381. Cambridge: Cambridge University Press, 2003.
- Hall, John R. ve Philip Schuyler. "Apostasy, Apocalypse and Religious Violence". *The Politics of Religious Apostasy* içinde, ed. David G. Bromley. 141-170. Westport, CT: Praeger, 1998.
- Hall, John R. ve Philip Schuyler. "The Mystical Apocalypse of the Solar Temple". *The Order of Solar Temple: The Temple of Death* içinde, ed. James R. Lewis. 55-89. Hampshire, UK: Ashgate, 2006.
- Hardacre, Helen. "Aum Shinrikyo and the Japanese Media: The Pied Piper Meets the Lamb of God". *History of Religions* 47/2-3 (2007 / 2008): 171-204.
- Harman, Ömer Faruk. "Hıristiyanlık ve Şiddet". *Din ve Şiddet: Tarihi, Dini, Siyasi, Sosyo-Psikolojik, Kültürel Boyutlarıyla* içinde, ed. Faruk Sancar. 161-171. Ankara: Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi Yayınları, 2016.

- Hassner, Ron E. ve Gideon Aran. "Religion and Violence in the Jewish Traditions". *The Oxford Handbook of Religion and Violence* içinde, ed. Mark Juergensmeyer, Margo Kitts ve Michael Jerryson. 78-99. Oxford: Oxford University Press, 2013.
- Introvigne, Massimo. "The Magic of Death-The Suicides of the Solar Temple". *Millennialism, Persecution and Violence –Historical Cases* içinde, ed. Catherine Wessinger. 138-157. Syracuse: Syracuse University Press, 2000.
- Introvigne, Massimo. "Ordeal by Fire: The Tragedy of the Solar Temple". *The Order of the Solar Temple: The Temple of Death* içinde, ed. James R. Lewis. 19-38. İngiltere: Ashgate, 2006.
- Introvigne, Massimo ve Jean-François Mayer. "Occult Masters and the Temple of Doom: The Fiery End of the Solar Temple". *Cults, Religion and Violence* içinde, ed. D. G. Bromley ve J. G. Melton. 170-188. Cambridge, UK: Cambridge University Press, 2004.
- Jerryson, Michael. "Buddhist Traditions and Violence". *The Oxford Handbook of Religion and Violence* içinde, ed. Mark Juergensmeyer, Margo Kitts ve Michael Jerryson. 41-66. Oxford: Oxford University Press, 2013.
- Johnson, Doyle Paul. "Dilemmas of Charismatic Leadership: The Case of the Peoples Temple". *Sociological Analysis* 40/4 (1979): 315-323.
- Juurikkala, Oskari. "Likeness to the Divinity? Virtues and Charismatic Leadership". *EJBO* 17/2 (2012): 4-15.
- Kent, Stephen A. "Brainwashing Programs in the Family/Children of God and Scientology". *Misunderstanding Cults: Searching for Objectivity in a Controversial Field* içinde, ed. Benjamin Zablocki ve Thomas Robbins. 349-378. Toronto: University of Toronto Press, 2001.
- Kim, Byong-Suh. "Religious Deprogramming and Subjective Reality". *Sociological Analysis* 40 (1979): 197-207.
- Kirman, Mehmet Ali. "Beyin Yıkama Teorileri". *AÜİFD* 45/1 (2004): 107-132.

- Kirman, Mehmet Ali. “Yeni Dini Hareketler: Tanım ve Kapsam”, *Yeni Dini Hareketler: Tarihsel, Teorik ve Pratik Boyutlarıyla* içinde, ed. Süleyman Turan ve Faruk Sancar. 13-26. İstanbul: Açılım Kitap, 2014.
- Kisala, Robert. “Peace and Japanese New Religious Movements”. *Encyclopedia of New Religious Movements* içinde, ed. Peter B. Clarke. 485-487. London: Routledge, 2006.
- Köse, Saffet. “Cihad Şiddete Referans Olabilir Mi?”. *İslam Hukuku Araştırmaları Dergisi* 9 (2007): 37-70.
- Közleme, Olgun. “Liderlik, Siyasal Otorite Tipleri ve Karizma”. *Toplum Bilimleri Dergisi* 7/13 (2013): 239-250.
- Lewis, James R. “The Branch davidians”. *New Religions: New Religious Movements, Sects and Alternative Spiritualities* içinde, ed. Christopher Partridge. 78-80. Oxford: Oxford University Press, 2004.
- Lewis, James R. “The Solar Temple “Transits: Beyond the Millennialist Hypothesis”. *Controversial New Religions* içinde, ed. James R. Lewis ve Jesper Aagard Petersen. 295-317. Oxford: Oxford University Press, 2005.
- Lincoln, C. Eric ve Lawrence H. Mamiya. “Daddy Jones and Father Divine”. *Peoples Temple and Black Religion in America* içinde, ed. Rebeca Moore, Anthony B. Pinn ve Mary R. Sawyer. 28-46. Bloomington: Indiana University Press, 2004.
- Mahmood, Cynthia Keppley. “Sikh Traditions and Violence”. *The Oxford Handbook of Religion and Violence* içinde, ed. Mark juergensmeyer, Margo Kitts ve Michael Jerryson. 67-77. Oxford: Oxford university Press, 2013.
- Mayer, Jean-François. “The Order of the Solar Temple”. *New Religions: New Religious Movements, Sects and Alternative Spiritualities* içinde, ed. Christopher Partridge ve J. Gordon Melton. 347-348. Oxford: Oxford University Press, 2004.
- Mayer, Jean-François. ““There Will Follow a New Generation and a Earth’: From Apocalyptic Hopes to Destruction in the Movement for the Restoration of the Ten Commandments of God”. *Violence and New Religious Movements*

- çinde, ed. James R. Lewis. 191-214. Oxford: Oxford University Press, 2011.
- Melton, J. Gordon ve David G. Bromley. "Challenging Misconceptions About the New Religions – Violence Connection". *Cults, Religion, and Violence* içinde, ed. David G. Bromley ve J. Gordon Melton. 42-56. Cambridge: Cambridge University Press, 2004.
- Moore, Rebecca. "Jim Jones". *ER*, ed. Lindsay Jones. 7: 4951-4952. USA: Thomson Gale, 2005.
- Moore, Rebecca. "Peoples Temple: A Typical Cult?". *Introduction to New and Alternative Religions in America* içinde, ed. Eugene V. Gallagher ve W. Michael Ashcraft. 2: 113-134. London, Wesport: Greenwood Press, 2006.
- Moore, Rebecca. "Narratives of Persecution, Suffering, and Martyrdom: Violence in Peoples Temple and Jonestown". *Violence and New Religious Movements* içinde, ed. James R. Lewis. 95-111. New York: Oxford University Press, 2011.
- Moore, Rebecca. "Jonestown and the Study of NRMs: How Survivors and Artists are Reshaping the Narrative of Jonestown". *The Bloomsbury Companion to New Religious Movements* içinde, ed. George D. Chryssidess ve Benjamin E. Zeller. 73-78. London: Bloomsbury, 2014.
- Moore, Rebecca. "American as Cherry Pie: Peoples Temple and Violence in America". *Millennialism, Persecution and Violence –Historical Cases* içinde, ed. Catherine Wessinger. 121-137. Syracuse: Syracuse University Press, 2000.
- Moser, Barry. "Blood & Stone: Violence in the Bible & the Eye of the Illustrator". *Cross Currents* 51/2 (2001): 219-228.
- Moses, Rafael. "Şiddet Nerede Başlıyor?", çev. Ayşe Kul. *Cogito* 6-7 (1996): 23-27.
- Newport, Kenneth G. C. "A Baptism by Fire: The Branch Davidians and Apocalyptic Self Destruction". *Nova Religio* 13/2 (2009): 61-94.

- Onat, Hasan. “Küresel Şiddet ve Terör: İnsan Olma Onuruna Vurulan Darbe”. *Dini Araştırmalar Dergisi* 7/20 (2004): 19-31.
- Özkan, Ali Rafet. “Yeni Dini Hareketlerin Ortaya Çıkış Sebepleri ve Temel Karakteristikleri”. *Yeni Dini Hareketler: Tarihsel, Teorik ve Pratik Boyutlarıyla* içinde, ed. Süleyman Turan ve Faruk Sancar. 27-46. İstanbul: Açılım Kitap, 2014.
- Öztürk, Armağan. “Bir Haklı Savaş Tartışması: Şiddet Meşru Olabilir Mi?”. *Doğu Batı Düşünce Dergisi* 43 (2007-2008): 115-128.
- Palmer, Susan J. “Purity and Danger in the Solar Temple”. *The Order of the Solar Temple: The Temple of Death* içinde, ed. James R. Lewis. 39-54. London: Ashgate, 2006.
- Parkin, David. “Şiddet ve İrade”. *Antropolojik Açıdan Şiddet* içinde, ed. David Riches, çev. Dilek Hattatoğlu. 249-251. İstanbul: Ayrıntı Yayınevi, 1989.
- Reader, Ian. “Manufacturing the Means of Apocalypse: Aum Shinrikyo and the Acquisition of Weapons of Mass Destruction”. *Terrorism and Weapons of Mass Destruction: Responding to the Challenge* içinde, ed. Ian Bellany. 53-80. London and New York: Routledge, 2007.
- Richardson, James T. “Minority Religions and the Context of Violence: A Conflict/Interactionist Perspective”. *Violence and New Religious Movements* içinde, ed. James R. Lewis. 31-62. Oxford: Oxford University Press, 2011.
- Riches, David. “Şiddet Olgusu”, *Antropolojik Açıdan Şiddet* içinde, ed. David Riches, çev. Dilek Hattatoğlu. 10-41. İstanbul: Ayrıntı Yayınevi, 1989.
- Robbins, Thomas. “Sources of Volatility in Religious Movements”. *Cults, Religion and Violence* içinde, ed. D. G. Bromley ve J. G. Melton. 57-79. Cambridge, UK: Cambridge University Press, 2004.
- Robbins, Thomas ve Dick Anthony. “Sects and Violence: Factors Enhancing the Volatility of Marginal Religious Movements”. *Armageddon in Waco: Critical Perspectives on the Branch Davidian Conflict* içinde, ed. Stuart A. Wright. 236-259. Chicago: University of Chicago Press, 1995.

- Robbins, Thomas ve Susan J. Palmer. "Patterns of Contemporary Apocalypticism in North America". *Millennium, Messiahs and Mayhem* içinde, ed. Thomas Robbins ve Susan J. Palmer. 1-27. New York and London: Routledge, 1997.
- Robbins, Thomas ve John R. ve Hall. "New Religious Movements and Violence". *Teaching New Religious Movements* içinde, ed. David G. Bromley. 245-270. Oxford: Oxford University Press, 2007.
- Robbins, Thomas, Dick Anthony ve James Richardson. "Theory and Research on Today's New Religions" *Sociological Analysis* 39/2 (1978): 95-122.
- Rochford, E. Burke. "Social Building Blocks of New Religious Movements: Organization and Leadership". *Teaching New Religious Movements* içinde, ed. David G. Bromley. 160-185. Oxford: Oxford University Press, 2007.
- Rodman, Rosamond C. "Heaven's Gate". *Introduction to New and Alternative Religions in America* içinde, ed. Eugene V. Gallagher ve W. Michael Ashcraft. 5: 197-212. London, Westport: Greenwood Press, 2006.
- Saliba, John A. "The Peoples Temple". *New Religions –A Guide: New Religious Movements, Sects and Alternative Spiritualities* içinde, ed. Christopher Partridge. 77-78. New York: Oxford University Press, 2004.
- Saliba, John A.. "Yeni Dini Hareketlere Disipliner Yaklaşım: Beşeri ve Sosyal Bilimler Bakış Açısından", çev. Mehmet İlhan. *Yeni Dini Hareketler: Tarihsel, Teorik ve Pratik Boyutlarıyla* içinde, ed. Süleyman Turan ve Faruk Sancar. 81-107. İstanbul: Açılım Kitap, 2014.
- Sambur, Bilal. "Şiddet Dindarlığımızın Doğal Bir Boyutu Mudur?". *Liberal Düşünce* 34 (2004): 129-140.
- Sancar, Faruk. "Yeni Dini Hareketler ve Beyin Yıkama Olgusu: Kavramsal ve Tarihsel Bir Analiz". *Yeni Dini Hareketler: Tarihsel, Teorik ve Pratik Boyutlarıyla* içinde, ed. Süleyman Turan ve Faruk Sancar. 321-333. İstanbul: Açılım Kitap, 2014.
- Sancar, Faruk. "Dini Cemaatlerin Üye Kazanma Stratejileri Beyin Yıkama Olarak Değerlendirilebilir Mi?: Kullandıkları Teolojik Argümanlar Üzerinden

- Eleştirel Bir Okuma”. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi* 9/42 (2016): 1915-1927.
- Singer, Margaret T. “The Process of Brainwashing, Psychological Coercion and Thought Reform”. *Teaching New Religious Movements* içinde, ed. David G. Bromley. 147-151. Oxford: Oxford University Press.
- Steffen, Llyod. “Religion and Violence in Christian Traditions”. *The Oxford Handbook of Religion and Violence* içinde, ed. Mark Juergensmeyer, Margo Kitts ve Michael Jerryson. 100-125. Oxford: Oxford University Press, 2013.
- Susumu, Shimazono. “In the Wake of Aum: The Formation and Transformation of a Universe of Belief”. *Japanese Journal of Religious Studies* 22/3-4 (1995): 381-415.
- Susumu, Shimazono. “Aum Shinrikyo”. *Encyclopedia of New Religious Movements* içinde, ed. Peter B. Clarke. 50-52. London: Routledge, 2006.
- Talmon, Yonina. “Millenarian Movements”. *Archives Europeenes de Sociologie* 7 (1966): 159-200.
- Turan, Süleyman. “Yeni Dini Hareketlerle İlgili Türkiye’deki ve Batı’daki Literatür Üzerine”. *Yeni Dini Hareketler: Tarihsel, Teorik ve Pratik Boyutlarıyla* içinde, ed. Süleyman Turan ve Faruk Sancar. 335-410. İstanbul: Açılım Kitap, 2014.
- Turan, Süleyman. “Yeni Dini Hareketler ve Hedef Gençlik”. *Gençlik ve Kültürel Mirasımız -Uluslararası Kongre* içinde, ed. Bekir Şişman ve Muhittin Düzenli. 1: 867-878. Samsun, 16-18 Mayıs 2014.
- Turan, Süleyman. “Yeni Dini Hareketlerde Kadın”. *Dinbilimleri Akademik Araştırma Dergisi* 16/1 (2016): 123-145.
- Turan, Süleyman ve Emine Battal. “Yeni Dini Hareketlerin Aile Yapıları Üzerindeki Etkileri”. *Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi* 1/1 (2015): 135-149.
- Ünsal, Artun. “Genişletilmiş Bir Şiddet Tipolojisi”. *Cogito* 6-7 (1996): 29-36.

- Wade, Francis C. "On Violence". *The Journal of Philosophy* 68/12 (1971): 369-377.
- Wallis, Roy. "Three Types of New Religious Movements". *Cults and New Religious Movements: A Reader* içinde, ed. Lorne L. Dawson. 36-58. UK: Blackwell Publishing, 2003.
- Watanabe, Manabu. "Religion and Violence in Japan Today: A Chronological and Dactrinal Analysis of Aum Shinrikyo". *Terrorism and Political Violence* 10/4 (1998): 80-100.
- Wellman, James K. ve Kyoto Tokuno. "Dinsel Şiddet Kaçınılmaz Mıdır?", çev. İhsan Çapçioğlu. *Dini Araştırmalar* 7/20 (2004): 361-368.
- Wessinger, Catherine. "Millennialism With and Without the Mayhem". *Millennium, Messiahs, and Mayhem* içinde, ed. Thomas Robbins ve Susan J. Palmer. 47-59. New York: Routledge, 1997.
- Wessinger, Catherine. "Introduction: The Interacting Dynamics of Millennial Beliefs, Persecution, and Violence". *Millennialism, Persecution and Violence –Historical Cases* içinde, ed. Catherine Wessinger. 3-39. Syracuse: Syracuse University Press, 2000.
- Wessinger, Catherine. "New Religious Movements and Violence". *Introduction to New and Alternative Religions in America* içinde, ed. Eugene V. Gallagher ve W. Michael Ashcraft. 1: 165-205. London, Wesport: Greenwood Press, 2006.
- West, Cornel. "Foreword". *The Black Panther Party – Service to the People Programs* içinde, ed. David Hilliard. ix-x. Albuquerque: University of New Mexico Press, 2008.
- Wojcik, Daniel. "Apokalypticism and Millenarianism". *New Religions: New Religious Movements, Sects and Alternative Spiritualities* içinde, ed. Christopher Partridge ve J. Gordon Melton. 388-395. Oxford: Oxford University Press, 2004.
- Wright, Stuart A. "Introduction: Another View of the Mt. Mount Carmel Standoff". *Armageddon in Waco: Critical Perspectives on the Branch Davidian*

Conflict içinde, ed. Stuart A. Wright. xiii-xxvi. Chicago: University of Chicago Press, 1995.

Wright, Stuart A. "Construction and Escalation of a Cult Threat: Dissecting Moral Panic and Official Reaction to the Branch Davidians". *Armageddon in Waco: Critical Perspectives on the Branch Davidian Conflict* içinde, ed. Stuart A. Wright. 75-94. Chicago: University of Chicago Press, 1995.

III. İnternet Kaynakları

Brahma Kumaris, <http://www.brahmakumaris.org>. Erişim 20 Mayıs 2016.

Cennetin Kapısı, www.heavensgate.org. Erişim, 3 Mayıs 2015.

Center for Studies on New Religions, <http://www.cesnur.org/>. Erişim 5 Nisan 2015.

Çapçioğlu, İhsan, M. Cem Şahin ve Nuran Erdoğan. "Max weber Sosyolojisinde Karizmatik Otorite ve Liderlik". Erişim 8 Kasım 2015.

http://dokuman.tsadergisi.org/dergiler_pdf/2010/2010-Agustos/5.pdf.

Dünya Kardeşlik Birliği Mevlana Yüce Vakfı, <http://www.dkb-mevlana.org.tr/tr/evrensel-cagrimiz/dunya-barisina-cagri.html>. Erişim 1 Haziran 2016.

Graham, Billy. "On Satan and Jonestown", *New York Times*, December 5, 1978.

Erişim 24 Şubat 2016

<https://www.nytimes.com/books/97/07/06/reviews/graham-singapore.html>.

Halkın Tapınağı & Jim Jones, http://jonestown.sdsu.edu/?page_id=27350. Erişim 12 Ağustos 2016.

Houtef, Victor. "Symbolic Code", vol. 12, no: 6-7. Erişim 28 Kasım 2016.

<http://www.shepherds-rod-message.org/codes/12sc6.html>.

Koresh, David. <https://digital.library.txstate.edu/handle/10877/139>. Erişim 23 Kasım 2016.

Langone, Michael D. "History of the American Family Foundation",

<http://www.icsahome.com/articles/history-of-american-family-foundation>.

Erişim 12 Mart 2016.

Nguyen, Teresa. “Synanon”, <http://wrlrels.org/profiles/Synanon.htm>. Erişim 19 Ocak 2016.

Özerkmen, Necmettin. “Toplumsal Bir Olgu Olarak şiddet”, *Akademik Bakış Dergisi* 28 (2012): 1-19. Erişim 12 Mart 2015. www.akademikbakis.org/eskisite/28/25.pdf.

Shioya, Tara. “Pair Sentenced to 3 Years in Ritual Beating Death”, *San Francisco Chronicle*, 3 Ağustos 1996. Erişim 18 şubat 2016. <http://www.sfgate.com/bayarea/article/Pair-Sentenced-to-3-Years-in-Ritual-Beating-Death-2971328.php>.

Tanrı'nın Çocukları & Aile (The Family), <http://www.childrenofgod.com/> [30.11.2015]; <http://www.thefamilyinternational.org/>. Erişim 22 Ocak 2016; <http://tfionline.com/>, Erişim 22 Ocak 2016.

The Letter Killeth, http://jonestown.sdsu.edu/?page_id=14111. Erişim 21 Haziran 2015.

Transandantal Meditasyon, <http://tr.tm.org>. Erişim 23 Mayıs 2016.

ÖZGEÇMİŞ			
Adı, Soyadı	Emine BATTAL		
Doğum Yeri ve Yılı	Kalkandere - 1983		
Medeni Durumu	Bekar		
Öğrenim Durumu	Başlama – Bitirme Yılı		Kurum Adı
Lisans	2000	2004	KTÜ Rize İlahiyat Fakültesi
Yüksek Lisans	2005	2008	OMÜ Sosyal Bilimler Enstitüsü
Doktora	2012	2017	RTEÜ Sosyal Bilimler Enstitüsü
Çalıştığı Kurum (/lar)		Başlama – Ayrılma Yılı	
1. Diyanet İşleri Başkanlığı		2007	2012
2. RTEÜ İlahiyat Fakültesi (Arş. Gör)		2012	---
Katıldığı Proje ve Toplantılar	<ol style="list-style-type: none"> II. Milet ve Nihal Dergisi Genç Dinler Tarihçileri Çalıştayı, 2013, Rize. V. Din Şûrası, 2014, Ankara. 21. Yüzyılda Aile Sempozyumu, 2014, İzmir. V. Türkiye Lisansüstü Çalışmalar Kongresi, 2016, Isparta 		
Yayınlar	<p><u>Kitap</u></p> <ol style="list-style-type: none"> Süleyman Turan & Emine Battal, <i>Dünya Dinlerinde Kutsal Metinler</i>, Ankara: STS Yayınları, 2015. <p><u>Makaleler</u></p> <ol style="list-style-type: none"> Süleyman Turan & Emine Battal, “Yeni Dini Hareketlerin Aile Yapıları Üzerindeki Etkileri”, <i>RTEÜ Sosyal Bilimler Dergisi</i>, 1/1 (2015), ss. 135-149. Emine Battal, “İnanç Uğruna Ölme/Öldürme: Yeni Dini Hareketler ve Şiddet”, <i>İnsan & Toplum Dergisi</i>, 6/1, 2016, ss. 7-22. <p><u>Sempozyum ve Kongre Bildirileri</u></p> <ol style="list-style-type: none"> Süleyman Turan & Emine Battal, “Yeni Dini Hareketler ve Aile Üzerindeki Etkileri”, <i>21. Yüzyılda Aile Sempozyumu</i>, (14-16 Kasım 2014, İzmir). Emine Battal, “Yeni Dini Hareketler ve Şiddet”, <i>IV. Türkiye Lisansüstü Çalışmalar Kongresi</i>, (14-17 Mayıs 2015, Kütahya). Süleyman Turan & Emine Battal, “Yeni Dini Hareketler ve Şiddet”, <i>Uluslararası Din ve Şiddet Sempozyumu</i>, (23-25 Ekim 2015, Rize). Emine Battal, “Yeni Dini Hareketlerde Cinsiyet Roller ve Kadın Deneyimi Üzerine Bir İnceleme”, <i>V. Türkiye Lisansüstü Çalışmalar Kongresi</i>, (12-15 Mayıs 2016, Isparta) 		
İletişim (eposta)	emine.battal@erdogan.edu.tr		